Bulletin of the Dept. of Indian History and Archaeology No. 6.

GENERAL EDITOR :

PROFESSOR K. A. NILAKANTA SASTRI.

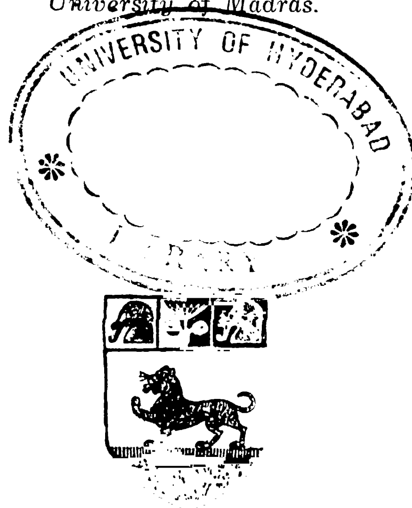
VELUGŌṬIVĀRIVAṀŚĀVAḶI

VELUGOTIVARIVAMSĀVALI

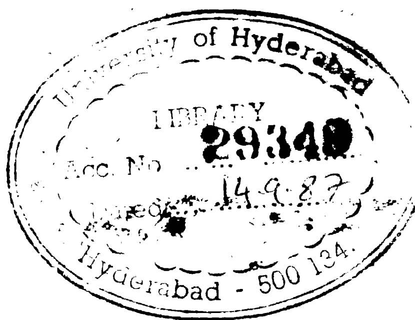
Edited with Introduction

BY

N. VENKATA RAMANAYYA, M.A., PH.D.,
Reader in Indian History and Archaeology,
University of Madras.

UNIVERSITY OF MADRAS
1939

PRINTED AT THE G. S. PRESS, MOUNT ROAD, MADRAS.

PREFACE

The present edition of the *Velugōṭivārivaṁśāvaḷi* is based upon two manuscripts of the Mackenzie collection preserved in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, bearing the Nos. 15-4-3 and 14-4-17 of which the latter is but a copy of the former. No other manuscript of the chronicle is known to exist. Although the latter has no independent value of its own, it proved quite useful in correcting the scribal errors in several places, and without it, the task of editing the work would have been far more troublesome than it has actually turned out. In preparing the present edition both the manuscripts have been utilised, and they are referred to as 'A' and 'B' respectively in the foot-notes for the sake of convenience. While the printing of the text of the work was nearing completion, a printed copy of the chronicle struck at Venkatagiri in 1890 was placed in my hands through the kindness of H. H. The Rajah of Venkatagiri. Unfortunately it turned out to be a verbatim reproduction of the manuscript in the Madras Government Oriental Manuscripts Library with all its textual corruptions and scribal mistakes in addition to numerous printing errors. The genealogical table appended to this work is taken from the Family History of Venkaṭagiri Rajas printed at Madras in 1922 and retained without any modification.

In preparing the text for the press, I received considerable help from Messrs. M. Ramakrishna Kavi, Śrīpāda Lakshmipati Sastri, the Junior Lecturer in Telugu, Madras University, and Vēṭūri Prabhakara Sastri of the Madras Government Oriental Manuscripts Library. Messrs. Kavi and Lakshmipati Sastri rendered valuable assistance in correcting and restoring the proper text. Vidwan G. Subbaramayya, the former Editor of the *Bharati*, revised the text, and corrected the proofs with great patience. Prof. K. A. Nilakanta Sastri, the Professor of Indian History and Archaeology, Madras University, and Mr. A. S. Ramanatha Aiyar of the Epigraphy Department, Madras, kindly revised the Introduction and offered their valuable criticisms and suggestions. Mr. M. Venkataramayya kindly checked the references and prepared the index. I offer them all my grateful thanks for their unvarying help. The proprietors of Rao Brothers and the G. S. Press have earned my gratitude for the excellent manner in which they have carried out the printing.

I thank the Syndicate of the Madras University for kindly sanctioning the publication of the work as a Bulletin of the University Department of Indian History.

University of Madras,
17th July 1939.

N. V. R.

ABBREVIATIONS

E.C.	..	Epigraphia Carnatica.
E.D.	..	Elliot and Dowson: History of India as told by its own historians.
E.I.	..	Epigraphia Indica.
I.A.	..	Indian Antiquary.
J.A.H.R.S.	..	Journal of the Andhra Historical Research Society.
J.T.A.	..	Journal of the Telugu Academy.
L.R.	..	Local Records (C. P. Brown).
Mac. Mss.	..	Mackenzie Manuscripts.
M.E.R. (A.R.E.)	..	Madras Epigraphical Report.
S.I.I.	..	South Indian Inscriptions.

CONTENTS

INTRODUCTION

Nature of the work.

The Velugōṭivārivaṁśāvaḷi is a work of considerable historical importance. It is a motley collection of verses interspersed with prose passages mostly composed by the bards (*Vandis* and *Māgadhas*) in praise of the chiefs of the Rēcerla or Velugōḍu family who extended to them their patronage. Occasionally, however, verses culled from other sources are also met with, e.g., the epitaph of Singaya Ṛāyapa by the poet Mallana and the stanzas from the *Bhānumatīpariṇayam* of Reṇṭūri Rangarāju. As the bards and their patrons in whose praise the verses were composed, did not all belong to one age, it is difficult to assign the work to any particular period. The work seems to have grown with time. The verses composed by bards were carefully preserved and arranged from time to time in their chronological order, so that within a few generations they assumed the form of a family chronicle. Though the manner of its growth has preserved contemporary references to events that happened long ago, it has impaired its value to some extent as a work of art. The bards for the most part were men of little learning and no culture. They often betray ignorance of the rudiments of grammar and prosody. Moreover, they frequently indulge in the use of provincialism and slang and lay no great claim to dignity and taste. As verses of several writers of different ages and of varying degrees of learning are gathered together in it, the work presents a bewildering variety of style ranging from the sublime majesty of Śrīnātha's verse to the worst form of doggerel.

Two works of recent origin, the *Velugōṭivārivaṁśacaritra,* and the *Rāvuvaṁśacaritra,* which are mainly based on the Vaṁśāvaḷi have been cited wherever necessary in the course of this essay, when they give a divergent account.

The historical importance of the family.

The Velugōḍu family to which the chiefs of Venkaṭagiri belong is one of the most ancient royal families in South India. They first came into prominence during the reign of the Kākatīya monarch, Gaṇapati who ruled at Warangal from 1198 to 1263 A.D., and played an important part in the wars of his successors. They

obtained from them extensive estates in the neighbourhood of the capital. After the dissolution of the Kākatīya kingdom, they became the subjects of the Mussalman Emperors of Delhi like the other Hindu chiefs; but taking advantage of the rebellion of Kāpaya Nāyaka, they asserted their independence and established themselves in the mountainous tracts of Nalgoṇḍa. They could not maintain their independence long, as they came into conflict with the major kingdoms in their neighbourhood. They had to wage wars on the Bahmani Sultans of Gulburga, the Rāyas of Vijayanagara and the Gajapatis of Orissa. In this unequal struggle they gradually lost ground, abandoned their original habitat and migrated to Karṇāṭaka, where they became the subordinates of the Rāya and fought his battles against his enemies, specially the Muhammadans. The Velugōṭivārivaṁśāvaḷi, which is a chronicle of the family, gives much valuable information about the wars which the Velugōḍu chiefs waged on the kings of Vijayanagara, Koṇḍavīḍu, Rajahmundry, Cuttack and Bidar. Besides, it describes several rebellions and domestic troubles within the Vijayanagara empire, of which nothing is known from other sources. Therefore, its value to the student of South Indian history cannot be easily overestimated.

The founder of the Rēcerla clan, of which the Velugōḍu family is an offshoot, was a farmer of the village Anumanagallu called Cevvi Reḍḍi, the son of Cēyūr Pōli Reḍḍi of Anumanaganṭi gōtra. The Vēlugōṭivārivaṁśāvaḷi contains two versions of the story of Cevvi Reḍḍi, which do not agree with each other fully. According to one version, Cevvi Reḍḍi discovered by chance a treasure trove, to take possession of which he had to sacrifice his faithful Pariah servant Rēca, who willingly offered himself as the victim. In pursuance of a promise which he made, Cevvi Reḍḍi changed the name of his *gōtra* into Rēcerla in commemoration of his servant who had cheerfully faced death for his benefit. He was also obliged to adopt a new name, as a consequence of an encounter with a Vētāla, a kind of demon. One evening while he was returning home from his field after dusk, he is said to have been attacked by a Vētāla who resided in a way-side banyan tree. Undaunted by the sudden onset of the demon, Cevvi Reḍḍi bravely defended himself with a club which he was carrying in his hand at that time. The demon who was pleased with the manifestation of his courage conferred on him certain favours and vanished. The news of Cevvi Reḍḍi's encounter with Vētāla was bruited abroad, and people began to call him Bētāḷa Reḍḍi, by which name he became famous all over the country. At last, king

Gaṇapati who heard of his story, invited him to his court at Warangal and bestowed on him several favours including the government of a district.

The other version narrates a somewhat different story. Rēca, a Pariah servant of Cevvi Reḍḍi, who was ploughing a field protected by a Bhairava in the south of Old Anumanagallu, discovered an inscribed copper-plate which lay hidden in the ground. He showed the plate to his master who deciphered the inscription contained thereon. It ran as follows: "O Bhairava, surrender the nine lakhs (of cash) to him who offers a sacrifice." On hearing the contents of the inscription read out to him, Rēca volunteered to be the victim, so that his master might get hold of the wealth, provided that he agreed to add the term 'Ēca' to the names of his descendants, and accept sandal and *akṣatas* from the hands of Pariahs on the occasion of marriage in their households. Cevvi Reḍḍi accepted these conditions, and having sacrificed Rēca, took possession of the money. He founded a new village and named it Rēcerla in commemoration of his selfless servant.

Though these stories differ ever so much from each other, they are in agreement on two points: *viz.*, (1) that Cevvi Reḍḍi rose to prominence by the discovery of a treasure trove; and (2) that he managed to take possession of it by the devotion of his Pariah servant. It is not possible to accept these stories as historical. They seem to have been invented at a time when the Velugōḍu chiefs, having risen to fame and glory, began to feel that the common obscure peasant Cevvi Reḍḍi was too humble an ancestor for them. They wove incredible legends around his name and transformed him into a demi-god worthy of the great warriors who claimed descent from him.

Second generation: Dāma, Prasāditya and Rudra.

Cevvi Reḍḍi who, in virtue of his successful encounter with the Vētāla, acquired the name of Bēti Reḍḍi, had three sons, Dāma, Prasāditya, and Rudra. Of these the most distinguished was Prasāditya who appears to have played an important part in the affairs of the Kākatīya kingdom during the days of Rudrāmbā and Pratāparudra. On the death of King Gaṇapati, Prasāditya is said to have installed the former's daughter Rudrāmbā on the throne, and put down a formidable ring of enemies that surrounded her. This seems to indicate that Rudrāmbā's succession to the throne was not uncontested. Probably some of the nobles who were unwilling to acknowledge a woman as their ruler rebelled;

and Prasāditya seems to have upheld the cause of the queen, and obtained from her the titles, *Kākati-rājya-sthāpanācārya,* and *Rāyapitāmahāṅka,* as a reward for his loyalty.

Another deed which is attributed to Prasāditya is the introduction of the Nāyakship. He is said to have entrusted the defence of the kingdom to seventy-seven Nāyaks; but tradition embodied in *Pratāpacaritra,* on the contrary, gives the credit for introducing this reform to Rudrāmbā's grandson and successor Pratāparudra. Inscriptions, however, refer to *Nāyankara* or the office of Nāyaka as early as 1279. A.D.[1] Therefore, Prasāditya must have introduced this reform early in the reign of Rudrāmbā. He seems to have survived the queen and helped Pratāparudra in the administration of the kingdom during the early years of his reign; and was decorated by that monarch with an anklet and bell (*ande*).

Third Generation: Vennama and Sabbi.

Dāma, the elder brother of Prasāditya, had two sons, Vennama and Sabbi, who seem to have flourished about the beginning of the fourteenth century. Of these Vennama is said to have destroyed the vast Muhammadan army in a battle. The circumstances in which he fought with the Muhammadans are not known. The Khaljī and the Tughlāq Sultans of Delhi had to lead, according to the Mussalman historians, no less than five invasions into Telingāṇa during the first quarter of the fourteenth century before they could subvert the authority of the ruling Kākatīya dynasty and annex the land. Of these the first proved abortive and the fourth ended in defeat. The remaining three were crowned with success. The Hindu accounts mention seven invasions and allude to some Hindu victories which do not find a place in the Muhammadan histories. The Velugōṭivārivamśāvaḷi and the family *praśastis* of the Velama Nāyaks give some valuable information not known to us from other sources. The battle in which Vennama inflicted a defeat over the Muslim army must have taken place during the first Muhammadan invasion against Telingāṇa sent by Sultan 'Alā-ud-Dīn Khaljī under Malik Fakhr-ud-Dīn Jūna and Malik Jhaju of Karra "with all the officers and forces of Hindustan" in 1303 A.D. The expedition, however, ended ingloriously; and the army, 'greatly reduced in numbers' returned to Hindustan.[2] Although Barnī attributes

1. S.I.I. iv. 705 (A.R.E. 254/1892).
2. E.D. iii. p. 189.

the failure of the expedition to the outbreak of rains, it is not possible that it could have been due entirely to natural causes. The invaders could not have entered the country and returned without coming into conflict with the Kākatīya army. Vennama, as mentioned already, claims a victory over them. Pōtugaṇṭi Maili, another Velama chief in the service of Pratāparudra, claims to have destroyed the pride of the Turuṣkas of Delhi in a battle near Upparapalle. As the engagement at Upparapalle had taken place before Malik Kāfūr's invasion of Telingāṇa, it must have been fought during the first Muslim expedition in 1303 A.D. The Delhi army appears to have penetrated into the Karimnagar district in which Upparapalle is situated, but had to retreat owing to a reverse. 'Alā-ud-Dīn did not, however, give up the idea of subduing Telingāṇa. In 1309 A.D., he sent another army under Malik Kāfūr who marched on Warangal and laid siege to it. Pratāparudra submitted and gave a written agreement promising " to send annually treasure and elephants."[3] And he observed the terms of this agreement until the death of the Sultan. The chronicle of Vellutla chiefs alludes to an incident which took place in Delhi during one of the visits of Pratāparudra's officers bearing, perhaps, the annual tribute to the court of the Sultan. For some reasons which are not known at present Pōtugaṇṭi Maili and Telungu Bijjaṇa resolved to fight a duel in the presence of the Sultan. Malik Nēmār (Malik Nāib) and other officers including the seventy-seven Nāyaks of Telingāṇa appear to have been present on the occasion. Telungu Bijjana was defeated in the fight, and Maili, having thus obtained satisfaction, probably returned with the rest of the Nāyakas to his native country.

Fourth Generation: Eṟṟa Dāca and Nalla Dāca.

Vennama and Sabbi had each a son bearing the names of Eṟṟa Dāca and Nalla Dāca respectively. Although both of them are said to have distinguished themselves in the Pāṇḍyan war, greater prominence is given to Eṟṟa Dāca than to his cousin. Their exploits are dealt with at some length in the present chronicle. In the first place, they slew a chief called Kuṇṭlūri Immaḍi, who is otherwise unknown, in a fierce engagement near the village of Gollapalli. Secondly, they encountered the Pāṇḍyas in a battle near Kāñcī. Eṟṟa Dāca boldly faced the Pāṇḍya who had put the 900,000 Telugu forces to flight on a former occasion; he charged

3. E.D. iii. p. 203.

the famous Pāṇḍyan elephant squadron at the command of King Pratāparudra and captured it; finally, he attacked the Five Pāṇḍyas, Vīra Pāṇḍya, Vikrama Pāṇḍya, Parākrama Pāṇḍya, Sundara Pāṇḍya, and Kulaśēkhara Pāṇḍya and inflicted an ignominous defeat on them. As a mark of his appreciation, Pratāparudra conferred on Eṟṟa Dāca and his cousin the titles of *Pāṇḍya-daḷa-vibhāḷa* (chastiser of the Pāṇḍya army) and *Pāṇḍya-gaja-kēsari* (lion to the Pāṇḍya elephant). Besides, Eṟṟa Dāca is said to have defeated several Manne chiefs on the battle-field of Nellore and established Tirukāḷarāja on the throne.

Although the Velugōṭivārivamśāvaḷi gives the entire credit for having won the victory in the battle of Kāñcī to the Rēcerla chiefs, they played as a matter of fact a subordinate part on the occasion. The battle of Kāñcī took place during Muppiḍi Nāyaka's invasion of the Tamil country in 1316 A.D. The cause of the invasion is not far to seek. The Telugu Cōḷas of Nellore established themselves at Kāñcī where they had been ruling since the days of Nallasiddha. They, however, submitted to the Kākatīyas during the second quarter of the 13th century; and their king Gaṇapati sent an expedition into the Tamil country to sustain the authority of his dependents. Though Gaṇapati was successful at first, he had to retire into his own dominions hotly pursued by the famous Pāṇḍya monarch Jaṭāvarman Sundara Pāṇḍya. The Kākatīyas lost not only their hold on the Tamil country but a good deal of territory extending as far as the North Pennār. A succession of able monarchs on the Pāṇḍyan throne kept the Kākatīyas at a respectable distance and the latter had no opportunity of renewing their pretensions for a long time. The civil war which broke out on the death of Māṟavarman Kulaśēkhara I, and Malik Kāfūr's invasion of the Ma'bar country shook the Pāṇḍyan empire to its foundations and paved the way for other foreign invaders. As soon as the Mussalmans retired from the south, taking advantage of the helpless condition of the Pāṇḍyan empire and the feebleness of the government, Ravivarman Kulaśēkhara, the king of Kēraḷa invaded the empire, penetrated as far as the northern frontier, and captured the city of Kāñcī, where he crowned himself as *Vēgavatīnātha*.[4] He was not, however, destined to hold it long; for, the Pāṇḍyas gathering forces seem to have put him to flight. At the same time, an insurrection broke out in the Telugu country across the frontier; and

4. E.I. viii. p. 146.

Ranganātha, a scion of the Telugu Cōḷa family of Nellore, assisted by another chief called Kōṭa Tikka, headed the rebellion. It was to suppress this rebellion and expel the Pāṇḍyas from Kāñcī that Pratāparudra sent an expedition to the south. The army was placed under the command of Muppiḍi Nāyaka, the governor of Vikramasimhapaṭṭana (Nellore) ; and several Nāyaks such as the chiefs of Rēcerla, the Reḍḍis etc., accompanied the army.[5]

An unpublished inscription of Drākṣārāmam dated 1322 A.D. recording the gift of a village to the shrine of Bhīmēśvara of the place by Pedda Rudra, son of Muppiḍi Nāyaka, gives a good deal of interesting information about the events of the campaign. According to this record, Pedda Rudra who led the campaign on behalf of his father, frightened at first king Ranganātha, and turned him back from the battle. This event seems to be identical with the engagement at Nellore mentioned in the Velugōṭivārivaṁśāvaḷi, where Eṟṟa Dāca is said to have distinguished himself. On this occasion Muppiḍi Nāyaka probably established a Telugu Cōḷa prince, Tirukāḷattidēva, at Nellore. The defeat of Ranganātha in the battle of Nellore did not break the back of the rebellion. He had powerful allies : Kōṭa Tikka, a chief who is otherwise unknown, and the 'Manne' chiefs who occupied the forest region around Nārāyaṇavanam in the modern Chittore district, seem to have offered stubborn resistence. Pedda Rudra slew Kōṭa Tikka with his followers in battle, and having subjugated the Manne chiefs in the neighbourhood of Nārāyaṇavanam he gradually recovered the Nellore territory which was under the jurisdiction of his father from the enemies.

The subjugation of the hilly tract in the vicinity of Nārāyaṇavanam brought the Kākatīya generals into conflict with the Hoysaḷa monarch Vīra Ballāḷa III. He seems to have resented the expansion of the Kākatīya power as far as Nārāyaṇavanam, which

5. The opinion which is commonly held that the Kēraḷa sovereign was expelled by Muppiḍi Nāyaka is baseless. The available evidence does not justify this inference. The Aruḷāḷa Perumāḷ temple inscription states in general terms that Muppiḍi Nāyaka defeated the Southern Kings. The Velugōṭivārivaṁśāvaḷi refers, as noticed above, only to the Pañca-Pāṇḍyas in this connection. If Muppiḍi Nāyaka captured Kāñcī after defeating the Pāṇḍyas in 1316 A.D., it is reasonable to hold that the Pāṇḍyas were in occupation of the city at that time. It follows from this that they should have driven away Ravivarman Kulaśēkhara and re-occupied Kāñcī and the neighbouring territory.

lay in the immediate neighbourhood of Candragiri, the capital of his subordinate, Tiruvengaḷanātha Yādavarāya. He sent probably an army to assist Tiruvengaḷanātha, and expel the Kākatīya forces. A battle was fought in which Pedda Rudra inflicted a defeat on the Hoysaḷa army and took possession of some territory belonging to Ballāḷa III. The victory over the Hoysaḷa army opened the way into Chingleput and North Arcot districts governed by the Śambuvarāya chiefs. The Śambuvarāya was defeated in battle but was allowed to retain his principality. Having accomplished the conquest of some other petty states the Kākatīya army approached at last Kāñcī with the object of seizing the city.

The Pāṇḍyas, who, meanwhile mustered their forces in the city, advanced upon the invaders and attacked them fiercely. The elephant squadron of the Pāṇḍyas seems to have spread panic in the ranks of the enemy. Muppiḍi Nāyaka vowed that he would capture the Pāṇḍyan elephants and lead them before his master; and in fulfilment of this vow, he sent Pedda Rudra to attack the advancing squadron. As Eṟṟa Dāca is also said to have captured the Pāṇḍyan elephants on this occasion, he must have joined Pedda Rudra in leading the attack. The Kākatīya generals were successful. They captured the elephant force comprising one hundred beasts. This was the turning point and the Pāṇḍyan army suffered a defeat. The result of the battle decided the fate of the city; it fell into the hands of Muppiḍi Nāyaka, who, having provided for its government by appointing a certain Mānavīra as its governor, returned to Warangal.

Fifth Generation: Singa I, Venna and Ēca.

Eṟṟa Dāca had three sons, Singa, Venna, and Ēca, who seem to have flourished about the second quarter of the 14th century. Ēca is said to have defeated the Muhammadans in the battle of Kōlacalama and captured their horses. The date of the battle of Kōlacalama, and the name of the Muhammadan chief whom he vanquished are not known. The Gōsangi chiefs claim to have plundered the seven constituents of the royalty of Ulugh Khān and destroyed the pride of Malik Nēmāl. Ulugh Khān over whom the Gōsangi chiefs claim victory is identical with prince Fakhr-ud-Dīn Jūna, the later Muḥammad bin Tughlaq. It is well known that his first attack on Warangal was unsuccessful; and Ēca might have won a victory on this occasion. In that case, the battle of Kōlacalama must have been fought in 1321 A.D. The *Velugōṭvārivamśacaritra*, however, states that Ēca won the victory while

attempting to succour the chief of Kōlacalama when he was harassed by the Mussalman army. If the statement of the *Velugoṭivārivamśacaritra* is based on facts, Ēca must have won the victory on some occasion subsequent to the Muhammadan conquest of Telingāṇa.

The Muhammadan conquest and the condition of the country. Prince Fakhr-ud-Dīn returned to Telingāṇa with a large army in 1323 A.D., laid siege to Warangal, and having captured it sent Pratāparudra as a prisoner to Delhi. 'All the country of Tilang,' according to Barnī, was conquered. Officers were appointed to manage the country, and one year's tribute was taken.[6] Though the Hindu independence was destroyed, the actual administration of the country was left in the hands of the Hindu nobles. The Sultan or his deputy at Warangal collected the tribute, and cared little about the manner in which the government was carried on. The Hindu nobles who were left without any check to restrain their activities fought frequently with one another and increased the distress of the people. The victories which are attributed to Singa and his brothers of the fifth generation were won in petty feuds of this description. Kāpaya Nāyaka, the most powerful of these nobles, was a man of considerable insight; he managed to unite the warring nobles and revive the old Hindu kingdom for a while. He expelled the Mussalmans from Telingāṇa, and attempted to infuse fresh life into the old body politic; but he was only the first among equals; and his authority was resented. Some of his subordinates rebelled and set up new kingdoms, the most important of which were those of Rācakoṇḍa, and Koṇḍavīḍu. The generation of Singa and his brothers saw the birth of the new kingdoms, to the formation of which, they had themselves contributed not a little.

Three events are usually mentioned in connection with the name of Singa. (1) He waged war upon the Matsa chiefs. He slew Matsa Komma at Jilugupalli and Rudra at Magatula in battle. Nothing is known about these chiefs or the cause of their enmity with Singa. Probably he came into conflict with them while attempting to extend his authority. (2) He is also said to have defeated king Kāpa, who was the lord of Telingāṇa at that time. Although no information is available about the cause of

6. E.D. iii. pp. 233-4.

their hostility, it is not unlikely that it was due to an attempt of Kāpa to check the growing power of Singa's family and maintain his position as the overlord of Telingāṇa; (3) Singa led his troops to attack the fort of Jallipalli, where the Kṣatriyas had imprisoned his brother-in-law Cintalapalli Singama Nāyaḍu, and was assassinated by Tambaḷa Bommajiya, at the instigation of his enemies in 1360 A.D.

Sixth Generation : Anapōta I and Māda I : [1360 to 1384 (?) A.D.]

Singa I did not die unavenged. His two sons, Anapōta and Māda resolved to complete the work of their father. They seem to have won much renown as distinguished warriors even before their father fell a victim to the treacherous knife of the assassin. The Velugōṭivārivaṁśāvaḷi mentions the names of several petty Kṣatriya and Reḍḍi chiefs whom they had either slain or subdued. The most important event which may be assigned to the first phase of their military career was the victory which they won in a battle fought near Mogulūru.[7] The Paṇṭa chiefs, Mummaḍi and Mailāru, who are said to have been the lords of the city of Rāmagiri, and masters of two hundred forts, were engaged in battle near the fort of Mogulūru in the district (*bhūmi*) of Cejjerla. Notwithstanding the help of several Kamma chiefs, they sustained a defeat and lost their lives.[8] Therefore, Anapōta and his brother were not discouraged when they heard the news of the assassination of their father, but on the contrary, redoubled their efforts to capture Jallipalli and punish the instigators of the cowardly crime. While they were engaged in pushing forward the siege operations, they seem to have been attacked by several Kṣatriyas at the head of a large army, probably with the object of raising the siege. On hearing of the advance of

7. The authors of the Telugu *Velugōṭivārivaṁśacaritra* (1910) with characteristic disregard of the contents of the Vaṁśāvaḷi on which they based their work ignore the battle altogether and attribute the incidents connected with it to a fight that took place outside Jallipalli where Anapōta and Māda are said to have slain the Paṇṭa chiefs. Whatever may be the justification for their position, the facts as recorded in the Vaṁśāvaḷi, do not offer them any support.

8. It is not possible to establish the identity of these chiefs, or the places mentioned in connection with the episode. There are two forts of the name of Rāmagiri in the Telugu country, one in the Nizam's Dominions near the southern bank of the Gōdāvarī, and the other in the Chittore district. Neither of these places seems to be the Rāmagiri mentioned here ; for it is said to have been included in the *bhūmi* of Cejjerla, which very probably corresponds to the Narasaraopet taluk in the Guntur district.

the enemy, Anapōta and Māda left Jallipalli with 6,000 horse, 700 elephants and 20,000 foot and defeated them in a battle near the fort of Inukurti. Most of the Kṣatriyas were killed in the fight and those that fell into the hands of the Velamas were put to death in a most inhuman manner. Having got rid of the enemy who had threatened their rear, Anapōta and his brother returned to Jallipalli with their troops, captured the fort and massacred the defenders of the fort in 1361 A.D. They are said to have performed the last rites to their father after the victory and offered libations to his spirit with the blood of the massacred Kṣatriyas.

The victories at Mogulūru, Inukurti and Jallipalli enhanced the prestige of the Velamas and the ferocity which they displayed in dealing with the vanquished, struck terror in the minds of the people. Nevertheless, their position was far from secure. Kāpaya Nāyaka, the overlord of Telingāṇa, grew apprehensive of the growing power of the Velamas, and evidently made an attempt to check them; but he was not successful in his endeavour; for, in a battle which he fought with the Velamas at Bhīmavaram, he was defeated and killed. This event took place in 1369 A.D., or a little earlier. Anapōta proceeded thereupon to annex Kāpaya's territory and soon took possession of Warangal, Bhuvanagiri and other places, and assumed the titles of *Āndhrasuratrāṇa* and *Anamanagaṇṭipura-varādhīśvara* belonging to him.[9] With the overthrow of Kāpaya, the Velamas cast off their subordinate role and became the paramount power in Telingāṇa.

Anapōṭa's war with the Reḍḍis of Koṇḍavīḍu.

Anapōta came into conflict with the Reḍḍis of Koṇḍavīḍu, when he probably attempted to enforce his authority over them. It may be borne in mind that Prōlaya Vēma, the founder of the Reḍḍi kingdom, was a subordinate of Kāpaya Nāyaka.[10] He appears to have asserted his independence even during the life-time of his overlord, and bequeathed his kingdom to his son and successor Anapōtā Reḍḍi. When the Velama king, Anapōta, overthrew the authority of Kāpaya Nāyaka and assumed his titles of paramountcy, he seems to have contemplated the subjugation of the whole of the Telugu country. In order to realise his ambition he invaded the Reḍḍi kingdom twice. The earlier of these invasions was led by Nāga, a cousin of the Velama king; and the latter by Māda, his own brother. Both the invasions were directed against the fort of

9. *Velugōṭivārivaṁśacaritra*, App. 4, p. 24.
10. J.T.A. ii. p. 106-7.

Dharaṇikōṭa on the Kṛṣṇā. And though the Velama commanders are said to have obtained victory over Anapōtā Reḍḍi, they did not gain any material advantage thereby. The Reḍḍis still retained Dharaṇikōṭa in their possession and suffered no loss of territory.

The failure of these two expeditions may be attributed partly to the Mussalman invasions of Telingāṇa from the west. The Bahmani Sultan, Muḥammad Shāh I invaded Telingāṇa thrice. The earliest of these invasions was due to the unprovoked aggression of the Velama king. The district of Kaulas which originally belonged to Telingāṇa was surrendered by Kāpaya Nāyaka to Sultan 'Ala-ud-Dīn Ḥasan in 1351 A.D.[11] Anapōta who seems to have entered into an alliance with Bukka I of Vijayanagara demanded the restitution of the district during the early years of Muḥammad Shāh's reign and sent a large army under his cousin Nāga to take forcible possession of the district. Bahādūr Khān, one of Muḥammad Shāh's officers, put Nāga with his army to flight and ravaged the country as far as Warangal.[12] Bahādūr Khān's victories did not, however, produce the desired result; for, he could not dislodge Nāga from the region of Kaulas, where he remained until his death. Muḥammad Shāh felt quite helpless for the time being, as he was engaged probably in a war with the Rāya of Vijayanagara. But as soon as he concluded peace with the Rāya he was free to settle his quarrel with the Velamas. Suddenly he descended on Filampaṭṭan, the headquarters of Nāga, and put him to death. But he was not allowed either to remain in the place or to return to his capital unmolested. "The Telungies who had now collected in great force, surrounding him from all quarters, so harassed his march that he commanded his tents and baggage to be burnt together with all his plunder, except jewels and gold. Being relieved from these encumbrances, he moved in close order from dawn till nightfall every day, relying for provisions on the villages on the route, and passing the night in strict vigilance, for fear of surprise. With all these precautions, the enemy destroyed such number of his soldiers that of four thousand men only fifteen hundred returned. The king himself received a wound in the arm and at Kowlas was obliged to halt from indisposition."[13] The flight of the Sultan and his pursuit by the Telingas so graphically described by Ferishta are briefly alluded to in the Velugōṭivārivamśāvaḷi. "Being chased by you, O Rāya Rao Anapōta, the Sultan and (the dependent) chiefs fell

11. Briggs: Ferishta, ii. p. 293.
12. *Ibid.* ii. p. 301.
13. *Ibid.* p. 304.

into confusion and were vanquished by you outside the fort of Sindhūr." Though Anapōta thus won a brilliant victory over the Sultan, he could not obtain relief from his attacks permanently. For, Malik Saif-ud-Dīn planned a fresh invasion of Telingāṇa, and despatched two armies against Gōlkoṇḍa and Warangal respectively. Anapōta, however, is said to have declined to engage the Mussalman army, and concluded a treaty with the Sultan by ceding to him the fort of Gōlkoṇḍa and its dependencies.[14]

Beside the wars that have been described above, the Velugōṭivārivamśāvaḷi mentions other victories which Anapōta and his brother won over their enemies. In the first place, Anapōta is said to have slain several enemies in the plain near Indirāla and filled the river Musi with their blood ; but nothing is known about the enemy who suffered defeat in the battle. The engagement probably took place during one of the Muhammadan invasions from Gulburga. Secondly, a cavalier of the name of Jangli Khān or Manne Jangli who fell upon Māda in some unknown place was defeated and slain by him in the battle that ensued.

Notwithstanding a few reverses in the wars with the Mussalmans, Anapōta and his brother were generally successful in their military undertakings. They not only increased the extent of their territory but enhanced the status of their principality. They transformed their *mannerikam* into a sovereign state, which became during the period of their rule a power to be reckoned with in the inter-state politics. But curiously enough, they had themselves paved the way for the dissolution of their kingdom. Anapōta and Māda are said to have divided between themselves the kingdom which they had so laboriously built up ; the northern part of the kingdom with the capital Rājukoṇḍa fell to the share of the former ; and the south with Dēvarakoṇḍa became the family domain of the latter. Though both the sections of the Rēcerla family acted together, even after the division, against their enemies, their kingdom lost its unitary character.

Seventh Generation : Singa II and Vēdagiri I.

Anapōta was succeeded by his son Singa II and Māda by his son Vēdagiri. They played an important part in the affairs of the eastern Deccan for nearly a quarter of a century. During the period of their rule, the Velamas, notwithstanding the division of their kingdom, lost none of their old vigour owing to the cordiality

14. Briggs: Ferishta, ii. p. 305.

that characterised the relations between the two branches of the ruling family.

Singa II and Vēdagiri I, following the tradition established by their parents, engaged themselves in warfare with the Reḍḍis of Koṇḍavīḍu. The affairs of Koṇḍavīḍu seem to have fallen into great disorder during the latter half of Anapōtā Reḍḍi's reign, owing to the rebellion of Bhaktirāja, a chief belonging to the Ēṟuva branch of the Telugu Cōḍa family. Bhaktirāja who was a descendant of the famous warrior, Ēṟuva Bhīma, appears to have originally held sway over portions of Ēṟuva probably as a subordinate of the Reḍḍi kings, and defeated some Muhammadan chiefs, probably officers in the service of the Bahmani Sultan, 'Alā-ud-Dīn Ḥasan Gangu early in his career. He seems to have accompanied his overlord in an expedition against the Gajapati on whom he inflicted a defeat on the battle-field of Pañcadhāra and restored the Koppula chief to his kingdom. After this victory Bhaktirāja seems to have settled down in the valley of the Gōdāvarī, where he appears to have carved out a small kingdom for himself. Taking advantage of the confusion caused in the Reḍḍi kingdom by the invasion of the Bahmani Sultan, Bhaktirāja rose up in revolt against his overlord ; and when the latter attempted to put him down, overthrew him in a battle that took place at Sūravaram, probably the village of that name in the Nuzvīd Division (?) of the present Kistna district. Bhaktirāja then built in the conquered territory a new city called Kāmapurī where he established himself.[14a] His victory over Anapōta and the foundation of the new capital must be assigned to a period subsequent to his encounter with the Muhammadan chiefs ; for, Anapōta's authority in the Gōdāvarī delta seems to have come to an end soon after 1356 A.D.,[15] as no vestiges of Reḍḍi rule can be traced in this region until its reconquest by Anavēma in 1373 A.D. During this interval Bhaktirāja appears to have strengthened his position by the conquest of fresh territory and the acquisition of the friendship of the petty chiefs in the neighbourhood.

Anapōta does not appear to have taken any steps to regain his hold on the Gōdāvarī delta. On his death in or about 1370 A.D., he was succeeded by his brother Anavēma, owing probably to the extreme youth of his own son, Kumāragiri. Anavēma was a powerful king, and as soon as he ascended the throne, he concerted measures for the reconquest of his northern possessions. An epi-

14a. J.A.H.R.S., i. p. 175.
15. S.I.I. iv. 1387.

graph dated 1377 A.D. states that Anavēma "destroyed Rājamahēndrapura, Niravadyapura and other *sthaladurgas*."[16] It is evident that he led a military expedition into the Gōdāvarī delta and reduced it to subjection sometime before this date. The subjugation of this region seems to have taken place as early as 1373 A.D.; for, the district of Kōna in which the village of Naḍupura, granted to Brahmans as an *agrahāra* in that year, was situated, had already passed into Aṇavēma's hands.[17] On this occasion, Anavēma seems to have subdued the east coast as far as Simhācalam, and imposed his yoke on some of the chiefs of southern Kaḷinga. An epigraph at Simhācalam dated 1375 A.D. states that his minister Cennama Nāyaḍu took a village from king Arjunadēva of Oḍḍādi for the purpose of making a gift to the temple of the god Narasimha.[18] Anavēma's hold over the northern districts of his kingdom remained unshaken until 1381 A.D., as indicated by his inscriptions at Palivela and Drākṣārāmam in the East Godavari district.[19]

Although no mention is made of Bhaktirāja or his sons in the records of the reign of Anavēma, he could not have subdued the Gōdāvarī delta and the coastal region extending as far as southern Kaḷinga without coming into conflict with them. There is reason to believe that Anavēma overcame the opposition of the Cōḷa family by means of diplomacy rather than force. Niśśanku Kommana, writing a generation later, states that Bhaktirāja's son Bhīmalinga married a daughter of king Anavēma; and Vēmāmbā, the issue of this marriage, espoused Doḍḍaya Alla, the father of Vēma and Vīrabhadra, the rulers of Rajahmundry.[20] This is also corroborated by the evidence of the Vēmavaram plates of Allaya Vēma dated 1434 A.D.[21] The alliance is, indeed, significant. In the first place, it was an inter-caste marriage. A marriage of a Kṣatriya prince with a princess of Śūdra community was not of usual occurrence. Secondly, the hostility that characterised the relations between Bhaktirāja and the Reḍḍis must have prevented, in the ordinary state of affairs, the contraction of an alliance of the kind. It is not, therefore, unreasonable to think that the marriage was the result of a political alliance. Anavēma appears to have offered his daughter in marriage to Bhaktirāja's son in order to overcome his

16. M.E.R. 1915. Part ii. p. 115.
17. E.I. iii. p. 286 f.
18. S.I.I. vi. No. 785.
19. 446 of 1893, 506 of 1893.
20. *Śivalīlāvilāsam*, i.
21. E.I. xiii. p. 238.

opposition ; and the latter accepted the proposal owing probably to his apprehensions that he might not be able to offer resistance successfully, if he were attacked by the Reḍḍi king. Therefore, he concluded a treaty of peace with Anavēma, which left him in possession of his territory, though it deprived him of his independence.

It is not known whether Bhaktirāja himself was alive at the time of the conclusion of this alliance. If the information furnished by an inscription at Rajahmundry, noticed by the Mackenzie Surveyors, that his son Annadēva, a half brother perhaps of Bhīmalinga, was crowned in 1366 A.D., can be regarded as trustworthy, Bhaktirāja must have died even before the accession of Anavēma.[22] Bhīmalinga probably entered into an alliance with Anavēma to oust his half brother from the principality with his help and take possession of it. The omission of the name of Bhīmalinga from the inscriptions of Annadēva which give a good deal of information about his parents, and family may be attributed to the want of cordiality between the brothers. Annadēva appears to have lost control over his territory soon after his coronation. The earliest of his inscriptions noticed so far which is dated in 1388 A.D. shows that he retired to the neighbourhood of Tripurāntakam in the Markapur taluk of the Kurnool district.[23] Annadēva, having been driven out of his territory, attempted probably to take refuge in his ancestral principality of Ēruva ; but he could not have remained there long, as Tripurāntakam with the neighbouring territory had already passed into the hands of Harihara II of Vijayanagara.[24] Therefore, he left Ēruva and wandered abroad seeking protection and help at the court of the neighbouring princes. At first, he repaired to Dēvarakoṇḍa, where he appears to have been treated with consideration. Vēdagiri I promised him help and concerted measures in consultation with his cousin Singa II to reinstate him.

A war broke out between Anavēma and the Velamas when the latter attempted to reinstate Annadēva in his dominions. The events of this war are not properly recorded. The Velugōṭivārivamśāvaḷi asserts that Anavēma attacked Māda, one of the sons of Singa II, but being defeated in battle took to his heels. The place of the battle is not mentioned. The *Velugōtivārivamśacaritra* and the

22. Mac. Mss. 15—4—4. p. 231 f. The inscription in question is said to have been engraved on a slab lying outside the postern gate of the fort of Rajahmundry. It is dated irregularly. Annadēva, according to this epigraph, was crowned on Āśvīja śu. 10 of the year Pārthiva corresponding to Ś. 1259.

23. 254 of 1905.

24. 257, 270 of 1905.

Rāvuvamśacaritra, however, declare that Anna, another son of Singa II slew Anavēma in a battle. Anna who is said to have performed this deed is, no doubt, identical with Anapōta II, the eldest son and successor of Singa II. If these statements are true, it would appear that Anavēma encountered the Velamas twice. He saved himself by timely flight on the first occasion, and forfeited his life on the second. In the absence of trustworthy confirmatory evidence, it is not possible to arrive at any definite conclusion about the events recorded in these works. As the Velamas did not succeed in restoring Annadēva, it is very doubtful whether they succeeded in gaining any decisive victory over the Reḍḍi king.

The death of Anavēma, whether due to natural causes or misadventure on the battle-field, must have taken place before 1386 A.D., as his successor, Kumāragiri, had already ascended the throne by the middle of that year.[25] Kumāragiri was not a capable ruler. He seems to have given himself up completely to pleasure, leaving the administration of the kingdom in the hands of Kāṭaya Vēma, his brother-in-law and minister. Vēma was an able administrator and a distinguished warrior. He not only kept the internal affairs of the kingdom firmly under control but energetically pushed forward its boundaries in the west and the north-east. It is said that he subdued Maklēdi, Kimmūr, Beṇḍapūḍi, Vajrakūṭam, Rāmagiri and Vīraghoṭṭam.[26] These conquests were probably effected early in the reign of Kumāragiri, as Kāṭaya Vēma appears to have been active on the Kaḷinga frontier in 1386 A.D.[27]

Rāmagiri, one of the forts subjugated by Kāṭaya Vēma, was included in Telingāṇa. The conquest of this fort must have provoked the anger of Singa II, the overlord of the country, and precipitated a war between the two kingdoms. The Velugōṭivārivamśāvaḷi darkly alludes to a war of Singa II with the Reḍḍis in the course of which Singa's sons, Dāca and Māda, offered a gross insult to Kumāragiri. The *Camatkāracandrikā* of Viśvēśvara, who flourished in the court of Singa II, alludes to a conflict between Singa and the petty chiefs ruling on the banks of the Gautamī.[28]

25. S.I.I. vi. No. 781.
26. Introduction to Kāṭaya Vēma's commentary on Kāḷidāsa's Śākuntalam.
27. S.I.I. vi. No. 781.
28. *Sōm (Snēh ?)-ōllāsini Pārasīka-nṛpatau sandh=ānu=sandhāy (ān ?) akaiḥ*
Kanyā-ratna-sam=arpaṇāt Gajapatau saṁbandha-gandha-spṛśi
Rēcerl=ānvaya-Śārṅgiṇam narapatim draṣṭum raṇe sāhasam
Sambhāvyam sa (na ?) hi Gautamī-parisara-kṣudra-kṣamābhṛd=gaṇē.
—The Madras Govt. Or. Mss. Lib. R. No. 2679. p. 114.

The name Gautamī, referred to by Viśvēśvara, is applied to the Gōdāvarī, specially to that part of the river which extends from the Eastern Ghats to the sea. The river above Rajahmundry is spoken of as the Akhaṇḍa-Gautamī, and one of its branches which flows below the town as the Vṛddha-Gautamī. As the Gōdāvarī valley from the Eastern Ghats to the sea was under the authority of the Reḍḍis, the petty chiefs mentioned by Viśvēśvara must be identical with Kumāragiri and the chiefs dependent upon him. The presence of Singa II in the northern districts of the Reḍḍi kingdom, as indicated by an epigraph dated 1387 A.D., at Simhācalam[29], clearly points to a Velama invasion of the Reḍḍi dominions during the early years of the reign of Kumāragiri Reḍḍi.

The invasion of the Reḍḍi kingdom seems to have embroiled Singa II in a war with the Gajapati. The Velugōṭivārivaṁśāvaḷi heaps maledictions upon some unnamed chiefs who instigated the Gajapati to make an attack upon Singa. Probably Kāṭaya Vēma, unable to withstand the advance of the Velamas, solicited the help of the Gajapati ; or, some of the chiefs of the borderland who acknowledged the supremacy of the Gajapati, being harassed by the Velama forces, appealed to their overlord for help. However that may be, the Gajapati came to the south of his dominions, and opposed the invaders. Fighting broke out soon between the two armies ; and in an engagement that took place, the Gajapati sustained a defeat ; and, if we may trust the veracity of Viśvēśvara, the Gajapati was obliged to purchase peace by offering his daughter in marriage to Singa. Kumāragiri seems to have concluded peace with Singa about the same time ; for the Anaparti plates dated 1390 A.D. make a pointed allusion to the maintenance of friendly relations with all his neighbours excepting the easterners.[30] Having thus demonstrated his military superiority over the Reḍḍis and the Gajapati, Singa returned to his country.

The Velama invasion of the east coast was nothing more than a brilliant raid ; for it produced no permanent result. The authority of Kumāragiri remained unshaken notwithstanding the shock it must have experienced during the invasion. Kumāragiri spent the remain-

29. S.I.I. vi. No. 1086.

30. *Udīcyā dākṣiṇātyas=ca pratīcyas=ca mahīśvarāḥ* |
Ācaranti sadā maitrīm=asmābhir=ati-kautukāt ||
Tasmāt-Simhādri-paryanta-prācyā ēva mahīśvarāḥ |
Jētavyās=tan-mahīpālān=adhunā jayalīlayā ||
J.A.H.R.S. xi. pp. 203-4.

ing years of his reign in peace, as he was not called upon to defend again his kingdom from the attacks of his neighbours.

Kumāragiri had a son called Vīrānnavōta who appears to have predeceased his father. The next heir to the throne was Peda Kōmaṭi Vēma, one of Kumāragiri's distant cousins, whose succession to the throne was not, however, favoured by Kāṭaya Vēma, the *de facto* ruler of the kingdom. To satisfy him and thus prevent the outbreak of a civil war in the kingdom, Kumāragiri effected a division of his territories, assigning the north-eastern districts with the city of Rajahmundry to Kāṭaya Vēma, and leaving the rest of the kingdom to his cousin.[31] This arrangement failed, however, to give satisfaction to both the parties. Each regarded the other as an usurper, and resolved to make himself the master of the entire kingdom. Therefore, on the death of Kumāragiri in 1403 A.D., the kingdom of Koṇḍavīḍu split up into two hostile states each attempting to undermine the power of the other.

This state of affairs encouraged foreign invasion. Annadēva who failed to regain the possession of his estates with the assistance of the Velamas wandered abroad and sought asylum at the court of the Sultan of Gulburga. He helped Fīrūz Shāh to defeat the Karṇāṭaka army at Sagar and recapture the fort, which had been in a state of revolt for some time in the past.[32] As soon as he heard the news of Kumāragiri's death and the division of his kingdom between Peda Kōmaṭi Vēma and Kāṭaya Vēma, he resolved to make another attempt to recover his possessions. He appears to have returned to Dēvarakoṇḍa, where he obtained assistance from Vēdagiri I, and marched to Rajahmundry; accompanied by the Velama army. Their progress appears to have been constantly checked by the enemy. The Velugōṭivārivaṁśāvaḷi mentions a number of battles where Vēdagiri I is said to have won victories over his enemies. It is said that he defeated at Vēmulakoṇḍa (in the Chodavaram division of the East Godavari district) a confederacy of five chiefs called Sattiga, Cālikya, Kannara, Kankāḷa and Udayana. No information is available about the identity of these chiefs. They were probably the subordinates of Kāṭaya Vēma.[33]

31. E.I. iv. p. 319.

32. J.A.H.R.S. i. p. 184; Briggs: Ferishta, ii. p. 370; Burhān-i-Ma'āṣīr (I.A. xxviii. p. 186); Tabaqāt-i-Akbari (Bib. Ind.), iii. p. 13.

33. The *Velugōṭivārivaṁśacaritra* (p. 52) states that Vēdagiri defeated at Vēmulakoṇḍa only Sattiga. Of the remaining four, Kankāḷa is said to have been vanquished in the neighbourhood of Śriśaila, Cālikya at Māmiḍāla, and

Vēdagiri is also said to have dismantled the fort of Beṇḍapūḍi, an important place in the Tuni division of the East Godavari district. Though the Vaṁśāvaḷi does not mention the name of the enemy from whom Vēdagiri had taken this fort, it may be confidently asserted that it belonged to Kāṭaya Vēma at that time; for, Beṇḍapūḍi was one of the forts which Vēma had conquered early in Kumāragiri's reign. Though the other events of the expedition are not known, it appears to have terminated successfully. Annadēva, for restoring whom the expedition was undertaken, was placed in possession of his ancestral principality to which a good deal of the conquered territory appears to have been added. Annadēva assumed the titles of *mahārājādhirāja*, *paramēśvara*, and *pūrvasimhāsanādhīśvara* denoting sovereignty,[34] thereby proclaiming that he had put an end to the rule of the Reḍḍis and had taken over the administration of the country under the jurisdiction of ' the Eastern Throne ' from them.

The power of Kāṭaya Vēma was nearly crushed; but it was not completely destroyed. He might again gather strength and overthrow Annadēva's authority. Vēdagiri, having probably foreseen this danger, appears to have taken steps to sustain the power of Annadēva. He left his minister, Pina Mādā Nāyaḍu, in the kingdom of Rajahmundry to safeguard the interests of his ally. Pina Māda remained in the east coast for about three years and then returned to the court of his master.[35] The Velama intervention brought in a new element of discord in the affairs of the kingdom of Rajahmundry, and thus prepared the ground for the outbreak of a civil war which convulsed the Gōdāvarī delta for nearly one decade.

Vēdagiri and Guṇḍaya Daṇḍanātha.

Vēdagiri I is said to have acquired fame by inflicting defeat on Guṇḍra Daṇḍrāya, i.e., Guṇḍaya Daṇḍanātha, an officer in the service of Harihara II of Vijayanagara. The circumstances in which Vēdagiri inflicted this defeat are not recorded. Harihara II invaded Telingāṇa twice during the last quarter of the 14th century, to break probably the alliance between the Velamas and the Sultan of Gulbarga. The treaty of friendship which Anapōta I concluded

Kannara at Aruvapalli. The source from which the authors of the *Vaṁśacaritra* derived this information is not however mentioned.

34. S.I.I. iv. 1347.
35. S.I.I. v. 1242; vi. 1100.

with Muḥammad Shāh Bahmani I still remained in force; and amity and concord characterised the relations between the two kingdoms since their time. The alliance between the Bahmani Sultan and the king of Telingāṇa was extremely distasteful to the Rāya of Vijayanagara, as it strengthened the hands of the Sultan in waging war upon him. A hostile Telingāṇa in his flank was always a source of embarrassment to the Sultan while engaged in a war with his southern neighbour. Harihara II who realised the dangerous character of this alliance made persistent efforts to break it, though he failed ultimately to accomplish his object.

The first expedition set out from Vijayanagara some time before 1384 A.D.; it penetrated into the heart of Telingāṇa and even reached the neighbourhood of the capital Warangal. The advance of the Vijayanagara forces was checked by the Muhammadans, the allies of the Velama king, at a place called Kottakoṇḍa. In the battle that took place on this occasion, Sāḷuva Rāmadēva, one of the chiefs of the Vijayanagara army, perished.[36] The expedition probably sustained a reverse. The destruction of the enemies which Vēdagiri is said to have effected in the neighbourhood of Warangal was perhaps accomplished on this occasion. What happened after this incident is not stated in our sources. The defeat at Kottakoṇḍa was probably decisive; and the Vijayanagara army was perhaps compelled to retire from Telingāṇa as a consequence of this defeat.

Harihara II did not, however, give up his designs on Telingāṇa. He despatched again a large army under the command of the Yuvarāja, Bukka II, accompanied by the veteran, Daṇḍanātha Irugappa in 1397 A.D. They proceeded to Telingāṇa, captured on their way the fort of Pānagal in the Mahabubnagar district of the Hyderabad state, from the Muhammadans who were in alliance with the king of Telingāṇa.[36a] The *Camatkāracandrikā* cited in a previous context refers to the friendship of Singa II with the Pārasīka king.[37] The *Vaidyarājavallabham* describes the war which Bukka II waged upon the king of Telingāṇa and his allies, the Muhammadans. It is said that he defeated the Āndhra king and his ally the Sultan and returned to Vijayanagara laden with booty.[38]

36. E.C. xii. Ck. 115.
36a. South Indian Research, ii, p. 173.
37. *Supra*, p. 17.
38. Further Sources of Vijayanagara History (unpublished).

Gundaya Dandanātha whom Vēdagiri I defeated must have been associated with one of these two expeditions, although the material available at present does not make mention of him in this context. It may be suggested, however, that he was probably in charge of the first expedition which appears to have ended abortively. Notwithstanding the victories of Bukka II these expeditions failed to achieve their object; and the Velama chiefs remained firm in their loyalty to the Sultan.

The Eighth Generation

The Velugōṭivārivaṁśāvaḷi introduces a complication in the family pedigree after Singa II. It is said that Singa II had two sons called Pina Singa and Annama respectively; Pina Singa had a son named Anapōta who in turn became the father of the celebrated Sarvajña Singa, the patron of the Telugu poet Śrīnātha. The fictitious character of this pedigree is disclosed by the *Rasārṇavasudhākaram*, a treatise on rhetoric composed by Singa II himself. In his introduction to the work, Singa enumerates the names of all his six sons. Neither Pina Singa nor Annama find a place among them.[39] The authors of the Telugu *Velugōṭivārivaṁśacaritra* attempt to circumvent this difficulty by foisting the name of Pina Singa on Vēdagiri, one of Singa II's six sons; [40] but there is no evidence to show that Vēdagiri was known by any other name.

Another important fact which brings to light the spurious character of the pedigree must be noticed in this connection. According to the account given in the Vaṁśāvaḷi, Annama, the younger brother of Pina Singa, laid siege to the fort of Gaṇḍikōṭa, but was killed in a night attack by a chieftain called Pōlēpalli Bukkarāju. On obtaining the intelligence of his brother's death, Pina Singa commanded his brother-in-law, Jūpalli Koṇḍa to proceed against Bukka to avenge Annama's death. Koṇḍa marched accordingly to the fort of Poḍicēḍu where Bukka had taken refuge, and carried him off as a prisoner to the court of Pina Singa. It is highly improbable that Pina Singa who was an enemy of Pōlēpalli Bukka should have been one of the sons of Singa II; for, Singa II, as noticed already, lived at the end of the 14th century; and Pōlēpalli Bukka, the

39. C. Virabhadra Rao in his History of the Āndhras, iii. p. 80; and V. Prabhākara Śāstri in his *Sṛingāra Śrīnātham*, pp. 199-201 have both drawn attention to this fact. The latter rejects, as a matter of fact, the evidence of the Vaṁśāvaḷi, and omits the name of Pina Singa in the genealogy of Sarvajña.

40. The *Velugōṭivārivaṁśacaritra*, p. 64.

rival and contemporary of his alleged son Pina Singa, flourished, as shown by an epigraph at Cina Kommerla in the Cuddapah district, about the close of the 15th century.[41] Therefore, the passages of the Vaṁśāvaḷi describing the story of Pina Singa and his brother Annama must be considered spurious ; and they seem to have been introduced into the work for reasons which are not quite apparent.

Anapōta II, Rāmacandra and Māda II.

The most important personages in the eighth generation, so far as we are able to learn from the information furnished by the Vaṁśāvaḷi, were Anapōṭa II, son of Singa II, and his cousins Rāmacandra and Māda II, the sons of Vēdagiri I of Dēvarakoṇḍa. During the period of their rule the whole of the east coast was convulsed by a struggle. The subdivision of the Reḍḍi kingdom and the establishment of Annadēva Cōḍa in the Gōdāvarī delta brought in their train a series of events which soon developed into a great war involving all the kingdoms of the southern Deccan. Kāṭaya Vēma, the king of Rajahmundry, naturally attempted to dislodge Annadēva whom Vēdagiri I had established in the heart of his kingdom. But his efforts did not bear fruit, as he had to encounter the opposition of Annadēva's powerful allies, who seem to have been too many for him. He was, therefore, obliged to seek the help of the neighbouring monarchs. Naturally he turned towards Vijayanagara where he had reason to expect ready response, owing to his relationship with the royal family. Vēma's son, Kāṭa, it may be remembered, married a daughter of Harihara II. Moreover, the hostility that existed between the Velamas and the king of Vijayanagara might induce the latter to espouse his cause and enable him to overthrow Annadēva. Swayed probably by considerations such as these, Kāṭaya Vēma resolved to approach Dēvarāya I who was then ruling at Vijayanagara, soliciting help. The journey which he undertook in 1410 A.D. to the shrine of god Narasimha at Ahōbaḷam in the Vijayanagara dominions was probably intended, not so much to obtain religious merit for himself and his family as to persuade Dēvarāya I to take up his cause.[42] It is not known whether he actually visited the city of Vijayanagara on this occasion. The presence of the Vijayanagara armies in the Gōdāvarī delta fighting on his side during the succeeding years indicates that he had not undertaken the journey to Ahōbaḷam in vain.

41. 356 of 1932-3.
42. 84 of 1915.

The events that happened during these years are shrouded in obscurity. What we know of them is gleaned from a few scattered allusions in the inscriptions, literature and the Muslim histories which when placed together exhibit before our vision a dim picture of a great war, not noticed so far by the historians. Kāṭaya Vēma's return to his kingdom appears to have been followed by the despatch of armies from Vijayanagara to his assistance. Annadēva seems to have made a valiant effort with the help of his relations to maintain his authority; but he soon realised that Kāṭaya Vēma was too strong for him. The arrival of forces from Vijayanagara had so strengthened Vēma's position that it was no longer possible for Annadēva to overcome him as easily as he had expected. He perhaps discovered that without the backing of a friend powerful enough to protect him, he could not make headway against the forces of Kāṭaya Vēma and his ally. Therefore, Annadēva sent an appeal to his old friend and benefactor, Sultan Fīrūz Shāh Bahmani of Gulburga soliciting his help. The Sultan who was probably jealous of the growing influence of Dēvarāya I in the affairs of the Gōdāvarī delta readily agreed to support Annadēva, and marched to his assistance at the head of an army. Sayyid 'Ali gives a brief account of this expedition. "The Sultan," says he, "being determined to conquer Telingāṇa proceeded in that direction till having got near Rājamundrī he conquered many forts and districts of that country, and having taken possession of the whole of that territory he consigned it to the agents of government, and then set out for his capital."[43] Fīrūz Shāh appears to have been accompanied on this occasion by some of the Velama chiefs who played a prominent part in the battles during the campaign. According to tradition, one of the Velama chiefs called Gajarao Tippa, defeated Kāṭaya Vēma's army in a battle that was fought near the village of Guṇḍukolanu in the Ellore taluk of the West Godavari district. The *praśasti* of the Koppunūḷḷa family to which Tippa evidently belonged contains the significant title, *Kāṭaya-Vēmuni-talagoṇḍa-gaṇḍa*, i.e., the hero who had taken the head of Kāṭaya Vēma.[44] If the tradition preserved in the family *praśasti* of the Koppunūḷḷa chiefs could be trusted, Kāṭaya Vēma's death appears to have taken place during Fīrūz Shāh's expedition against Rajahmundry. On hearing of the advance of the Muhammadan army upon his capital, Kāṭaya Vēma probably hastened to oppose them, and lost his life in the battle of Guṇḍukolanu while attempting to check their

43. The Burhān-i-Ma'āṣīr (I.A. xxviii. p. 187).
44. Mac. Mss. 15—4—3, pp. 112, 113.

progress. What happened subsequent to Kāṭaya Vēma's death may be gathered from the brief account of the campaign given in Annadēva's Rajahmundry Museum plates. The Vijayanagara army appears to have fared badly. Annadēva claims to have won, no doubt, with the help of the Bahmani Sultan several victories over Kāṭaya Vēma's allies. He inflicted a defeat on the kings of the South at Attili, and offered protection to 10,000 of their forces who surrendered to him. With the help of his brother-in-law, Pina Uṇḍi of the Solar race, he put to the sword the army of the Karṇāṭa king at the village of Kānkaraparti on the western bank of the Gōdāvarī, and generously offered protection to the members of Kāṭaya Vēma's family who submitted to him.[45] Though Annadēva and his ally Fīrūz Shāh were successful in the early phases of the war, they failed to secure final victory. The allies of Kāṭaya Vēma suffered, no doubt, several defeats; and his family was compelled to submit to the humiliation of prostrating at the feet of their enemy. The campaign, however, did not come to an end. Notwithstanding Annadēva's great victory almost within sight of Rajahmundry, he could not cross the river and capture the city, as is clearly implied by Sayyid 'Āli's statement that Fīrūz Shāh proceeded in the direction of Telingāṇa 'till having got near Rājamundri.'[46] The Sultan, no doubt, conquered Telingāṇa up to the neighbourhood of the city, but had to turn back, as he could not proceed further and lay hold on the city itself. This was due to the opposition of Doḍḍaya Alla, one of Kāṭaya Vēma's lieutenants. He put down, according to the contemporary poet Śrīnātha, the pride of Annadēva and his son Vīrabhadra.[47] This is confirmed by an epigraph at Palivela dated 1417 A.D. which states that Allāḍa (i.e., Doḍḍaya Alla) uprooted completely the family of Kāṭaya Vēma's enemy.[48] Allāḍa's success was due partly, if not wholly, to the help of Dēvarāya I, a fact which is clearly indicated by Fīrūz Shāh's attack in 1417 A.D. on Pāngal-Nalgoṇḍa belonging to Dēvarāya.[49] As this fort commanded the route to the east coast through which the Vijayanagara armies had to pass on their way to Rajahmundry, the Sultan discovered that so long as it remained in the possession of Dēvarāya, he could not prevent the arrival of reinforcements to Allāḍa from Vijayanagara and reduce him to submission. Therefore, having resolved to strike

45. J.A.H.R.S. i. p. 134.
46. I.A. xxviii. p. 187.
47. *Bhīmēśvarapurāṇam*, i. 62.
48. S.I.I. v. No. 113.
49. Briggs: Ferishta, ii. p. 389; The Burhān-i-Ma'āāṣīr (I.A. xxviii. p. 188).

at the root of Allāḍa's power, Fīrūz Shāh, retired from the Gōdāvarī delta, and laid siege to the fort of Pāngal-Nalgoṇḍa. The presence of Fīrūz Shāh's armies on the banks of the Kṛṣṇā and the Musī is also shown by the evidence of the inscriptions. Two epigraphs at Vēdādri in the Nandigama taluk of the Kistna district dated 1417 A.D., allude to the occupation of the territory in the neighbourhood of Śrīrangarājukoṇḍa and Vōḍapalli-Vazīrabād by Masnadi-i-'Ali Ḥabīb Niẓām-ul-Mulk, one of Fīrūz Shāh's ministers.[50] The retirement of the Muhammadan armies from the Gōdāvarī delta left Annadēva in a precarious condition. He was not able to contend against Allāḍa successfully as his military strength was greatly reduced by the departure of his allies and the loss he must have sustained during the war. Therefore, within a few months of his victory at Kānkaraparti he was defeated in battle and killed together with all the members of his family by Allāḍa who re-established the authority of the Reḍḍis at Rajahmundry.

Meanwhile, Fīrūz Shāh engaged himself in concerting measures to capture the fort of Pāngal-Nalgoṇḍa. He occupied, as pointed out already, the country in the neighbourhood of the fort, and prevented any supplies or reinforcements reaching the garrison. Dēvarāya, who fully realised the strategic importance of the fort, spared no trouble in attempting to raise the siege. He sent forces to relieve the besieged garrison ; but they could not reach their destination owing to the opposition of the Velama chiefs. They harassed, at the instance of Fīrūz Shāh, the Vijayanagara forces during the march and created disorder in several parts of the Vijayanagara kingdom by their plundering raids. Rāmacandra, the second son of Vēdagiri I of Dēvarakoṇḍa, attacked a contingent of the Vijayanagara forces marching to the relief of the garrison of Pāngal-Nalgoṇḍa in the Baṇḍi Pass and put them to flight. Anapōta II of Rācakoṇḍa descended upon the eastern districts of Dēvarāya's dominions, and defeated Sambeṭa Sōma and Sarepalli Timma who opposed him in the direction of Koṇḍavīḍu.[51] The irruption

50. 306, 307 of 1924.

51. Sambeṭa Sōma held the fief of Pernipāḍu in the present Cuddapah district. He was the father of Sambēṭa Pinna who is mentioned as the chief of Pernipāḍu in the inscriptions of the time of Dēvarāya II. (L.R. 14 Polatulakoṇḍa, p. 412 ; L.R. 18 Pernipāḍu, pp. 23-30). Nothing is known about Sarepalli Timma or the locality in which his fief was situated.

It is doubtful whether Anapōta II raided the Tamil country on this occasion as stated in the Velugōṭivārivaṁśāvaḷi ; for, the city of Cennapaṭṭana (i.e. Madras) to the confines of which he is said to have carried his raid was not, as a matter of fact, founded until the middle of the 17th century.

of the Velamas into his dominions kept Dēvarāya busy. He could not devote all his attention for concerting measures to raise the siege of Pāngal-Nalgoṇḍa. A rift in the camp of his enemies, however, brought about a sudden change in the situation and enabled Dēvarāya to organize an attack upon the Mussalmans besieging the fort. The cordial relations that had hitherto existed between the Bahmani Sultans and the Velama kings came suddenly to an end owing to the change in the attitude of Fīrūz Shāh towards the Velamas. He entertained the ambition of establishing his authority over the east coast. It was mainly to accomplish this object that he allied himself with Annadēva and led his troops into the Gōdāvarī delta to assist him. Though the death of Annadēva and the revival of the Reḍḍi power at Rajahmundry frustrated his designs, he did not give up his object. He entered into an alliance with Peda Kōmaṭi Vēma, the king of Koṇḍavīḍu, who had hereditary claims to the throne of Rajahmundry, and attempted to accomplish his purpose through him. It was probably after the conclusion of this alliance that Peda Kōmaṭi Vēma made an unsuccessful attack upon the kingdom of Rajahmundry. He advanced with his forces as far as Rāmēśvaram in the Tanuku taluk of the West Godavari district, but being defeated there in battle by Allāḍa, he was compelled to retire towards his kingdom leaving his camp to be plundered by his enemy.[52]

The formation of an alliance between the courts of Gulburga and Koṇḍavīḍu was extremely distasteful to the Velama kings. To mark their disapprobation, they severed their relations with the Sultan, and made an attack upon the dominions of his ally, Peda Kōmaṭi Vēma. The attack was well-timed. Vēma was absent on his expedition to Rajahmundry; and the defence of his kingdom was entrusted to his brother, Māca, the governor of Dharaṇikōṭa. The Velama expedition, which set out from Dēvarakoṇḍa, under the command of Vēdagiri II, the son of Māda II, reached the fort of Dharaṇikōṭa which they seem to have captured after an engagement. Māca was killed and his head was carried away as a trophy to Dēvarakoṇḍa by Vēdagiri II and was used by him as a spittoon to show his contempt for his departed enemy.

The alliance with Fīrūz Shāh brought Peda Kōmaṭi Vēma nothing but disaster. He might have borne his misfortunes calm-

52. E.I. xiii. p. 241. Niśśanku Kommana; *Śivalīlāvilāsam,* G. Or. Mss. Lib. S/5—4—50. p. 3.

ly, had he not been incited to take action by the outrageous conduct of Vēdagiri II. Feeling that he was in duty bound to avenge his brother's death, Vēma prepared himself for war, and invoked the help of Fīrūz Shāh whose friendship had been, in fact, the source of most of his recent troubles. Fīrūz Shāh, who was eager to chastise the Velamas for their desertion, proffered assistance readily; and assured of his support Vēma set out towards Dēvarakoṇḍa at the head of his army. He met the Velama chiefs, who came to oppose him with their forces, at an unknown place situated probably on the frontier between the two kingdoms, and inflicted on them a crushing defeat. Māda II and his brother, Rāmacandra were perhaps killed on this occasion; and Vēdagiri II who was taken prisoner was promptly beheaded. Recollecting Vēdagiri's savage conduct towards his deceased brother Māca, Peda Kōmaṭi Vēma carried away his head to Koṇḍavīḍu, where, emulating Vedagiri's example, he had it fashioned into a spittoon.

Though the Velamas greatly resented this humiliation, they were utterly powerless; and they could not take any steps to retrieve their honour. As long as Peda Kōmaṭi Vēma enjoyed the friendship and confidence of Fīrūz Shāh, it was futile to contemplate an attack upon him with any chances of success. They had no power to compel Fīrūz Shāh to abandon his new ally and renew his old friendship with them; nor was it desirable to remain in a state of isolation devoid of diplomatic relations with the neighbouring states. The dangers of political isolation were too palpable to be ignored. The powerful neighbours by whom they were surrounded might descend upon them suddenly, and seize their small kingdom without much trouble owing to their helplessness and incapacity to defend themselves. It was imperative under the circumstances to affiliate themselves to some friendly state on whom they could rely in the hour of danger. Therefore, they turned towards Vijayanagara, the only state which was powerful enough to offer them protection.

Dēvarāya I was not unaware of the advantages of an alliance with the Velamas. His failure to dislodge Fīrūz Shāh from the neighbourhood of Pāngal-Nalgoṇḍa and to relieve the besieged garrison in the fort was in no small measure due to their opposition. The breach between the Velamas and Fīrūz Shāh offered him an opportunity to strike a decisive blow. He collected a large army, concluded a peace with Anapōta II, and won over the other Hindu princes to his side. Having completed his preparations he marched with his forces to Pāngal-Nalgoṇḍa.

The condition of the besieging Muslim army had, in the meanwhile, undergone a change for the worse. The desertion of the Velamas and some of the principal officers reduced their strength; and the outbreak of a pestilence in their camp thinned their numbers and affected their morale. On the approach of the Vijayanagara army, contrary to the advice of his officers, Fīrūz Shāh determined, notwithstanding the numerical inferiority of his forces, to oppose it. Mir Fazl-ul-la Anju was made the commander of the Muslim army. A fierce engagement took place; Mir Fazl-ul-la who led an attack upon the enemy's centre was killed during the fight; and on his death, the Muslim army which was left without a proper leader, gave way. "This fatal event," declares Ferishta, "changed the fortune of the day. The king was defeated; and with the utmost difficulty, and not without very great efforts on his part, effected his escape from the field. The Hindus made a general massacre of the Mussalmans, erected a platform with their heads on the field of battle, and pursuing the king into his own country, laid it waste with fire and sword."[53]

The disaster that had befallen the Bahmani arms was, indeed, unprecedented. The army was annihilated; the Sultan who narrowly escaped death was chased almost to the very gates of his capital; and many of the towns which belonged to him were captured by the victorious Hindus.[54] Taking advantage of the confusion engendered by the disaster, Anapōta II attacked the Bahmani possessions in Telingāṇa. He captured the district of Medak and plundered the country inhabited by the Bōya tribes as far as Muddōgi.[54a]

The Sultan was sufficiently punished for his share in the last war between Dēvarakoṇḍa and Koṇḍavīḍu. Peda Kōmaṭi Vēma who was primarily responsible for instigating that war still re-

53. Briggs: Ferishta, pp. 390-91. The incidents connected with the siege of Pāngal-Nalgoṇḍa cannot be definitely ascertained at present, as the Muslim historians give differing accounts though they all agree that Fīrūz Shāh sustained a crushing defeat at the hands of Dēvarāya. Cf. the Burhān-i-Ma'āṣīr (I.A. xxviii, p. 188), the Tabaqāt-i-Akbari (Bib. Ind.), iii. pp. 17-18; the Muntakhab-al-Lubāb (Bib. Ind.), iii. pp. 63-64.

54. *Ibid.*

54a. The identity of Muddōgi and the situation of the Bōya country in which it was evidently included are not known.

As Linga is said to have protected the Bōyas on the bank of the Gōdāvarī, it is not unlikely that the country plundered by Anapōta II was somewhere in the neighbourhood of Bhadrācalam.

mained unpunished. The time for meting out to him the retribution for his action had at last come. Vēma was now left without an ally; and he was surrounded on all sides by enemies. Therefore, Anapōta II could now proceed against him without the fear of outside intervention. He made preparations of war, and obtained probably some help from Dēvarāya I. Having completed his arrangements he marched at the head of his army towards Koṇḍavīḍu, accompanied by his young cousin, Linga, son of Māda II of Dēvarakoṇḍa. On hearing of the arrival of the Velama invasion, Peda Kōmaṭi Vēma hastened with his forces to oppose the invaders. Both the armies joined battle at an unknown place, and after some fighting Vēma's army suffered defeat, and Vēma himself seems to have lost his life on this occasion.[55]

The history of Koṇḍavīḍu may be said to have come to an end with the death of Peda Kōmaṭi Vēma. Nothing is known of the reign of his son, Rāca Vēma, who is said to have succeeded him. Tradition brands him as an oppressive ruler, who exacted heavy taxes from his subjects. He is said to have fallen a victim to the knife of an assassin. The only event that may be attributed to his reign is the despatch of the poet Śrīnātha as an ambassador to the court of Dēvarakoṇḍa for fetching Peda Kōmaṭi Vēma's sword, the '*Nandikantapōtarāju*', which Linga is said to have carried away as a token of his victory over the Reḍḍis.

Ninth Generation: Linga and Singa III (the Sarvajña).

The most remarkable personage of this generation of the Velama rulers was, no doubt, Linga, the son of Māda II. He is said to have succeeded his elder brother Vēdagiri II at the age of twelve; but this is probably an exaggeration, for he was old enough to join his uncle and father, when they defeated the Vijayanagara forces at the Baṇḍi Pass. Judging from what is said of him

55. The evidence of the Velugōṭivārivaṁśāvaḷi, our only source of information on the subject, is not trustworthy, as it embodies statements which are contradictory in character. It is said in one place that Linga severed the head of Vēma and carried it away as a trophy. This is corroborated by an old verse of unknown origin quoted in the *Velugōṭivārivaṁśacaritra* and the *Rāvuvaṁśacaritra* which asserts that Anapōta II slew Vēma in a battle In another passage of the Vaṁśāvaḷi, it is stated that Linga took Vēma prisoner, and having released him sent him back to his capital. However, it is not unlikely that Vēma was actually killed in the battle; for Fīrūz Shāh suffered defeat at Pāngal in 1419 A.D.; and the last known inscription of Vēma is also dated in the same year (A. 7 of 1919-20). Vēma's reign, therefore, seems to have terminated immediately after Fīrūz Shāh's defeat.

in the Vamśāvaḷi, Linga appears to have been a distinguished warrior with a unique record of military achievements to his credit. In describing the career of Linga, the bards whose compositions are incorporated in the Vamśāvaḷi ascribe to him all the exploits of his predecessors. To form a correct estimate of the part he played in the affairs of his own age, it is necessary to scrutinize the list of conquests and victories embodied in the Vamśāvaḷi and sift carefully the deeds for which he was actually responsible. This process of elimination leaves behind a long catalogue of victories which may tentatively be assigned to his credit.

The exploits to which Linga himself was actually responsible may now be enumerated briefly : —

Linga defeated the Reḍḍi princes Vēma, Vīrabhadra and Doḍḍa of Rajahmundry, and plundered their capital. He recaptured Simhādri, subdued the Seven Māḍēs and inflicted a defeat on a chief called Cerla Bhīmā Reḍḍi. Vēma and his brothers saved themselves by making a timely submission. He won, on the banks of the Kṛṣṇā, a victory over the Kannaḍis; vanquished Sambeṭa Pinna in battle and chased him so as to attract the attention of Prauḍha Dēvarāya. Linga inflicted a defeat upon the Muhammadans at Rēcerla, and wrested from them in a single expedition thirty-three forts ; he gained victories over Mastā Khān, Cādu Khān, plundered Sabbi-nāḍu, and offered protection to the Bōya tribes on the banks of the Gaṁgā (i.e., the Gōdāvarī). To win the favour of the Sultan, he humbled the pride of Muddu Ḍhakka, and scaled the walls of the hill-fort of Bhuvanādri by the side of the Sultan 'Alā-ud-Dīn. He ejected forcibly Sikandar Khān from his territory and took possession of it ; put to flight Balid Khān who made an attack upon him from the right and the left ; and offered protection to Sarama Khān who took refuge under him on the banks of the Gautamī (i.e., the Gōdāvarī). He slew the Muhammadans of Toragal and Bādāmi and established himself in these cities. It was probably on this occasion that he was docorated by Dēvarāya II with 'the anklet of heroes.'

Besides all these victories, Linga is said to have overthrown several other chiefs of whom no information is available at present. At Nāgulapāḍu, he vanquished a chief named Sangamarāya ; imprisoned Ganna and seized the fort of Kottakoṇḍa which belonged to him. He subdued the 'Circle of Cencu tribes' ; harassed Maṇḍu Malnēḍu who opposed him at Mannangikōṭa ; scaled the walls of Nallagoṇḍa, and destroyed the wily foes who took refuge in the fort. He captured Simhavikramapaṭṭaṇa and Singampalle, and compelled Gōpālakṛṣṇa to submit, and scattered the chiefs of

Koṇḍavīḍu country who attacked him; he overthrew Tippa of Nellore at Ēlūr, and crushed the dependents of the warrior Guṇḍa who bade defiance to him at Kunṭlūru. Moreover, Linga reduced to ashes the fort of Bāṇāla and beheaded Singaḷadēva. He wrested from Malaka Pōlārjuna the fort of Yādavakoṇḍa, and having put to death the enemies who opposed him dismantled the fort of Uccilla. He expelled the members of the Salakarāju family to Bāgavāḍa; captured Bukkarāju in the fort of Poḍicēḍu, and offered him protection, so that his chivalrous conduct might receive the approbation of the Gajapati. He took Celamacerla and made a triumphal entry into the hill fort of Gauravakoṇḍa. He defeated Tippa at Gōranṭla, forced Ciṭi Vallabhayya to hide himself in the jungles; put the members of the Pāṇem family to flight, and drove Rangaya Bhīma into exile. He overpowered the Manne chiefs in the jungle of Pāṇḍūr; inflicted a defeat on Matsa Kampa, and destroyed the forces of Pūla Ganga. He put Viṭṭhama to death, flayed Ciṭi Cennaya alive, and humbled Koṇḍa Mallaya. He placed Śānta Bhikṣāvṛtti on the pontificial throne of Śrīśailam, and ruled like Śrīrāma from Rājācala.

Most of the incidents enumerated above are unknown at present. The identity of the enemies whom Linga overthrew, excepting a few, is still hidden in obscurity; and their history cannot be delineated in the present state of our knowledge. However, a group of facts connected with Linga's military career mentioned here is partially known from other sources; and an attempt is made in the following pages to correlate them with the known facts, in the hope that it may lead to a more complete understanding of the subject on some future occasion.

Linga and the Reḍḍis of Rajahmundry.

The power of the Reḍḍis which suffered an eclipse in the Gōdāvarī delta during the last years of the reign of Kāṭaya Vēma was revived, as stated already, by the efforts of Doḍḍaya Alla or Allāḍa and his sons. Allāḍa was a descendant of Perumāḷḷa of the Dēsaṭi family to which Prōlaya Vēma, the founder of the Reḍḍi kingdom, himself belonged. He was related to the royal family of Koṇḍavīḍu having married Vēmāmbikā, a grand-daughter of king Anavēma, by whom he got four sons, Vēma, Vīrabhadra, Doḍḍa, and Anna. His eldest son married Hariharāṁbā, a daughter of Kāṭaya Vēma's son, Kāṭa, and a grand-daughter of Harihara II of Vijayanagara. Owing to the ties of blood that united him with Kāṭaya Vēma's family, Allāḍa felt, on the death of the former, that it was his duty to espouse the cause of his children and regain for

them their patrimony. He crowned at first Kāṭaya Vēma's son, Kumāragiri II, as the king of Rajahmundry ; but on his death after a brief rule of a few months, put forward the claims of Anitalli, the surviving daughter of Kāṭaya Vēma to the throne. To strengthen his position further, he persuaded Anitalli to marry his second son, Vīrabhadra ; and having fortified himself in this fashion, he began to direct the affairs of the government on her behalf.

The victory of Allāḍa and his sons over Annadēva was only the first step in the growth of their power. They put down with a stern hand all the chiefs that had rebelled against their family, and subdued the petty kings of southern Kaḷinga, defeated the Gajapati who probably came to their assistance, and pushed the northern frontier of their kingdom to the shores of Cilaka lake. Their authority was recognised even by the Nāgavaṁśi kings of Rambha and the Pūḷinda tribes dwelling in the midst of the Daṇḍaka forest.[56] The city of Rajahmundry became during their time the seat of a powerful kingdom once again.

The causes which led to Linga's invasion of the kingdom of Rajahmundry are not known. The Velugōṭivārivamśāvaḷi which alludes to the invasion in a casual manner throws no light on the subject ; however, it furnishes the data for fixing the probable time when the expedition took place. It is said that after the death of Peda Kōmaṭi Vēma in battle, Linga, as mentioned already, carried away his sword called the '*Nandikantapōtarāju*' to Dēvarakoṇḍa. Rāca Vēma, desirous of getting back his father's sword, dispatched the poet Śrīnātha, who held the high office of *Vidyādhikāri* at his court, to Dēvarakoṇḍa to persuade Linga to restore the weapon. A verse which Śrīnātha composed eulogising Linga's military glory during this visit refers to his victory over Allaya Vēma and his brother Vīrabhadra. Now, this allusion furnishes the clue which indicates the probable date of the invasion. At the time of Śrīnātha's visit to Dēvarakoṇḍa, the kingdom of Kōṇḍavīḍu was still in existence. Although the length of Rāca Vēma's reign is not known, its duration could not have extended beyond 1430 or 1431 A.D. ; for an epigraph engraved on the door-jamb of the Kailāsarāya's temple at Koṇḍavīḍu dated 1432 A.D. records the gift of a village to a Brahman of the place by Dēvarāya II.[57] It is evident from this that Koṇḍavīḍu had passed into the hands of Dēvarāya some time before 1432 A.D. As Śrīnātha's visit to Dēvarakoṇḍa preceded the

56. Śrīnātha: *Kāśīkhaṇḍam* i: 34, 52, 60, 69. *Bhīmēśvarapurāṇam* i; 62.
57. L.R. (Koṇḍavīḍu), p. 325.

fall of Koṇḍavīḍu, it must have taken place earlier. Since Linga vanquished Allaya Vēma and Vīrabhadra before Śrīnātha's visit to his court, his expedition to Rajahmundry during which he accomplished this feat must be assigned to a still earlier date. Linga probably invaded the kingdom of Rajahmundry in 1426 or 1427 A.D.

Linga seems to have descended on the Reḍḍi kingdom of Rajahmundry from the west and passed eastwards along the valley of the Gōdāvarī. He defeated Allaya Vēma and his brother Vīrabhadra who came to oppose him in one or more battles. The engagements at Vēmulakoṇḍa and Māmiḍēḷa, where he is said to have overthrown the ruler of Tērāla and Allu Coppa respectively might have taken place during this expedition. Brushing aside the opposition of the enemy, Linga finally advanced upon Rajahmundry, and plundered it. Then he appears to have turned towards the north, proceeded to Simhādri and captured it; he next marched into the Seven Māḍēs and having overpowered Cerla Bhīmā Reḍḍi, probably the governor of the district, laid the country waste. He moved farther into the interior of Kaḷinga, captured Āvanca, and demolished the fortifications of Gangāvara. It is obvious that Linga overran the northern half of the kingdom of Rajahmundry during this campaign. Vēma and Vīrabhadra who were probably taken by surprise were helpless, and could not concert measures to dislodge him from their dominions. To save their kingdom, under the circumstances, there were only two courses left open to them, either they should meekly submit to the invader or solicit the help of some outside power. Vēma and Vīrabhadra, if we can depend upon the evidence of the Vaṁśāvali, chose prudently the former alternative.

There is, however, reason to believe that Linga's victory was not so complete as it is made to appear in the Velugōṭivārivaṁśāvaḷi. His retirement from the kingdom of Rajahmundry was probably due to the intervention of Vijayanagara. It is believed that Dēvarāya II sent an expedition in 1428 A.D. to Rajahmundry to enable the Reḍḍis to ward off an invasion of the Gajapati. This belief is based on an epigraph at Simhācalam registering the gift of a lamp to the shrine of Simhādrinātha.[58] The record in question does not allude to an expedition sent by Vijayanagara or any other power; but the presence of the donor, Sāḷuva Telungarāya, a

58. C. Virabhadra Rao: The History of the Andhras, iii. p. 390, M.E.R. 293 of 1899.

powerful nobleman holding extensive estates in the north-eastern marches of the Vijayanagara kingdom, in this region is taken to be an indication of the arrival of the Vijayanagara army in southern Kaḷinga. It is, however, unlikely that the Gajapati should have attacked the Reḍḍi kingdom at this time; for, the contemporary records, epigraphic as well as literary, bear testimony to the prevalence of friendly relations between the Gajapati and the Reḍḍis.[59] Therefore, an invasion of the Reḍḍi dominions by the Gajapati must be left out of consideration. Nevertheless, the possibility of the arrival of the Vijayanagara army need not be ruled out. As the kings of Vijayanagara maintained friendly relations with the court of Rajahmundry throughout this period, a despatch of troops from Vijayanagara to help the Reḍḍis against their enemies was not at all unlikely. If an expedition had actually been sent at this time, it must have been directed not against the Gajapati but Linga who carried fire and sword into the Reḍḍi dominions. The hostility which Linga later displayed against Dēvarāya II notwithstanding the alliance concluded by Anapōta II with his predecessor, must be attributed to some unfriendly act of Dēvarāya such as the despatch of military aid to the Reḍḍis of Rajahmundry.

Linga and Dēvarāya II.

The Velamas remained friendly with Dēvarāya II during the early years of his reign. When the Bahmani Sultan, Aḥmad Shāh declared war on Vijayanagara about 1424 A.D., Dēvarāya obtained from them considerable help. " Dew Ray," says Ferishta, " collected his troops without delay; and inviting the Ray of Wurungole to his assistance, marched with numerous army to the banks of Toongbudra, in the hope of extirpating the Muhammadans."[60] Anapōta II promptly despatched the Velama forces, and Linga, who probably led the Dēvarakoṇḍa contingent, rendered valuable services in the field. It was on this occasion that he exterminated the Muhammadans at Torgal and Bādāmi and abased the pride of Malaka (Malik) Pōlārjuna (?) at Ētgir. What other help he rendered Dēvarāya is not known. The Muhammadan historians assert that the Rāja of Wurungole (i.e., Anapōta II) deserted Dēvarāya in the middle of the war, and that the Sultan who was ultimately victorious returned to his capital with glory.[61]

59. E.I. xiii. p. 241. Śrīnātha: *Kāśīkhaṇḍam* ii. 165, iii. 246; *Bhīmēśvarapurāṇam* i. 62.
60. Briggs: Ferishta, ii. p. 400.
61. *Ibid.,* p. 401.

Whatever might have been the causes of the Velama desertion, it must have revealed the untrustworthy character of their friendship. It was probably a recollection of their treacherous conduct that prompted Dēvarāya II to send help, as stated already, to the Reḍḍis of Rajahmundry, when a few years later Linga made a sudden attack upon their dominions. Though the intervention of Vijayanagara forces freed the Reḍḍis from the Velama danger, it widened at the same time the gulf between the latter and Dēvarāya II. Therefore, as soon as Linga returned from his northern campaign he planned an attack upon the Koṇḍavīḍu country which was incorporated, after the assassination of Rāca Vēma, with the kingdom of Vijayanagara. The Vaṁśāvaḷi mentions a few incidents which must have taken place during Linga's incursion into Vijayanagara territory. He attacked Kōli Mallā Reḍḍi, the governor of Nāgārjunakoṇḍa, and having defeated him in battle, took possession of the fort; Śrīnātharāja, the governor of the neighbouring fort of Tangēḍa, alarmed by the fall of Nāgārjunakoṇḍa, came down upon him, but was overthrown by him in an encounter at Tumurukōṭa. Linga's success against these chiefs seems to have roused the apprehension of the other nobles who held estates in the province of Koṇḍavīḍu; for, unequal to facing the situation severally, they united their forces and made a combined effort to stem the tide of his victory. Nevertheless, they were easily overpowered by Linga, and their forces were scattered. Having thus crushed the opposition of the nobles of Kōṇḍavīḍu, Linga moved westwards into the hilly tracts in the east of the present Kurnool district, and subdued the savage Cencu tribes that inhabited the region. His inroad into this area brought him into conflict with the members of the Sambeṭa family whose estates lay in the neighbourhood. Pinna, the head of the Sambeṭa family, bravely came forward to defend his possessions, but being defeated was compelled to seek safety in flight. He repaired to Vijayanagara to bring the atrocities of Linga to the notice of his master. Meanwhile, Linga with his forces moved in the south-easterly direction towards Simhavikramapaṭṭaṇa (Nellore), and having subdued a chief called Gōpālakṛṣṇa captured the town as well as another stronghold in the neighbourhood. The Velama forces seem to have raided, on this occasion, the Vijayanagara territory as far south as Kāñcī. An inscription dated 1437 A.D. which registers the gift of two *dvārapāla* images to Arulāḷa Perumāḷ temple by Rēcerla Vasantarāya, son of Anapōta II, and the younger brother of Singa III Sarvajña, points to the presence of the Velama forces in the neighbourhood of the city.[62]

62. 634 of 1919.

Linga and the Bahmani Sultans.

The friendly relations that existed between the Velamas and the Sultans of Gulburga since the days of Muḥammad Shāh I came to an end, as stated in a previous context, during the last years of Fīrūz Shāh's reign. Anapōta II joined Dēvarāya I and helped him to annihilate the Bahmani forces near Pāngal. He also assisted Dēvarāya II to defend his kingdom against the attacks of Sultan Aḥmad Shāh, who declared war upon Vijayanagara soon after he usurped the throne in 1422 A.D. Aḥmad Shāh who resented the interference of the Velamas resolved to punish them for their hostile attitude. Therefore, as soon as he concluded peace with Dēvarāya II, he led his armies into Telingāṇa in 828 A.H. (1425 A.D.)[63] On arriving at the fort of Gōlkoṇḍa, he halted there, and sent an army under A'āẓim Khān to reduce the neighbouring country. A'āẓim Khān proceeded towards Warangal, and having put to death the Rāya (i.e., Anapōta II) who came to oppose him, captured the city. On obtaining the intelligence of the death of the Rāya and the fall of his capital, Aḥmad Shāh hastened to the place and took possession of the wealth which was accumulated in the Rāja's treasury. Encouraged by the victory, he conceived the idea of systematic conquest of the entire Telingāṇa, and directed A'āẓim Khān to accomplish the task, while he himself stayed at Warangal to watch the progress of the operations. At the end of four months A'āẓim Khān returned to the Sultan's camp, having successfully executed the commission with which he was entrusted. Aḥmad Shāh who was pleased with the ability which A'āẓim Khān displayed in conducting the war, left the administration of Warangal in his hands with instructions to reduce the forts that were still in the possession of the heirs of the late Rāya (i.e., Anapōta II), and returned to his capital.[64]

A'āẓim Khān seems to have fared ill after the departure of the Sultan from Telingāṇa. He not only failed to capture the forts which still remained in the possession of the heirs of

63. Briggs : Ferishta, ii. p. 406. Cf. Niẓām-ud-Dīn Aḥmad, The Tabaqāt-i-Akbari (Bib. Ind.), iii. p. 21.

64. Briggs: Ferīshta, ii. p. 406. Sayyid 'Ali narrates the incidents of this war differently. Though he refers to the capture of Warangal and the submission of the Rāyas of Dēvarkoṇḍa and Rājkoṇḍa, he does not mention the death of the Rāya of Warangal in battle. (The Burhān-i-Ma'āṣīr, I.A. xxviii. p. 210).

Anapōta II but was obliged, on the contrary, to relinquish his hold on much of the territory which he had previously conquered. Taking advantage of the wars on which Aḥmad Shāh had embarked on his return from Telingāṇa with the Sultans of Malwa and Gujerat, the Velamas attacked A'āẓim Khān and recovered from him most of what they had lost in the recent war. "While the Sultan was engaged," says Sayyid 'Ali, "in repelling his enemies (i.e. the Sultans of Malwa and Gujerat), the infidels, even without fighting, had succeeded in getting possession of various districts of Telingāṇa"[65] Aḥmad Shāh was so much preoccupied with the affairs of Malwa and Gujerat that he could not bestow any attention on the loss of dominion in Telingāṇa.

The success of the Velamas was, however, short-lived; for Aḥmad Shāh returned with forces to Telingāṇa (1433 A.D.), as soon as he freed himself from the entanglements with his Muslim foes. On the arrival of the Sultan, some of the chiefs such as the ruler of Warangal (Singa III), apprehending defeat, submitted without fighting; and they were allowed to remain in posssession of their territories on condition of the payment of an annual tribute; but others who trusting to the valour of their forces and the impregnability of their fortifications held out against him were put down with a stern hand; and their estates passed into the hands of the Sultan. He conquered many districts without difficulty, and captured Rāmagiri, one of the strongest forts in the country. The Sultan remained on this occasion in Telingāṇa for a long time, patiently reducing the recalcitrant chiefs and confirming those that submitted to his authority in the possession of their hereditary lands. When the country was fully brought under his control, he returned to Bīdar, leaving behind Ibrāhīm Sanjār Khān, on whom he conferred the *jāgīr* of Bōngīr, 'to conquer the country and conciliate the people.'[66]

Sanjār Khān made himself notorious by his obnoxious attacks upon the defenceless Hindus.[67] He seems to have conquered more territory after the departure of the Sultan; for, when the Sultan made provision for his sons in 1435 A.D., he assigned the whole of Telingāṇa to princes Maḥmūd Khān and Dāūd Khān as their portion. He gave Māhūr, Rāmagiri and Kallam together with a

65. The Burhān-i-Ma'ṣīr (I.A. xxviii. p. 215).
66. *Ibid.* (I.A. xxviii. p. 215-16).
67. *Ibid.* p. 237.

part of Bīrār to the former; and Rāyācal with its dependencies to the latter.[68] It is therefore evident that Rāyācal, *i.e.*, the fort of Rācakoṇḍa, was conquered by the Muhammadans between 1433 A.D. and 1435 A.D.

Sultan Aḥmad Shāh died in 1435 A.D.; and he was succeeded by his eldest son, Sultan 'Alā-ud-Dīn II. The Velamas appear to have remained on the whole submissive during his reign. Princes Dāūd Khān and Muḥammad Khān who held the fief of Rāyācal in succession met with no opposition to their authority. Towards the close of 'Alā-ud-Dīn's reign, however, the whole of Telingāṇa was thrown into confusion, on account of the rebellion of Sikandar Khān, the ruler of Bālkoṇḍa. The Sultan's second brother, Maḥmūd Khān was probably implicated in the rebellion.[69] The insurgents seem to have succeeded in laying hold of several districts in the north-east of Telingāṇa. Though the situation was quite favourable to the Velamas for striking a blow to regain

68. The Burhān-i-Ma'ṣīr (I.A. xxviii. p. 217); Briggs: Ferishta, ii. p. 412. Considerable uncertainty prevails over the situation of the estates granted to prince Dāūd Khān. Sayyid 'Ali refers to them as Rāīcur and Cīval without giving any indication about their situation. Ferishta, however, asserts that Rācūr which was assigned to prince Dāūd Khān was in Telingāṇa (Briggs: Ferishta, ii. pp. 412, 423). But this could not have been identical with Rāicūr in the Kṛṣṇā-Tungabhadrā doab, for the latter, though situated in the Telugu country, was not included in Telingāṇa. Sayyid 'Āli gives the correct name and situation in another context. While describing the generous treatment meted out by Sultan 'Alā-ud-Dīn II to his rebellious brother Muḥammad Khān, he states that 'Alā-ud-Dīn conferred on Muḥammad Khān 'on feudal tenure the district of Rāyāchal in Telingāṇa'; and Ferishta and the other Muslim historians declare that this fief had just then fallen 'vacant owing to the death of his brother, prince Dawood, the governor of Telingāṇa' (Briggs: Ferishta, ii. p. 423). Cf. Khāfi Khān: The Muntakhab-ul-Labāb—Bib. Ind. iii. p. 74. It follows from this that Prince Dāūd Khān obtained Rāyācal in Telingāṇa as his estate.

69. Rāmagiri and Māhūr in the neighbourhood of which Sikandar Khān and his father, Jalāl Khān, held estates were assigned by Aḥmad Shāh to Maḥmūd Khān as his appanage. According to Sayyid 'Ali, he held his fief until Maḥmūd Khān was imprisoned for life." (I.A. xxviii. p. 213). It is obvious that 'Alā-ud-Dīn II was constrained not only to deprive Maḥmūd Khān of his fief but keep him under custody for the rest of his life. Having regard to the indulgent manner in which the Sultan was accustomed to treat his brothers, Maḥmūd Khān's imprisonment must have been the result of a grave crime which deserved condign punishment. It is not unlikely that he had some connection with the revolt of Jalāl Khān and his son.

their freedom, they held aloof from the rebels and showed no disposition to help or encourage them. They attempted, on the contrary, to uphold royal authority and rendered valuable assistance to the Sultan in putting down the rebels and bringing the country back to subjection.

Linga found this to be the most suitable opportunity to ingratiate himself into the favour of the Sultan. To achieve his purpose, he is said to have attacked a chief called Muddu Ḍhakka who seems to have incurred the displeasure of the Sultan. Most of the Muhammadan chiefs who are said to have been overthrown by Linga were probably the Muslim nobles who had thrown in their lot with the rebels. Though it is not possible to discover their identity, Sikandar Khān whom he expelled from Sabbi-nāḍu can be easily identified. Linga must have come into conflict with them while he assisted the Sultan's forces in quelling the rebellion.

As soon as Sikandar Khān set up the standard of revolt, Linga proceeded against him, and having plundered Sabbi-nāḍu which probably belonged to him, expelled him from the district. On the arrival of the Sultan in Telingāṇa, he joined the royal forces, and helped them to reduce the rebel strongholds. The fort of Bhōnagīr which Aḥmad Shāh granted as a *jāgīr* to the enterprising Sanjār Khān had fallen into the hands of the rebels. It did not submit to the royal forces until it was forcibly seized after an investment. The Sultan himself was present when the fort was stormed; and, if the evidence of the Vaṁśāvaḷi can be relied on, he himself scaled the walls accompanied, of course, by Linga and other officers. The Sultan's success against the rebels was due, in no small measure, to the assistance which he received from Linga and his Velamas. It is not known how the Sultan rewarded him for his services. He was probably disappointed in his expectations. Perhaps, his participation in the next rebellion was due to his dissatisfaction with the niggardly manner in which the Sultan had treated him.

Sultan 'Alā-ud-Dīn died in 1457 A.D.; and he was succeeded by his son Humāyūn Shāh, commonly known as the Ẓālim or the tyrant. Though all the nobles of the kingdom acknowledged his sovereignty, Sikandar Khān, and his father Jalāl Khān repudiated his authority and set up the standard of rebellion. The former who was at the court at the time of the coronation of the new Sultan left the capital without permission; and repaired to the fort of Navalgunḍ where he joined his father. He gathered together a large force, and having recollected the damage done to

him by the Velamas in his last rebellion, courted their friendship, and secured from them a promise that they would stand by him in his fresh enterprise.[70] He was not, however, destined to succeed, and in the war that followed he lost his life. Though no information is available about the part played by the Velamas in this rebellion, the fact that Humāyūn Shāh declared a '*jīhād* against the infidels of Tilang' clearly indicates that they caused extreme annoyance to the Sultan by lending support to the rebels. The failure of Sikandar Khān's rebellion involved the Velama chiefs in trouble.

Humāyūn Shāh, having declared the *jīhād*, marched to Warangal, which appears to have passed again into the hands of the Velamas during the recent rebellion. He dispatched at the same time a large army under Khwāja Jahān and Niẓām-ul-Mulk against Dēvarakoṇḍa 'which owing to its immense strength had never been taken by any conqueror.' The progress of the Muhammadan army was not unhindered. The Telingas, according to Ferishta, united together and fought several battles; but they could not stem the tide of the advancing Muslim army. Notwithstanding the stubborn opposition of Linga and his subjects, the Mussalman army at last reached Dēvarakoṇḍa and laid seige to the fort. The garrison was soon reduced to extremities, and the fall of the fort appeared to be imminent. Linga realised that without external support it was no longer possible to delay the surrender of the fort to the Muhammadans. Therefore, he appealed to the Gajapati Kapilēśvara, the powerful king of Orissa and Kaḷinga, for military help. He explained to him his helpless condition, and promised to pay a large sum of money, if he could send an army to drive away the Muslim invaders.[71]

Kapilēśvara was the greatest Hindu monarch of his age. He was an able statesman and a brilliant general. Taking advantage of the paralysis which siezed the government of Vijayanagara after the death of Dēvarāya II, he not only overthrew the kingdom of Rajahmundry, but conquered a large part of the Vijayanagara kingdom itself. The district of Koṇḍavīḍu had already passed into his hands. Being desirous of bringing the whole of Telingāṇa under his control, he readily complied with Linga's request, and sent a large army under the command of his son Hamvīra (i.e., Amber Rāy) to raise the siege of Dēvarakoṇḍa. Notwithstanding the approach of the Uriya army, Niẓām-ul-Mulk and Khwāja

70. Briggs: Ferishta, ii. p. 456.

71. *Ibid*, ii. p. 456; The Burhān-i-Ma'ṣīr (I.A. xxviii. p. 244).

Jahān showed no inclination to move away from the environs of the fortress. When Hamvīra reached the fort with his army, Linga placed himself at the head of his men, and sallying out of the fort, delivered a fierce attack upon the Muslim host; and Hamvīra took them in the rear. The Muhammadan forces being furiously assailed in this manner, both in the front and the rear, suffered destruction. It was with difficulty that the two Muslim commanders effected their escape from the battle-field.[72]

The victorious Hindu army then set about systematically to expel the Muhammadan garrisons from Telingāṇa. They inflicted a crushing defeat on a Muhammadan army at Kambhammeṭ, and captured the town.[73] Besides Linga, other Velama chiefs such as Gajarao Tippa, and Dāmerla Timma distinguished themselves during this campaign. It must have been at this time that Linga re-captured Rājācala from the Muhammadans and made it the seat of his government.

Humāyūn Shāh was beside himself with rage, when he heard of the news of the disaster that befell his army at Dēvarakoṇḍa. He put Niẓām-ul-Mulk to death and disgraced Khwāja Jahān; and began to make preparations for leading personally a fresh expedition against Dēvarakoṇḍa. But an incident which occurred at this time in his capital upset his plans, and compelled him to abandon the project. He entrusted the defence of Telingāṇa to Muḥammad Gawān and hastened to the capital.

The task which Muḥammad Gawān was called upon to perform proved too much for his strength. Hamvīra led his troops from victory to victory, and swept away every obstacle in his path. The steps which Muḥammad Gawān had taken to check his advance are not recorded by the Muslim historians; but he must have been overpowered by the Hindus who rose against the Mussalmans all over Telingāṇa. At last Hamvīra marched upon Warangal, and having invested the fort, captured it in 1460 A.D.[74] The conquest of the northern districts of Telingāṇa followed soon after. Humāyūn Shāh did not long survive the loss of Telingāṇa; his violent career came to an end soon after the fall of Warangal in 1461 A.D.[75]

72. Briggs: Ferishta, ii. p. 457; The Burhān-i-Ma'ṣīr (I.A. xxviii. p. 244).
73. Mac. Mss. 15—4—3, p. 113.
74. The Bhārati, xii. pp. 426-32.
75. Briggs: Ferishta, ii. p. 464.

The Hindu reconquest of Telingāṇa was soon completed. Linga probably regained most of the territory belonging to his family; but he had to sacrifice his independence; for the Uriya help brought no freedom but only a change of masters. He was not only obliged to send his tribute to Cuttack in the place of Bīdar but had to accompany the Gajapati with his forces in his military expeditions. It is said that he captured Bukkarāju in the fort of Poḍicēḍu and won the approbation of the Gajapati by setting him at liberty. It is not unlikely that this Bukkarāju is identical with Pōlēpalli Bukkarāju, a well-known warrior who lived in the neighbourhood of Gaṇḍikōṭa in the latter half of the 15th century. This event must have taken place during Kapilēśvara's expedition against Vijayanagara.

The history of the Dēvarakoṇḍa branch of the Rēcerla family may be said to have terminated with the death of Linga. Though his son Parvata and grandson Kumāra Linga are mentioned in the Vaṁśāvali, nothing worthy of notice is recorded about them. The history of their descendants, if they had any, is not mentioned anywhere; and nothing is known about the Velamas of Dēvarakoṇḍa subsequent to this period.

Singa III (Sarvajña)

Singa III, known popularly as Sarvajña, is the best remembered of the Velama kings. Curiously enough, very little is known about the events of his reign. His fame rests not on victories won on the field of battle, nor on administrative deeds of lasting public benefit, but on the patronage which he extended to men of letters. Judging from what is said of him by his contemporaries, Sarvajña Singa must be regarded as a great scholar, who spent most of his time in the company of poets and learned men. Pōtana, the author of the Telugu *Bhāgavatam*, and Bommakanṭi Appaḷācārya, the commentator of the *Nāmalingānuśāsana* flourished at his court; and the poet Śrīnātha in the course of his peregrinations visited Rācakoṇḍa, and discoursed on poetry in his presence. Sarvajña admired the erudition and poetical talents of the author, and bestowed on him valuable gifts as a mark of his appreciation.

Sarvajña Singa must have ascended the throne in 1425 A.D.; for, his father was slain, as noticed already, by Sultan Aḥmad Shāh in that year, in a battle near Warangal. Although the Muḥammadans established themselves in Telingāṇa, Singa III appears to have kept his hold on his ancestral dominions a little longer. He even appears to have got possession of Warangal during the

time of Aḥmad Shāh's wars with the Sultans of Malwa and Gujerat. When Aḥmad Shāh came to Telingāṇa in 1433 A.D. to re-establish his authority, Singa submitted to him and was consequently left undisturbed in the possession of his territory. But Sanjār Khān whom the Sultan left in Telingāṇa to complete the subjugation of the country, was not disposed to leave him unmolested. He seems to have attacked Singa, and deprived him of his possessions including Rācakoṇḍa, his ancestral home. The whole of Telingāṇa appears to have passed into Aḥmad Shāh's hands during the last years of his reign; for he assigned, as noticed already, Rācakoṇḍa with its dependencies as an appanage to his second son, Dāūd Khān.

What happened to Singa III subsequent to the loss of his kingdom is not known. Probably he retired to Bellamkoṇḍa in the Guntur district where he appears to have led an uneventful life until 1455 A.D.[75a] Tradition embodied in some literary works composed by the members of the Pūsapāṭi family of Vizianagaram (Vizag Dt.) suggests that his end was not peaceful. It is said in the *Viṣṇubhaktisudhākaram* that Tammirāja, one of the early chiefs of the Pūsapāṭi family, inflicted a defeat on Tribhuvani Rāvu Singa in a battle near Bellamkoṇḍa and Rangarājukoṇḍa ; but the *Uṣābhyudaya* clearly states that he was killed in the battle. As Tammirāja, who was a subordinate of the Gajapati lived about 1460 A.D.[76], it is not improbable that he should have come into conflict with Singa III, although he might not have actually slain him in battle. Whether he lost his life in the battle-field or not, Singa disappears from the realm of known facts, and history knows no more of him.

Fifteenth Generation : Rāyappa.

The history of the descendants of Singa II lapses, as pointed out already, into obscurity, after the death of Singa III and Linga. They are not heard of again. The leadership of the family passes on to an younger branch. The scene of their activities is shifted from Telingāṇa to Karṇāṭaka, where they play a humble part assuming the role of subordinate chiefs dependent on the Rāyas of Vijayanagara.

75a. An epigraph dated 1453 A.D. in the Narasimhaswāmi temple at Bellamkoṇḍa registers a gift of Singa to Nagarikuṇṭa Śānta Narasimha : V. R. Inscriptions of the Madras Presidency, ii. Gt. 767.

76. The *Cāṭupadyamaṇimañjari*, ii. p. 79.

Rāyappa or Peda Rāya, as he is sometimes called, is the first member of the junior branch of whom anything of historical interest is known. He was a descendant of Dharma, an younger brother of Singa II ; and his name is associated with two incidents which deserve notice. It is said that he caused an umbrella to be held over his head, while standing on the wall of the fort of his capital Velugōḍu ; and obtained as a consequence, from the Gajapati, the title of " king of Velugōḍu." Moreover, he is said to have lost his life in a battle which he fought with an unknown enemy in the neighbourhood of Mahānandi in the Kurnool district. Though the information furnished by the Vaṁśāvaḷi is meagre, the two facts mentioned above clearly show that Rāyappa lived during the era of the Gajapati rule over the east coast of the Telugu country. He was probably a subordinate of the Gajapati, as he is said to have obtained the title " king of Velugōḍu " for the courage he displayed in causing an umbrella, the insignia of his rank, to be held over his head while standing on the fort wall, evidently during a siege.[77] The battle of Mahānandi in which Rāyappa perished was probably fought in the course of one of Kapilēśvara Gajapati's expeditions into the interior of the Vijayanagara kingdom.

Seventeenth Generation : *Gani Timma.*

Gani Timma, so called after the name of his capital, Gani, in the Kurnool district, was the most distinguished member of the 17th generation. He was a grandson of Rāyappa, and a subordinate of the emperors Kṛṣṇadēvarāya and Acyutadēvarāya of Vijayanagara. An elaborate account of his deeds, given in the Vaṁśāvaḷi, not only describes the part played by him in the affairs of the empire, but brings to light certain facts which are not known from other sources. It is said that he led an attack upon Mukti Śāntaya Linga, the head of the Bhikṣāvṛtti Maṭha at Śrīsaila, and having inflicted a defeat on him won the approbation of Kṛṣṇadēvarāya. He destroyed a contingent of the Muslim infantry, while they attempted to cross the frontier and enter the Vijayanagara territory ; defeated the forces of Bhairava (Bahrām) Khān at Rompicerla,

77. The *Velugōṭivārivaṁśacaritra* (p. 77) asserts that Rāyappa was a subordinate of the emperor, Kṛṣṇadēvarāya of Vijayanagara, and that when an unnamed Muhammadan chief attacked Velugōḍu, Rāyappa opposed him and put him to death. As a mark of his victory over the Muhammadan invader, he carried away the white umbrella belonging to him. In grateful appreciation of his service, the emperor is said to have conferred on him the title of 'the lord of the white umbrella'. The authority on which this story is based is not mentioned; it is not at any rate supported by the Vaṁśāvaḷi.

vanquished Khān-i-Khānān and Hayat Khān and captured the insignia of their office. He also overthrew the army of the 'Ādil Khān and compelled them to seek safety in flight in utmost confusion. Besides his victories over the Mussalmans, Timma led an attack upon the fort of Toṇḍamārayaguḷḷa, and displayed such remarkable skill during the operations that, in appreciation of his valuable services, Acyutadēvarāya referred to him as "the lord of the Manne chiefs". Moreover, he marched at the head of his forces against Cēbrōlu Timma, defeated him in an engagement at Maṭlaceruvu, and put him to death together with all the members of his family. He destroyed the cavalry of the Kannaḍirāya who opposed him in a narrow defile between lofty hills; and overpowered the host of the Āndhra Manne chiefs who came down upon him in the plain of Mallāpuram. Timma is also said to have threatened Rāmarāja; opposed the army of the Gajapati; and put to death in the battle of Nannūr a certain chief called Cāya. Lastly, he inflicted a defeat on Kandanavōlu Honnappa Nāyaḍu, and chased him as far as Kuccelacēnu, and slew a certain Yara Timma evidently after a fight. Sūra, son of a certain Sūri Nāyaḍu, an enemy of Timma, died of fright as soon as he heard of these victories.

The earliest of Timma's deeds, mentioned in the foregoing account is, of course, his victory over Śānta Linga, as it had taken place during the days of Kṛṣṇadēvarāya (1509 A.D.—1529 A.D.). Śānta Linga was the pontiff of the maṭha, and besides his spiritual authority over the disciples of his maṭha, he exercised some temporal power as the manager of the extensive properties belonging to the shrine of Mallikārjuna at Śrīśailam.[78] He was a fanatic and believed that one of the means of gaining heaven was to slaughter the heretical Jainas of the Śvētāmbara sect.[79] The causes of Gani Timma's conflict with the bigoted Śaiva pontiff are not known. The aggressive methods which he adopted in propagating his creed might have excited the anger of the enlightened emperor; and Timma who was commissioned to curb his activities loyally executed the royal command.

78. Mac. Mss. 15—3—2 (Śrīsailam), p. 19. "The *Dharmakarta* of the temple, Bhikṣāvṛtti Śānta Lingayya of the Jangam community, constructed a maṇḍapam near by, where he established a maṭha. He looked after the properties belonging to the maṭha, utilising the income for its maintenance. He also caused a fort to be constructed in the neighbourhood where he stationed a garrison for the protection of the villages belonging to the God Mallikārjuna and his own maṭha. On account of his great eminence Bhikṣāvṛtti Śāntayya was endowed with all the insignia of royalty."

79. 16 of 1915.

The destruction of the Muslim infantry which Timma effected on the frontier, and his encounter with the forces of the Gajapati must be assigned to the first year of the reign of Acyutadēvarāya. Quly Quṭb Shāh, the Sultan of Gōlkoṇḍa, sent an expedition against the fort of Koṇḍavīḍu in 1530 A.D., and captured it after a siege of a few months.[80] Acyuta who was in Candragiri at that time, marched with his army to recover the fort; and he was accompanied by all his nobles.[81] Timma participated in this war, and defeated the reinforcements sent by Quly Quṭb Shāh to the rescue of the garrison which he left at Koṇḍavīḍu. Acyuta expelled the Muhammadans and re-occupied the fort without much difficulty.

Tradition has it that immediately after the death of Kṛṣṇadēvarāya, the Gajapati king Pratāparudra invaded the kingdom of Vijayanagara. Allasāni Peddana, the poet laureate of the late monarch, on obtaining the news of the invasion, composed a poem reproaching the Gajapati and recalling to his mind the humiliation which he suffered at the hands of his late master and dispatched it to his camp. When the poem was delivered to the Gajapati, he read it, and overcome with shame retired to his own country. The evidence of this tradition must not be rejected as entirely valueless, as it embodies an element of truth. Inscriptions of the early years of the reign of Acyutadēvarāya as well as the contemporary Telugu literature distinctly allude to an Uriya invasion and its expulsion by the emperor in 1530 A.D.[82] Timma appears to have joined, like the other nobles, the imperial army, and assisted the emperor to drive back the Uriyas into their own kingdom. It is obvious that the poem of the poet laureate, if it was actually sent to the Gajapati, was backed up by military force; and the Gajapati was compelled to beat a hasty retreat.

Timma's loyalty to the emperor dragged him into the tangle of political strife. Aḷiya Rāmarāja, who had designs on the imperial throne, found that most of the nobles were opposed to his ambitious schemes. However, he was not deterred from his purpose; and he set to work with Machiavellian skill to destroy "many of the ancient nobility". Timma who was prominent among the nobles both by reason of his unbending loyalty and consummate military skill, was naturally selected by Rāmarāja as one of his earliest victims. He

80. Briggs: Ferishta, iii. (App.), pp. 374-5.

81. L.R. iv. pp. 273-7.

82. 256 of 1910; M.E.R. 1911. p. 82; Rādhāmādhava: *Tārakabrahmarājīyam,* Canto i.

instigated the Manne chiefs of Telingāṇa, on whom he exercised considerable influence owing to his early association with the Quṭb Shāhi court, to make war upon him and cripple his power, if it was not possible to destroy him altogether. They collected 30,000 foot and 7,000 horse and proceeded towards the Śrīparvata, at the foot of which lay his estates. Timma gathered his forces as soon as he heard of the invasion and barred their path near the village of Mallāpuram. In the engagement that took place, Timma slew several chiefs of the enemy's host and dispersed the rest. Timma's victory at Mallāpuram must have caused great disappointment to Rāmarāja, as it made the chances of his success more remote than ever.

The circumstances in which Timma came into conflict with the 'Ādil Khān are not so well known. He might have accompanied Kṛṣṇadēvarāya in one of his numerous expeditions against the Bijāpūr kingdom. It is, however, more likely that he followed Acyutadēvarāya when he invaded the Rāicūr doab in 1534 A.D., and contributed to the success of the imperial army.

Timma's reputation was greatly enhanced by the success which uniformly attended his arms. The imperial government held him in high esteem, and were accustomed to entrust him with the execution of important and difficult commissions. Therefore, when the eastern districts of the empire were thrown into confusion by the depredations of a bandit, Cēbrōlu Timma and his lieutenants, they commissioned Gani Timma to track the bandit to his lair and put an end to his activities. In obedience to the orders of the imperial government, he quickly proceeded to Puṭṭakōṭa on the Guṇḍlakammā, where the bandits resided ; inflicted a defeat on them in a battle near Maṭlaceruvu, seized their stronghold and put them all to death without mercy.[83]

The other enemies whom Gani Timma is said to have vanquished are not known ; and it is not even possible to conjecture who they were in the present state of knowledge. About 1544 A.D. Gani Timma came into conflict with Hāvaḍi Aubaḷarāja, a scion of the Nandyāla branch of the Āravīḍu family, and was slain by him in battle.

Eighteenth Generation : The sons of Gani Timma.

Three sons of Gani Timma,—Peda Timma, Nāyana, and Yaṟa Timma,—represent the 18th generation. Of these, little is known

83. The *Velugōṭivārivaṁśacaritra*, pp. 83-84.

of Peda Timma, the eldest. Nāyana, the second son, took upon himself the task of avenging his dead father. He collected his troops, and proceeding at their head to Nāgārjunakoṇḍa, the headquarters of Hāvaḍi Aubaḷarāja, put him to death in 1546 A.D. The most distinguished of Gani Timma's children was, no doubt, Yaṟa Timma, the youngest. He attached himself to Rāmarāja and his brothers, and rose by their help to great prominence.

War broke out between Vijayanagara and Gōlkoṇḍa in 1563 A.D. Rāmarāja resolved to chastise Ibrāhīm Quṭb Shāh, for having assisted Ḥusain Niẓām Shāh to seize the fort of Kalyāṇi belonging to his ally 'Ali 'Ādil Shāh. He sent an army under the command of his brother, Venkaṭādri, against the kingdom of Gōlkoṇḍa, with instructions to devastate the country without hesitation. At the same time, he ordered his nephew, Siddhirāju Timmappa, the governor of Koṇḍavīḍu, to march against Koṇḍapalli and Masulipatam and capture them; and commanded Sītāpati and Vidiādry to attack the cities of Rajahmundry and Ellore. Ibrāhīm Quṭb Shāh who was at Kalyāṇi at the time of the invasion hastened to his capital, and made an attempt to repel the invaders; but he found it impossible to dislodge them from his territories. He delivered several attacks on Venkaṭādri who lay encamped in the neighbourhood of his capital, but was defeated by him repeatedly.[84] The Koṇḍavīḍu frontier, however, offered better chances of success. Rāmarāja weakened the garrison defending the fort by ordering its governor with the major portion of his army to invade the enemy's country. Ibrāhīm Quṭb Shāh perceived the weak point in the enemy's position and resolved to strike hard quickly to break the circle of the enemies that surrounded him. He proceeded without unnecessary delay towards the Kṛṣṇā, accompanied by Muṣṭafā Khān, A'ẓam Khān, Yākūb Khān, Cintaguṇṭa Dharmārao and other officers of distinction. A part of the army seems to have crossed the Kṛṣṇā and actually succeeded in reaching Koṇḍavīḍu. Another section under Muṣṭafā Khān penetrated into the hilly tracts of the Kurnool district inhabited by the Bōya and the Cencu tribes and created panic among them. Ibrāhīm Quṭb Shāh's new manoeuvre did not fail to attract attention. Rāmarāja noticed the object of this move, and commanded his brother Yaṟa Timmarāja to concert measures for the defence of the Koṇḍavīḍu country. Yaṟa Timmarāja promptly despatched his forces under his namesake and lieutenant Yaṟa Timmā Nāyaḍu, the youngest of Gani Timma's sons, to beat back the Quṭb Shāhi army.

84. Briggs: Ferishta, iii. (App.) p. 408.

Yaṟa Timmā Nāyaḍu justified the confidence which his master had placed in him. At first, he marched against Muṣṭafā Khān who was causing disturbance among the Bōya tribes ; and having defeated him in battle captured his elephants. Next, he proceeded to Koṇḍavīḍu, and falling suddenly on the Mussalmans besieging the fort put them to the sword. He chased the fugitives as far as the Kṛṣṇā, where the main body of the Muhammadan forces lay encamped. When the Muhammadans attempted to bar his passage across the river, he cut them to pieces in a fierce engagement which was precipitated by their action. Ibrāhīm Quṭb Shāh, thus foiled in his attempts, had to fall back upon his own territory ; and Yaṟa Timma, elated by his victories, crossed the river, and overran the Quṭb Shāhi dominions without encountering serious opposition. The forts on which depended the safety of the kingdom fell into his hands one after another. The garrisons protecting them submitted without resistance. Dēvarakoṇḍa, Ciṭṭēla, Pērūr, Dēvulapalli, Nāgulapāḍu, Ōḍapalli, Nallagoṇḍa, Aruvapalli, Uṇḍrakoṇḍa, and other forts of less importance surrendered without a struggle. This series of defeats which his armies suffered in the field, and the consequent loss of a large part of his territory, soon convinced Ibrāhīm Quṭb Shāh that it was futile to contend against the armies of Vijayanagara. Therefore, he sued for peace ; and Rāmarāja who was satisfied that Ibrāhīm Shāh was properly punished for his treachery granted him easy terms. Rāmarāja and his brothers bestowed many favours upon Yaṟa Timmā Nāyaḍu, whose victories in the field contributed so much to the successful termination of the war.

Nineteenth Generation : Kastūri Ranga and Cenna.

Kastūri Ranga and Cenna were the leading members of the 19th generation. They flourished during the last quarter of the 16th century and rose to great prominence in the service of Venkaṭa II, and won considerable distinction in his wars with the Mussalman kings of the Deccan. Kastūri Ranga came into conflict with Maṭli Timma and slew him in battle with 12,000 forces. He destroyed a Manne force of 26,000 men at Kottakanama and exacted tribute from Tammappa Gauḍa, who defied the authority of the Rāya ; he chased the Manne troops of Koṇḍavīḍu and Vinukoṇḍa as far as Koccerlakōṭa, and defeated a Muhammadan army at the junction of three rivers in the vicinity of Kottalanka and Kōṭa. Cenna dyed the waters of the Pennār with the blood of the Mussalmans of Quṭb-ul-Mulk's army, whom he had slain on the banks of the river. Moreover he displayed dogged perseverence in his efforts to capture the fort of Gaṇḍikōṭa.

The hostility between Kastūri Ranga and Maṭli Timma was not engendered by family feuds or conflicting loyalties. It had its origin in one of those obscure feudal wars which became the characteristic feature of the later Vijayanagara history. After the disaster of Rakṣasi-Tangiḍi, the condition of the Telugu districts of the empire was disturbed by the frequent incursions of the Quṭb Shāhi kings. Ibrāhīm Quṭb Shāh conquered the Koṇḍavīḍu and Udayagiri rājyas during the last years of his reign; and Śrīranga I who was then ruling at Penugoṇḍa was helpless, and the subjugation of the empire appeared to be near at hand; but the evil was averted by the exertions of some of the nobles, who rose against the Muhammadans and forced them out of the country. Of the nobles that took an active part in opposing the Muhammadans, the chiefs of the Koṇḍarāju family who held the fief of Siddhavaṭṭam deserve particular mention, as they defeated Ibrāhīm Quṭb Shāh, and partially emancipated the country from the Mussalman yoke.

The success of the Koṇḍarāju family in their wars with the Mussalmans fired their ambition, and they began to extend their territory by seizing the lands of the petty pāḷaigārs in their neighbourhood. Their aggressions brought them ultimately into conflict with the Velamas of Velugōḍu whose estates were situated in the district of Ēṟuva. Sāri Ōbuḷa Nāyaḍu, one of the dispossessed chiefs took refuge with Kastūri Ranga and solicited his help. Kastūri who was probably jealous of the growing power of the Koṇḍarāju family, warmly espoused his cause, and marched at the head of his army against Siddhavaṭṭam, their family seat. He, however, neglected to ask the permission of the Maṭli chiefs for passing through their lands which lay on his route. It was this negligence that involved him in a war with Maṭli Timma. Koṇḍarāju Tirupati and his brothers who were eager to secure allies, seized on this as a suitable opportunity for obtaining valuable support; drew the attention of Timma to Kastūri Ranga's disregard of his rights; and persuaded him to join them in a war against him. Timma whose vanity was piqued, readily consented to join them and briskly prepared himself for war. A large number of petty chiefs ranged themselves on either side and the contending forces met at the village of Kōḍūr in the Badvel taluk in August 1579 A.D. And in the battle that followed, Kastūri routed his enemies and slew Maṭli Timma with a large part of his retinue.

The military activities of Kastūri Ranga were soon called into play in a far wider field. On the death of Śrīranga I, he was succeeded by his brother Venkaṭa II in 1586 A.D. As soon as he ascended the throne at Penugoṇḍa, he had to face an invasion of

the Sultan of Gōlkoṇḍa. Muḥammad Qūly Quṭb Shāh, who was eager to complete the work of his father, resolved to subjugate the whole of Karṇāṭaka and add it to his dominions. Expecting that the task of conquest would be easy before Venkaṭa II had time to establish himself firmly upon his throne, he mobilised his troops and marched towards the kingdom of Vijayanagara. Having crossed the Kṛṣṇā at Musalimaḍugu in the Kurnool district, he overran the neighbouring territory without meeting serious opposition. The forts of Nandyāla, Kalagūr, Dōne, Siriveḷḷa, Nandavaramkōṭa, Joodry (Jūṭūr?), Jammalmaḍugu, and Cennūr surrendered; and several petty chiefs of the locality submitted to the Muhammadan yoke. The Sultan then directed his prime minister Amīr-ul-Mulk to capture the fort of Gaṇḍikōṭa, and proceeded personally to Penugoṇḍa and laid siege to the fort.[85]

Venkaṭa II, who was not able to offer resistance, sent ambassadors to the Sultan's camp announcing his submission; and begged that he might be allowed a brief respite for arranging the terms of peace. The Sultan who did not suspect any treachery, graciously complied with the request, and returned from the vicinity of the fort with all his troops. Venkaṭa II was, as a matter of fact, pretending submission with the object of gaining time; he took advantage of the truce, and within the short duration of three or four days managed to smuggle into the fort provisions and troops sufficient to enable the garrison to stand a siege. As soon as these proceedings came to the notice of the Sultan, he, no doubt, renewed the siege operations; but he soon realised that the chance of taking the fort had gone. Meanwhile, large reinforcements arrived from the distant provinces in the vicinity of the capital, and his position became precarious, placed as he was between two sections of the enemy's troops. Before he could extricate himself from this hazardous situation, his camp was set upon by the enemy, and his troops were routed. The Sultan who came with full expectations of capturing the Hindu capital was compelled to flee precipitately towards his dominions. He did not fail, however, to make arrangements for the defence of the territory, which he had recently conquered. He posted Aśvā Row and Jagat Row to Musalimaḍugu and Nandyāla respectively; commanded Sanjār Khān to hold Gaṇḍikōṭa; and appointed Murtaẓā Khān as the military governor with jurisdiction over the whole of the conquered territory. Having completed these arrangements, he returned to his capital.

85. Briggs: Ferishta, iii. (App.), p. 453-4.

Venkaṭa II, encouraged by his success over the army of the Quṭb Shāh, resolved to recover his territories wrested by the Sultan in the recent war; but a more urgent problem demanded his attention immediately. Taking advantage of the Muhammadan invasion, some of his nobles withheld the payment of tribute and attempted to repudiate his authority. Tammappa Gauḍa, who held some forts including Kōlār in the Morasu country was the most powerful of these disloyal nobles; and it was of utmost importance to put down his activities before he proceeded against the Muhammadans. Therefore, Venkaṭa II commissioned Kastūri Ranga, Maṭli Ananta, and Raghunātha Nāyak of Tanjore to lead their forces against Tammappa Gauḍa, and bring him back to subjection. As soon as they received the royal orders, Kastūri Ranga and his colleagues set out from the capital accompanied by their respective troops for Morasu-nāḍu, and reached the district without loss of time. Maṭli Ananta advanced upon Kōlār, and laid siege to the town; Kastūri Ranga and Raghunātha raided the country; and the former inflicted a defeat on Tammappa Gauḍa at the head of 25,000 foot at Kottakanama. The garrison defending the fort of Kōlār, unable to resist the vigorous onslaughts of Maṭli Ananta's men, surrendered about the same time; and Kōlār which was probably the headquarters of Tammappa Gauḍa fell into his hands. The defeat of his forces in the field and the loss of his principal stronghold soon convinced Tammappa that it was no longer possible for him to resist the royal forces. Therefore, he gave up the fight and concluded peace with the Rāya having agreed to pay the arrears of tribute which he had withheld from the treasury.

Venkaṭa II marched, in the meantime, at the head of a large army to clear off the Quṭb Shāhi garrisons which still remained in his dominions. He proceeded at first to Gaṇḍikōṭa, which commanded the upper Pennār valley, and laid siege to it. The strategic importance of the fort was so great that the Muhammadans could ill afford to lose it. Their hold on the fertile Pennār valley depended entirely upon the possession of the fort. But the defeat which the Sultan had recently suffered at Penugoṇḍa reduced their military strength, and the army which he left under Murtaẓā Khān was too small to offer effective resistance to the Hindus. Moreover, the Sultan was just then not in a position to send proper reinforcements; however, he made an attempt to strengthen the hands of Murtaẓā Khān by commanding Afzal Khān, the governor of Koṇḍaviḍu, to march into the Pennār valley with his troops.[86]

86. Briggs: Ferishta, iii. (App.), p. 453.

Afzal Khān gathered together his men, and placing himself at their head, set out for Gaṇḍikōṭa. When the news of Afzal Khān's advance reached the camp of Venkaṭa II, he took steps immediately to prevent Afzal Khān from reaching his destination. He sent Kastūri Ranga and Maṭli Ananta who evidently joined him after their victory over Tammappa Gauḍa, with instructions to block up Afzal Khān's path, and commanded at the same time the governor of Udayagiri to co-operate with them, and devastate the country of Koṇḍavīḍu as far as the bank of the Kṛṣṇā. When Kastūri Ranga and Maṭli Ananta arrived at Udayagiri, the governor sent with them a strong contingent of his own troops under his son-in-law Woorias Rāy. They marched into the territory of Koṇḍavīḍu and laid waste the country, according to the instructions of their master.

Afzal Khān was compelled to halt, and organize the defence of his district. He could not continue his march without dislodging the marauders from his territory. To accomplish this object, he instigated the *jāgīrdārs* under his jurisdiction to make inroads into the Vijayanagara territory in the neighbourhood. The *jāgīrdārs* accordingly collected their retainers and descending on the Udayagiri district in the south, plundered the country. This produced the desired effect. The governor of Udayagiri was compelled to call back his son-in-law for defending his own territory; and Kastūri Ranga and Maṭli Ananta were similarly obliged to return to save their respective estates which lay in the district from destruction. On their return, they found the *jāgīrdārs* encamped at Kamalakūru in Maṭli Ananta's estates, and having overpowered them in battle chased them as far as Koccerlakōṭa, the last Vijayanagara stronghold on the frontier. The *jāgīrdārs* being thus chased across the frontier, Kastūri Ranga and Woorias Rāy were free to attack the Quṭb Shāhi kingdom once again. They penetrated into the interior of Koṇḍavīḍu, where they encountered Afzal Khān in an unnamed place. Though the Anonymous Gōlkoṇḍa Historian, who gives a graphic account of these events attributes victory to Afzal Khān,[87] the Hindus, on the contrary, appear to have prevailed against him; for, the failure of Afzal Khān to march to Gaṇḍikōṭa with reinforcements as required by the Sultan, does not accord well with his claim of victory. It may be attributed with greater reason to a disaster which had overtaken him on the field of battle Perhaps, the destruction of the Muhammadans which Kastūri Ranga

87. Briggs: Ferishta, iii. (App.), p. 455.

is said to have effected at the junction of three rivers in the vicinity of Kōṭa and Kottalanka was accomplished on this occasion.

Meanwhile, the condition of the garrison at Gaṇḍikōṭa became desperate. Sanjār Khān, the brave commander of the fort, made frequent sallies to break the cordon which the enemy had set up around him, but the Vijayanagara officers who were in charge of the siege operations repelled his attacks firmly. To distract the attention of the besiegers, Murtaẓā Khān made incursions into Vijayanagara territory; but his efforts were of no avail. The Sultan was dissatisfied with the progress of the war ; he failed to form a proper estimate of the difficulties which Murtaẓā Khān had to face ; and attributing his failure against the Hindus to his incompetency, he superseded him in his office, and appointed Rustum Khān, one of the nobles of his court, as the supreme commander of the southern armies.

Rustum Khān, the new commander, was a swash-buckler; he had no genuine military talent, though he regarded himself as a great general destined to win glory in the field. He joined the army with five thousand horse; but his arrival did not produce any appreciable change in the situation; for he treated the experienced Murtaẓā Khān with contempt, and showed no disposition to cooperate with him.

Venkaṭa II, on learning that a new commander with reinforcements was coming from Gōlkoṇḍa, left sufficient force around Gaṇḍikōṭa to keep Sanjār Khān engaged, and marched with the major portion of his army against Murtaẓā Khān's camp. He halted on the bank of the Pennār, and awaited a favourable opportunity to deliver an attack. Rustum Khān, who was impatient of delay, crossed the river contrary to the advice of Murtaẓā Khān, and pitched his tents on the clayey soil, wet with recent rains, within the sight of the enemy's camp. The clash between the two armies came unexpectedly. One day Rustum Khān who was in front of his army was frightened by a bull, painted in brilliant colours, which suddenly rushed towards him from the Hindu camp. At the sight of this unusual appearance, he lost his presence of mind and galloped off, in great dismay, to the rear, thereby spreading panic in the camp. Perceiving the confusion prevailing in the Muhammadan army, Venkaṭa commanded his troops to charge. A fierce engagement ensued, and the Muhammadans who found themselves in a position of great disadvantage were overpowered. The cavalry in which lay their strength could take little or no part in the action, as the wet clayey soil impeded their movements. The ulti-

mate decision of the battle, therefore, rested with the infantry, an arm in which the Hindus certainly excelled. Velugōṭi Cenna who was in charge of the famous Velama foot naturally took the lead in the action and made no mean contribution to the success of the Hindu army. The Muhammadans were hemmed in on all sides and cut to pieces.

The destruction of the Muslim army in the battle of the Pennār sounded the death knell of Qūly Quṭb Shāh s power in the south. Deprived of the support of the army in occupation of the neighbouring country, the Quṭb Shāhi garrisons could not hold their own against the Hindus. Venkaṭa II who realised this fact despatched Cenna and his cousin Yācama with a strong contingent to expedite the siege of Gaṇḍikōṭa, while he proceeded with the rest of the army to expel the Muhammadans from the rest of his dominions. Cenna and Yācama on arriving at Gaṇḍikōṭa, pushed on the siege operations with great vigour, and compelled Sanjār Khān to surrender the fort within a short time. The fall of Gaṇḍikōṭa was quickly followed by the submission of the other forts; and Sultan Qūly Pādshāh acknowledging defeat, sued for peace. A treaty was soon concluded and the river Kṛṣṇā was recognized as the boundary between the two kingdoms.

Twentieth Generation: Venkaṭapati and Yācama.

The name of Venkaṭapati is associated with a single event, though several verses are devoted to the description of his prowess. He is said to have met in battle a certain Timmarāja who marched against him with a powerful army from Penugoṇḍa, and put him to death. The identity of this Timmarāja, and the circumstances under which he attacked Venkaṭapati cannot be ascertained at present.

Yāca or Yācama, the second son of Kastūri Ranga of the previous generation, was perhaps the most distinguished warrior that the Velugōṭi family produced. Endowed by nature with all the qualities that were indispensable for successful leadership, he soon gained the confidence of the emperor, and rendered him invaluable help both in the field and the council chamber. Yāca first won his spurs under his cousin Cenna in the Muhammadan wars during the early years of the reign of Venkaṭa II. He assisted Cenna, as noticed already, at the siege of Gaṇḍikōṭa, and was instrumental in capturing the forts of Gutti and Kandanavōlu. But his conspicuous services to the empire by which he earned the

affection and the gratitude of his contemporaries were rendered later during the first quarter of the 17th century.

Two important events, associated with the career of Yācama, are mentioned in the Vaṁśāvaḷi. It is said that he defeated and killed a warrior called Dāvula Pāpa who came down upon him at the fort of Uttaramallūr; and that he espoused the cause of emperor Śrīranga II, and having exterminated after a prolonged fierce struggle the usurper Gobbūru Jaggarāja and his allies, celebrated in Vellore the coronation of Rāmadēva, one of the emperor's sons, whom he had rescued from prison.

Of these events very little is known about the former; and the circumstances in which Yācama came into conflict with Dāvula Pāpa had been hidden under the veil of obscurity. Pāpa who was well known for his prowess in the field, owed allegiance to Linga, the Nāyak of Vellore, one of the most powerful of Venkaṭa II's tributaries. Becoming apprehensive of Linga's loyalty to the throne, Venkaṭa, with a view to curb his disloyal activities, conferred Uttaramallūr, one of the forts belonging to the former, as *nāyankara* on Yāca, and commanded him to take possession of the fort. Yāca, proceeded accordingly to Uttaramallūr with his men and seized the town. As soon as Linga heard of the capture of Uttaramallūr, he became indignant with the emperor, and collecting troops from Cenji and Madura and placing them under Dāvula Pāpa, sent him against Uttaramallūr with instructions to recapture the fort and expel Yācama.

Pāpa who arrived at Uttaramallūr with 30,000 troops proceeded without delay to invest the fort on 31st May 1601 A.D. Yāca perceived the activities of the enemy and immediately prepared himself for war. He sallied out of the fort with 2000 foot accompanied by his younger brother Singa, fell upon the beseiger and after a fierce hand-to-hand fight, routed them. Pāpa perished in the mélée, and his followers fled in panic.

Nothing is known of Yāca's activities during the remaining years of Venkaṭa II's reign; but on the death of the emperor in 1614 A.D., he suddenly comes to the limelight again during the short but stormy reign of Śrīranga II. The facts mentioned in the Vaṁśāvaḷi are familiar to the students of Vijayanagara history. Venkaṭa II, on his death-bed, nominated his nephew Śrīranga II as his successor; but this was distasteful to the emperor's brother-in-law Gobbūri Jaggarāju, who, however, bided his time unable to oppose the wishes of the dying emperor. But, within a short time after

the emperor's death, he managed to win over the nobles to his side by means of bribes and cajolery. He usurped the office of the *Rāya-daḷavāy,* seized the fort of Vellore by stratagem, murdered Īṭe Ōbuḷēśa, took possession of the treasury and imprisoned the emperor with the other members of the royal family. But when Yāca, who did not approve of Jaggarāja's treason, smuggled prince Rāma out of prison through the instrumentality of a washerman, and made persistent efforts to set the emperor also at liberty, he put the emperor with his family to death. However, when he attempted to overthrow Yāca, he was defeated in a fight, and was constrained to seek safety in the jungles. Nevertheless, Jaggarāja did not lose courage, owing mainly to the adherence of Rāvela Venka, Mākarāja, and other chiefs who were bitterly opposed to Yāca; the Nāyaks of Cenji and Madura who were anxious to repudiate their subordination to the empire also entered into an alliance with him and promised their support. Therefore, Jaggarāja, notwithstanding his defeat in his first encounter with Yāca, became more formidable than ever.

As soon as the assassination of the emperor and the other members of the royal family reached his ears, Yāca promptly declared prince Rāma as emperor, and took a vow that he would celebrate his coronation at Vellore, notwithstanding the opposition of Jaggarāja and his friends. To ensure the success of his enterprise, he persuaded Raghunātha, the powerful Nāyak of Tanjore to join him; and feeling confident of his success, he advanced to Tōpūr in the neighbourhood of Trichinopoly, where Jaggarāja and his confederates lay encamped. Raghunātha joined him with his troops on the way. Their combined forces came upon the enemy who were ready to give them a warm reception. After a brief rest, they launched an attack ; and won a complete victory over them, in spite of the brave resistance offered by them. Jaggarāja was slain in the battle, and his allies were compelled to flee.

The death of Jaggarāja did not end the war, owing mainly to the irreconciliable opposition of the Nāyaks of Madura and Cenji. They supported Etirāja, an younger brother of Jaggarāja, who continued the struggle. Yāca defeated him in a battle near Pāḷemkōṭa, and put him to flight.

The time for celebrating Rāmarāja's coronation had at last come. His enemies were crushed ; and the obstacles in his path were cleared one after another. Yāca felt that there was no need for further delay. He led Rāmarāja in triumph to Vellore in

1616 A.D., and formally celebrated his *abhiṣēka* as the emperor of Karṇāṭaka with becoming pomp and dignity.

Twenty-first Generation, Twenty-fourth Generation : Kumāra Yāca, and Singa.

Though Kumāra Yāca and Singa were contemporaries, they belonged to two different generations. The former who represented the 21st generation appears to have been younger in age than his cousin of the 24th generation. Both of them flourished during the reign of Śrīranga III, the last of the Karṇāṭaka emperors, and took part in the wars that convulsed South India in the middle of the 17th century.

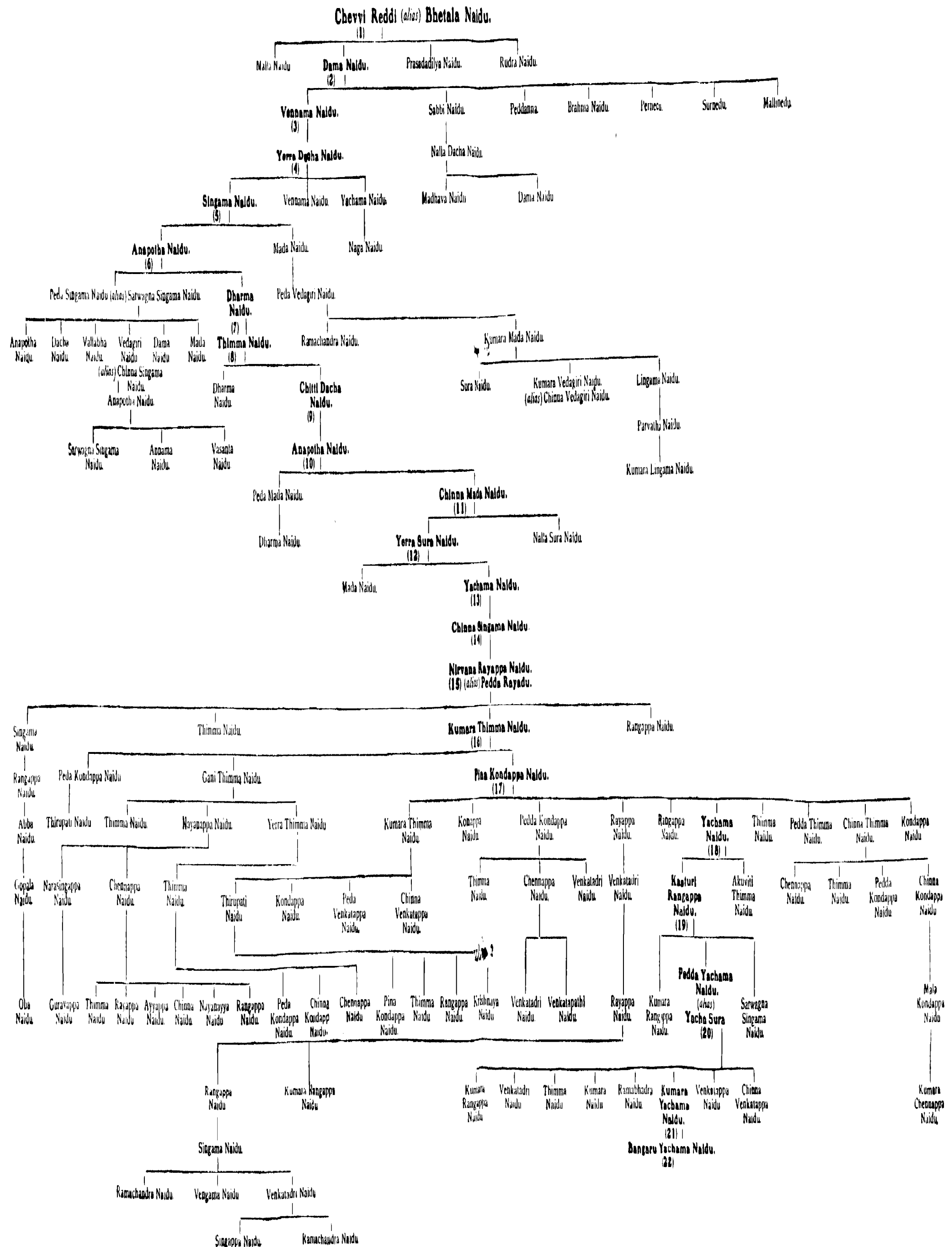
Śrīranga III who ascended the throne in 1642 A.D. found himself in the midst of a sea of troubles. The Nāyaks of Madura and Cenji were openly hostile and were not disposed to countenance his claims of overlordship; the ruler of Mysore who was practically independent held himself severely aloof ; the Nāyak of Tanjore was indifferent; and the other great nobles showed distinct indications of insubordination. To add to his troubles, the Sultans of Bijāpūr and Gōlkoṇḍa made frequent inroads into his dominions whenever they could forget their mutual jealousies, and snatched from him, slices of his territory. Śrīranga III manfully struggled against his enemies and endeavoured to save his kingdom from destruction. Though the majority of his nobles deserted him, he could still count upon the loyalty and support of a few among them. Of the small band of devoted followers that still stood by him, Velugōṭi Singa was the most important.

The Sultan of Gōlkoṇḍa sent an army in 1643 A.D. to besiege and capture Udayagiri, an important fort in the north of Śrīranga's dominions. There was a small garrison in the fort ; but it was not strong enough to hold out against the Sultan's army without reinforcements. The Nāyaks of Cenji and Kāḷahasti having risen up in rebellion just about this time, Śrīranga experienced great difficulty in sending help; but relief came from an unexpected quarter. The Sultan of Bijāpūr who was jealous of Gōlkoṇḍa, with the object of preventing the aggrandisement of the Quṭb Shāhis on the east coast, sent to Śrīranga 6,000 horse and 20,000 infantry. On the arrival of help from Bijāpūr, Śrīranga marched against the Quṭb Shāhi army, and meeting them in the tank of Vemgallu defeated them and chased them across the frontier. Singa played an important part in the battle, and distinguished himself by slaughtering the Gōlkoṇḍa forces.

Despite Śrīranga's efforts to save his kingdom, he had to succumb to his enemies ultimately. Harassed by the Muhammadans, and betrayed by his nobles, he was obliged to flee from his kingdom in 1649 A.D., and seek protection from Śivappa Nāyaka of Ikkēri who still acknowledged his overlordship. Śivappa received him warmly, and gave him an army with the help of which he established himself at Śrīrangapaṭṭaṇam. Within a short time he subdued the ruler of Mysore and several other chiefs in the neighbourhood and succeeded in imposing his yoke over that region. Śrīranga never abandoned the hope of recovering his empire. Discovering that the time was favourable for making an attempt, he led an expedition about 1659 A.D. against Penugoṇḍa, his ancestral capital. As the Sultan of Bijāpūr to whom the fort then belonged neglected to make adequate provision for its defence, Śrīranga experienced little difficulty in taking possession of it. Whether at the instance of the Sultan of Bijāpūr or by his own initiative, 'Abul Ḥasan, Sultan of Golkoṇḍa, sent an army to recapture the place. Velugōṭi Kumāra Yāca, son of the elder Yāca, who had by this time become a subordinate of Gōlkoṇḍa, accompanied the Sultan's army to Penugoṇḍa. Śrīranga seems to have deputed the Rāja of Mysore to check the advance of the Gōlkoṇḍa army. The Rāja came up with the Mussalmans at the village of Cāmali, but was rudely repulsed by them. He was pursued by the enemy and his army suffered severely at the hands of Kumāra Yācama during the retreat. The success of the Gōlkoṇḍa army did not produce any result; for, Rāvela Linga who seems to have entered into alliance with Śrīranga attacked the Mussalmans in the rear and forced them to retreat.[88] Śrīranga remained the master of Penugoṇḍa, probably until the time of his death.

88. *Saugandhikāprasavāpaharaṇam.*

GENEALOGICAL TREE OF THE VELUGŌḌU CHIEFS.

వెలుగోటివారి వంశావళి.

సీ. అనుమనగ ల్లను | ఘనమైన పురమున
ననుమనగంటి గోత్రాన్వయుండు
పోలుపొందు చేయూరి | పోలిరెడ్డిసుతుండు
రెండెడ్లఁ[1] గట్టుక | రేచఁ డనెడు
పంచముండును దాను | బహుదినంబులనాఁటి
పాటిమీఁదటిచేను | పరఁగ నపుడు
దున్నుచో నాఁగేటికేతుదఁ దాఁకి పైరాయి
పగుల నిక్షేపంబు | బైటఁ బడిన
నారెడ్డి కనుఁగొని | యానందమును బొంది
తా నది కైకొనఁ | దలఁచి నపుడు
ఆకాశముననుండి | యశరీరవాణియు
భీకరంబుగఁ బల్కెఁ | బ్రీతితోడ
'నరబ లిచ్చినఁ గాని | నవలక్షధన మంత
నీకుఁ గైకొనరాదు | నియమ మిద్ది'.[2]
ఆమాట విని చాల | [3]నాత్మలో వగపంగ
నేల వగచె దని | యేచఁ డనియెఁ[4]
'దాను బెండ్లామును | దనయుండు దప్పిన
నరబలి కెవ్వరు | నాకుఁ గలరు.'[5]
అని విచారముతోడ | నలమట నొందెను
రెడ్డితో నొకమాట | రేచఁ డనియె

---

1. A. రెండెంల్లు; B. రెండేళ్లు
2. A. B. నీకు గైకొనరాదె నెనరుతోడ
3. A. అంత్తలో
4. A. B. రేచ డనియె. The two forms రేచ and ఏచ are employed in this work. It is not possible to adopt a uniform method of spelling the word, owing to the considerations of prosody.
5. A. B. నాకు యిచట

[1] "నిట్టివిచారంబు । లేటికి నీకును
దను బలిగాఁజేసి । ధనముఁ గొనుము
తనపేరితోడను । దనరెడు రేచర్ల
గోత్రంబు పూనుము । కొమరు మిగుల
మీ వంశభవుఁ డెంత । మేటి మైనను [దాను][2]
బెండ్లి యాడెడువేళఁ । బేర్మి తోడఁ
దనవంశమునఁ బుట్టి । తనరెడు పంచము
పొల్లి ముందలఁజేయఁ । బ్రీతి మీకుఁ
గలిగియుండినఁ దన్ను । బలిగా సమర్పించి[3]
ధనము గైకొను" మని । తనకుఁజెప్ప
నా రేచఁ డాడిన । యామాటవిని రెడ్డి
వానితో నొకమాట । [4]వతలఁ బలికె
రేచనికోరికె । రెడ్డి కాసిమ్మని
సంతోషచిత్తుఁడై । సమ్మతించె
వానికి నమ్మిక । వలనుగా[5]నిచ్చియు
వానిని బలిగాఁగఁ[6] । బూనిచేసి
నిక్షేప మప్పుడు । నెరయఁ దాఁ గైకొని
కొమరొంద రేచర్ల । గోత్రుఁ డయ్యె
ఆ చెవ్విరెడ్డియు । నంత సంతసమునఁ
[జెలువు మీఱఁగ బోయి] । చేనిఁ జూచి[7]

---

1. The order of the following six lines has been changed, as the order in the original makes the meaning of the whole of the passage unintelligible.
2. The matter enclosed within the brackets throughout this work has been added.
3. A. B. బలియుగా నొసరించి
4, 5. ,, వసర
6. A. B. బలియు
7. A. ఆ చవ్విరెడ్డి డెంతట సంతోషమునపోయి చేను జూచి. The reading of B is ఆచవ్వి రెండి దంతట

మాపటంతఁ[1] దిరిగి । మఱి యింటి కరుగు-చోఁ
జీకటిపడవచ్చెఁ । జేనిబైటఁ
దొలకరివానయుఁ । బలపల వచ్చినఁ
ద్రోవ చేరువయందు । దొడ్డదొంక[2]
కాచెంత నొకవృక్ష । మమరుఁ బిల్లలమఱ్ఱి
బేతాళవట మని । పేరు గలిగి
యున్నవృక్షముక్రింద । నొప్పుగా నిలుచుండ[3]
భీకరంబుగ నొక్క-పిడుగు పడిన
శంక యించుక లేక । సంతోషచిత్తుఁడై
కట్ట చేఁబట్టుక । కదిసి[4] నిలుచు
కరణి బేతాళుండు । గనుఁగొని యప్పుడు
కరుణతో నాతనిఁ । గాఁగిలించి
[5]బేతాళుఁ డొకమాట । ప్రీతితోఁ బలికెను
గడువేడ్క- పుట్టంగఁ । గడకు వచ్చి
"నీకు నానామంబు । నెమ్మితో నిచ్చెదఁ
బూనుము నాపేరు । [పోణిమి దగఁ]
బొసఁగంగఁ దాల్చిన । [నెసఁగు] నైశ్వర్యంబు
వెయ్యేఁడు లగు"నని । వేడ్క-ఁ జెప్పి[6]
బేతాళుఁ డరిగిన । వెనుక నింటికిఁ బోయి
సంతోషపడుచుండె । చవ్విరెడ్డి[7]

1. A. B. మాపటెంతట
2. ,, దొడ్డ దొకటి
3. ,, నిలుచున్న
4. A. కదశికదశి B. కదిశికదిశి
5. The following three lines are in a corrupt condition :—
భేతాళు డొకమాట ప్రీతితో బలికెను నీకు నామంబు నెమ్మితో నిచ్చెద
మనిన వేడుకబుట్టి కడకు వచ్చి పూనుము నా పేరు పొసగంగ దాల్చిన
అయిశ్వర్యంబు వెయ్యేండ్లు యగునని యానతిచ్చె
6. A. B. ఆనతిచ్చె ; but as ఆ does not rhyme with వె, వేడ్క-ఁజెప్పి has been substituted.
7. A. B. సంతోషపడుచున్న చవ్విరెడ్డి. The two forms చెవ్వి and చవ్వి are employed in this poem. The adoption of uniform method of spelling is precluded by the requirements of prosody.

యాటమున్న యిద్దఱు । నాచెంత దున్నుచో
    వానగాలియు రాఁగ । వడిగఁ బోయి
వటమూల[1] బిలములో । వడిఁ జొచ్చి యుండియు
    నచట బేతాళుని । యాదరమునఁ
బ్రత్యక్షమున నిల్చి । భయ చింతయును లేక
    మాటలాడెను రెడ్డి । మఱిఁగి[2] చూచి
వెఱచి యూరక యుండి । వెనుక నింటికిఁ బోయి
    యావార్త నూరిలో । నపుడు చెప్ప
నూరెల్లరును గూడి । యుబ్బుచుఁ జూడంగ
    నావార్త గణపతి । యపుడు వినియెఁ
జెవ్విరెడ్డిని జూడఁ । జేకొని పిలిపించి
    యాదరం బొదవంగ । నతనిఁ జూచి
అసహాయశూరుఁ [డౌనని యాత్మఁ దలపోసి]
    చెన్నుమీఱఁగ లక్కసీమ నిచ్చి[3]
డాలు డమారంబు । తాళి చేకట్లును[4]
    గజహయంబుల నిచ్చె । ఘనతతోడ
హెచ్చుగా నాతని [మెచ్చి] పిల్లలమఱ్ఱి
    బేతాళరా వని । పేరొసంగ[5]
నదియు మొదలుగ జనులెల్ల । నభినుతింప
రమణతోడుత విలసిల్లె । రావుపేరు
వాసికెక్కిన రేచర్ల । శాసనుండు
దనరెఁ బిల్లలమఱ్ఱి బేతాళుఁ డనఁగ. I
క. [6]ఇదియునుగాక యొక్కటి
ముదమున వేఁడెదను వరము । మూర్ధన్యులమై

1. A. B. వటముల
2. ,, మరియు
3. ,, అసహాయశూరుఁడని తలఁచి, చెన్నుమీఱగ లక్కసీమయిచ్చి
4. ,, చేపట్లును
5. ,, హెచ్చుగా నతనికి పిల్లలమఱ్ఱి భేతాళరావుపేరు దయ నొసంగి
6. A. B. ఇదిగాకను. This verse and the following recount a dialogue between Cevvi Reddi and the demon Bētāla. They hang loosely in the text having no connection whatever with what preceeds and what succeeds. Probably they have been interpolated.

కదనమున నడచు నప్పుడు
వదలక మా ముందు నడువ । వలె నని పలికెన్. 2

క. చేకొని యా బేతాళుఁడు
ప్రాకటముగఁ బలికె నపుడు । భాసురలీలన్
నీ కెమ్మెయి నారాకకుఁ
దేఁకువఁ గనునట్లు తీర్తు । ధృతిఁ గను మనుచున్. 3

* * * *

సీ. నలినగేహాసము।న్నతవితాంత స్తన
ప్రసవగుచ్ఛములకు । భ్రమర మగుచు
వాసవప్రముఖగీ।ర్వాణకోటీరాగ్ర
రమ్యనాయకరత్న।రాజి యగుచు
వివృతాతిశయహృద్య।వేదాంతపంజర
గృహనిత్యశారికా।విహగ మగుచు
నిరపాయఫలధురం।ధరషడక్షర[మంత్ర]
ఘనవనీమదకల।కంఠ మగుచుఁ
బరఁగు లక్ష్మీమనోభర్త । పాదయుగళ
మునను జనియించె సకలార్తి।బృందమునకు
శరణమై గాథశోభనా।చరణ మగుచు
వెలమవంశంబుగాంభీర్య।విలసనంబు. 4

గీ. వెలయు తత్పద్మనాయక।కులమునందు
నభ్యుదయ మొందె ఘనుఁడు మ।హామహుండు
వినయ రేచర్ల గోత్రుండు । విజయశాలి
[1]తనరఁ బిల్లలమఱ్ఱి బే।తాళనృపతి. 5

వ. ఆపిల్లలమఱ్ఱి బేతాళనృపతి విధం బెట్టి దనిన. 6

సీ. [2]అరుదైన పూర్వపు । టనుమగ లక్షిణ[3]
భాగంబునం దొక్క । భైరవుండు

1. A. B. యనగ

2. The text of this Sīsamālika is in a very corrupt condition. The forms అనుమనగల్ and అనుమగల్ are both used in the text.

3. A. B. అరుదైన పూర్వపటనుమగంటి దక్షిణ

వింశతికుచ్చెళ్ళ । విస్తారమును గల్గు
క్షేత్రంబుఁ గాపాడుఁ । జిత్రముగను
ఆపాడు తనదిగా । నతఁడు గైకొని పండు
ధాన్యంబు లేకేటఁ । దనరుచుండ[1]
కేచిగాఁ డనునొప్పుభృత్యుండు పంచముం
[డురు హా]లముఖమున । నొక్క తామ్ర
శాసనమును గని । చవి రెడ్డికిని జూప
శాసనమును గొని । వాసి గాఁగ[2]
"భైరవ నీకును । బలి యియ్య[3] నవలను
ధనమంత వచ్చు యి" । మ్మనుచు రెడ్డి
పతియుంప విని మ్రొక్కి । భయ మింతయును లేక
పంచమజాతినై । ప్రబలఁ గంటి
మీయర్థమంతయు । మీ కొప్పియున్నది
దైవరహస్యంబుఁ । దప్పు నసఁగ
నగునె నా దొక విన్నప । మవధరించి[4]
యేచఁ డనుపేరు నిలుపుమీయింట ననుచు[5]
నిలువ[6] వలదన్న మానక । నిష్ఠ చేయు
భైరవుఁడు మెచ్చ బలియిచ్చి । ప్రబలె నతఁడు. 7

క. ధర నీగోత్రమునం గల[7]
వరగుణవంతులును శూరకేవంశపవిత్రుల్[8]
మఱి గంధాక్షతలఁ గొనుచు
బరువడి శోభనపువేళఁగ[9] బంచము నింటన్. 8

---

1. A. B. ఆపాడు తనదిగా గైకొని పండ్యాడు ధాన్యంబు లెంటెంట దనరుచుండు
2. ,, కేచిగాండన నొప్ప భృత్యుండు పంచముం డలముఖంబున నొక్క తామ్ర శాసనము గన్గొని యేలిక యగు రెడ్డికిని జూప శాసనము గని వానివాసి గాఁగ.
3. ,, బలియిచ్చునతనికి
4. ,, గాదనంగ మాకు నా దొక విన్నప మాచరింప
5. ,, కేచడనుపేరు మీయింట నిలుపుడనుచు
6. ,, లేవక వలదన్న మానక నిష్ఠ చేయ
7. ,, గోత్రమునగల్గు
8 ,, శూరులువంశపవిత్రులు
9. ,, వేళను

క. అంతకు మును పే యీవిధ
మంతయు భైరవుని సాక్షి[1] గ మాటిచ్చి మహిన్
వింతగ రేచర్ల యనన్[2]
మంతుకు నెక్కంగ గ్రామ గ మచ్చుట నిలిపెన్. 9

వ. మఱియుఁ గులభూషణుండును, వంశవిస్తారకుండును, భైరవవరలబ్ధతేజుండును, గృహానిక్షేపకర్తయు, నష్టైశ్వర్యసంపన్నుండును, నోరుగంటిపట్టణప్రవర్తకుండును, గాకితరాజపూజిత బిరుదనామధేయుండును, రేచర్లపురవరాధీశ్వరుండును, నగు పిల్లలమఱ్ఱి బేతాళనృపతి మెఱసెఁ దనకీర్తి యాచంద్రతారకముగ.

గీ. యలమిఁ[3] బెంపొందెఁ బద్మనాయకులలోన
వాని వంశంబు లోకంబులోన మెఱయు
ఘనత కెక్కిన రేచర్ల గ ఘనుఁడు వెలసె
ధరను బిల్లలమఱ్ఱి బేతాళనృపతి. 11

గీ. అతని తనయులు దామధరాధిపుండు[4]
ధీరగంభీరుఁ డాప్రసాదిత్యఘనుఁడు
రూఢి కెక్కిన రేచర్ల గ రుద్రవిభుఁడు
నుచితంబుగ ధాత్రిఁ బాలించి రపుడు. 12

శా. తారుణ్యప్రథమాన[5] ధైర్యుఁ డగు బేతాళావనీభర్తకున్
ధీరుల్ పుత్రులు దామభూపతి ప్రసాదిత్యుండు రుద్రక్షమా
ధారుండున్ జనియించి రంతఁ ద్రిజగద్ధర్మప్రతిపాలన
శ్రీ రాజిల్లఁగ[6] నౌర ముగ్గురయి ధాత్రిన్ మించినారఁడో యనన్.[7] 13

వ. అం దగ్రజుండు. 14

---

1. A, B. భైరవు సాక్షిక
2. „ రేచల్ల యనగ
3. ఎ and య do not rhyme with each other; the correct form of the word యలమి is ఎలమి
4. A. B దామభూనాయకుండు.
5. „ కారుణ్యప్రతిమాన. The emendation of the editors of V.V.C. is accepted above.
6. B శ్రీరాజిల్లగ వారు ముగ్గురును
7. V.V.C. emendation; A. B. మేటిన్ మించినా రిద్ధరన్
V. Rao (in Ac. ii. p 286) ధాత్రిన్ మించి నా రెన్నఁగన్

సీ. చటులఖడ్గాఖడ్గి సమరప్రవీణుఁడై
        ఖడ్గనారాయణఖ్యాతి నొందె
రణపరాఙ్ముఖరాజరమను జే[1]కొని రాయ[2]
        గాయగోవాళాంకకలితుఁ డయ్యె
నాఖిలవైరిగజాళికాయంబులు[3]
        భేదించి భుజబలభీముఁ డయ్యెఁ
బ్రథితారిరాజన్యభయదవిక్రమమునఁ
        బ్రతిగండభైరవప్రథ వహించె
మఱియుఁ బెక్కైన బిరుదనామములఁ దనరి
బాహువిక్రమదాన సంపదలతోడఁ
దనరి మెప్పారె నంచితోద్దామయశుఁడు
భువనహితకారి యగు దామభూవిభుండు. 15

సీ. యలమి డెబ్బదియోద్గురైన[4] నాయకులలోఁ
        బటుప్రతాపస్ఫూర్తిఁ బరఁగినాఁడు
చండభుజాబలోద్దండకరాసి యై
        దండితారాతులఁ జెండినాఁడు[5]
ఏపున నోర్గంటి[నే]లు ప్రతాపుచే[6]
        నందెయుఁ బెడెంబు నందినాఁడు
విక్రమంబున ధరాచక్రంబులోఁ గల
        బిరుదులు దనవి గాఁ దిరిగినాఁడు

---

1. V. V. C.; A. B. లక్ష్మి
2. రాయ has been added by the editors of V.V.C. to complete the line.
3. V.V.C. అఖిలబలాధికుఁడౌటచే నెంతయు; A. B గజాధికారంబులు
4. A. B. యలవిడెబ్బాదేద్గురైన; ఎ does not rhyme with ఐ; but the correct form of the word is ఎలమి and not యలమి. To make the line strictly conform to the rules of the Telugu prosody, the editors of the V.V.C. corrected the line thus: ధరణిపైడెబ్బదేద్గురు. But as the word is spelt throughout the work as యలమి, I have retained the reading of the Mss.
5. V.V.C. చండభుజాదండమండితారాతుల ఖండనంబునఁ జాలఁ జెండినాఁడు
6. ,, ఏపునవోర్గల్లునేలు రుద్రునిచేత ; A. B. యేపునవోరుగంటిప్రతాపునిచే

వాఁడు[1] రిపురాజపన్నగ వైనతేయుఁ
డాజివిజయుండు కేళాదిరాజఘనుఁడు[2]
భాసురుం డగు[3] రేచర్ల శాసనుండు
నిత్యసత్యుండు నాప్రసాదిత్యఘనుఁడు[4]. 16

ఉ. నారికి నాత్మవల్లభుని నారియకా నొనరింప బ్రహ్మయుక్
నేరఁడు రుద్రమాంబ ధరణీసతికిం బతిగా నొనర్చి దు
ర్వారవిరోధిమండలము వాఁడిమి డించితి[5] వౌర మేటి వై
వీర ప్రసాదితాంక హరివిక్రమ నీకొరు లీడె చూడఁగన్.[6] 17

వ. [7]ఆప్రసాదిత్యుండు కాకతి గణపతిదేవరాయలు చనిన, నతని కొమరిత రుద్రమదేవిని బట్టముఁ గట్టి కాకతరాజ్యస్థాపనాచార్య బిరుదును, రాయపితామహాంక బిరుదునుఁ [బొంది] డెబ్బదియేడ్గురు నాయంకులఁ దా నొనర మించి[8] భైరవప్రసాదలబ్ధం బగు పచ్చ ధరియించి నెగడె మహిని. అతని యనుజుండు. 18

క. వా లనిఁ బెటికిసఁ బరభూ
పాలస్త్రీభూషణములు పాసి పడును నీ

1. V.V.C. The original has అతఁడు.
2. A. B. రాజితం బైన కేళాదిరాయఘనుఁడు; this has been corrected by the editors of the V.V.C. as వైనతేయుఁ । డాజివిజయుండు కేరళ రాజఘనుఁడు.
3. V.V.C. భాసురయశుండు ; A. B. భాసురంబగు.
4. ,, సత్యసంధుండు సత్ప్రసాదిత్య; A. B. నిత్యసత్యుండుయా.
5. ,, దుర్వారవిరోధి భూపనికరంబు నడంచి యతండు వెండియున్. A. B. మండలిని గర్వమణంచి.
6. ,, వీరప్రసాదితాంక హరివిక్రముడంచుఁ బొగ్డకెక్కెఁదాన్. A. ప్రసాయ తాంక అరి B. ప్రసాయతాంక నరి.
7. The colloquial forms చనితె, కుమార్తె, బిరుదున్ను, and డెబ్బై which occur in this passage have been corrected. V.V.C. quotes the following verse here. The source from which it has been taken is not known.
ఘనత నాప్రసాదిత్యుఁడు కాకతి గణ । పతి చనిన నతని సతికిఁ బట్టణంబు
రమణతోఁ గట్టి కాకతిరాయరాజ్య । స్థాపనాచార్య బిరుదు దాఁ దనరఁ గాంచె.
This appears to be a recent interpolation.
8. A. B. నాయంకులుగా నొనరించి

వా లావనితల తోడవ్వుల
కీలా ? రేచర్లరుద్ర రకీర్తిసముద్రా. 19

మ. ఒగి నుక్కుంబొడి రాల రాయుచురు మున్నుద్గ్రీవులై [1] యిప్పుడున్
దగ నీయుందియు [2] యాదు నుండి తలక్రిందై వైరిభూపాలకుల్
జగతీభాగమునం బసిండిపొడి రాలన్ రాయుచున్నారలే
తగదే రాయపితామహాంక జగభద్రా రుద్ర సిం హెందిసన్. 20

వ. అందు దామానేఁడు సంతతికి మొదలు. 21

క. అతనికి ననేకతనయులు
మతిమంతులు పుట్టి రఖిలసామాన్యులు విజయో
న్నతులున్ నుతులును జతురులు
నతులితజగదవనకృతిమహాత్ములు లనంగన్. 22

ఉ. వారలలోనఁ జాల [3] నసహార్యపరాక్రమము లిద్ద అన్వయో
ద్ధారులు దానశూరులు నుదాత్తమనోహరకీర్తిహారులున్
భూరిరిపుప్రతాపులును బుణ్యవిహారులు నిర్వికారులున్
వీరులు నై చెలంగి రిల [4] వెన్నమనాయక సబ్బినాయకుల్. 23

వ. అందగ్రజుండు. 24

శా. సన్నద్ధప్రసరత్తురుష్కపృతనా [5] సంరోహాస్యాలనో
త్పన్నానూనయశుండు [6] విక్రమకళాసంపూర్ణ దోస్సారుఁడు
చ్ఛిన్నానేకసమిత్తురంగ [7] విజయశ్రీభోగసౌభాగ్యసం
పన్నుం డున్నతకీర్తి వెన్నధరణీపస్వామి సామాన్యుఁడే. 25

ఉ. ఉన్నతబాహుసారమహిమోద్యతగోత్రుఁడు [8] డనంతభోగసం
పన్నవిహారుఁ డార్తభయభంజనదక్షుఁడుదగ్రుండు వి

1. A. మున్నుగ్రీవులై; B. మున్ను శ్రీవులై.
2. V. Rao (AC ii P 29) A. B. డొ। ప్పుగ నీయండియు
3. A. B. వాల
4. ,, వీరులు నై ధరం బరగి రెన్నమ V.V.C. వీరులు నై చెలంగు నల
5. V.V.C.; A. B. సన్నద్ధప్రధనస్తురుష్కప్రతనా
6. ,, A. B. త్పన్నప్రద్దయశుండు.
7. A. B. సమిత్తరంగ
8. V V.C. మహితోద్యతగాత్రుఁడు; A. మహిమోద్యగాత్రుడు B. మహిమోన్నతమాత్రుడు.

ద్వన్నతవిక్రమాంకుఁడు నుదాత్తయశుండు[1] రమాసమేతుఁడై
వెన్నఁడు వోలె సొంపెసఁగె వెన్నయభూపతి వైభవోన్నతిన్. 26

వ. ఆవెన్నమనాయనికిని జాయమదేవులకును[2] నెఱదాచానేఁడు పుట్టెను. 27

క. ఆయతకీర్తి న్వెన్నమ
నాయకునకు నెఱ్ఱదాచనరనాయకుఁడున్
ధీయుతుఁడౌ సబ్బిఘునకు
నాయకమణి నల్లదాచనరపతి పుట్టెన్. 28

క. ఆ నల్లదాచవిభునకు
మానితగుణశాలి యైన మాధవవిభుఁడున్
ధీనయవిక్రమసంపద
భూనుతిఁ గల కామవిభుఁడుఁ బుట్టిరి వరుసన్. 29

వ. సంతతికి వెన్నమనేఁడు మొదలు. 30

ఉ. వాలని విక్రమస్ఫురణ వారలు పాండ్యదళంబు పంతులన్
గెల్చి జయించి పాండ్యగజకేసరినామము దాల్చి రెంతయున్
జాలినవారు నా నెగడి[3] సన్నుతిఁ గాకితరాజ[4] రాజ్యల
క్ష్ములలనాప్రతిష్ఠఁ దగఁ జేసిరి భూజను లెల్ల మెచ్చఁగన్. 31

వ. మఱియును[5] నెఱదాచానేని ప్రతాప మెట్టి దనిన. 32

శా. అగ్రీభూతమదాంధశాత్రవనికాయంబున్ విభాళించుచో[6]
వ్యగ్రోదగ్రసమగ్రనిగ్రహగుణోద్యత్ప్రౌఢి[7] నారాఘుఁడై
యుగ్రాజిస్థలి దాచనాయకుఁడు కుంభీల్లారిమ్మడిం జంపి భూ
తగ్రాసం బిడె గొల్లపల్లి బయలన్ దర్పప్రతాపోన్నతిన్. 33

---

1. A. B. విక్రమార్కుఁడు వు (వ) దాతయశుండు V.V.C. విక్రమార్కుఁడు సుదారయశుండు
2. „ నాయనికిన్ని ; దేవులకున్ను.
3. V. Rao వారుగానెగడి (Ac. ii) ; A. B. వాగనా నెగడి.
4. „ (Ac. ii), కాకతిరాయ.
5. A. B. మరిన్ని
6 A. విబాళించుచో B. బాలించుచో. V.V.C. విభంజించుచో.
7. V.V.C. A. B. గుణాఢ్యప్రౌఢి.

మ. లలిఁ గుంతావళి పచ్చతోరణము లీలన్ నిత్యకల్యాణమున్
గొలుపం[1] జూపఱ కద్భుతం బొదవఁగాఁ గుంట్లూరి యాయిమ్మడిన్
బలవంతున్ సబళాసఁ[2] జెండి రణభూభాగంబునం గూల్చె ని
చ్చలు భూనాథులు పిచ్చలింప నెఱదాచక్షోణిపాలుం డొగిన్. 34

మ. గరళం బుగ్రత వచ్చుచోట సురసంఘాతంబులో నిందుశే
ఖరుఁ డొక్కండును గానవచ్చుఁ; గడు వీఁకన్ బాండ్యసైన్యంబు భీ[3]
కరమై వచ్చినచోఁ దెలుంగు నవలక్ష్మీ సేనఁ[4] దెల్లంబుగా
నరలోకోత్తము నెఱ్ఱదాచవిభుఁ గాన[5] న్వచ్చు నాజిస్థలిన్. 35

చ. వెలయఁ బ్రతాపరుద్రసభ విశ్రుతి కెక్క భటాళి[6] చూడఁగాఁ
జలమునఁ గుంత మందుకొని చయ్యన వచ్చు[7] గజంబు నోర్చి దో
ర్బలభుజవిక్రమంబునను బైకొని తా జయలక్ష్మిఁ జేకొనన్
గెలిచెను బాండ్యరాజగజకేసరి దాచయశౌరి పాండ్యులన్. 36

ఉ. కంచిసమీపమందు నతిగాఢమహోగ్రతఁ బంచపాండ్యులన్
మించిన విక్రమస్ఫురణ మీఱి విజృంభణ నంచితంబుగాఁ[8]
ద్రుంచి జయించి భూతములఁ దుష్టులఁ జేసె [9]రణంబున న్మహో
దంచిత[10]కీర్తిహారుఁ డెఱదాచనృపాలుఁడు భూతలంబునన్. 37

1. A. B. నొలయన్. It involves a breach of the rules of prosody. V.V.C. గలిగింపం గనువార లద్భుతసమాక్రాంతాత్ములై యుండఁగా । బలవంతుం డగు నిమ్మనిం గదన &c

2. ,, సబలాన

3. B. లన్

4. A. B. లక్ష్మీ శాన

5. ,, నరలోకోత్తము డెఱ్ఱదాచ విభు గానం

6. ,, వెలయ ప్రతాపరుద్రసభ వర్ణన కెక్క నటావలి చూడ నాజిలో.
V.V.C. P 24 వెలయఁ బ్రతాపరుద్రవిభు వీరభటావళి చూడ నాజిలో

7. A. B. and V.V.C. వచ్చి.

8. ,, సంచితంబుగా.

9. ,, తృష్టుల జే కరణంబు.

10. A. నందునో । యంచిత కీర్తిహారు; B. నొందునో । యంచిత కీర్తిహారుఁ

వ. ఆయెఱదాచానేఁడును నలదాచానేఁడును[1] గుంట్లూరియిమ్మడిం జంపి గొల్ల పల్లికడ[2] రణముఁ గూడిపి నిత్య[3]కల్యాణంబును, బచ్చుతోరణంబును[4] దెచ్చి వీరపాండ్య, విక్రమపాండ్య, పరాక్రమపాండ్య, సుందరపాండ్య, కులశేఖర పాండ్యులగు[5] పంచపాండ్యులను గంచికడ [6]రణముఁ గూడిపి జయంబు గాంచి, కంచికవాటచూఱకార బిరుదును, [7]బంచపాండ్యదళవిభాళ బిరుదును [8]నే బిరుదరగండ సర్వబిరుదు కొమరవేశ్యాభుజంగ బిరుదును[9] నానావర్ణమండలీ కర నెల్లూరువీరక్షేత్ర[10]రణభారతీమల్ల బిరుదును,[11] తిరుకాళరాజరాజ్య స్థాపనాచార్య బిరుదును [12]దెచ్చినవారు రావుయెఱదాచానేఁడును నలదా చానేఁడును.[13] ఆయెఱదాచానేనికి[ని] బోచమదేవులకును ముగ్గురు కుమారులు పుట్టిరి. 38

ఆ. వె. సింహవిక్రముఁ డగు । సింగమహీశుండు
వెన్నుఁ డనఁగఁ దగిన । [వెన్న] విభుఁడు
ఇద్ధకీర్తి యైన । యేచనృపాలుండు
ననఁగ వినయ నయ జయాభినుతులు. 39

వ. అందగ్రజుండు. 40

ఉ. లాలితశౌర్యశక్తి నవకేలతఁ దెనుంగుదళంబు నాజిలోఁ
దోలిన పాండ్యభూవిభుని । తోడి[14] వెనంకువ కోర్చి సన్నుతిఁ
వాలి ప్రతాపరుద్రునభ । వర్ణన కెక్కిన యెఱ్ఱదాచభూ
పాలసుతుండు సింగని కరిభంగుని కేబిరుదైనఁ జెల్లదే[15]. 41

వ. అతని యనుజుండు. 42

---

1. A. B. న్ను
2. ,, కాడ
3. ,, నిచ్చ.
4. ,, న్ను
5. ,, పాండ్య మొదలగు
6. ,, కాడ
7, 8, 9. A. B. న్ను
10. A.B. వీరక్షేత్రాణో.
11, 12, 13. A. B. న్ను
14. V.V.C. ; A. B. తోటి
15. A. చల్లనే.

చ. అగణితకీర్తిలోల సుగుణాకర దాచయవెన్నభూప నీ
పగతురు కొండలెక్కి[1] తమభామలకోమలదేహదీధితుల్
జిగిగొని నిండినన్ గుహలఁ జీఁకటిపాసినఁ దస్కృగాంతు రన్
దిగులునఁ గస్తురి స్వేదకీ తెత్తురు మేనుల[2] మెత్త సత్తఱిన్. 43

వ. తదనుజుండు. 44

ఉ. వాలునఁ బోయి వత్తు రెలవారలు నప్పటి చుక్కవంకగాఁ
దేలని పూర్వమైన తమదేశము పొందుకు ప్రాణభీతులై
చాలక యన్యరాజ వర[3]సంఘము దాచయవెన్నభూప నీ
వాలునఁ బోయి రారు సురవల్లభు నింటను కావ లుండుటన్. 45

వ. తదనుజుండు. 46

చ. పగతుల కెఱ్ఱదాచ నరపాలుని యాచఁడు దాడి[4]వెట్టుచో
మొగుపనిచేతులున్ దిగులుముట్టని[5] గుండెలుఁ గొంకిముండ్లలోఁ[6]
దగులని మేనులున్ బిరుదు దాఁచని[7] రొమ్ములు మాఱుదేశముల్
నిగుడనికాళ్లుఁ బూరిఁగబళింపని నోళ్లును గల్గ కుండునే. 47

స్ర. వీరుం డా యాచపృథ్వీవిభుఁ డ[తులభుజా]విక్రమస్యక్రూ[తాన్య
స్ఫారుం డై]మచ్చగన్నప్రముఖనృపతులన్ బ్రాణము ల్వాపి హెచ్చెన్
[దోరాజత్] ఖడ్గధారన్ దునిమెఁ దురకలం దోలి తత్తైన్యరాజీ
ఘోరాజీధాటిచెల్లన్ గొలచలమపురిన్ ఘోటికాకోటిఁ దెచ్చెన్[8]. 48

1. B. కొంతలెక్కి.
2. A. B. మేనులు.
3. ,, రాజనృప.
4. V.V.C. ; A. B. యాచడుపెట్టుచో
5. V.V.C. ; A. B. ముద్దని
6. A. B. ముండ్లనున్. V.V.C. ముండులన్.
7. V.V.C.; దాల్పని
8. This verse is in a most corrupt condition. It is impossible to restore it without the help of another Ms. The text furnished by the Mss runs thus:
వీరుం డాయాచపృథ్వీవిభుండు విక్రమమాన్యక్రపాలుఁ డై
మచ్చగన్నప్రముఖనృపతుల ప్రాణముల పాపె హెచ్చుదోఃఖడ్గ
ధార దునిమె తురకల దోలి దత్తైన్యరాజి ఘోరాజిధాటిజెల్ల
కొలచలమపురిం ఘోటికాకోటి దెచ్చెన్.

వ. అతనికుమారుండు. 49

శా. వీరగ్రామణి యాచభూపసుతుఁ డావిర్భూతభూరిప్రతా
పారంభక్షుభితారిగర్వుఁ[1] డనవద్యాచారుఁ డత్యున్నతా
కారుం డాహవకేళిభైరవుఁడు నాగక్ష్మావరుం డూర్జితా
కారుం డొప్పెఁ[2] గతారిరాయఁ డని లోకం బెల్లఁ గీర్తింపఁగన్.[3] 50

క. అనపోతాశౌ డ్డదిరిస
ఘనుఁడై దన్నాలకోటకాడను మున్నే
వెనుడాగు పెట్టి[4] విడిచెను
వినుతింపఁ గతారినాగవిభుఁడు ధరిత్రిన్. 51

వ. సంతతికి సింగమనేఁడు మొదలు 52

చ. బలువిడి మచ్చకొమ్మ [విభు]బాచని[5] జీలుగుపల్లియొద్ద న
చ్చలమునఁ ద్రుంచి తద్రణము సాహసుఁడై కుడిపించె భూతముల్
పలుమరు సొక్కి యాడుచును బాడుచు మోద మొనర్ప నయ్యెడన్
జెలఁగఁడె[6] యెఱ్ఱదాచవిభుసింగఁడు భూరిపరాక్రమంబునన్. 53

చ. మగతలయొద్ద నుద్దవిడి [7]మార్కొని రాజులు సన్నుతింపఁగా
నగణితవిక్రమస్ఫురణ నాలములోపల మచ్చరుద్రునిన్
దగ వడిఁ దోలి చంపె నెఱదాచయసింగఁడు పార్థుకైవడిన్
బగ యడఁగించి యచ్చటన[8] పండువుసేసెను భూతకోటికిన్. 54

ఉ. "ఏను మనోజభోగముల కేఁగి మహీస్థలి నాహవంబులో
మేనక! మచ్చగన్నవిభు మెచ్చ వ దేటికి?" "రంభ! చూచితే

1. V.V.C.; A. B. ప్రతా । పారంభశ్చ్యుటిలారి గర్వుఁడ
2. ,, నాగక్ష్మావరుం డుగ్రదో । స్సారుం డొప్పె
3. ,, సత్సంగంబు కీర్తింపఁగన్.
4. A. B. డాగుపెట్టె.
5. ,, మచ్చకొమ్మని బాచని
6. ,, చెలువుడు
7. B. పగతుల
8. A. B. యచ్చలను

భూనుతుఁ డెఱ్ఱదాచఘను పుత్త్రుఁడు సింగని ఘాత[1] కోడి తా
మానము దూలి వచ్చిన విమానముఁ జూపక గోసి[2] వచ్చితిన్". 55

ఉ. ఆఁకలిఁ గొంటిమో కరుణ నన్నముఁ బెట్టెడి తల్లి కల్లునో
చీఁకటిఁ బెద్ద గ్రామ మిటు చేరితిమో కృపఁ జేయు డింతయు
ద్దాకునఁ[3] బెట్టరా యనుచు దాచయసింగని దాడి కోడి యా
తేఁకువ చెడ్డరాజు లిటు త్రిమ్మరు చుందురు రన్యభూములన్. 56

ఉ. దాచయసింగభూవిభుని దాడికి నోడి యరాతిసంఘముల్
వే చని యీరముల్ పొదలు వృక్షచయంబులు దూఱి మేనులన్
దోఁచిన కంటకక్షతులఁ[4] దోయజలోచన లాగ్రహంబుతోఁ
జూచి నిజేశులం దలఁగి[5] మాతురు పాయక దూఱు చుగ్రలై[6]. 57

క. తమ్మి తమ కెంత ప్రియమో
తమ్మికి చెయిఁ జాచి రిపులు తలక్రిందై నీ
తమ్మపడిగాన నుందురు[7]
బొమ్మల క్రియ రావుదాచభూవరుసింగా. 58

వ. ఆసింగమనేఁడే మగతలకడ మచ్చకొమ్మానేనిని[8] జిలుగుపల్లికడ రుద్రానేనిని[9] గన్నమనేనినిఁ[10] జంపి, యీ రెండురణాలఁ గుడిచి జిలుగుపల్లిసంగరాంగణోన్ముఖ[11] మచ్చనాయంకుల తలగొండగండ,[12] నైరిసామంత గోలకొండమనాయకటిగండ బిరుదు వహించిన వాఁడు సీతువరాల

---

1. A.B. సింగము ఖాత.
2. A. గో వచ్చితిన్ B. గో వచ్చితిన్.
3. A. B. చి[బి]క్కు మం। దాకక పెట్టరా
4. ,, క్షీతులు.
5. ,, డలగి.
6. ,, మాతురుగ్రులై.
7. ,, నొందురు
8. ,, మగతులకాడ మచ్చకొమ్మానేనిన్ని
9. ,, కాడ... నేనిన్ని
10. ,, న్ని
11. ,, సంగరాంగణోన్ముఖ.
12. ,, తలగండగండ.

సింగమనాయండై జల్లిపల్లికోట మీఁది కెత్తిపోయి తనమఱఁది చింతపట్ల సింగమనేని కొఱకు ముట్టడిగా దిగఁగఁ[1] గోటలో రాచవారు తంబల బొమ్మ జియ్యచేతఁ గృత్రిమ[2]స్వరూపానఁ బొడిపించఁగఁ దనకుమాయుల, ననపోతా నేనిని,[3] మాదానేనింగారిని రావించి, రాజుల రక్తమునఁ దిలోదకములు సేయుం డని చెప్పిన, నాసింగమనేనిని దహించకయె[4] కోట లగ్గఁ బుచ్చు కొన్నవిధం బెట్టి దనిన. 59

వ. శ్రీచీతువరాల వీరనారాయణసేవాపరాధీన, రేచర్లకులవార్ధిచంద్రోదయ,[5] గోలి మల్లారెడ్డి రణభూతబలిహరణ, మంగిపూడి యిమ్మడిరెడ్డి రణరంగ మర్దన, రావువరపు మల్లారెడ్డి భుజాఘట్టన, పోలూరు పోలారెడ్డి రణ నిర్ధూమధామ, బండి కాటారెడ్డి రణభుక్తఖడ్గబేతాళ, వినికొండ మా[రా]రెడ్డి వాయుభుక్తకరవాలక్రూరసర్ప, కుంట్లూరి మారారెడ్డి కంఠవిదళనమహాఖడ్గ భైరవకరవాలదంష్ట్ర, అరువపల్లి నెల్రెడ్డి[6] బలాటవీదావాగ్నికీల, క్రొత్తకొండ కొండ్రెడ్డి ప్రాణాపహార, నారగిరి నారారెడ్డి కులకాలచక్ర, మలచము కొండ మాచారెడ్డి గజసింహారాయ, రామగిరిపట్టణాధీశ్వరులైన ద్వ్యశత గిరి[7] దుర్గాధీశ్వరులైన, పంట ముమ్మడి పంట మైలారు రాజులును,[8] బిరుదునకై విరసించు కమ్మనాయంకులును, మొళుగూరిదుర్గసమీపంబునఁ, జెంజర్ల[9] భూమిప్రాంతంబున[10] సంగరంబు సేయ[11] ఖండవిఖండశతఖండతుండంబులుగా నఱకి యుట్ట లాడించి, వారి తలలు గొట్టి భూతబలిఁ బెట్టి[న] రేచర్ల విక్రమ[12] నిత్యకల్యాణ

---

1. A. B. దిగితె
2. „ క్రిత్రిమ
3. „ అనపోతా నేని.
4. „ దహించకె
5. „ రేచర్ల వార్ధికులచంద్రోదయ.
6. A. నెల్రెడ్డి B. నెర్లిరెడ్డి,
7. A. B. ద్వితీయశత
8. „ న్ను
9. A. చెంజ్జెర్ల; B. చెంజెర్ల.
10. A. B. ప్రాంత్యంబున
11. „ శాయ
12. A. విక్రమ ; but it can also be read as చిద్రమ. B. చిద్రమ; the meaning of the term, however, is far from clear.

రాయరా వన్నపోతాధీశ్వరఖడ్గనారాయణుం డన జయభేరి తమ్మటధ్వనులు బిరుదుకాహళారవంబులు[1] మ్రోయించి భూప్రసిద్ధంబుగా వందిమాగధు లొక్కంట నెదురై[2] చాటించిన [3]వనితాజనహృదయవనవసంత, యెఱ కృష్ణరాయని ప్రాణసంహార, చోడ పర్వతరాజు మస్తకరంపము, నందివాడ సరసరాజు శిరఃఖండన, తిరుమలరాజు కొండ్రాజు సంగరాటోప, సరియపల్లి పల్లవరాజుల గెల్చిన సంగరోత్సాహ, సలకరాజు సప్తాంగహరణ, కట్ట వెంగళ్రాజు[4] కంఠవిదళన, యుద్ధగిరి మోబుళ్రాజు[5] వెన్నుఁ గొట్టిన యాహవఫల్గుణ, బాలదేవర్లాజు[ను][6] మ్రింగిన ఖడ్గకాలరాహువ, సంబెటభూనాథు సప్తాంగహరణ, పూసపాటిరాజుల నెత్తిపిడుగ, కమ్మదొరల మోదిన కాలదండమ, కన్నడరాయమన్నీల గుండెదిగుల, బిరుదునకై విరసించు యిందువంశంబురాజుల కోలాహలుం డైన తమతండ్రి [7]చీతువరాల సింగభూపాలుండు జల్లిపల్లికోటకు ముట్టడిగా దిగఁగ[8] కోటలో రాజులు తమ్మల బొమ్మని చేతఁ గృత్రి[9]మానఁ[10]బాడిపించఁగ[11]నతనికుమారులు[12] అనపోతానేఁడు[ను] మాదానేఁడు[ను] ఆసింగమనేని[13] దహించకయె[14], తండ్రి వాక్యంబులు దలంచి కోటలగ్గఁ బుచ్చుకొనువారై నిలచిన కొండమర్లాజు, కొమ్మలదేవు పిన్నఁడు, మచ్చ ఓబళ్రాజు మొదలగు[15] నిందువంశంబు రాజు లయిదులక్షల యఱువది[16]వేలబలంబును గూర్చుకొని వచ్చి,

1. A. B. బిరుదురాహాళారవంబులు
2. ,, మాగధులు వాక్యం బెదురై
3. There is probably some lacuna in the text here.
4. A. B. వెంకట్రాజు
5. ,, వృద్ధగిరి వోబుళ్రాజు
6. ,, దేవర్లాజు.
7. ,, చితువరాల,
8. ,, దిగితె.
9. ,, క్రిత్తి.
10. B. ల
11. A. B. పాడిపిస్తే
12. ,, కొమాళ్లు
13. ,, నెన్ని
14. ,, దహించక.
15. ,, మొదలుగా
16. ,, రాజులు అయిదులక్షల నరువది

యేకాంగవీరుండును నవలక్షతెలుంగు మిన్నండును,[1] బంచపాండ్యదళవిభాళుండును, రాయవేశ్యాభుజంగుండును, సర్వబిరుదురజగనొబ్బగండ సంగ్రామధనంజయుండును,[2] ముప్పదిరెండుదుర్గవిభాళుండును, నేకధాటి విషమధాటీసమర్థుండును,[3] మూరురాయరగండపెండేరంబు[4] డాకాలం బెట్టిన త్రిభువనీరాయరావన్నండని యెఱుంగక జల్లిపల్లివీరక్షేత్రంబున శార్వరి కార్తిక శుద్ధపక్షంబునందు నెదిరించిన యాఱువేల గుఱ్ఱంబులు నేడునూఱుల[5] మత్తేభంబులు, నిరువదివేల కాలుబలంబులతో రాజుల కెదురు నడచి, తన హితపరిజనంబులు హంకారమానుషభీమభార్గవులైన పదివేల పద్మజులకును[6], రణభయభంగవర్జితులైన తెలుంగలకును, గర్పూరతాంబూలాదు లొసంగి రణోత్సాహులై, వీరరసము చిప్పిల, వీరహాహాకారంబులు వీరతమటంబులు,[7] వీరభేరీరవంబు మ్రోయ[8] బడినాయంకులు, లెంకలు, సముఖపుం జనవరులకును,[9] బిరుదురాహుత్తులు మొదలైనవారికి బహుమానంబుం జేసి, కొనియాడి నడచి తలపడి ఖండవిఖండశతఖండతుండంబులుగా నఱికి యట్టలాడించి, కొండమ్రలాజు మొదలగు రాజుల[10] రణంబులోం జంపి, హతశేషులు జల్లిపల్లికోటం జొచ్చినం గోట నెక్కి నూటొక్క రాజుల శిరంబులు ఖండించి యేంబది[11]యొక్క రాజులం గలుగాన్గ లాడించి, మఱియు ముప్పదిముగ్గురు[12] రాజులం బట్టి పూజించి రణబలిగాం దెచ్చి యారణక్షోణి నర్చించి[13] దిగంబరి, కాళి, మహాకాళి,[14] శాకినీ, ఢాకినీ, బాయిళాకాయినీ భూతప్రేతపిశాచంబులం దలంచి, 'రణదేవరా, మహారణరాజా, రణశూరా,

1. A. B. మిన్నండైన
2. ,, ధనంజయుండైన.
3. ,, సమర్థమూరురాయరగండ.
4. ,, పెండారంబు.
5. A. ఏళ్నూరు B. ఏళ్లూరు
6. A. B. న్ను.
7. ,, తమడంబులు.
8. ,, మ్రోవ
9. ,, చనవర్లకున్ను
10. ,, మొదలురాజుల
11. ,, యాభై.
12. ,, ముప్పై ముగ్గురు.
13. ,, యారణక్షోణి యర్చించి.
14. ,, మహాంకాళి

రణవీరబేతాళ, భైరవ, వీరభద్రా, రణపోతురాజా, కలహాకంటకీ, యని నిజ బలంబులకు[1] జయంబు గల్గె[2] ననుచు, కలహాధిదేవతల[3] నారాధించి, తలంచి, పూజించి, కాళీ మహాకాళికి[4] వీరరాజుల నరబలిగా నతికేంచి, భట్టును దామను[5] రణము గుడిపించి, వారిరక్తంబులఁ దమతంత్రికిఁ దిలోదక పితృతర్పణంబులు చేసి, వైరివీరుల స్వర్గంబున కనిపి, తమ రేచర్లగోత్రుల కభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి యాతారచంద్రార్కంబుగా[6] భైరవబేతాళుని చేత సహస్రవర్షంబులు వంశాభివృద్ధియు రాజ్యాభివృద్ధియు నగునట్లు,[7] వరంబు వడసి[8] తమ[9] ప్రతాపకీర్తిస్ఫూర్తి హెచ్చి[10] ప్రభవించునట్లు అంగ, వంగ, కళింగ, కాశ్మీర, కాంభోజ, కరహాట, కర్ణాట, కురు, పాండ్య, బర్బర, సింధు, గాంధార, ఘూర్జర, మళయాళ, నేపాళ, సౌరాష్ట్ర, సుమన, శూరసేన[11], సుధేష్ణ, ద్రవిళ, కేరళ, కుంతల, అవంతి[12], విదర్భ, మాత్స్య, కుళింద, పుళింద, చోళ, బంగాళ, పాంచాల, పారశీక, ఆంధ్ర, యవన, విదేహ, చేది, కరూశ, కన్నోజ, కొంకణ, టెంకణ, త్రిగర్త, లాట, భోట, మరాట, నిషధ[13], గుజ్జరాష్ట్ర[14], ఉసీసర[15], ప్రాగ్జ్యోతిష, బాహ్లీక, సాళ్వ[16], గౌళ, మగధ, యుగంధర, హూణదేశంబు లనెడు ఛప్పన్న[17] దేశాధినాథులకును ప్రసిద్ధంబుగా భటకవిగాయకుల చేతఁ, దనకీర్తి దిక్పూరితంబుఁ జేయించి, జయ

1. A. B. బలంబులుకు.
2. ,, జయంబుగల్గి.
3. ,, కలహాది దేవతల.
4. ,, మహాంకాళి
5. ,, తానును.
6 B. చంద్రతారకముగ
7. A. B. వంశాభివృద్ధి రాజాభివృద్ధి గానట్లు
8. ,, భైరవుని చాత వరంబువడసి ; భైరవుని చాత
9. ,, తన.
10. ,, హెచ్చరిక.
11. ,, సూరసేన
12. ,, కుంతలావంతి
13. ,, నిషాధ
14. ,, After గుజ్జరాష్ట్ర, మహారాష్ట్ర is mentioned. This is superfluous as మరాట has already been included in the list.
15. ,, సీసర.
16. B. సాధ్య
17. A. B. లనెడితు[ఛ]ప్పన్న.

ధ్వనులును జయభేరీభాంకృతులును[1] మొరయ[2] వేదోక్తంబుగా నాశీర్వాదంబుల దీవనాక్షతలఁ జల్లు బ్రాహ్మణోత్తములకు నగ్రహారంబు లిచ్చి, చక్రవరము నొక్క[3] రాజుభట్టు కగ్రహారంబుగా నొసంగి[4] యనుమగల్లు పాలించి, రాజ్యం బపరిమితసంతోషక్రియ నేలి, బహుమంత్రి[5] బహుదండనాథవర్గంబులకు ఛత్రచామరాందోళిక లొసంగి, తమ[6] పద్మనాయకుల దుర్గాధిపతులం జేసి, బడినాయంకులకు తమ[7] నిజహితపరివారంబులకు బహుభూషణమాణిక్యాంబరంబు లొసంగి, మించినజల్లిపల్లి, చెంజర్ల[8] రణక్షోణి[9] భారతీకమల్లుంద్రని[10], యినుమాటలు[11] రణంబుఁ గుడిపి, సింహతలాట, సోమకులపరశురామ, యంతెంబరగండ, ధరణీవరాహ, చౌహత్తమల్ల బిరుదంబులు తామ్రశాసనంబుల వ్రాసి, భట్ల ననుమగంటి వొద్ద[12] నిలిపిన ప్రతాపశాలులు[13] పూర్వమే యనుమనగంటిపురవరాధీశ్వరులును[14] బిల్లలమఱ్ఱి బేతాళుని వంశావతార[దామా?] నాయని కులోద్ధారకులును[15], వెన్నమనాయని వంశరత్నములును[16] నెఱదాచానాయని వరపౌత్రులును నూర్జితప్రభావులునై, కంచి శాసనోద్ధారకులై పరగిరార[17] మహిని సింగయయనపోతమాదవిభులు. 60

---

1. A. B. భాంకృతులున్ను.
2. ,, మెరయ.
3. ,, చక్రవరములొక
4. ,, రాజు భట్టున కగ్రహారంబు లొసంగి
5. ,, బహుమంత్రి.
6 ,, తన.
7. ,, తన.
8. A. చంజర్ల ; B. చంచర్ల
9. A.B. క్షోణి.
10. ,, భారతీకమల్లండని.
11. ,, ఇనుమాటు.
12. ,, అనుమగం టొద్ద.
13. ,, ప్రతాపశాలి.
14. ,, పూర్వ అనుమగంటి పురవరాధీశ్వర.
15. ,, కులోద్ధారక.
16. ,, పౌత్ర.
17. ,, పరగితా (రా)ర.

సీ. క్షత్రియ కులము నిఃక్షత్రంబుగాఁ జేయు
పరశురాముని రీతిఁ బగ యణంచి[1]
కీచకవీరుల గీటణఁగించిన
పవనతనయు రీతిఁ బగ యణంచి
గాంధారి సూనులఁ గణఁగి యుక్కణఁగించు[2]
ఫల్గును కైవడిఁ బగ యణంచి
పన్నగ నికరంబు పరఁగఁగఁ ద్రుంచిన
పక్షినాథునిరీతిఁ బగ యణంచి
యిట్లు జల్లిపల్లి నెనసిన[3] చాళిక్య
వంశకరులనెల్ల వరుసఁ ద్రుంచి
పరఁగె నన్నపోతు[4] ప్రతిగండ భైరవ
బిరుదరాజగండ[5] భీకరుండు. 61

ఉ. రాజుల నూట యొక్కరి శిరంబులఁ ద్రుంచి రణంబులోపలన్
రాజకుమారు లెమ్ము రుధిరంబుల వండిన భుక్తిఁ దృప్తులై
రాజకపాలపాత్రమున రక్తముఁ గ్రోలుచు భూతకోటు ల[6]
ట్లాజిజయుండు సింగవిభు నగ్రసుతుం డనపోతుఁ బాడెనున్.[7] 62

ఉ. కొమ్మని మచ్చయాబళుని[8] గూల్చి శిరంబులు ద్రుంచి గన్నయన్
బిమ్మటఁ ద్రుంచి తత్సుతులఁ బేర్చిన బొమ్మలు వెట్టి[9] దారులం
దమ్మటము ల్వెసం గొనియె దాచయసింగనిపట్టి యెట్టిఁడో[10]
బొమ్మలు బెట్టు నిట్టు[11] లనపోతఁడు[12] వైరముఁ బూను వారికిన్. 63

---

1. A. B. పగయణంగించి.
2. ,, కలియక్కణగించు.
3. ,, నెగడిన
4. ,, అన్నపోత.
5. ,, బిరుదురాజులగండ.
6. ,, భూతకోట్లట్లా.
7. ,, సింగవిభు నగ్రసుతుండనపోతుం బాడెదమా.
8. ,, యాభళుని
9. ,, సింగముపట్టి
10. ,, యట్టిదో
11. ,, నిట్లు
12. ,, పోతుడు

సీ. రణవీథిఁ గొండమ । రాజుఁ గొమ్మలదేవు
పిన్నని జయరుద్రుఁ । బెనఁచి తఱిగి
తలలు పొక్కండ్లుగా । నిలిపి తద్రక్తము
మెసరుగా బలివండి । మెసకమెసఁగి[1]
హేమాద్రిడియును గూడి । యెలమి నూటొక్కండ్ర
రాజులఁ బగఁబట్టి । రమణఁ జంపి
కలుగాన్గ కూడించి । కలరక్త మెల్లను
భూతసమితి తృప్తి । పొందుపఱచి
జల్లిపల్లొద్ద రాజుల । ద్రుళ్ళణంచి
యహహాబిరుదులు[2] పచరించి । రపుకు వేడ్క
ననుమగ ల్లొచ్చి రల భట్లు । కొనసంగ[3]
మహిని సింగయయనపోత । మాద విభులు. 64

సీ. ధర శకాబ్దము శిఖి । కరిభాను[4] శార్వరి
కార్తికశుద్ధపక్షంబు నందు
హరిహరబ్రహ్మలు । నల యరుంధతియును[5]
శశిరవిగ్రహములు । సాక్షిగాఁగఁ
బితృపితామహులకుఁ । బ్రీతిగా రేచర్ల[6]
గోత్రమహత్త్వంబు । కొమరు మిగుల
బలసముద్ధతి సోమ । కులరాజరాజుల
బలభేది గద్దియఁ । గొలువఁ బనిచి
భూమి[7] సోమకుల పరశు । రామ బిరుదు
శాసనస్తంభమున వేసి । జల్లిపల్లి
కడను భద్రాజతతి[8] నన్మ । గంట నిలిపి
పరఁగి రనపోత మాదభూ । పాలవరులు. 65

1. A. B. రణముగుడిపి.
2. A. హాహాబిరుదులు; B. హాహావ
3. A. B. అనుమగల్లిచ్చి రలబట్లు కానసంగ
4. A. వ(?ద)రనిశాకాబ్దభానువరశిఖి : B. వరనిశాకరభానువరశిఖి
5. A. B. లునరుంధతిపతియును
6. ,, పితృపితార్పితమహాప్రీతిగా
7. ,, భువిని
8. ,, భద్రతతి

శా. అగ్రేయాహవశౌరిసింగయసుతుం డాయన్నపోతుండు రణ
వ్యగ్రప్రాగ్రహనిగ్రహాగ్రహభరప్రాప్తప్రతిప్రక్రియా[1]
త్యుగ్రప్రాగ్రహవిగ్రహాగ్రహణరాహూదగ్రదోర్మండలా[2]
గ్రాగ్రద్యోతుని[3] వీరవిగ్రహుని డాయన్ వచ్చునే యాజులన్. 66

ఉ. ఆలములోన సింగవసుధాధిపునందన యన్నపోతభూ
పాలక నీకు నోడి యనిఁ బాఱిన వైరుల నాలభంగి నే
తోలుదుఁ గాని చంప వఁట దోస మటంచును నార గాయగో
నాళుఁడ వైన నీకు పసువర్గముఁ గాచుట నైజమే కదా.[4] 67

శా. ఆవిల్లారథ మాశరంబు గలచో నామేటి చేఁ జిక్కెనే
దేవారాతిపురంబు లేయు నెడ సందేహించెఁ[5] బెక్కండ్లక[6]
న్నేర్వన్ గెంపగు[7] నంత సోమకులభూరిక్షత్రియశ్రేణులన్
[8]బ్రోవుల్గాఁ దునుమాడె సింగవిభుపుత్రుం[9] డన్నపోతం డనిన్. 68

ఉ. వాలిన నీదు చేతికరవాలముచాయలు సోమవంశభూ
పాలుర[10] ఫాలభాగమున బ్రహ్మ లిఖించిన వ్రాలు కైవడిన్
బోలఁగ నిన్నుఁ[11] జూచి నృపపుంగవ సింగయయన్నపోత యా
భీలపరాక్రమంబు చెడ భీతివహించి రరాతికోటియున్. 69

---

1. A. ప్రక్రియా B. ప్రక్రమ
2. A. B. దోఃఖండలా
3. హేతిని
4. The verse has been altered in V.V.C. p 41 thus:

   ఉ. ఆలములోన సింగవసుధాధిపనందనుఁ డన్నపోతభూ
   పాలకమౌళి కోడి యనిఁ బాఱినవైరుల నాలభంగి నే
   తోలుదుఁ గాని చంపఁ డఁట దోస మటంచును నార గాయగో
   వాలున కుర్విలోన పశువర్గముగాచుట నైజమేకదా.

5. A. B. సందేహించి
6. B. న
7. A. B. కెంపుగ
8. A. ప్రోవుల్గా; ప్రావుల్గా
9. A. B. సింగయసుతుం డన్నపోతుం డనిన్
10. ,, పాలకు
11. ,, నేను

మ. మునుముట్టంగ నితండు సోమకుల నిర్మూలంబు సేయం గలం
డని సర్వేశు జటాటవిన్ [1] బ్రతికెఁ గా కంబేద లేకున్న నే
డనిలో సింగనరేంద్రపుత్ర యనవోతాధీశ నీకోప సం
జనితాగ్నిన్ బ్రబలంబు గంది యెరియన్ [2] జంద్రుండు లోఁగుండఁడే. 70

క. ఇను వెనుకే గ్రహచక్రము
వినుతామరనివహమెల్ల వెనకయ వెనుకే [3]
జనపతులు సాహసంబున
ననపోతనృపాల నీకు నందఱు వెనుకే. 71

సీ. అశ్వరేవంత నీ వశ్వంబు నెక్కిన
దండిరాజులగుండె తల్లడిల్లు [4]
ధరణిసౌభాగ్య నీతరవారిఘాతకుఁ [5]
గర్ణాటసేనలు గళవళించు [6]
సంగ్రామపార్థ నీచాపటాంకృతులకుఁ [7]
దెలుఁగు రాజ్యంబెల్ల దిగులుగొను
ప్రధన [8] నిశ్శంక నీబల్లెంపుధాకకు
నుల్కుల్కి పడుచుండు నోడ్రరాజు
నీవు తటిమినచోటను నిల్వలేక
సారిది [9] సురథాను రాజులు సొంపు దప్పి

---

1. B. సర్వేశ్వరుజటాటవిన్ బ్రతికె గాకంభోది
2. B. నీతోప సం।జనితాగ్నిన్ బ్రబలంబు గుంది మెరయన్
3. cf V. P. Sastri (Cmm i P 58).
   A. B. యిను వేనికి గ్రహచక్రము వినుతామరనివహమెల్ల వెనుకయ వెనుకే
4. V.V.C. p ii; A. B. గుండెలుతల్లడించు
5. Ibid; A.B. తరిని నీసౌభాగ్య తరవారిఘాతకు; తరి నీసౌభాగ్య తరువళిఘాతకు
6. ,, ,, కల్వరించు
7. V.V.C; A. B. వింటికింకిణులకు
8. ,, ,, బవర
9. ,, ,, సురది

రోటమందిరి[1] సింధూరికోటబైట
సన్నుతఖ్యాత రాయరా వన్నెగోత.[2] 72

క. ధరలోన రావుసింగయ[3]
వరతనయుం డన్నపోత[4] వసుధావరుచే
కరవాలమునం గూలిన
గురుతుగ నూటొక్కరాచకోటను వినుమా[5] 73

సీ. [6]ఆకొండరాఘవుం డనుకొండరాజును
గోవిందరాజు నా గోపరాజు
బలశాలి వీరహొమ్మళిదేవరాజును
బాణెమురాజు నాపాపరాజు
జూటూరిసూరుండు సారిది సోమలదేవు
పినరాజు చెన్నాజు బద్దిరాజు
అప్పచ్చిచెన్నాజు నారాఘవుండును
సాళ్వరాఘవ[7]రాజు సర్వరాజు
దిరుమలరాజును[8] తెలివి పిట్టలరాజు
నలకంపరాజును నరసరాజు

---

1. A. B. బల్యెమంది
2. The second part of the line is changed into ఖ్యాతియానగోత మన్నెరాజు by the authors of V.V.C.
3. A. B. రాయసింగయ
4. A. B. నాతనయుడానన్నపోత
5. A. B. వినుతా
6. The first seven lines are in a corrupt state in the Mss.
ఆకొండరాఘవుండును కొండరాజు బుక్కరాజు గోవిందరాజు
యాగోపరాజు బలశాలి వీహెంబను దేవరాజు సాణెమురాజు
యాపాపరాజు జూటూరిసూరుడు సారిదె సోమలదేవు
పినరాజు చినరాజు బెద్దిరాజు అప్పచిచన్నరాజు యారాఘవుండును
సాళ్వరాజును యాసర్వరాజును తిరుమలరాజు యాతెలివి
విఠలరాజు నలకంపరాజు యానరసరాజు
శ్రీరాఘుగౌతవిభూనాథుడనురాజు సంబెటకొండ్రాజు సకలరాజు
మాదిరాజు హరిరాజు మద్దెవరాజును అండ్రాజు పోల్రాజు నలఘురాజు
7. V.V. C. p. 32.
8. Ibid. తిరుమలపోల్రాజు

వెలుగోటివారి వంశావళి.

శ్రీనాథుగౌతమీ। భూనాథుఁ డనురాజు
సాంబెట కొండ్రాజు । సలకరాజు
మాదిరాజ్ హరిరాజు । మద్దేవరాజును
నంద్రాజుఁ బోల్రాజు । నలఘురాజు
శ్రీపతిరాజు నా। చిన్నవల్లభ రాజుఁ
జినవంకిరాజు నా।కనక రాజుఁ
జినరాజుఁ జినసల్కుఁ । జిన్నబెత్తమురాజుఁ
బాశము చెన్నాజు । వాసిరాజు
వీరు మొదలు చాల[1] । విక్రమక్రమమున
నసహాయశూరులై ।ఁట్టి వారి
ఘనత కెక్కిన రాచ।గణము నూటొక్కరి
సోమవంశగ్రహాణ । సూను వెట్టి[2]
యనపోతనృపుఁడును । నామాదిభుఁడును
బలపరాక్రమమునఁ । బ్రతిఘటించు
రావువంశమునందు । రాహుకేతువులన
నతికోపమునఁ జుట్టి[4] । సూరులఁ బట్టి
యినుగుర్తికోటలో । మొనయు రాచకొమాళ్లఁ
దునియలుఁగాఁ గొట్టి । దోర వెట్టి
జల్లిప ల్లొద్దను । జలమును సాధించి
కలుగానుఁగల రాచ।గణము నాడి[5]
రక్తంబు మెదడును । రణభూతముల కిడి
రణముఁ గుడిపి పరా।క్రమము బెంచి[6]
యగ్రహారము భట్ల । కనుమగల్లిచ్చి యు
త్తమప్రతాపస్ఫూర్తిఁ । దనరఁ జేసి

1. A. B. వీరుమొదలయిగాడివిక్రమక్రమమున
2. ,, నూటొక్కర్న...గ్రహాణనూటివెట్టి. '్గ' in the word గ్రహాణ must be slurred over in pronunciation.
3. ,, బలపరాక్రమము నుగ్రతవహించి.
4. ,, రాహుకేతువులను నతిక్రోధమునజుట్టి
5. ,, చలము సంపాదించి...రాచకణమువాడి
6. ,, రణముగుడిపించి పరాక్రమమునమించి

శాసనంబులు వ్రాసి ఽ చలమున[1] నూటొక్క
రాజుల నీరీతి ఽ నాజిఁ గూల్చి
ప్రతిగండభైరవుఁ ఽ బలు తృప్తి యొనరించి
చలఁగి[2] ప్రతిజ్ఞచే ఽ జయము గొనుచు
మించి బిరుదంబు పచరించి ఽ మెఱసి రహాహా
ఘనత నల రావు సింగ భూ ఽ కాంతుసుతులు
... ...
[3]మహిని వెలసిరి యనపోత ఽ మాదవిభులు. 74

సీ. అతిగి రేఖాకారుఁ ఽ డై వెల్వెలం బాటి
కల్మషహృదయుఁ డై ఽ కాంతిఁ దొఱఁగి
రోగియై దోషాక ఽ రుండు నై విరహాయు
క్తజనాపకారి యై ఽ తనర నింగి
లీల మిత్రవిపత్తి[4] ఽ కాలవిస్ఫురితుఁ డై
కడుపక్షపాతియై ఽ వడిఁ జరించి
మింటఁ బొఱడువాని ఽ వెంటనే చని చంపు
టెంత పౌరుష మని ఽ యొదఁ దలంచి[5]
కరుణఁ గావ నోపఁ ఽ గాక లేకుండెనా
సోమవంశపరశు ఽ రాముఁ డనఁగ
వెలయు[6] నన్నపోత ఽ విభురావుమాదన
పొడుపుఁగొండ నేల ఽ పోవనిచ్చు. 75

సీ సోమకులం బెల్ల ఽ సోదించి పరిమార్చ[7]
శంభుండు శశి రేఖ ఽ జడలఁ గప్పె
సోమకులం బెల్ల ఽ సోదించి పరిమార్చ
నిందుండు తారల ఽ యిండ్లు సొచ్చె

---

1. A. B. చెరి.
2. The colloquial form చలఁగు is retained owing to the considerations of rhyme.
3. The third foot of the verse is missing.
4. A. B. విపంక్తి
5. A. త్తదలచి; B. యుక్తదలచి.
6. A. B. వెలసె
7. Each of the 4 lines has సోధించి పొరిమాల్ప

సోమకులం బెల్ల । సోదించి పరిమార్ప
బుధుఁడు సోముఁ దివిచి । పొమ్మపుఁగొనియె
సోమకులం బెల్ల । సోదించి పరిమార్ప
శశి క్షయమున వినా[1] । శమును బొందె
ఏచి[2] సింగమాద । డిందుకులం బెల్ల
నెదకి చంపు లెక్కఁగి । విభవ ముడిగి
వెండికట్టభౌతి[3] । పిఁకతో[4] నాకకాంత
విదియనాడు వొడిచె । వెలిచినట్లు. 76

చ. గజముఖ! యేమి చంద్రకడుఁ । గందితి వేటికి ? రావుమాదభూ
భుజుఁ డటు సోమవంశనృపపుంగవులం దెగటార్పఁ జొచ్చినన్;
నిజమును నట్లుకాదె ? మఱి । నేనును నేనుఁగమోమువాఁడనే[5]
గజదళసంహరుం డతఁడు । గాఁగఁ జలించెద నోసుధాకరా. 77

ఉ. వైరుల కాజి[6] మార్కొనఁగ । వచ్చునె సింగయరావుమాద జం
భారికి రావణారికి నరిగారికిఁ దారకవైరికిన్[7] మనో
జారికి సైంధవారికి బకారికి[8] దుర్మదవారణారికిన్
సీరికిఁ బన్నగారికి నృసింహుని బారికి నీకటారికిన్[9]. 78

సీ. పరశురాముఁడు తండ్రి । పగ[10]సాధ్యముగఁ జేసి
తరతర నృపతుల । తలలు నఱికె
సగరుండు తండ్రికై । పగఁగొని రోషించి
తాలజంఘాదుల । తలలు రాల్చె[11]

---

1. A. B. గాయంబున
2. ,, సింగవిభునిమాచి । డిందుకులంబెల్ల
3. ,, బాలతి
4. ,, వింక
5. ,, వాడనై
6. ,, వైరులనాజి
7. ,, యుగ్రకుమారికిన్
8. V. V. C. p. 50
9. ,, కైటభారికిన్
10. ,, p. 50
11. A. B. వ్రాల్చె

తఱిమి యశ్వత్థామ తండ్రికై యెంతయుఁ
దగఁ బాండుసైన్యంబు తలలు ద్రుంచె
మహిమీఁద సింగయమాధవోర్వీశుండు
తండ్రికై రాజుల తలలు గోసెఁ
గాక యిబ్భంగి సంగరాంగణమునందు[1]
వైరివీరుల గెలువ నెవ్వాఁడు చాలు
రామసగరు లశ్వత్థామ రణవిజయుఁడు
మాధవుఁడు[2] దక్క శూరులు మఱియుఁ గలరె. 79

సీ. ఖడ్గనారాయణు కాహళధ్వను లవె
యాలింపు వీరనారాయణాంక
దుష్టరంకుశు[3] బలోద్ధూతరేణువు లవె
రా దింక నిల్వఁ గోలాదిరాయ
ప్రతిగండభైరవు భయదకేతువు లవె
యుండరా దిఁక జగనొబ్బగండ
గాయగోవాళుని ఖడ్గదీధితు లవె
తలఁగుము గుజ్జరిదళవిభాళ[4]
వాఁడె సింగయమాదఁడు[5] వచ్చె వేగఁ
బాఱుతెండని రవుతులు చీరఁ బాఱె
భీతి నన్నవోతారెడ్డి బిరుదు లన్ని
వీటిఁబోవంగ[6] దన్నాలకోటబయట. 80

ఉ. దన్నలకోట ముందర[7] నుదగ్రబలోద్ధతి[8] గంగ దాఁటి సం
పన్నబలుండు సింగజనపాలునిమాదఁడు రెడ్డిపోతనిన్

---

1. A. B. సంగరస్థలమునందు
2. ,, రామసగరయశ్వత్థామ రణవిజయుఁడు మాధవుఁడు
3. ,, దుష్టరాంకుశ
4. A. గజ్జరి B. గంజరిదళవిభాళ
5. A. B. మాధవుఁడు
6. ,, వింటివోవంగ
7. V. P. Sastri. ముంగల. Sr. Sr. p. 51
8. ,,

బన్నిన సేనలం దునిమి పాఱఁగఁ ద్రోలె విరాటు వీట న
త్యున్నతవిక్రమంబున సుయోధనుఁ ద్రోలు కిరీటికైవడిన్. 81

ఉ. రా జని వేఁడుచో మొగము రాఁజగ నరులఁ జూచు నట్టి యా
రాజులు రాజులే పొలము రాజులు గాక ధనారికోటులన్[1]
రాజులఁజేసి భూమిఁగల రాజుల కెల్లను రాజ వైన[2] యో
రాజకులైక భూషణ విరాజితసింగయరావుమాధవా. 82

ఉ. ప్రాగ్రహారప్రతాపరణ భార్గవ రావనపోత నీవు ఘో
రాగ్రహ మెత్తి సోమకుల మంతయు ద్రోయుచు[3] సంహరింపఁగా
నాగ్రహవృత్తి మాని శశి తా హరుజూట[4]వనాటవీస్థలిన్
విగ్రహ[5]వృత్తి లేక తన వృద్ధియె కోరుచు నుండు నెప్పుడున్. 83

మ. చిరకాలవ్రతశీలుఁడై హరుఁడు కాశీతీర్థనిర్మగ్నుఁడై
స్థిరలీలన్ వృషభంబు నెక్కి రజ తాద్రిం జేరె ముక్కంటి యా
టరుదే సింగయ యన్నపోతవిభు బాహాఖడ్గనిర్మగ్నుఁడై
యరివీరుండు గజంబు నెక్కి టరుదా నాజన్ సహస్రాక్షుఁడై.[6] 84

క. వెస రిపుల కంఠర క్తము
ముసురుకొనియె నిందిరాల ముందటి బయలన్[7]
ముసి నిండి పాఱె నీచే
యసిధారల రాయరావు ననపోతాంకా. 85

మ. ఘనశౌర్యుం డగు మాధవాధిపుని ఖడ్గన్ భీతివిభ్రష్టసా[8]
ధనుఁడై దన్నులకోటయొద్ద ననపోతా రెడ్డి మానంబు సి

1. A B. ధనార్థకోటికిన్
2. ,, రాజులైన
3. ,, మెంతయు ద్రోయక
4. ,, జూడ
5. ,, నిగ్రహవృత్తి
6. ,, ధాత్రిన్ సహస్రాక్షుఁడై V.V.C.
అరివీరుండు గజంబు నెక్కి సురరాజౌటద్భుతం బెన్నఁగన్.
7. ,, ముసురుకొనెన్ ఇందిరాలముందరి బైలన్
8. V.V.C. p 56; C.V. Rao (AC iii p 39)

గ్గునుఁ బోనాడి రయంబునన్ బఱవ నా[1] కక్షోణిస్థలిన్ జూడ నేఁ
ధ్దును నచ్చో నడియాలమై కనవుపాకటున్ లేదు[2] త్రోవాటచేన్.[3] 86

ఉ. ఎత్తి పుటంబుఁ బెట్టి కుదియించి కళంకము దేర్చి కాఁకమై
నొత్తి ఘటించి లోహగతి నొండొక రీతికిఁ దెచ్చి వన్నగా
నత్తఱి నీపదాంబుజము నందియఁ బెట్టిన రాజు లందఱున్
మొత్తముఁ గట్టి నీ మలఁగు మోములు వేల్తురు రావుమాధవా.[4] 87

సీ. పశ్చిమదేశభూపతు లంపు పన్నీరు
ఘనధారఁ జేతులు గడుగు నపుడు[5]
గూడెంపు[6] దొరలు మక్కువ నంపు జవ్వాది[7]
చమురు జొబ్బిలఁ బట్టి చమురు నపుడు
రాయ లంపిన గంబురాల[8] కర్పూరంబు
మించు వాసనల వాసించు నపుడు
గజపతి యంపిన కస్తూరి వీనెల
నికరంబు లెస్స దానించు నపుడు
మానదేలూరు[9] ఝుంగిలి ఖానరవుతు
దసర పైఁ బడి యాజిలోఁ గానుము నట్టి[10]
రావు సింగయ మాదకర ప్రతాప[11]
ఖడ్గశార్దూలపోతంపుఁ గురు కంపు. 88

1. V.V.C. p 51
2. A. B. లేవు
3. V.V.C. p 51; A. B త్రోవాటనై
4. ,, మొత్తము గట్టి నీటొలుకు మోములు వెల్తురు నిక్కమింతయున్
A. B. మొత్తముఁ గట్టి శీమలకు మోములు వెల్తురు రావుమాధవా.
5. A. B. చేతపులకడుగునపుడు
6. ,, గుఢెంపు.
7. ,, జవ్వాజి జమరు
8. A. గంబూరాల, B. గబూరాల
9. ,, మానదెలూరుఝుగిలిఘానునారత
10. ,, నురుడైపడ
11. ,, దొరరావు మాధవనాయకరప్రతాప

క. లావున సింగయమాధవు
వావిరి మార్కొన్న శత్రువర్గము కెల్లన్[1]
భావింప[2] మూఁడు త్రోవలు
చావొండెను బాఱుటొండె[3] శరణను టొండెన్[4]. 89

సీ. సరసమాధుర్యవా చాస్ఫుటపటహాది[5]
విమలపాఠకఘుమ ఘుమరవంబు
హరిదంత[6]సేవాస మాసన్నరాజన్య
విజ్ఞాపనావచో వినయరవము[7]
కవిరాజపరమభాగవతదైవజ్ఞాని[8]
గాయకపణిహారి కలితరవము[9]
రతిరాజరాజేంద్ర రాజపణ్యాంగనా[10]
చరణనూపురఝుళం ఝుళరవంబు
హృద్యమంగళసంధాయి వాద్యరవము
శోభితం బగు రాజవే శ్యాభుజంగు
గాయగోవాళు రావుసింగయకుమారు
మాధవేంద్రుని యాస్థాన మంటపమున. 90

ఉ. పాఱని రాజులున్ నిగళబంధనులై చెఱసాలలోనికిన్
దూఱని రాజులున్ సిరులు దుర్గములున్ వెస నిచ్చి వెన్కకై[11]
తాఱని రాజులున్ గలరె ధారుణి సింగయమాద నీ పనిన్[12]
మీఱి సమస్తమైన ధరణీవరకోటుల వేఁట లాడఁగన్.[13] 91

---

1. V.V.C. p. 49 వర్గంబునకున్
2. A. B భావించి
3. ,, పోరుటొండె
4. ,, శరణనుటొండే ; V.V.C. p 49 శరణంబొండెన్
5. ,, పటుహ
6. ,, హరినిమ్న
7. ,, విజ్ఞాఫణీవచోవీనిధరము
8. ,, దివ్యక్షాళి
9. ,, ఫణికలికారితసము
10. ,, మాణాంగనా
11. V.V.C. p 51; A.B. యెక్కకే
12. ,, p 51 మాధవుండనిన్
13. A. B. కోట్లను వేటలాడగా

ఉ. ఒక్కఁడు జారముఖ్యుఁ డొకఁ డూఱక రాఁజుఁ[1] బరేతపాలకుం[2]
డొక్కఁ డొకండు రాత్రిచరుఁ డొక్కఁడు చాలజడుండు చంచలుం
డొక్కఁ డొకం డసభ్యుఁడగు[3] నొక్కఁడు భిక్షుకుఁ డేటిదిక్పతుల్
దిక్కుల కన్నవోత[4]జగ తీతలనాథుఁడె దిక్కు[5] మేదినిన్. 92

సీ. గౌరిజరాయిడిచేతఁ గుందిన దేహంబు
పరిరంభణంబులఁ బదిల పఱచి
విసపుఁ గోఱలచేత వేఁగిన యధరంబు
చుంబనక్రీడలఁ జొరవఁ జూపి
మదఘీంకృతులచేత బెదరు పుట్టిన చెవుల్
దియ్యంపు మాటలఁ దీపు నెఱపి
కర్కశస్పర్శలఁ గందిన పాలిండ్లు
చిన్ని చేపిడికిళ్ల చెలు వొనర్చి
పంది నదలించి[6] చాతురి[7] పాము డించి
యేనుఁగుల నెక్కి[8] తాఁబేటి తేనిఁ ద్రొక్కి[9]
వసుధ నీమూఁపుప్రాపున నెసఁగ[10] నార
యన్నవోతాంక ఖడ్గనారాయణాంక. 93

సీ. పాతాళఫణిసార్వభౌముని పడగలుఁ
గకుబంతమదగంధకరులు సాటి
కకుబంతమదగంధకరితల్లజంబులుఁ
గలశాబ్ధికల్లోలఘటులు సాటి

1. V.V.C. p 42 రోజు
2. „ ; A. B. పరైకపారగుం
3. A. B. యభ్యసుడు వొక్కడు ; V.V.C. p 42 యతుఘనుఁ డొక్కఁడు
4. A. B. and V.V.C. p 42 దిక్కులనన్నవోత
5. V.V.C. p 42 దక్క
6. A. పందినదండించి ; B. పందినదడించి
7. A. B. చాతరి
8. „ పిక్క
9. „ దక్కి
10. „ నొసంగనార

కలశాబ్ధికల్లోలఘటల బిబ్బోకంబు
లమృతాంశు కిరణగుచ్ఛములు[1] సాటి
అమృతాంశుకిరణగుచ్ఛాడంబరంబులు[2]
వారిజాసనువారువములు సాటి
వాని వానికి[3] నివి సాటి వచ్చుఁగాని
సకలభువనైకమహాకీర్తికచ్ఛత్ర[మనఁగఁ]
బరిఢవిల్లిన నీకీర్తి సాటి రావు
అన్నపోతాంక వీరనారాయణాంక. 94

ఉ. మత్తుఁడు కూర్మరాజు విషమత్తుఁడు నాగవిభుండు మిక్కిలిన్
మత్తుఁడు సూకరాధిపుఁడు మత్తగజంబులు తిండిపోతు లీ
తొత్తడిఁగాపురంబు తులఁదూఁగ[4] దటంచును రత్నగర్భ దాఁ[5]
బొత్తుల నీభుజాబలము పొందెను రావనపోతభూవరా. 95

సీ. ఘనకపాలంబులు కాయలు గాఁగను
వాలుఁజెవులు బైసికేణీలుఁ గాఁగఁ[6]
గోలెమ్ము[7] వళువుగ బాళిక చర్మంబు
నందుఁ గీలించిన యనుచులుగను
బెనుపొంద నాసికయును సరస్వతి గాఁగ
దట్టంపుఁ బ్రేవులు తంత్రులుగను
గరరుహంబులు జీవగఱ్ఱలు గాఁగను
జత్రుచయంబులు[8] సారెలుగను

1. B. గుంభములు
2. ,, గుభాడంబరములు
3. A. B. వాంటివాటికి
4. V.P. Sastri, Cmm. i. p 57 ; A.B. తలదూఁగ
5. ,, ,, గర్భనీ ; A. గర్భతా, B. గర్భడా
6. A. B. బవిసినీలు
7. ,, కోలెంపు
8. ,, శత్రుచయంబు

వెలయువీణ పట్టి వేడ్కలు తెగ లొత్తు[1]
భూతకోటి పాడు[2] భూతయశుని
సింగభూపతనయు సంగరాభంగుని
యన్నపోతభూతలాధిపతిని. 96

క. భూపతులు నీకు సరి గాఁ
జూపట్ట రమక్క తెనుఁగు సురథాని వహా
గూపజయంతత యమరెను[3]
శ్రీపతిసమ్మోద రావుసింగయమాదా. 97

క. వింతే సింగయమాధవ
చింతింపక రాచకోట్ల శిరములఁ ద్రుంచఁగ[4]
ఎంతే కాలము జరిగిన
సంతెంబరగండబిరుదు నాహృతి గొనుటన్.[5] 98

వ. జల్లిపల్లికడ[6] రాజులఁ జంపి రణము గుడిపించి చలమర్తిగండ బిరుదును[7] సోమకులపరశురామ బిరుదును,[8] సింహతలాట బిరుదును[9] సంతెంబర గండ, ధరణీవరాహ, చౌహత్తుమల్ల బిరుదులును[10] వహించి, భీమవరముకడఁ గాపానేనిఁ జంపి[11], ఖడ్గనారాయణ, గాయగోవాళ, హిందూరాయసుర త్రాణ బిరుదులును[12] వహించి, దన్నాలకోటకడ[13] రెండుమాఱులు రెడ్లవారిని గెలిచి జగనొబ్బగండ, సంగ్రామధనంజయ, రాజవేశ్యాభుజంగ బిరుదులు దెచ్చినవారు రావు అనపోతానేఁడును[14], మాదానేఁడును[15], రాజుకొండ,

1. A. B. జగలొత్తు
2. „ వాని
3. „ రూపజయంతంబమరెను
4. „ ద్రుంచటు
5. „ ఆహూతిగొంటివి
6. „ కాడ
7, 8, 9, 10. B. A. న్ను
11. A. B. భీమవరముకాడ కాపానేన్ని
12. „ యిందూరాయ సురత్రాణబిరుదున్ను
13. A. గాడ ; B. కాడ
14. A. B. న్ను
15. „ న్ను

దేవరకొండ [యనునీ] రెండుపురంబులు పంచుకొని రాజుకొండ యన పోతానేఁడును[1] దేవరకొండ మాదానేఁడును[2] ఉంచుకొనిరి. ఆమాదానేని కుమారుఁడు పెద్దవేదగిరినేఁడే వేములకొండకడ[3] సత్యగదేవుని, జాళిక్య దేవుని, గన్నడదేవుని, గంకాళదేవుని, నుదయనదేవునిఁ గొట్టి[4], వేముల కొండ రణరంగస్థలవైరిరాజజీమూతపవన, యేకశిలానగర[5] సమీపశాత్రవ రాజన్య[వనదహనదావానల], బెండపూడి[6]విభాళ బిరుదులు[7] వహించిన వాఁడు. [8]ఆపెదవేదగిరినేనికి రామచంద్రుఁడును, కుమారమాదానేఁడును పుట్టిరి. అం దగ్రజుండు: 99

సీ. కుంట్లూరియిమ్మడిఁ గూల్చిన యెఱపోచ
భూతలాధిపుఁడు[9] మీతాతతాత
అనిలోన మచ్చగన్నయను ద్రుంచిన సింగ[10]
ధారుణీశ్వరుఁడు మీతాత తండ్రి
తోడరి భండారుముమ్మడి వధియించు మా
ధవభూమిభర్త మీతండ్రితండ్రి[11]
గుండ్రదండ్రాయనిఁ[12] ఖండించి సన్నుతి
గాంచు వేదగిరి నిన్గన్నతండ్రి[13]

---

1. A. B. అనపోతానేడు
2. ,, మాదానేడు
3. ,, కాడ
4. ,, దేవులగొట్టి
5. ,, యేకశివానగర
6. ,, బెండెపూడి
7. ,, బిరుదు
8. ,, రావు పెదవేదగిరినేడు These words are superfluous.
9. V.V.C. p 53; A. B. భూభర్త
10. ,, ; ,, ద్రుంచుయాసింగ
11. A. B. మాధవాభూభర్త; V.V.C. p 53 ముమ్మడిని నాజి నడంచితనరు
12. ,, గుండ్రగుండ్రాయుని
13. ,, ఖండించిసన్నుతి గాంచు పెదవేదగిరి నిన్ను గన్నతండ్రి. V.V.C. p 53 సన్నుతి గాంచుటఁ బరఁగ నిన్గన్నతండ్రి

కడిమిమై నీవు తగఁ బండికనుమ యొద్దఁ
బరగఁ బేరోజి సురథాను పరిణమింపఁ[1]
గదనమున నౌర గెల్చితి కన్నడీల
రమ్యదేవేంద్ర వేదయ రామచంద్ర. 100

వ. అతని యనుజుండు. 101

ఉ. దేవరకొండయొద్ద నతితీవ్రపరాక్రమవిక్రమంబునన్
జేవ దలిర్పఁగా జయము చేకొని యాయెఱకృష్ణరాయనిన్
భూవినుతంబుగా నటికి భూతగణంబుల[2] కుత్సవంబుగా
వావిరిఁ జేసె నౌర! కులవర్ధనుఁడైన కుమారమాదఁడున్. 102

వ. దేవరకొండమీఁదికి నెత్తివచ్చిన యెఱకృష్ణరాయనిఁ జంపి జయము గాంచి, పందడాధీశుని గెల్చి వరగొండదుర్గంబును గొని హొన్నగట్టు కుదిరెగట్టు మండలీకరగండ బిరుదును, ఎరుకవరప్రాంతంబున[3] మన్నె జంగిలిఁ గొట్టి పనిఘానరాయ, బసవశంకర బిరుదులను[4] వహించినవాఁడు కొమారమాదానేఁడు. ఆమాదానేనికి పినవేదగిరినేఁడును, లింగమనేఁడును బుట్టిరి. అందగ్రజుండు. 103

చ. అరయఁగ వీఁగె నింద్రగిరి నారయ శూలిగిరిన్ జలించె మం
దరగిరి జర్జరం బిరిగె దా మయినాకగి రీఁగె వార్ధిలో[5]
ధరణి నొదింగె[6] వింధ్యగిరి తక్కుగిరుల్ కపు లూఁచ నింక నే
గిరులు కొమారవేదగిరి కీటుకు[7] రావలె ధీరతోన్నతిన్. 104

ఉ. మానుగఁ గోమటన్నయన[8] మాచన పుత్త్రకళత్రమిత్రులన్
గానఁగఁ జూడఁగా దనుచుఁ గాల్చిరి వారల నిష్టపాత్రులై(?)[9]

---

1. V.V.C. p 53 పరిభవించి
2. A. B. గణాలకు
3. ,, ప్రాంత్యంబున
4. ,, బిరుదు
5. ,, వార్ధికిన్
6. ,, ధరణినొదింగె
7. ,, సాటికి
8. ,, కోమటన్నయను
9. ,, నిమ్నపాత్రులై The meaning of the first two lines of the stanza is not quite intelligible.

పూని కౌమారవేదగిరి । పుణ్యపరుండవు నీకుఁ బాడియే
పీనుఁగుఁ జూడఁగా దనుట[1] । భీమునియన్నవు సత్యసంపదన్. 105

ఉ. వేమనతోడఁబుట్టు వఁట । వింతలు నేఁ డవిగాక మానెఁబో[2]
కోమటివాని బిడ్డఁ డఁట । గోశకుఁడున్ గృషిచేయువాఁ డిఁకన్
భూమిఁ గుమారవేదగిరి । పుణ్యపరుండవు నీసమత్వమం
[3]దేమని చెప్పవచ్చు గుణహీనుని కోమటిరెడ్డిమాచనిన్. 106

వ. ఆకొమారవేదగిరినేఁడే యనవేమారెడ్డి తమ్ముని మాచారెడ్డినిఁ గొట్టి తమ్మపడిగానఁ బొదిగించిన, నాయనవేమారెడ్డి పినవేదగిరినేనిఁ జంపి తమ్మపడిగానఁ బొదిగించి సింహతలాట బిరుదును బుచ్చుకొని యుండిన, వేదగిరినేని తమ్ముఁడు లింగమనేఁడే ద్వాదశవర్షంబుల వాఁడై యుండి, తనబంధువర్గంబుల హితపరిజనంబులఁ గూర్చుకొని యమరులకు విక్రసంబగు యుద్ధంబుఁ జేసి యనవేమారెడ్డినిఁ గొట్టి తమ్మపడిగానఁ బొదిగించి సింహతలాట బిరుదును దనచేత శ్రీనాథుఁ డడిగి కొంచుబోయిన 'నందికంతపోతరాజ' ను కఠారిని బుచ్చుకొనెను. అంతకు ముందె యనవేమారెడ్డికిఁ బెద్దలు పిన[4]వేదగిరినేనిఁ దమ్మపడిగానఁ బెట్టవద్దని బుద్ధిక్రమంబుగాఁ జెప్పిన విధం బెట్టి దనిన.

సీ. దన్నాలకోఁ దొద్దకేసన్నపోతారెడ్డి
తా విఱుగు తలంపుఁ । దలఁప వైతి
సింగయామాధవుఁ । జేరిన యనవేముఁ
డోడి పాటు[5] కొఱంత । చూడ వైతి
కొమరగిఱెడ్డికిఁ । గోరి సింగయమాదు
తనరఁ బెట్టిన బొమ్మఁ । దలఁప వైతి
సురథాను మన్ననఁ । జూచుకొంటివి గాని
వారితో దొరయుట । వలవ దనవు

---

1. A. B. పీనుగజూడగాదనుచు
2. ,, చో
3. A. బేమని
4. A. B. పెద
5. V. P. Sastri ; A. కోటపెల్లని

అనుపమంబుగఁ గోమరవేదాద్రి నిట్లు
ఘనతరంబుగఁ దమ్మపద్గమునఁ బెట్టి
దొరల[1] బుద్ధుల విని యిటు[2] దొరలఁ బడియు
విన్నఁబడితివి పెదకోమ టన్నవేమ. 108

వ. ఆలింగమనేనిచేత శ్రీనాథుఁడు నందికంతపోతరా జను కఠారిని గొంచుపోయిన పద్యము. 109

సీ. జగనొబ్బగండాంక సంగ్రామనిశ్శంక
జయసిద్ధి[3] రాయవేశ్యాభుజంగ
అఖిలకోటలగొంగ యరిరాజమదభంగ
మేలంకు ధరణీశ మీనజాల
మూరురాయరగండ మూఁరియు[4] రాజులమిండ
యభివృద్ధి రాయచౌహత్తుమల్ల
ఘనగాయగోవాళ కామినీపాంచాల
బ్రహ్మయు శశివంశ పరశురామ
దండిబిరుదుల సురథాణి గుండెదిగుల
భళిర యల్లయవేముని పరఁగుమిండ[5]
రమణ మించిన మేదినీ రావుబిరుద
సంగరాటోప మాదయ లింగభూప. 110

వ. ఆలింగమనేఁడే సోమకులమురాజులు మొదలయిన రాచవారినెల్లఁ గొట్టి[6] కాలిపెండానఁ బొదిగించెను.[7] అనవేమారెడ్డి మొదలయిన పంటవారి నెల్లఁ గొట్టి[8] తమ్మపడిగానఁ బొదిగించెను.[9] కాలిపెండానఁ[10] బొదిగియున్న[11]

1. A. B. రాయరుల
2. ,, యిల్లు
3. A. జయశుద్ధి ; V. P. Sastri, Sr. Sr. p 132 జగతీశ
4. A. వరుయు ; B. మువురు
5. A. B. పరుగ ; V. P. Sastri పగర
6. ,, నెల్లాగొట్టి
7. ,, పొదిగించను
8. ,, నెల్లాగొట్టి
9. ,, పొదిగించను
10. ,, పెండేన
11. B. పొదిగిలన్న

సోమకులమురాజులును,[1] దమ్మపడిగానఁ బొదిగియున్న[2] పంటరెడ్లును
దమలోఁ దాము[3] భాషించుచున్న విధం బెట్టి దనిన. 111

శా. శ్రీలాలిత్యుఁడు రావులింగనృపతిఽశ్రీపాదపద్మంబునన్
వేలేరాజులు కొంద ఱల్లయ[4]సుతుంఽ వీరాంకుఁ జూపింత్రు వీఁ
డేలా కంపము నొందె[5] భీతి నదిగాఽ దీకాఁపు జాణండు దాఁ
గాలంజింగల[6] తమ్మ మెక్కి వణఁకున్ఽ గర్పూర ము న్నెక్కినన్. 112

సీ. వగరు మిక్కిలియైన ఽ వరువట్టు బాగాల
కసటు యఃహావెళ్లఁ ఽ గ్రాసి క్రాసి[7]
చిరుమన తెల్లాకుఁ ఽ జిగురులు కుత్తుకఁ
దగిలిన హాహ్వాని[8] ఽ దగ్గి దగ్గి
వెస మ్రింగఁ దాంబూలఽరసము వెగ్గలమైన
నోక్కని పలుమారు ఽ లోకిలించి
పచ్చకర్పూరంపుఁ ఽ బలుకుల లాహిరి
హెక్కని[9] సారెకు ఽ సొక్కి సొక్కి
వెలరి యుహ్వాన నూదుచు[10] ఽ వేమవీర
భద్రు లుందురు[11] నీతమ్మ ఽ పడిగమందు
గాయగోవాళ బల్లర ఽ గండబిరుద
యంగభవరూప మాదయ ఽ లింగభూప. 113

ఉ. అంచిత రాయరావుబిరు ఽ దాంకము రాజులఁ గొట్టి యుండెఁ గీ
లించిన మాదభూవిభుని ఽ లింగనృపాలున కొప్పఁగాక గ

---

1. A. B. న్ను
2. A. పొదిగున్న ; B. పొదిగివున్న
3. A. B. తమరున్ను
4. ,, కొండరళ్ళయ
5. A. నుండె
6. A. గాలంజందుల B. దాలాంజందుల
7. A. B. ర(క)సటు అఃహావెళ్ల గాసికాసి
8. ,, చిరువాని......హాఃహాఃన
9. ,, యిస్సిని
10. ,, వెలయవ్వూహానునూదుచు
11. ,, వేమవీరభద్రులుండునీ

ర్పించిన నీకుఁ జొప్పడునె ఽ వేమరు నల్లయవేమరెడ్డి పో
కొంచెపుఁ దమ్మలిండి తిను ఽ కూళకు[1] సింహతలాట మేటికిన్. 114

ఉ. భూపవరుండు మాదనృప ఽ పుంగవులింగన రత్ననూపుర
స్థాపితులైన రాజకుల ఽ సంఘము లల్లయవేము నంద్రుడు నీ[2]
వేపున లజ్జ పోవిడిచి ఽ మేటికి వచ్చితి తమ్మగుర్లతోఁ
గాఁపన నీవు నందెఁ బద ఽ కైకొను నుల్లట నొక్క చెంగటన్.[3] 115

ఉ. ఆజిముఖాతి[4]భీతులగు ఽ నల్లయవేమన వీరభద్రుఁడున్
రాజకులాభిరామ రణ ఽ రాఘవ లింగనృపాల నీమహా
రాజతపాత్రఁ దమ్మఁ దిని ఽ రాజ్యము నిల్పిరి యింక నే మనన్
రాజమహేంద్రదుర్గములు ఽ రాజులు గైకొనకుండఁ జూతురే. 116

ఉ. వాదులు వాద[5]విద్యల సు ఽ వర్ణము గాంచుట యద్భుతంబె యీ
మాదయ లింగశౌరి గరి ఽ మంబుగ నల్లయవీరభద్రుఁడున్
వాదముచేసి దేహము సు ఽ వర్ణమయంబుగ వాని యందియున్
ఖేదము దక్కి యుండు[6] దల ఽ క్రిందయి వ్రేలుచు విఱ్ఱవీఁగుచున్. 117

ఉ. బల్లరగండలింగవిభు ఽ పాదమునందుఁ బసిండియందె తా
ఘల్లురు ఘల్లుఘల్లు రన ఽ ఘల్లని మ్రోయఁగ భీతి గుండియల్
ఝల్లురు ఝల్లు ఝల్లు రన ఽ ఝల్లన నల్లలనాడు చుందు రా
యల్లయరెడ్డివేముఁడును ఽ నాతనితమ్ముఁడు వీరభద్రుఁడున్. 118

సీ. ఏఁపున గంగ దాఁ ఽ టెల(?)రెడ్డిపోతని
దనరార గెల్చె మీ ఽ తండ్రితాత
యెలమి రాజులఁ గొట్టి ఽ యెఱకృష్ణరాయని
తలను[7] ఖండించె మీ ఽ తండ్రితండ్రి
బలిమిమై నాజిలోఁ ఽ బందడాధీశుని
గడువడి గెల్చె ని ఽ న్నతండ్రి

---

1. A. B. తినుగూటకు;
2. ,, వేమనేంద్రదా
3. ,, కాపననీవునందె పదకైకొని అల్లటనొక్క చంగటక్
4. ,, ఆజిముఖాది
5. ,, వాదులలువాడ
6. ,, యుండి
7. ,, తలలను

ఖానుసూరినిమల్క । గదిమి మీయన్నటు
లరువపల్లొద్దను । నమర గెల్చె
మలయఁ గృష్ణకడను । మాఱ్కొని నిల్చిన
కన్నడీల[1] నెల్ల । గదిమి తౌర
మాధవేంద్రపుత్ర । మహనీయచారిత్ర
సంగరప్రతాప । లింగభూప. 119

సీ. ధాత్రి మీముత్తాత । తండ్రె[2]ఱ్ఱదాచండు[3]
తనివారఁ బాండియ[4] । దళము గెల్చెఁ
జెలఁగి మీముత్తాత[5] । సింగక్షితీశుండు
కాపభూపతి గెల్చెఁ । గదనమునను
ధట్టించి మీతాత । తండ్రిమాధవుఁ డాజి
నన్నపోతారెడ్డి । యద టణంచె[6]
విజయియై[7] మీతాత । వేదగిరీంద్రుండు
దిక్కులఁ దనయాజ్ఞ । దీటుకొలిపె
మెఱసి లోక మెఱుఁగ । మీతండ్రి మాధవ
క్ష్మాధిపుండు గెల్చెఁ । గన్నడీలఁ
దోడరి చలమచర్ల । దుర్గంబు గొంటివి[8]
ధరణిలోన లింగ । నరవరేణ్య. 120

సీ. అదలించి మీతాత । యన్నపోతారెడ్డి
దన్నాలకోటొద్ద । వెన్నుఁ జూచెఁ
దనర మీపెదతండ్రి । దాచభూపాలుండు
కొమరగిరికి బొమ్మఁ । గోరి పెట్టె[9]

---

1. A. B. ఘన్నడీల
2. ,, తండ్రెఱ ; V.V.C. p 58 తాతెఱ్ఱదాచాఖ్యుఁ
3. ,, దాచాంకు । తనివార ; V.V.C. p 58 చెలఁగి తాతఘఁదాత
4. ,, పాండ్యయ
5. ,, చలగిమీ(ముత్తాత)
6. ,, యదటణంచ ; V.V.C. p 58. దట్టించి మీతాతతండ్రి మాధవనృపుం డన్నపో
తారెడ్డి నాజిఁదునిమె
7. ,, విజయుడై V.V.C. p 58 ;
8. ,, వర్గంబుగొంటివి
9. ,, గీలుకొల్పె

మీాయన్న వేదాద్రి ౹ మెఱసి కోమటిమాచ
విభుఁ దమ్మపడిగాన ౹ వెలయఁ బెట్టఁ
బరఁగ నీ వేడేండ్లఁ[1] ౹ బంటక్షత్రియులకుఁ[2]
బొగడొంద వలపుల ౹ బొజుఁగవైతి
వనఁగ వినుతికెక్క ౹ తాంధ్రగౌళ [మరాట]
భోటమగధకుకుర ౹ భూపులందు[3]
మాధవేంద్రపుత్ర ౹ మహనీయచారిత్ర
సంగరప్రతాప ౹ లింగభూప. 121

సీ. ఎలమి మీాపెదతాత ౹ యినుగుర్తియొద్దను
రాజుల వెసఁ జంపి ౹ రమణ మెఱసె
నలచోడభక్తీంద్రు ౹ ననదేవరాజును
బెంపారఁ గాచె మీా ౹ పిన్నతాత[4]
దేవరకొండొద్దఁ ౹ దెగువమై మీాతండ్రి
యెఱకృష్ణరాయని ౹ శిరము ద్రుంచె
మీాయన్న వేదాద్రి ౹ మెఱసి కోమటిమాచ
విభుఁ దమ్మపడిగాన ౹ వెలయఁ బెట్టె
మొనసి నీవు మఱియు ౹ మును గంగకాడను[5]
బోయగముల నెల్లఁ ౹ బ్రోచి తౌర[6]
మాధవేంద్రులింగ[7] ౹ మనుజేంద్ర నీసరి
యెన్నఁగలుగు నృపతు ౹ లేరి[8] చెప్ప. 122

సీ. (?) అహ ఖాను ఖాను మేజ౹యామారుఖేతరు
మెరుఖుదె ఖుదెయను౹తురకవారి
(?)గోసాయి బణెతలె౹ఖోణజయాభాయి
ఆతమా లేఖను౹నారెజనుల

---

1. A. B. వేడెండ్ల
2. ,, క్షత్రిలకు
3. ,, నృపులయందు
4. ,, అలచోడ భట్టేంద్రు నలదేవరాజును పెంపారగాంచె మీా పిన్న తాత
5. ,, మొనసినీవుమొన్న మురియుగంగ కాడ
6. ,, మిగులగాచి
7. ,, లింగయ
8. ,, యెన్నగలనృపతులేమి

ఎడ బిడదన నహో । నోడబారలేనాను
మున్నెఱిగెదె నను । కన్నడీల
రేచర్లసింహంబుఁ । జూచెదమని మహా
ధీరతల్ పలికెదు । తెలుఁగుభటుల[1]
నెల్లఁ బాఱఁదోలి[2] । యేలితి భూమెల్లఁ
బోల్ప సరియె నీకుఁ । బుడమిపతులు
మాధవేంద్రపుత్ర । మహనీయచారిత్ర
సంగరప్రతాప । లింగభూప. 123

ఉ. ఎత్తినకోపవృత్తి మద । మెత్తి తురుష్కులఁ బాఱఁదోలి యా[3]
మొత్తములైన దుర్గములు । ముప్పదిరెండును నొక్కధాటినే
యత్తఱిఁ గొన్న రాజవిల । యాంతక[4] మాదయలింగశౌరితో
నెత్తొరలేని భూపతుల । నెన్నఁగ నేల[5] ధరాతలంబునన్. 124

వ. ఆలింగమనేఁడు యొకనాఁటిధాటిని ముప్పదిరెండు దుర్గములు పుచ్చుకొని యేకధాటీసమర్థ విషమధాటిపాంచాల, చతురుపాయదక్ష[6], రిపుప్రళయాంతకోపేంద్ర, యష్టదిగ్రాజమనోభయంకర, యవఘళరాయమానమర్దన, మేదినీరాయదుష్టగజాంకుశ, కోటలగొంగ బిరుదులను వహించి, రాజుల, రెడ్డిబిడ్డలఁ గాలిపెండానఁ జెక్కించి, మూరురాయరగండపెండారంబు డాకాలఁబెట్టి, సంగమరాయల నాగులపాటొద్దఁ గొట్టి, రాయవేశ్యాభుజంగ బిరుదువహించినవాఁడు.[7] 125

సీ. శ్రీమల్లికార్జున । సేవాసమారూఢి
నిత్యవైభవలీల । నెగడినాఁడు

---

1. A. B. అహాఖోణు ఖోణుమెజ యమారు ఛేత్ర్యమె రుఖుదె ఖుదె యనిరొదు
రహితవరులు
గోసాయుబలతలె ఖాణుజారేఖాయు ఆతతలె ఖనిరి నారజనులు
యడబెడదనె నహో నొడబారెడనాను మున్ను హెర దనెడి ఖన్నడీలు
రేచర్లసింహ్వమని చూచదమని మహాధీరుతులు బలికిరి దెలుంగుభటులు
2. A. యల్లపారదోలి ; B. యల్లిపారబోలి
3. B. దోలినయంతజేగయా
4. A. B. రాజన్పలకాంతుడు
5. ,, నెత్తొరలేరుభూపతులు యెన్నగలేరు
6. ,, తతురోపాయ
7. The subject రావులింగమనాయండు is repeated in the Mss at the end of the passage.

వెలుగోటివారి వంశావళి.

కొమరొప్ప రేచర్ల । కులవార్ధిచంద్రుఁడై
మేటిరాజన్యుల । మించినాఁడు
దినము షోడశదాన । దీక్షాగురుండునై
తనకీర్తి దిక్కులఁ । దనిపినాఁడు
ప్రతిగండభైరవ । ప్రకటమేదినిరావు
బిరుదుల విఖ్యాతిఁ । బరఁగినాఁడు.

... ...[1]

వచ్చి చాళిక్యజు।వ్వండు దాఁకిన నిల్చి
యడవెల్లి చోరఁబాఱ । నడచినాఁడు
పరికించి జయసింగు । భంజించి యోరుగ
ల్లెఱుఁగంగ సిరివోలు । నెక్కినాఁడు

... ...

ఏపున రాజు కొం।డెక్కి సంగరమున
మునుగంటి ముమ్మని । మొత్తినాఁడు

... ...

గణపవరంబెక్కి । కడు విక్రమంబునఁ
గోనకోటారెడ్డిఁ । గొట్టినాఁడు
కినుక పోలేపల్లి । క్రేవ నాణమరాజు
నవలీలతో గర్వ । మణఁచినాఁడు

---

1. The places marked with ... indicate the omission of lines which attribute to Linga all the achievements of his ancestors. These lines are given below in the order in which they are found in the Mss.

ఇమ్మహి కుంట్లూరి యిమ్మడి ఖండించి గొల్లపల్లెను రణము గుడిపినాఁడు

... ...

శాకతిరుద్రుండు గణుతింప కంచిలో పంచపాండ్యుల భంగపఱచినాఁడు

... ...

మేటినాగార్జునకొండ మీటుగఁ గొని గోలిమల్లారెడ్డిఁ గొట్టినాఁడు
ధట్టించి కదసిన తంగేటిరాజేంద్రుఁ దుమురుకోటొద్దను దునిమినాఁడు
మచ్చకొమ్మని గన్నమయయాబశేంద్రుని జిలుగుపల్లొద్దను జెండినాఁడు

... ...

కొలచల్మకాడను బలియుఁడై తురకలఁ గొట్టి యశ్వములను బట్టినాఁడు
కదిసి వేములకొండకడను తేరలరాజు సంబెటఁ గొని వెన్నుఁ జఱచినాఁడు

వెలుగోటివారి వంశావళి.

మానుగ పెదవడ్డెమానొద్ద విడిగొని
యుఱికి జాజువఖాను నఱికినాఁడు
ఆవంచఁ గొనియు గంగావరం బేపున[1]
వంచించ కటు విభాళించినాఁడు

... ...

మదముచే నెదిరిన మామిడేలొద్దను
నల్లుబొప్పని గర్వ మణఁచినాఁడు

... ...

సప్తమాడియములు సాధించి వెసఁ దోడ
చెర్ల భీమారెడ్డిఁ జెండినాఁడు
నెట్టనఁ జాకల పట్టణం బొగి గొని
పట్టి యరాబళనేసిఁ గొట్టినాఁడు.

... ...

రాజిల్లు సంగమ రాయల నాగుల
పాటొద్ద వెస భంగ పఱచినాఁడు

... ...

కాపభూపాలుని ఘనబాహుబలమెల్ల నలభీమవరమొద్ద నణఁచినాఁడు
మగఁటిమి మెఱసి ముమ్మడిప్రోలభూవరు నెలుకవరంబొద్ద జరపినాఁడు
దన్నాలకోటొద్ద నన్నవోతారెడ్డిఁ గొంకక లజ్జ పోఁగొట్టినాఁడు

... ...

చెలఁగి నూటొక్క రాజుల జల్లిపల్లొద్దఁ ద్రుంచి రణంబు గుడ్పించినాఁడు

... ...

మహియెల్ల నెఱుఁగఁ గోమటిమాచభూవరుఁ దమ్మపడ్గంబునఁ దాపినాఁడు

... ...

మహనీయజయశాలి మచ్చరుద్రమనేని మగతులయొద్దను మార్చినాఁడు

... ...

సంగరంబునఁగొట్టి సత్తికదేవుని భూత తతికిఁ బొందు పఱచినాఁడు
ధీమంతుఁడైనట్టి తిరుకాళరాయనిపట్టి పట్టం బిల గట్టినాఁడు
దేవరకొండొద్ద తేజోవిభాళుఁడై యెఱ్ఱకృష్ణుని తల నేరినాఁడు
ఘనభుజాబలశక్తిఁ గాకితిరాజ్యంబు తిరుగరాఁ బునరుక్తిఁ దెలిపినాఁడు

1. A. B. గంగాపురియేపున

... ...

భువిలోన ననవేమ । భూపాలుఁ జెఱనెట్టి
యతనిని వేడ్కతో । నంపినాఁడు

... ...

చలమర్తిగండఁడై । సంబెట పిన్ననిఁ
బ్రాఘుఁ డెఱుఁగను । బఱపినాఁడు

... ...

నూతనగిరి నుగ్గు । నూచంబుగా నెక్కి
యన్నగన్నని గర్వ । మణఁచినాఁడు
ధరణీవరాహుఁడై । తల్లడిల్లఁగఁ బొంచి
చెంచువలయ మెల్లఁ । జెండినాఁడు
సింహఘాతకుఁ బార । సించి సంగర కేళి
మస్తఖానుని గెల్చి । మసలినాఁడు
నాణెంబుగా నబ్బి । నాటి రాజ్యంబెల్ల
నద్భుతంబుగఁ జూఱ । లాడినాఁడు
కృష్ణవెణ్ణా[1] జల । క్రీడావినోదుఁడై
యఖిలదానముల సొం । పడరినాఁడు[2]
జగనొబ్బగండఁడై । చలఁగి[3] రేచర్లను
దురకదళ[illegible]తలల్ । ద్రుంచినాఁడు
చటులోగ్రగతి రాయ । శరభమై[4] యవలీలఁ
దిరుగ సింహాద్రి సా । ధించినాఁడు
పరదళంబులు పటా । పంచలై పాఱంగ
నెన్న గొరవకొండ । నెక్కినాఁడు
కేళాదిరాయఁడై । కెరలి పోరట్లను[5]
చాదుఖానుని వెన్నుఁ । జఱచినాఁడు

1. A. కృష్ణవెణ్యా B. కృష్ణవేణ్యా
2. A. B. అఖిలదానవులసొంపడచినాఁడు ; R. V. C. p. 117 యఖిలదారుణుల సొంపడచినాఁడు.
3. The correct form is చెలఁగి
4. R.V.C. p. 117 శలభమై
5. ,, గోరంట్లను । చారఖానుని.

వెలుగోటివారి వంశావళి.

నల్లగొండటుల విన్నాణంబుగా[1] నెక్కి
కపటాహితుల నేలఁ గలిపినాఁడు
గంగ సాక్షిగ మీఁటి[2] కదిసి రాజమహేంద్ర
వరము చూఱలుగొని వచ్చినాఁడు
సురథానుకొలువులోఁ బారసెడు[3] బిరుదుకై
ముద్దుధక్కని వెన్ను మొత్తినాఁడు
తేజంబుగాఁ బ్రౌఢదేవరాయలచేత[4]
నరుదుగా బిరుదందె నందినాఁడు[5]
ఇనతనూజుని భంగి నినుగుర్తికోటలో
లీల శత్రుల విభాళించినాఁడు
ధీరుఁడై యల్లావుదీ[6] సురథానుతో[7]
నెమ్మిగా భువనాద్రి నెక్కినాఁడు
గెంటించి బలిమి సిఖేంద్రఖానుని దోలి
యెలమి రాజ్యంబుఁ దా నేలినాఁడు
యెడవంక[8] బలవంక నేచి[9] తాఁకినయట్టి[10]
బలిదఖానుని భంగపఱచినాఁడు
రణకేళి నెఱుకవరప్రాంతమునఁ గొట్టి
మన్నెజంగిలి[11] నేపుమాపినాఁడు

---

1. R.V.C. నల్లకొండలను సన్నాహంబుగా నెక్కి ;
A. B. నల్లగొండటులు సన్నాణంబు నెక్కి
2. ,, p 117 ; A.B. మెరసి
3. ,, ,, ; ,, వారశెడు
4. ,, దేవప్రౌఢరాయలచేత
5. ,, బిరుదందె లందినాఁడు
6. A. అల్లాడధీ ; B. ఆవాడధీ
7. A. B. చే
8. ,, యలవంక
9. R.V.C. p 118 బలువంకలార్చి
10. ,, బట్టి
11. ,, జంగుల

వెలుగోటివారి వంశావళి.

మణుగూరికోటలో మండువమల్నేఁడు[1]
ప్రతిఘటించిన నిల్చి ప్రామినాఁడు[2]
శరణుఁ జొచ్చిన నొచ్చి[3] సరిమఖానునిఁ బట్టి[4]
గౌతమీతటమునఁ గాఁచినాఁడు
పోరిలోనను గన్న భూపాలుఁ జెఱవెట్టి
ధృతిఁ గొత్తకొండ సాధించినాఁడు
మెదిరి విక్రమరాజు[5] కదనోర్వి గర్వింప
నణఁచి యింద్రునివీటికంపినాఁడు
సింహావిక్రమపురి సింగమపతె గొని[6]
గోపాలకృష్ణుని గొట్టినాఁడు
మెండుగ వీఁకమైఁ గొండపల్లన్నిలు
పూని వచ్చిన నూన పుచ్చినాఁడు
ఎదిరించ నేలూర[7] నెల్లూరితిప్పని
మదలించి[8] పటుగతి మోఁదినాఁడు
కుంట్లూరికోటపై గుంద్రౌతురాజులు[9]
మొత్తమై మెదిరిన మొత్తినాఁడు
బాణాలకోటపైఁ బ్రకటించి యుగ్రతఁ
గాలాగ్నిరుద్రుఁడై కాల్చినాఁడు
తోరగంటిబాదావి[10] తురకలఁ బరిమార్చి
పట్టణంబుల వెంటఁ[11] బరఁగినాఁడు

---

1. R.V.C. p 118 మన్నీడు
2. R.V.C. 118 తూలబరచినాఁడు : A. B. తరిమినాఁడు
3. ,, మెచ్చి
4. A. సరిమఖానునిగొట్టి B. సరణిభానునిగొట్టి ; R.V.C. p 118 సరిమఖానునిబట్టి
5. R.V.C. p 118 అదిరి విధమరాజు
6. V. R. (Ac. iii. p 104.) సింగమపతెకాని
7. A. B. వేలూర
8. R.V.C. p 118 మొదలింటు
9. A. B. రాజుల
10. R.V.C. p 118 దాబాజీ
11. ,, వెంటఁ బ్రబలినాఁడు

సంగరస్థలమున § సింగళదేవుని
 శిరము ద్రుంచటు[1] కీర్తిఁ § బరఁగినాఁడు

మలకపోలార్జును § మదమెల్లఁ గ్రక్కించి
 యన్నయాదవకొండఁ § గొన్నవాఁడు

గర్వించి తలపడ్డ § గండరగండని
 మెట్టఁ గదిసి తల § మెట్టినాఁడు[2]

కుటిలశాత్రవకోటిఁ § గోవిలకొండఁ దా
 మగతనంబున[3] బిల్కు § మార్చినాఁడు

ఉచ్ఛ్రిళ్లకోటకై § యుద్రేకమునఁ బోయి
 చెలఁగటు[4] నీరుగాఁ § జేసినాఁడు

ఉర్విలోఁ బొగడొందు § నుపనూరి సింహంబుఁ[5]
 జెనకిన రిపుకోటిఁ § జెండినాఁడు

శాంతభిక్షావృత్తి § జగమెల్ల నెఱుఁగ శ్రీ
 శైలపట్టంబునఁ § జాటినాఁడు[6]

బుక్కరాజునుఁ బట్టి § పొడిచేటికోటలో
 గజపతి మెచ్చఁగాఁ § గాఁచినాఁడు

దొరయు[7] సల్కయవారిఁ § దోలి తొప్పరలాడి
 బొగవాడొద్దను § బఱపినాఁడు[8]

---

1. R.V.C. p 118 ద్రుంచెటు

2. A. B. మెట్టగదిసెన శిరములం మెట్టినాఁడు. R.V.C. p 118 మెట్టగదియ తలఁగొట్టి నాఁడు.

3. B. తామసతనంబున

4. R.V.C. చెంగటి

5. ,, బొగడొందు । నుప్పూరి చెంగట

6. ,, (p. 119) has the following correction.

 ' శాతశిక్షావృత్తి జగమెల్లనెఱుఁగ శ్రీశైలపట్టణము దానేలినాఁడు

 A. B. శ్రీ । శైలపట్టంబు గానిల్పినాడు

7. A. B. కూగి

8. ,, బాపినాఁడు

చాటిచెన్నయగారిఁ జదిపి చట్టలు చీరి
కొండమల్లయగారిఁ గొట్టినాఁడు
గోరంట్లతిప్పనిఁ గొట్టి కోటెక్కియు[1]
వేఁగరికులమల్ల వెదకినాఁడు
చిటివల్లభయ్యను జెట్లను బడఁదోలి
పాణెమురాజును బఱపినాఁడు
రంగయభీముని రాజసంబునఁ దోలి
సాళ్వతిప్పని నేలఁ జదిపినాఁడు
పాండూరియడవిని బరఁగు మన్నీలను
దూల్చి[2] గొందులు చొరఁ దోలినాఁడు
ముచ్చికంపయ కుత్కికము నుపుగాఁ బడ మోఁది
పూలగంగు దళముఁ[3] బొడిచినాఁడు
రాజు లెప్పుడు మెచ్చ రామరాజ్యంబుగా
నెసఁగి[4] రాజాచలం బేలినాఁడు
దండిమై ముప్పది రెండు దుర్గంబుల
నేకధాటీగతి నెక్కినాఁడు
వీరభద్రుని దొడ్డ విభు వేమనృపతుల
రట్టడై కాలందేఁ బెట్టినాఁడు
ఘనమూరురాయర గండపెండారంబుఁ
బెనుపొంద డాకాలఁ బెట్టినాఁడు

గీ. రాజమాత్రుండె ఖడ్గనారాయణుండు
చారుతరమూర్తి రాజులచక్రవర్తి
గాయగోవాళుఁ డువ్వెత్తు[5] గండఁ డనఁగ
లీల నొప్పారు మాదయలింగవిభుఁడు. 126

---

1. A. B. కోటయునెక్కి
2. ,, తోలి
3. R.V.C. p 119 పూలసంగనిఖొంజు
4. A. B. యాసంగ; R.V.C. p. 119. ఎలఁగి
5. R.V.C. p 119; A. గోపాళుడుర వెత్తు; B. గండగోపాలుడుర వెత్తు

ఉ. ఆర్గురు చక్రవర్తులు పదార్గురురాజులు దక్క నన్యరా
డ్వర్గము నీసమాన మన వచ్చునె బాహుపరాక్రమక్రియా
భర్గసమాన[1] సోమకుల భార్గవరాము కొమారలింగ స
న్మార్గపరంపరాభిమత మంగళమూర్తి విశాలకీర్తులన్. 127

సీ. హెమ్మాడదేవుని నేపారఁ జూటూరి
సూరుసిఁ బాళము ధారుణీశు
గోవర్ధనుని సోమ దేవభూవల్లభుఁ
దెగువచెంటువ రాయ దేవనృపతి
నప్పచిచెన్నరాజు నారాఘువాఖ్యుని
నేచి విఠ్ఠలదేవు రాచవారిఁ
దిరుమలేంద్రునినన్న దేవు శ్రీనాథుని
వీరాదిగాఁ గల విభులఁ దొల్లి

గీ. చంపి జయముఁ గొనియెఁ[2] జాళిక్యభూపాల
విదళనుండు[3] సింగ విభునిమాదు
సమరమందు గెలువ సంబెటపిన్నని
విభవసంగ మాద విభునిలింగ. 128

క. అంభోనిధివలయములోఁ
గుంభినిఁ గల రాజులెల్లఁ గూలిరి నీచే
రంభాతిలోత్తమాదుల[4]
సంభోగముకొఱకు మాద జనపతిలింగా. 129

క. సురథాను గెల్చినాఁడవు
నరవరు ధట్టించి పంచినాఁడవు మున్నే
కరిరాజుఁ దోలినాఁడవు
సరియెవ్వరు నీకు మాద జనపతిలింగా. 130

వ. ఆలింగము[5] నేఁడె యశ్వపతి గజపతుల గెల్చి మూరురాయరగండబిరుదు

---

1. A. B. భలర్గ
2. ,, చేకొనియె
3. ,, విదళితుండు
4. ,, రంభాదిమేనకాదులు
5. ,, సింగము

వహించెను. ఆలింగమనేనికిఁ బర్వతనాయఁడును[1] నతనికిఁ గుమారలింగమ
నేఁడును[2] గలిగిరి. 131

వ. సంతతికి ననపోతక్ష్మాపాలుండు మొదలు. 132

క. అందు ననపోతవిభునకుఁ
బొందుగఁ బెదసింగవర్య భూమీశుండున్[3]
గందర్పరూపరేఖా
వందితుఁ డగు ధర్మవిభుఁడు వరుస జనించెన్.[4] 133

వ. అం దగ్రజుండు. 134

ఉ. సోమకులంబు రాజులను శూరత మించిన రెడ్డిరాజులన్
సామజనాథు కొల్వనను సారెకుఁ గొండెము పల్కు రాజులన్
వేములు రాపుసింగధరణీశ్వరుఁ డందియఁ బెట్టి యుండఁగా[5]
భామలు వ్రేళ్లఁ జూపుదురు పాదము లొత్తుచు వారివారికిన్. 135

వ. అతని యనుజుండు. 136

చ. కదనము బొమ్మరిల్లు చెలికత్తెల వీరజయాంగనామణుల్
మదకరి మస్తకుంభములు మాటికి దొంతులు సంగరస్థలిన్
గుదికొని వడ్డ[6] రాహుతుల క్రొవ్వులు గుజ్జనకూళ్లు చాపురే
పొదలెడు రాయరావు ననపోతయధర్మని ఖడ్గపుత్రికిన్. 137

వ. మఱియుఁ[7] బెదసింగమనేని పరాక్రమం బెట్టిదనిన. 138

సీ. నూనూఁగుమీసాల నులిచి హుంకారించి[8]
కపటించు బహురాచరికములగొంగ[9]

1. A. B. న్న
2. „ లింగమనేడుగల్గిరి
3. „ భూవరముఖ్యుండు
4. A. జనించిరి
5. A. B. యున్నగా
6. B. పండ్డ;
7. A. B. మరిన్ని
8. „ హుంకారించు
9. A. చాపు; B. మాపు

యొరసి యొరయ లేక ౹ యొరయుచు[1] వాహ్యాళి[2]
మెండొడ్డు రాజుల ౹ మిండగీడ[3]
తారసించిన చోటఁ ౹ దారసించఁగ లేక
అంపిల్లు రాజుల ౹ అంకుబోజుఁగ
యొగిలేని బిరుదుల ౹ వాగడింపుకొని చాల
నిక్కెడు రాజుల[4] ౹ ముక్కుఁగోయు

గీ. యొరయ నీతోడ బిరుదుకై ౹ యొరయ[5] వెఱచి
గజపతికిఁ గొండెముల్ చెప్పి ౹ కటకటించు
జూటుకూటువ[6] రాజుల ౹ చుక్కవాల
రాజహృద్భంగ త్రిభువనీ ౹ రావుసింగ. 139

సీ. కులము చాలని రాచ ౹ కూటిడ(?)గడ్డెలు
(?)బోటి కోతుల రాచ ౹ బోగుబంతులు[7]
పట్టఁగ బతిమాలు ౹ నట్టి రాచకుమాళ్లు
పూరిపిట్టలు రాచ ౹ బుడిదవిళ్లు[8]
సిగ్గెఱుంగని రాచ ౹ చివురులు గునిసెలు
గూబచంకల రాచ ౹ కొంకుగాండ్రు[9]
దడ మెఱుంగని రాచ ౹ తాటవేటనిగాండ్లు
ద్రోహబుద్ధులు రాచ ౹ దుడుకుగాండ్లు[10]

1. A. B. వొరశియఁగ లేక వొరయుచు
2. B. దాహ్యాళి
3. A. B. మిండ గీడు
4. ,, మెరసి నిక్కెడు రాజుల
5. ,, వరసి నీతోడ బిరుదుకై వరయ వెరచి
6. ,, వ(స)నకూటు
7. ,, బోటికాంతల రాచబోగిబల్లు
8. ,, పట్టువడి...బురికిపిట్టలు రాచబుడిద వెళ్లు
9. ,, సిగ్గెరంగని రాచ చివు(కు)రులు గునిశెలు గూబజంకల రాచ కొంకగాళ్లు
10. ,, దాళి మెరుగనిరాచ తాటవెట్టుగాండ్లు ద్రోహబుద్ధులు రాచదుటుకుగాండ్లు

లోకమున రాజు లౌలాక । లోకగాండ్లు(?)[1]
యొరయఁ జూతురు । బిరుదుకై యోర్వలేక
లాలితంబగు సింహతలాటమునకు
రాజహృద్భంగ త్రిభువనీరావుసింగ. 140

ఉ. పాలితకీర్తి సోమకుల । భార్గవరాముఁడు రావుసింగభూ
పాలుఁడు సోమవంశ నరపాలురఁ గొట్టి వధింప సోముఁ డా
శైలము లెక్కి క్రమ్మఱియు[2] శంకరు జూటముఁ జొచ్చి వచ్చి పా
తాళముఁ దూఱి యబ్ధిఁ బడి । ధాటికి నోర్వక పోయె మింటికిన్.[3] 141

క. సోమకులపరశురాముఁడు
భూమీశుఁడు రావుసింగపుడమీశుఁడు దా
సోమకుల మెల్లఁ జంపఁగ
సోముఁడు భయమంది శివునిజూటముఁ జొచ్చెన్. 142

శా. ఏమీ శేషుఁడ, యేమి నారద, ముదం । బేపారునా? తొంటి వి
క్రామం బేమియు లేద దేమి? మహి మీఱన్[4] రావుసింగాంకుఁ డు
ద్దామప్రౌఢిమఁ దోల[5] సోమకుల గోత్రాధీశ్వరుల్ జోగులై
భామల్ దామును బాముల న్వదకఁగాఁ । బాతాళముల్ దూఱితిన్. 143

ఉ. భైరవుకుక్క[6] బంగుగుల[7] । బాఁతి కుమాళ్లను గన్నతల్లి నీ
పేరు ప్రసిద్ధిగాఁగ మును పెద్దలచే విని చూడవచ్చితేఁ[8]
గోరెదు బోనముల్ గుడుముఁ । గూరయుఁ[9] బెట్టు మటంచు జోగికై
వారము లాడుచుఁ దఱచు వత్తురు రావునృసింహ నీరిపుల్. 144

---

1. A. లోకమునరాజు లౌలాక లోకసగాండ్లు
   B. ,, లోకగాండ్లు
2. A. B. క్రమ్మరియు
3. V.V.C. (p 61) has an additional line
   కం। చాలములోన నీదురిపు లాడుదు రెంతయు సింగభూపతీ.
4. V. P. Sastri, Cmm i p 57 ; A. B. లేదు యదెమీ త్రిభువనిరావు శింగాంకుడు.
5. ,, జయింప
6. A. B. భైరవకుక్క
7. ,, బండుగుల
8. ,, వస్తినే
9. ,, కూరయ

క. పుడమిని నాకాశంబునఁ
బిడుగు కరణి రావుసింగ[1] ♦ పృథ్వీశుఁడు దాఁ
బోడుపోడు మని వెను దగిలిన
వెడ వెడ జగనొబ్బగండ ♦ వేముఁడు పాఱెన్. 145

వ. ఆపెదసింగమనేనికిఁ జినసింగమనేఁడును[2] నన్నమనేఁడును[3] గలిగిరి. ఆయన్న మనేఁడే య్యారుకచేను బయట గండికోటకు ముట్టడిగా దిగఁగఁ[4], బోలెపల్లి బుక్కరాజు రాత్రియుద్ధంబున నన్నమనేనిఁ జంపఁగ[5] నతనితమ్ముఁడు[6] సింగమనేఁడు దనమఱఁదిఁ జూపల్లికొండభూపాలుని నప్పనవెట్టిన[7] [నాతఁడు] కరవాలభైరవ, గండభేరుండ, సంగడిరక్షపాలక[8] దక్షిణదోర్దండమండితంబైన సేనఁ గలమేటిగాను నాబుక్కరాజు పొడచేటికోటఁ జొచ్చినఁ, గోట యెక్కి బుక్కరాజున కభయం బిచ్చి తెచ్చెను జూపల్లికొండసుజనఘనుఁడు.

క. ధాటిం బోడచే డెక్కితి
హాటకముగ బుక్కరాజు ♦ కభయ మొసఁగి తా[9]
మేటి విభీషణునకువలె
నూటిగ నీజయము నిండఁ ♦ జూపలికొండా. 147

వ. ఆపినసింగమనేని వంశావతారం బెట్టిదనిన. 148

సీ. వీరాగ్రగణ్యుండు ♦ వెన్నభూపాలుండు
ఖ్యాతి నేరాజు ముత్తాతతాత
నెటిపాండ్యగజసింహుఁ ♦ డెఱదాచభూపతి
ధాత్రి నేరాజు ముత్తాతతండ్రి
సంగరాభంగుండు ♦ సింగభూనాథుండు
తనరంగ నేరాజు ♦ తాతతాత

1. A. B. పిడుగుదనుదారావుశింగ
2. „ న్ను
3. „ అన్నమనేఁడు
4. „ దిగి తె
5. „ జంపితె
6. „ 'తమ్ముఁడు' అనుటతప్పు; 'అన్న' యనుట యొప్పు అని తోఁచుచున్నది
7. „ వప్పువెట్టిన
8. „ సంగడిరక్షపాలక
9. „ కభయంబిచ్చితి

ఆదిగర్భైశ్వర్యుం । డనపోతభూపతి
తర్కింప నేరాజు । తాతతండ్రి[1]
చిరకీర్తి యగురావు । సింగావనీశుండు
ఘటింప నేరాజు । తండ్రితండ్రి
బిరుదభీకరుఁడైన । పినసింగనరపతి
చెన్నొంద నేరాజుఁ । గన్నతండ్రి
శూరుఁ డారాజదైతేయ।శోషణుండు[2]
సారసస్వాంతసేవావి।శాలుఁడైన[3]
యన్నమాంబాతనూజాతుఁ । డనఘమూర్తి
రాయరావన్నపోతధ।రాధిపుండు[4]. 149

ఉ. మేదినిరాయరావనెడు[5] । మేటి మహాబిరుదప్రతాపసం
పాదన మన్నపోతజన।పాలుఁడు సేసినఁ జెల్లుఁగాక యీ
పాదలి మన్నెబందల[6] క।పాత్రపురాజుల కేల గల్గుఁ దా
నాదటఁ[7] దాండవంబు శివుఁ । డాడిన జోగుల కాడఁ జెల్లునే. 150

సీ. ఛప్పన్నరాజన్య।సంగరస్థలిలోన
వాఁడె రా జని కాన । వచ్చు నిన్ను
బిరుదనూపురరాజ।భీకరస్థలిలోన
వాఁడె రా జని కాన । వచ్చు నిన్నుఁ
బరభేదనాటోప।పట్టభద్రులలోన
వాఁడె రా జని కాన । వచ్చు నిన్ను
సర్వసర్వంసహా।చక్రవర్తులలోన
వాఁడె రా జని కాన । వచ్చు నిన్నుఁ

---

1. A. తండ్రి తండ్రి ; but the word తాత is transcribed over the line above the first తండ్రి by the scribe.
B. తాత తండ్రి
2. A. B. నవుదనాంశ్రి
3. " దిశాలుఁడైన
4. " ధరావిభుండు
5. " రావుయను
6. " పాదరి మంన్యబదలకు
7. " నే ఆదల

జండభుజదండఖండిత । సకలవైరి
మండలేశ్వరనుత । వైరిపుండరీక
పరిమళాపూర్ణ దిగ్దంతి । జలవిహార
యహితనిర్ఘాత రాయరా । వన్నపోత. 151

క. ఒకమెతుకున నొకనాఁకలి
ప్రకటితమ్ముగఁ దీర్పరాదు । పదివేపుర నీ
వొకమెతుకున రక్షింతువు
అకలంకా రాయరావు । అనపోతాంకా. 152

క. సమ్మెటసోముని సరెపలి[1]
తిమ్మని నలకొండవీటి । దిక్కున మెఱయన్
దమ్మెటము వేసి గెలిచితి
వమ్మక్కా రాయరావు । అనపోతాంకా. 153

సీ. పౌరుషంబున నీవు । పానగల్లాదిగాఁ
గోటరాజ్యంబెల్లఁ । గొల్లలాడి
యేపుమై రాజమ । హేంద్రంబు మేరగా
రెడ్డిరాజ్యంబెల్ల । రేఁగఁ గొట్టి
బాహుబల్మినిఁ జెన్న । పట్టణంబు మేరగాఁ
దిగుటురాజ్యంబెల్ల । దెబ్బఁ దీసి
మొక్కలంబునఁ[2] జొచ్చి । ముద్దోగి[3] గీటుగ
బోయరాజ్యంబెల్లఁ । బొడిచివైచి
నేర్పు నెఱపించి[4] రాయల । నిగ్రహించి[5]
యట్లు సంబెట్ల గెలిచితి । వాహవమున
విమలచారిత్ర సింగభూ । విభుసుపుత్ర
వర్ణితాటోప[6] రాయరా । వన్నపోత. 154

---

1. B. నరెపలి ;
2. R.V.C. p 123. A. B. మొక్కరంబున
3. ,, ముద్దోజి
4. ,, నెలపించి; A. B. నేర్పున రప్పించి
5. A. B. నిర్వహించి
6. B. ఘోర : R.V.C. p. 123

సీ. [1] [పటుసోమకులరాజపరశురామాంకుఁడై
సమ్మెటసోముని జక్కఁజేసె
ఖడ్గనారాయణగాయగోవాళుఁడై
సరిపల్లెరాజుల సంహరించెఁ
బట్టుతలాటాంకబల్లరగండఁడై
యనవేమరెడ్డిని నాజిఁ దునిమె
జగమంతు రాయవేశ్యాభుజంగాంకుఁడై
సురథానిబలముల సొరిది గెలిచె
ధరణి నాతఁడు భీమప్రతాపవిజయ
బాహుబలశాలి నిత్యసౌభాగ్యశీలి
లలితసుగుణుండు రేచర్లకులపవిత్రుఁ
డనఁగ వెలసెను సింగయ[2] యన్నవిభుఁడు.] 155

వ. ఆయనవోతమనేనికి సర్వజ్ఞసింగమనేఁడును[3] వసంతరాయఁడును బుట్టిరి.
అందగ్రజుండు. 156

సీ. సకలవిద్యాభ్యాససాహసగరిమంబు
సూటి మీఱఁగఁ దోఁడు సూపినాఁడు
కఠినశాత్రవయూథఘనకంఠరక్తంబు
వేడ్కఁ గాళికి భుక్తి వెట్టినాఁడు
సాధుమార్గక్రియాసౌజన్యమున నీతి
చెలఁగ సద్వర్తనల్ చేసినాఁడు[4]
సంతతార్థివ్రాతసముదయంబుల తోడ
వెలయ బాంధవము గావించినాఁడు
అతఁడు భూపాలమాత్రుఁడే చతురవిభవ
విజితజంభారి[5] సర్వజ్ఞవిగ్రహంబు

---

1. This verse is not found in the Velugotivāri vams'āvali, but is quoted both in V.V.C. and R.V.C.
2. V.V.C. p. 63; R.V.C. p. 12 పినసింగ
3. A. B. న్న
4. ,, తతహేతిచలగి వర్తనలుగా జేసినాడు
5. ,, వితతజంభారి

వాసికెక్కిన రేచర్ల వంశవార్ధి
శీతకరుఁడగు రేచర్ల సింగవిభుఁడు. 157

సీ. రాధేయుదానంబు ప్రాభవం బంటిమా
యూఁడునో యూడదో యూఁడరాదు[1]
సురభూజములవార్త సొబగు పొమ్మంటిమా[2]
యెండునో పండునో యెఱుఁగరాదు
జలదంబు[3] చాగంబు చర్చింత[4] మంటిమా
మెఱచునో పఱచునో[5] మెచ్చరాదు
కామధేనువుసిగి[6] గణుతింత మంటిమా[7]
కట్టునో పట్టునో[8] కానరాదు
తోలు చూపక యుడివోక తూలిపోక
కొమ్ము గ్రువ్వక[9] కయికొంటు కోర్కు లనుచుఁ
బ్రథనవిజయుండు ఖడ్గనారాయణుండు
ఇచ్చుఁ గవులకు సింగభూమీశ్వరుండు. 158

వ. శ్రీనాథుఁడు సర్వజ్ఞునిసముఖమునకుఁ[10] బోవుచు శారదాంబను ప్రార్థన చేసిన పద్యము. 159

సీ. దీనారటంకాలఁ దీర్థమాడించితి
దక్షిణాధీశు ముత్యాలశాలఁ
బలుకుతోడై తాంధ్రభాషామహాకావ్య
నైషధగ్రంథసందర్భమునను

---

1. A. వూంటలోదాటమోమూరాదు ; B. పూటలోదాటిలోవూరాదు
2. A. B. వోమ్మటిమా
3. ,, జలజంబు
4. ,, చర్చింతదంటిమా
5. ,, మెరచునో వరచునో
6. ,, కావదినువయోగి
7. ,, గణుతించదంటిమా
8. ,, పట్టునో
9. ,, తోలుచూపక వుడిబోకతూ(లి)డివోక(కొ)మెమ్ము లె(ంప్ప)వ్వక
10. ,, సముఖానకు

బాగులఁ గొట్టించి తుద్భటవివాదప్రౌఢి[1]
గాడడిండిమభట్టు కంచుఢక్క
చంద్రభూషక్రియాశక్తిరాయలయొద్దఁ
బాదుకొల్పితి సార్వభౌమబిరుదు
ఇంతకాలంబువలెఁ గాదు పంతరీతి
నెట్లు మెప్పించెదో కదా యింకమీఁద
రావుసింగాంకభూపాలు ధీవిశాలు
సకలసద్గుణనికురంబ శారదాంబ. 160

సీ. ఏమిచ్చెరా యోరి యెమ్ము లిచ్చె దధీచి[2]
యెమ్ము లర్థులకుఁదా సొమ్ము లగునె
మహిమ చెప్పెద వోరి[3] మాంస మిచ్చెను శిబి
కండ లర్థులకు బంగార మగునె
జీమూతవాహనుం డేమిచ్చెరా యోరి
యడిగినఁ బ్రాణముల్ విడిచె నపుడు
కర్ణుని త్యాగంబు వర్ణించెదవు భట్ట
వర్మ మర్థికి పట్టువల్వ యగునె[4]
పూని యవి చెప్పఁ జూపఁగా రాని యావు[5]
లెన్నఁడో నాఁటి వార్తల కేమి చెప్పఁ
బ్రథనవిజయుండు ఖడ్గనారాయణుండె
యిచ్చుఁ గవులకు సింగభూమీశ్వరుండు. 161

వ. సర్వజ్ఞసింగమనేఁడు శ్రీనాథునకు సమస్య యిచ్చినపద్యము. 162

ఉ. తక్కక రావుసింగవసుధావరుఁ[6] డర్థుల కిచ్చుచున్నచో[7]
దిక్కులలేని కర్ణుని దధీచిని ఖేచరు వేల్పుమ్రాఁకుఁ బెం

---

1. A. B. దుర్ఘటవివాహప్రహుడినవు(మ)ర
2. ,, తనయమ్ములిచ్చెదంచు
3. ,, చేళదవోరి
4. ,, వర్మమర్థులకు పట్టుశాల(ల్వ)లగునె; V. P. Sastri. Sr. Sr. App. p. 5. చర్మమర్థికి పట్టుసాలువగునె
5. ,, పూనియ(క)విచెప్పచూపరానియావు; V. P. Sastri, Sr. Sr. App. p. 5. పూనికలిఁ జెప్పఁజూపఁగా రానియావు
6. ,, ధరణీశ్వరుఁడు
7. ,, అర్థులకిచ్చునన్నచో; V. P. Sastri. Sr. Sr. p. 196 అర్థులకర్థమిచ్చుచో

పెక్కన కామధేనువు శిॽబీంద్రుల నెన్నదు భట్టదిట్టవై[1]
కుక్కవో నక్కవో ఫణివో ॽ క్రోఁతివో పిల్లివో బూతపిల్లివో. 163

ఉ. ఇమ్మహి రావుసింగమనుॽజేంద్రవసంతుని[2] యీవు లెన్నుచోఁ
గ్రమ్మ దధీచిభానుసుతॽకల్పకమేఘులఁ జెప్పనేల యా
బొమ్మ్మక వెట్టులాటలును ॽ బూని కళాసపు మొత్తులాటలుఁ
దుమ్ములచల్లులాటలును ॽ దూకొని సీఘుల చల్లులాటలున్. 164

వ. అతనియనుజుండు. 165

క, భట్టనఁగ రుద్రరూపము
భట్టనఁగా రాచవేల్పు ॽ పాటించనియా
తొట్టరిరాజుల కబ్బునె[3]
రట్టడి సత్కీర్తికాంత ॽ రావువసంతా. 166

చ. నడవడి చక్కగాద యొకॽనాఁడును[4] బుక్కిటఁ జేసమాన దే
ర్పడ వినఁ జెప్ప లేదు పెనుॽబందువునందును గాలిద్రాపు నీ
బడుగును నేల పొందదని ॽ పాసి వెసం[5] జనుదెంచి కాదె యీ
పుడమి వరించె వేడ్క నృపॽపుంగవు రావువసంతరాయనిన్. 167

వ. సంతతికి ధర్మ్మనేఁడు మొదలు. 168

చ. కదనమొ బొమ్మరిల్లు చెలిॽకత్తెలె వీరజయాంగనామణుల్
మదకరిమస్తకుంభములు ॽ మాటికి దొంతులు[6] సంగరస్థలిఁ
గుదికొని పడ్డ రాహుతుల[7] ॽ క్రొవ్వులు గుజ్జనగూళ్లు బాపురే
పొదలెడు[8] రాయరావు ననॽపోతయ ధర్మని ఖడ్గపుత్రికిన్. 169

1. A. B. నెన్నడు భట్టదిట్టడై
2. ,, వసంతములీవు లెన్నుచో
3. ,, కబునె
4. ,, నడవడిచక్కగాదు(వొ)నొకనాడును: cf V. P. Sastri, Sr. Sr. App. p. 5.
5. V.V.C. p 70 ఫణిఁ
6. A. దొత్తులు
7. B. రాహువుల
8. A. B. పొదలుచు

చ. పొలుపుగ రాయరావు ననǂవోతయధర్మకుమారచంద్ర నీ
చెలువపు వామపాదమునఁ ǂ జెల్వు వహించినయందె ప్రోఁత[1] దా
ఘులుఘులు ఘల్లుఘల్లు మనఁ ǂ గంపిలు రాజుల గుండె లన్నియుఁ
ఝులుఝులు ఝల్లుఝల్లు మని ǂ చల్లిక గుబ్బటిలంగ[2] నెప్పుడున్. 170

వ. అతని కుమారుండు. 171

సీ. సోమకులంబు రాǂజుల నీవు సాధింప
శంకఁ జంద్రుం డొǂక వంకవోయె[3]
హేమాద్రిదానచింǂతామణి వని ప్రోఁగఁ[4]
గనకాద్రి యొకవంకఁ ǂ గదలకుండె
గజదళసంహారǂవిజయంబు గైకొన్న
గజిబిజి మాని దిǂగ్గజము లొదిఁగె[5]
రూపనారాయణǂరూఢి నీ వెచ్చిన
హరి నరసింహత్వǂ మాచరించె
నీకు నేరాజు లీడు విǂవేకచరిత
కలితమూవరురాయర[6] ǂ గండబిరుద
భవ్యచారిత్ర ధర్మభూǂపాలపుత్ర
రాయరావైన మేదిని ǂ రావుతిమ్మ[7]. 172

సీ. నారసింహస్తంభǂసారంబు లోహంబు
బడబానలజ్వాల ǂ పాసుǂకొల్మి[8]
మందరశైలంబు ǂ మానైన దాఁకలి
బలురాహుదంష్ట్రలు ǂ పట్టుకార్లు

---

1. A. B. మోఁత
2. ,, గుబ్బగలంగ
3. ,, వంకనోర (వంక)వో యె
4. ,, మోఁగి
5. A. లొదవె ; B. మెదలె
6. A. B. గలిగినముగురురాయరగండబిరుద
7. A. రాయతిమ్మ : B. రాయరావుతిమ్మ
8. A. కొల్మి

ఒత్తిన[1] సప్తవాయువులు తిత్తులగాఁడు
భుజగాధినాథుండు బొగ్గుఁబ్రోవు
నిటలాక్షుఁడమరు వార్భట[2]మైన సంబెట
డంబైన కాలకూటంబు పదను
మిహిరబింబంబు నిద్దంపు[3] మెఱుఁగుసాన
వీరభద్రుండు నెఱవాదికారుకుండు[4]
సృష్టిమించిన నీఖడ్గసృష్టి నార
రాజసముకొమ్మ మేదినీరావుతిమ్మ. 173

ఉ. ఈతఁడు గూర్జరాధిపతి యీవలివారలు చోళపాండియుల్
ఆతల నంతె భూపతుల[5] టావల సోమకులేశు లంచు వి
ఖ్యాతుల[6] రావుధర్మనివరాత్మజు[7] తిమ్మనియందె రాజులన్
జేతులఁ జూపి చెప్పుదురు చేడెలు పాదము లొత్తు నత్తఱిన్. 174

వ. ఈతిమ్మానేనికి ధర్మానేఁడును[8] చిటిదాచనేఁడును[9] గలిగిరి. అందగ్రజుండు.

క. కారాకు డుల్లి తరువులు
మారాకులు పెట్టుఁగాక మాటికి మగుడన్[10]
మారాకు పెట్టఁ జెట్టా
ధారుణిపతి కేల రావు ధర్మనృపాలా. 176

వ. ధర్మానేనిసంతతి రావువారు. 177

---

1. A. వొత్తుఅన ; B. వొత్తున
2. ,, నిటలాక్షుడమరుగార్భటమైన
3. ,, యిద్దుర
4. ,, కారకుండు
5. V.V.C. p. 71. చోళపాండ్య భూ। నేతలు వారు వింధ్యధరణీపతు
లావల సోమవంశ వి।ఖ్యాతులు నంచు
6. A. సోమకులేశలయ్యి విఖ్యాతులు ; B. సోమకులేశు లయ్యివిఖ్యాతులు
7. V.V.C. p. 71. రావుధర్మనృపునాత్మజు
8. ,, న్ను
9. ,, న్ను
10. A. మగుడన్

సీ. కట్టునో వట్టునో కామధేనువు దాను[1]
చూఁడిదో పాఁడిదో చూడరాదు
కాచునో కావదో[2] కాక వేలుపుఁజెట్టు
ఎండునో పండునో యేటిఫలము
చిక్కునో తక్కునో చింతామణిశ్రేణి
త్రవ్వమో[3] రువ్వమో రాళ్లతోడ
మెఱచునో పఱచునో మేఘుఁ డొక్కొక్కచోటఁ
దేలునో వాలునో తెలియరాదు
అనుచుఁ దమలోనఁ దలపోసి రధివరులు
ఈగి నీతోడ నితరుల నెన్న లేక
రాజనిర్భంగ రణరంగ రాఘవేంద్ర,
రావుచిటిదాచభూపాల రసికలోల. 178

వ. తద్వంశోద్భవుండు. 179

ఉ. అక్కరో, తోడితెమ్ము సుగుణాకరు[4] దాచయయన్నవోతు ; నే
మ్రొక్కక కాని రాఁడెటులు మ్రొక్కరు రాజులు వానియందియర్
గ్రిక్కఱుచున్నవార లదె[5] కీడ్వడి మ్రొక్కిన యాలతాంగికిన్
అక్కట! మానహాని యగు నంతకుఁ జాలినఁ జాలు మ్రొక్కఁదన్. 180

వ. అనవోతానేనికి మాదానేఁడు పుట్టెను. 181

ఉ. దాచయయన్నవోతవసుధావరుమాదయనాయకేంద్ర, నీ
వేచిన[6] రాయరావు బిరు దెక్కువగా రిపులైనయట్టి యా
రాచకుమారవర్గముల రాసి యురంబుల డాగు లొత్తినన్[7]
జూచినవారు నిందరియుఁ జూడరు[8] నీబిరుదప్రసిద్ధికిన్. 182

---

1. A. B. ధేనువనదా
2. ,, కాయదో
8. ,, రవ్వమో
4. B. అక్కఁటతోడి తెమ్మనుగుణాకరు
5. A. B. వారయిదె
6. V.V.C. p 74 మాదనాయకుండు తా । నేచిన
7. ,, రాచధరాధినాధులయురంబుల డాగులనొత్తగానదల్
8. A. B. చూచినవారు నిం తునులి చూడరు: V.V.C. p. 74. చూచిప్పశింప రయ్యరుల సుందరులా

వ. ఆమాదానేనికి నెఱసూరానేఁడును[1] నలసూరానేఁడును[2] గలిగిరి. నలసూరా
నేనిసంతతివారు సూరానేనివారైరి.[3] ఎఱసూరానేనికి నేచమనేఁ
డును[4] మాదానేఁడును[5] గలిగిరి; మాదానేనిసంతతి పోలూరివారును,[6]
నేచమనేనిసంతతివారు వెలుగోటివారును [నైరి].[7] ఆ యేచమనేనివంశావ
తారం బెట్టి దనిన. 183

క. ఆ యెఱసూర్యపకును గరు
ణాయనుఁడు విరోధిభూపకరార్పితవివిధో
పాయనుఁడు పుట్టె నేచమ
నాయఁడు కవిసవిధ[8]కల్పకనగము ధరిత్రిన్. 184

ఉ. [9]శ్రీలలరంగఁ బాండ్యగజసింహుఁడు గానఁ జలంబు పెంపునన్
లాలితపట్టభూషణతలాటము సూరనరేంద్రుఁ[10] డేచఁడున్[11]
ఆలములోన నశ్వమున కాదటఁ బెట్టినఁ బెట్టుఁగాక యే
జాలియు మాలి యాబిరుదు[12] చయ్యన నన్యులు పెట్ట శక్యమే. 185

వ. అతనికుమారుండు. 186

ఉ. సంగరసవ్యసాచి[13] దృఢసత్యధురంధరుఁ డేచభూమి భృ
త్పుంగవుఁడందు[14] భూభువనభూషితభూరిగుణాంబురాశియై
సింగన సంభవించె నతిచిత్రము దాని నెఱింగి వైరిమా
తంగము లేఁగి కొల్చు సతతంబును మన్నెమెకంబు లన్నియున్. 187

---

1. 2. న్ను
3. వారున్ను
4. 5, 6, 7, A. B. న్ను
8. A. B. కవినవిధ
9. This short prose passage అతనికుమారుండు seems to have been wrongly inserted here by the scribe.
10. A. B. సూరనరే
11. V.V.C. p. 75 substitutes మాధవుం। డా
12. A. మాలియంబిరుదు; B. మాలియుం
13. „ సాగనసవ్యసాచి
14. „ భూ। పుంగవుఁడందు

వ. ఆపినసింగమనేనికుమారుండు నిర్వాణరాయపనేని పరాక్రమం బెట్టిదనిన.

మ. తలఁపెల్లన్ హరిభక్తియుక్తి దినకృత్యంబెల్ల ధర్మక్రియల్[1]
నిలువెల్లన్ దయరూప మెల్లయెడలన్ నిర్గర్వ మశ్రాంతమున్
గొలువెల్లన్ గవిగాయకావళి[2] పర[3]క్షోణీశ్వరుల్ సాటియే
వెలుగోటేచమశౌరి[4]సింగసకలోర్వీనాథరాయన్నకున్. 189

క. వెలుగోటి కోటపై గొడు
గలవడఁ బట్టించుకొన్న యుగ్గజపతి[5] దా
వెలుగోటిరాయవిభుఁ డన
నలఘుతరంబైన నామ మతనికి గలిగెన్. 190

గీ. పాదుకొన్న యనావృష్టి పరిహారముగఁ
బ్రతిన వానలు గురియింప బ్రాహ్మణులకు
నగ్రహారంబు లొనరించె నడిగినట్లు
ధీయుతుండైన వెలుగోటి రాయఘనుఁడు. 191

సీ. మాటాడితప్పెడు మన్నీఁడు మన్నీఁడె
పాటిమాలిన లజ్జ బడుగుగాక
నమ్మించి చెఱిచెడు[6] నరపతి నరపతే
గుఱిలేని[7] గుఱ్ఱాల గురువుగాక
రప్పించి చెఱిచెడు[8] రాజును రాజటె[9]
మానంబులేనట్టి మాలగాక
పలుకు సత్యములేని ప్రభువును బ్రభువటె[10]
ముక్కుచెవులులేని మొఱ్ఱిగాక

1. V.V.C. p. 80 దినకర్తవ్యంబులున్ ధర్మముల్
2. V.V.C. p. 80 and V. P. Sastri, (Cmm. i. p. 58) గాయకాళి
3. A. B. దర; V.V.C. p. 80 యితరుల్; V. P. Sastri. (Cmm. p. 58) యితర
4. V. P. Sastri. (Cmm. p. 58) వెలుగోట్యన్వయనారసింహ
5. A. B. యొగ్గజపతి
6. „ చెరిచేటి
7. B. గురులైన
8. A. B. చేరిచేటి
9. „ రాజురే
10. „ ప్రభువురే

వేరు నీసాటి మన్నీలు ఽ విశ్వమునను ?
శత్రునిశ్శంక, వెలుగోటి ఽ శాసనాంక,
భాగ్యచారిత్ర, సింగభూఽపాలపుత్ర
మనుజవిబుధేంద్ర, పెదరాయ ఽ మండలేంద్ర. 192

సీ. ఎలమితో మాటప ఽ ట్టిచ్చి నిల్పఁగలేని
యల్పుల విటుఁడు నీఽయడపవాఁడు
పరదళంబులఁ గని ఽ భయమంది పాఱెడు
కోఁచల బొజుఁగు నీఽగొడుగువాఁడు
కొలిచిన వారల ఽ కొలఁదెర్గి[1] నడవని
లండీలవిటుఁడు నీఽగిండివాఁడు
అర్థులనెల్లఁ గృ ఽ తార్థులఁ జేయని
కూళల బొజుఁగు నీఽకుంచెవాఁడు

వేరు నీసాటి మన్నీలు ఽ విశ్వమునను ?
శత్రునిశ్శంక, వెలుగోటి ఽ శాసనాంక,
భాగ్యచారిత్ర, సింగభూఽపాలపుత్ర,
మనుజవిబుధేంద్ర, పెదరాయ ఽ మండలేంద్ర. 193

సీ. మద మహీనాథుల[2] ఽ మెదడు బోనము సేసి
ప్రత్యర్థి దంతముల్ ఽ పప్పుసేసి
[3]యుగ్రాహితులగుండె ఽ లూరుఁగాయలు సేసి
శత్రుబాహువులు పచ్చళులు[4] సేసి
యరిరాజరక్తంబు ఽ లానవాలుగఁజేసి[5]
నిష్ఠురాజులక్రొవ్వు ఽ నేయిసేసి

---

1. B. కొలఁకెరి
2. ,, మదేభాదుల
3. This line is not found in B.
4. A. బాహులుపచ్చళ్లు
5. B. రానీహముగ

... ...[1]

... ...

మొనసినీఖడ్గ భేతాళ ముఖ్యులకును
విందు సేతురు సంగ్రామవీథులందు
[వేరు నీసాటి మన్నీలు విశ్వమునను ?]
శత్రునిశ్శంక, వెలుగోటి శాసనాంక,
భాగ్యచారిత్ర, సింగభూపాలపుత్ర,
మనుజవిబుధేంద్ర, పెదరాయ మండలేంద్ర. 194

సీ. శ్రీహరి నత్తఱిఁ జిత్తాబ్జమున నుంచి
మానంబుఁ జాఁపు[2]గా మేన నలఁది
తన సహాయంబుగా ధర్మంబు సమకట్టి
కోపంబు చూపుల కొనలఁ దాల్చి
బిరుదును దెగువయుఁ బెనఁగొన సంధించి
కరుణయుఁ దాల్మియుఁ గట్టి పెట్టి
ప్రతిపక్ష ధారుణీ పతుల గుండె లగల్చి[3]
లీలమైఁ గరవాలుఁ గేలఁబూని
యడుగు తడయకఁ[4] దడఁబడు నడుగు లిడక
తలఁపు చెదరనీయక లేకఁ[5] దలఁచు కొనక
తురగరేవంత చాతుర్య గరిమ మెఱసి
రణముఁ బొడఁగనె సింగయ రాయవిభుఁడు. 195

వ. ఎటు[6]వలెను. 196

---

1. A line is omitted.
2. A. B. బాడు
3. „ గుండెలుపగుల
4. „ తడ బడక తడబడ
5. „ చదరక లేక
6. A. యిటు

సీ. రాక్షసావళి డాయు రామచంద్రుని లేవఁ
గురుబలంబు నెదుర్చు[1] నరుని పగిది
భండనంబున నిల్చు భార్గవు భంగిని
హాలాహలము జుఱ్ఱు[2] హరుని మాడ్కి
నురగేంద్రు వెనుకొను గరుడుని చాడ్పున
, నసహాయుఁ డగు[3] విక్ర మార్కు పోల్కి
ధరను గేసరిఁ జూచు[4] శరభంబు రీతినిఁ
గరితండములఁ గన్న హరి విధమున[5]
రణజయోత్సాహలక్షణ రభస మెసఁగ
నిలిచె[6] మహానంది పడమట నిఖిల మెఱుఁగ
వంశపావన రేచర్ల వంశజుండు[7]
రాజతిలకుండు వెలుగోటి రాయఘనుఁడు. 197

వ. అప్పుడు. 198

క. పరిపంథికోటి విచ్చఁగఁ[8]
దఱుముచుఁ జెండాడి ఖడ్గధారావీథిఁ
దురమున సింగయరాయం
డరిమిలి[9] జయలక్ష్మికాంతనాకర్షించెన్. 199

వ. ఆసమయంబున. 200

---

1. A. జూచు రామచంద్రుని...బలంబుల కెదుర్చు
   B. జూచు రామచంద్రుని లేవ
2. A. ఆలాహాలము చెరుని చెరు
3. ,, అసహాయుడగు
4. ,, ధర కేసరిని
5. ,, హరియుభాతి
6. ,, నిలిచ ; B. నివిచ
7. A. B. వంశపావనుడు రేచర్ల వంశజుండు
8. ,, లిచ్చగ
9. ,, రాయడు అరిమెను

సీ. నారదుం డాహారి। నామకీర్తనసేయ
వ్యాసప్రహ్లాదులు[1] । డాసి రాఁగ
వరుస విష్వక్సేన । వాసుకుల్ పొగడంగ[2]
జయవిజయాదులు।సాగి[3] కొలువఁ
బన్నగాశనుఁడు వెం। పార[4]ముందఱఁ జన
నంజనాసూనుఁ డం। తంత నడవ[5]
నింద్రాదిదేవత । లెల్ల నుతింపంగ
గంధర్వకిన్నర । గాన మెసఁగ
సకలవైష్ణవ సన్నాహా।సమితి చేరి
పరిణమింపంగ వైకుంఠ । పదముఁ గాంచెఁ
ద్రిజగముల వెల్గు[6] సంగ్రామ । దీక్షగురుఁడు
రాయభూపుఁడు[7] రెండవ।రాఘవుండు. 201

వ. తదనంతరంబున. 202

సీ. ఘనతరమందార।కల్పకంబులనీడఁ
గడువేడ్క విశ్రాంతి । నడచి నడచి
ప్రాకారవిలసిత । ప్రౌఢరత్నద్వార
ములు సొచ్చి మదిలోనఁ । జెలఁగి చెలఁగి
సురుచిర[8]మణిమయ । సోపానములకాంతి
తఱచైన వీథుల । మెఱసి మెఱసి
వైకుంఠసౌభాగ్య।వైభవస్ఫురణలఁ
జూచుచుఁ బలుమాఱు । సొక్కి సొక్కి
వచ్చి వైకుంఠ నగరంబుఁ । జొచ్చి రాఁగ
దేవభామలు[9] స్వర్గము।త్రోవ నిల్చి

---

1. A. వ్యాసప్లంహ్లాదులు
2. ,, విష్వల్ త్సేనవానుడిగి ప్రముఖులు
3. A. B. జయవిజయాదులు చేరికొలువ
4. ,, పన్నగశయనుడింపార
5. A. అంజ్జనినూరుడు అందమొంద ; B. అంజనానూనుండు అందమొంద
6. A. B. వెలయు
7. ,, భూవరుడు
8. ,, కమనీయ
9. A. భామినులు B. భామునులు

భూనుతంబుగఁ దమలోనఁ బొగడి రెలమి
రమణ నిట్లని సింగయ రాయవిభుని. 203

ఉ. పాయక శంఖచక్రములు బాహులఁ జెన్నుగఁ దాల్చి యాదనా
రాయణుఁ డేవ మర్త్య[1] దివికి రాఁ గనుఁగొంటిమి రంభ, యెవ్వరే?
తోయజనేత్ర, యాజి భయదోషము నొందనివాఁడు ఖడ్గనా
రాయణుఁడైన సింగవిభు రాయప విష్ణునిఁ గొల్వ వచ్చెనే. 204

మ. అవుగా కే నిట నీదుపల్కు నిజమో? యీమాట తథ్యంబె కా
భువిలో నాజిని నిల్వువీరుల సదా భోగింపమా, క్రొత్తలే ;
యవునే యూర్వశి,[2] చూడఁ డన్యసతులన్ ఆవార్తము న్వింటి మే
ధవళాక్షీ, వెలుగోటి రాయప మహాధర్మిష్ఠి ధీయుండటే. 205

సీ. పరులు పెట్టిన వృత్తి పరనారివ్రతముగాఁ
జూచిన చూపుగాఁ[3] జూచినాఁడు
తాత పెట్టినవృత్తి ధరయెల్ల నెఱుఁగను
తల్లిభావంబుగాఁ దలఁచినాఁడు
తండ్రి పెట్టినవృత్తి తబ్బిబ్బుసేయక[4]
చెలియలిమాఱుగాఁ జేసినాఁడు
తాను బెట్టినవృత్తి తలఁపులో నెప్పుడు
నాఁడుబిడ్డలరీతి నరసినాఁడు
అతఁడిన్నిగుణంబుల[5] ననుసరించుఁ
జెలఁగి యెప్పుడు నాచార్య సేవఁజేయు
వసుధలోపల[6] సింగభూవరుసుతుండు
రాయనుతుఁడైన[7] వెలుగోటి రాయఘనుఁడు. 206

---

1. B. దేవము
2. ,, యూర్వశి
3. A. B. జూచినయాచూపు
4. ,, తండిచ్చుకాయక
5. ,, అతఁడు యిన్నిగుణంబుల
6. A. వసుధలోన వెలయు ; B. వసుధలో వెలయు
7. B. రాయనుతుడైన

కం. ధనమును బ్రాణము రెండును
దనరంగాఁ బాత్రములను[1] దాఁచిన వాఁడే
నిన్నున్నా సింగయరాయఁడు
చనఁగాఁ బొడఁగంటి మింతచాలదె మనకున్. 207

కం. అనవిని సింగయరాయఁడు
పనివిని వైకుంఠనగరిప్రాంతముఁ జేరెన్
ఘనసురమునియతి[2]నికరము
వినుతింపఁగ నర్థి కోటివేడ్కలఁ బొగడన్. 208

వ. అప్పుడు. 209

చ. రవిశతకోటితేజమున[3] రాజితమై తను వొప్పు[4] లక్ష్మితో
నవశముఁదాల్చి[5] కస్తుభమునవ్యపదస్థితి మించుదేవునిన్
సవినయభక్తిఁ గాంచి యటు సాగిలి దండము వెట్టి నిల్చినన్
దివిరిన వేడ్కమూలమగు దేవుఁడు రాయపఁ జూచి యిట్లనెన్. 210

ఉ. ఈతఁడు నారదా, వినుమ యెంతయు మత్ప్రియుఁడై[6] జగంబునన్
ఈతఁడు నాదుదాసులకు నెచ్చినసేవ ఘటించు నెప్పుడున్
ఈతఁడు మామకస్మరణ నేమఱఁ డెన్నఁడు[7] భావ వీథిలో
నీతఁడు మత్పురాణముల నెన్నుచు[8] మేలు ఘటించు నెప్పుడున్. 211

వ. అనుచు నానాయకరత్నంబు నాలోకించి. 212

సీ. వచ్చితే రేచర్లవంశపవిత్రుండ,
సత్యవచోల్లాస, నిత్యయశుఁడ,
రావయ్య[9] ఖడ్గనారాయణబిరుదాంక,
పరధనవర్జిత, పావనుండ,

---

1. A. B. చోట
2. ,, యెతి
3. ,, మును
4. ,, వప్పు
5. నవఘుముదాల్చు
6. ,, మత్రియుఁడై
7. ,, మాధవస్మరణ యేమరకెన్నడు
8. ,, నెన్నెటు
9. ,, రమ్మయా

కుశలంబెకా గాయగోవాళ నీకును,[1]
నోపరనారీసహోదరుండ,
పరిణామమే[2] నీకుం బద్మవంశపవిత్ర,
పరమశ్రీవైష్ణవపారిజాత,
యనుచు సంతోషచిత్తుండై యభినుతించి
యిష్ట మెయ్యేది వేఁడుమీ యిత్తు ననిన
ఫాలమునఁ గేలు కీలించి ప్రస్తుతించి
రసికతను[3] బల్కె సింగయరాయవిభుఁడు. 213

ఉ. సింగయరాయభూవిభుఁడు శ్రీహరిఁ జూచి నుతించి దేవ శ్రీ
రంగములోనఁ బూని ధనరాసులు విప్రుల కిచ్చి యాగముల్
సంగతిగా నొనర్చినను సద్గతి గల్గుట దుర్లభంబ యీ
సంగరభూమివంక మిము సందరిసింపను గల్గెఁ జాలదే. 214

క. ఇల బ్రహ్మచర్య మాదిగ[4]
వలసిన యాశ్రమము లెల్ల వ్రతనిష్ఠలతో
సలిపిన పుణ్యాలు నినుఁగనఁ[5]
గలుగుదురే నీదు[6] చరణకమలముఁ గంటిన్. 215

చ. అనిన సరోజలోచనుఁడు నాదర మొప్పఁ[7] గటాక్షవీక్షలన్[8]
గనుఁగొని రాయభూరమణ, కాంచితి నిన్ను[9] సదానురక్తి నీ
వనయము నాదు సన్నిధిని నర్జునభీష్మవిభీషణాది స
జ్జన[జన]పాల[10] భాగవత సంఘములోపల నుండు మెప్పుడున్. 216

---

1. A. B. నీకునో
2. ,, పరిణామతో
3. ,, (న)శితను బెలికె
4. ,, మొదలుగ
5. ,, పుణ్యమున హితము
6. ,, కల(రె)దెమిము గాన
7. ,, యాదరించి
8. ,, కటాక్ష(లో)మేచనుఁ
9. ,, మిమ్ము
10. ,, సజ్జనపాల

క. శ్రీవిభుఁడు నాదరించిన
నావిధమున భక్తితోడ నతిరమ్యముగన్
గైవల్య మేటి[1] కనుచును
సేవించెను నున్నవాఁడు సింగయసుతుఁడున్[2]. 217

క. శ్రీకాంతుని నిజదాసుని
ప్రాకటముగు[3] సింగవిభుని రాయనృపజయుఁడున్
శ్రీకరముగఁ గవిమల్లన
వైకుంఠారోహణంబు వరుస రచించెన్. 218

శా. ఆరాయక్షితిపాలమౌళికి విపక్షక్ష్మాధీంద్ర[4] దంభోళికిన్
శూరశ్రేష్ఠుఁడు సింగభూమివిభుఁడున్ సూకూరి[5] తిమ్మప్పయున్
సారోత్సాహి కుమారతిమ్మధరణీశక్రుండు[6] రంగప్పయున్
శ్రీరామేశచతుర్భుజంబు లన నర్థిం[7] బర్వి రత్యున్నతిన్. 219

[వ. సంతతికి రంగపనేఁడు మొదలు].[8] 220

గీ. అతని పుత్రుండు[9] రంగక్ష్మామాధిభర్త
చెలఁగి ఖడ్గంబు నిశ్రేణిఁ జేసినాఁడు
స్వర్గపురమున కరిగెడుశాత్రవులకు
మార్గమై కనిరాఘాటమార్గమునను. 221

ఉ. రంగపనేనియబ్బనృపరత్నము గోపనృపాలు ధాటికిన్
సంగరరంగభూములను శాత్రవకోటులు నిల్వలేక సా

---

1. A. B. మెచటి
2. ,, సింగయరాయఁడు
3. ,, ప్రాకటితగ
4. ,, వలిష్టాదీంద్ర
5. V. V. C. p 82.; A. B. సోకూరి
6. A. B. పాలుండు
7. ,, నర్థిం
8. In the place of this passage, సంతతికి కుమారతిమ్మానేఁడు మొదలు is found in the Mss; but the verses that follow describe the descendants of Rangapa.
9. A. B. యనుజుండు

రంగముఖిలలాములను । రాజ్యకపీంద్రతురంగసంపదల్
సంగతి నప్పనం బొసఁగి । శైలనుఁల౯ విహరింతు రెప్పుడున్. 222

వ. సంతతికిఁ గుమారతిమ్మానేఁడు మొదలు.[1] 223

చ. కుదురుగ మిమ్ముఁ గొల్చి[2] వెలుగోటిపురీంద్రకుమారతిమ్మ మేల్[3]
గదియఁగ[4] నగ్రహారములు । గైకొనఁ జూతురు భూసురో త్తముల్
బెదరక మిాకరాసి[5] హాతిఁ । బెట్టుటి[6] వైరులు పోయి యూర్వశి౯
గదిసి కుచాగ్రహారములఁ । గైకొనఁజూతు రదేమి చిత్రమో. 224

క. ఘనుఁ డాకుమారతిమ్మన
కు నయార్ణవరాశి పెద్దకొండవిభుం డ౯
గనితిమ్మభూకళత్రుఁడు
పినకొండవిభుండు గల్గి పెంపొంది రిలన్. 225

వ. అం దగ్రజుండు. 226

ఉ. శ్రీవిభవుండు రాయవిభుతిమ్మధరాతలనాథు పెద్దకొం
డావనిభ ర్త మన్నియసురాధిపుఁడౌ నటుగాక యున్న సం
భావితలోకపాలన మ । భంగురభోగవిభూతి వజ్రభూ
పావృత[7] బాహుదండ మరయ౯ నృపమాత్రుల కేల కల్గెడున్.[8] 227

క. ధరణిఁ బెదకొండభూవరు
వరతనయుఁడు తిరుపతీంద్రవర్యునకు౯ శ్రీ[9]
వరుఁడును నరుఁడును మరుఁడును
సరియగుదురు నీతిచాపసౌందర్యములన్. 228

---

1. A. B. తద్వంశోద్భవుండు కుమారతిమ్మ ప్రభుండు. But this would make Kumāra Timma a descendant of Gōpa of the preceding verse.
2. V. V. C. p 83, కుదురుగ నాశ్రయించి
3. V. P. Sastri, Cmm. i. p 57, కొమార తిమ్మనిన్
4. V. V. C. p 83, గదియుచు
5. B. కరాశి
6. A. B. బెట్టిన ; cf V. P. Sastri (Cmm. i. 57).
7. A. లోకపాలిత...భూపాయత; B. లోకపాలిత...భూపాయత
8. A. B. కల్గునే
9. ,, వరునయ్యతనుం

వ. [అగనితిమ్మానాయుని పరాక్రమం బెట్టి దనిన.][1] 229

సీ. చండరోషస్ఫూర్తి ఁ దొండమారయ గుళ్ల
కోట నిరాఘాటధాటిఁ గూల్చి
నచ్యుతదేవరాయలు రాయమన్నీల
బోజుఁ గితండని పోటుఁ[2] బొగడ నెగడె
గడిఁ దాఁటిరాకుండ వడిఁ దాఁకి మలకలా
ల్బలముల నేల కాల్బలముఁ జేసె
నెఱదిమ్మఁ గొనసారి నెరదిమ్మ బిగఁ[3]బట్టి
ఘటియించె గృధ్రకంకాలి[4] క్రోలఁ
దోలి తొప్పరలాడి చేఁబ్రోలి[5] తిమ్మ
నృపుని వధియించె నాబాలవృద్ధముగను
సోమకులముఖ్య భార్గవరామభీమ
బిరుదములు మించఁ గనితిమ్మనరవరుండు. 230

సీ. ఒకపారి కందవ్రోల్ కన్నప్పనాయునిఁ
జెండవె కుచ్చెల చేనిమేర
వీరయశాంతభూవిభునిఁ దోలాడవె
తలఁకి పాఱంగ[6] నుద్దండవృత్తి
నన్నూరియొద్ద నున్నతవిక్రమంబునఁ
జాయని గెల్చవె జగము లెఱుఁగ
శాంతభూధవలింగజనపాలుఁ గొట్టవె
రాణ మీఱఁగఁ గృష్ణరాయ లెఱుఁగఁ
జేఁబ్రోలి[7] తిమ్మయఁ జెండి చెండాడవె
చెలు వందఁగా మట్లచెఱువు నొద్ద

1. A. B. తద్వంశోద్భవుండు. But this would suggest that గనితిమ్మ was a discendant of Tirupatēndra of the preceding verse.

2. A. బోట B. బోటి

3. A. B. బిగు

4. ,, ఘుడ్పిచ్చ క్రోధకంకాలి

5. ,, చాబోలి

6. ,, తరుప (వ) యనగు నుద్దండవృత్తి

7. ,, చేబోలి

బయిరువఖానునిఁ బాఱంగఁ దోలవె
పరఁగంగ నిదె రొంపిచెరలయొద్ద
ఖానఖానుని హితఖానుని మొదలుగాఁ
గొట్టి సప్తాంగముల్ గొనవె జగతి
ఆంధ్రదేశాధీశులయిన మన్నెలఁ బోర[1]
రాల్పవె[2] మల్లాపురంబు బయట
నీవు జయశాలివైన నిన్నెదుర వెఱచి
సూరినాయనిసూరుఁడు సురుఁగు టరుదె
చారుమీనాంక రేచర్లశాసనాంక
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ. 231

సీ. గాయగోవాళుఁడు కదలి దండెత్తెనో
యెడమక న్నదరెనే యిందువదన,
ఖడ్గనారాయణఘనుఁడు కోపించెనో
తుమ్మి రొవ్వనివంకఁ[3] దోయజాక్షి,
దానచింతామణి తమకు వేయించెనో
గుండె జల్లనియెనే కోమలాంగి,
వీశెపట్టుతలాటవిభుఁడు దా వెడలెనో
దబ్బాటు వెట్టెనే తలిరుబోఁడి,
అంచుఁ దమకులసతులతో ననుదినంబుఁ
గాని శకునంబులం దెల్పి[4] కల్వరించి
దాఁగియుందురు కానల దర్ప మణఁగి
చిత్ర మిది గొమ్మ వెలుఁగోటిచిన్నతిమ్మ. 232

సీ. చెనసి యేదులఖాను సేనలఁ గొట్టవే
వెనుక ముందయి గముల్ విచ్చి పాఱ
నొరసి కందనవోలి హొన్నప్పనాయని
మర్దించవే విఱుపురమందు లిచ్చి

1. A. B. పోరి
2. A. గడుగవె; B. గడుసవె
3. A. B. రొవ్వనివక్క
4. ,, శకునబలందించి

మఱియు[1] భిక్షావృత్తి ముక్తిశాంతయలింగ
జననాథుఁ గొట్టవె జగ మెఱుంగ
నాలంబులోనఁ జేంద్రబోలితిమ్మయఁ జంపి
పంపవె దేవేంద్రపట్టణమున
కెన్నఁ[2] జిత్రంబు లిటువంటి వెన్ని లేవు
ప్రజ్ఞతో నీవు సేసిన పౌరుషములు
గాయగోవాళ బల్లరగండ బిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ. 233

సీ. ఎసరేఁగి[3] రిపుల భూ మేలనీయవుగాని[4]
యింద్రపట్టణము వారింపలేవు[5]
ఒదిఁగి రాజుల నీడ నుండనీయవుగాని
మందారముల[6]నీడ మాన్పలేవు
సింహాసనము వైరిఁ జేరనీయవుగాని
చింతామణుల గద్దెఁ[7] జెఱుపలేవు
అరుల నెచ్చెలులఁ గూడాడ[8]నీయవుగాని
యల రంభతోడిపొం దాఁప[9] లేవు
ఇడుములకు మాఱు సంపద లినుమడయ్యె
నీడ వలదన్న స్వర్గాని కేగవలసె[10]
గాయగోవాళ గండరగండబిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ. 234

1. A.B. మెరశి
2. ,, అన్న
3. ,, ఎనరేగి
4. ,, నీయడు. The next three lines end similarly.
5. ,, వేరింపలేదు
6. ,, మందానిలము
7. A. గంద ; B. గంట
8. A. అరులనిచ్చెరులగూడెడ ; B. అరులనిచ్చెలులగూడెడ
9. ,, అనువలేదు
10. A. యిదుగొవారికి మప్పుదొగియనుమదయ్యె ; యీాడ వలసైన స్వర్గానికేడవలను. B. యిదుగోవారికి పువ్వుదొగియను మదయ్యె

సీ. మెఱయు రాహుత్తుల మొనసు గందపుఁబూఁత
మత్తారిరాజచర్మంబు కాసె
సముదారిమూంసఖండములు పుష్పాలదండ[1]
విమతభూపతి జడ నీరగోల
ఘనరక్తభీకరాకార మావేశంబు[2]
బెడిదంపుదాఁటులు పెద్దసివము
నాహవాటోపనిర్హ్రాదంబు బొబ్బలు
మెఱుఁగైన చాయలు మిట్టగ్రుడ్లు[3]
కదనమున మన్నెపోతుల గావుపట్టి[4]
పోరఁ జరియించు నీఖడ్గపోతురాజు[5]
గాయగోవాళ బల్లరగండబిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ. 235

సీ. పొలుపొందు తలకాయపూజకుండలు[6] సూచి
ప్రథిత విద్వేషుల[7] ప్రభలు సూచి
కర మరిఖడ్గాళి కడిఁదిదేఁటులు[8] సూచి
వెఱపైన[9] రణరంగవేది సూచి
మేలిమి నెసఁగిన[10] మెదడు గంధము సూచి
శత్రురక్తంపుటక్షతలు[11] సూచి
భీకరజయఘోష పెండ్లికూఁతురుఁ జూచి
పెంపొందు మన్నారపీఁటఁ జూచి

---

1. V. V. C. p. 85; A. సముదారిమోమున ఖండములపూలదండ
B. సముదారిమామున ఖండములపూలదండ
2. A. B. కారమాకారంబు
3. ,, సంహారంబు...మిట్టగుండ్లు
4. B. గామబట్టి
5. V.V.C. p. 85; A.B. సహితురాజు
6. A. B. భూబిగుండలు
7. A. B. విద్వేషిత
8. A. ఖడ్గాద్యాదికత్తిమెత్తులు ; B. ఖడ్గాదికత్తిమేతలు
9. A. B. వెడువైన
10. ,, నొసగిన
11. ,, యతుల రక్తప్రదక్షతలు

పేరెములు వాఱు నీఖడ్గ పెండ్లికొడుకు
అహహా! శ్రీచర్లసింహాసనాధినాథ
గాయగోవాళ బల్లర గండబిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ. 236

సీ. పగతుల నెత్తురుపైనూనెఁ బట్టించి
ఘనత సత్కీర్తియను కాసెఁ గట్టి[1]
మొనసిన వైరుల మొగసాలఁ దానాడి[2]
యుదిరిన దిక్కులయురువుఁ జూచి[3]
యహితభూపతులపై నారంగములు[4] గొని
తివురు[5] భూపతులపై తిరుపుగట్టి[6]
కొసరు మన్నీలపైఁ గోలల[7] వెసనాటి
చెలఁగు[8] భూవరులపైఁ జంపలాడి
వారి సప్తాంగములు చాగ[9] వహులు గొనియె
నిట్టి నీఖడ్గపుత్రికి నీడు గలరె
గాయగోవాళ బల్లరగండబిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మభూరమణుతిమ్మ. 237

సీ. కదనవారాశి రక్తమున స్నానము చేసి
వైరి[10] చర్మంబు దోవతిగఁ గట్టి
సమదారి[11] ప్రేవులు జన్నిదంబులు వేసి
తగవైరి మెదడు చందనము[12] దీర్చి

---

1. A. ఘనతసత్కీర్తియుగాగ ; B. సత్కీర్తియుగాగ.
2. A. B. మెనసిన వైరుల మొగచాలి గానాడి
3. ,, వురువుచూచి
4. B. భూపతులై సారంగములు
5. A. తివిరిభూపతులపై ; తిమ్మభూపతులపై
6. A. తివురు ; B. తివుర
7. A. B. కోమల
8. ,, చలగు
9. ,, త్యాగవహిలు
10. ,, విమత
11. ,, సమరవైరి
12. ,, మెదడుగోపి చందనము

యొరసిన రౌద్రంబు । హోమకుండము సేసి
తఱచైన సరములు । దర్భ చేసి
విమతుల దంతముల్ । వె ల్లక్షితలు[1] చేసి
క్రొవ్వును గఱగించి । ఘృతము చేసి[2]
సొబగుతో వేల్చు నీఖడ్గ । సోమయాజి
యహహా! రేచర్ల సింహాస । నాధినాథ
గాయగోవాళ బల్లర । గండబిరుద
రాయభూపాలుతిమ్మ । భూరమణుతిమ్మ. 238

సీ. నీవు పుట్టినవేళ [నీ*] శత్రువరులకు[3]
దిగు లెత్తి [మఱు] పుట్టు[4] । దినము వచ్చె
నీ వొకించుక[5] నగ । నేర్చినఁ బగవారి
బ్రదుకు లెల్లను నగుఁ । బాటు లాయెఁ
గ్రమముగ నీవు వి । ద్దెము సేయ నేర్చిన[6]
విద్దెల[7] నారైరి । విమతవరులు
ప్రభుశిఖామణి నీవు । పరువాఱ నేర్చినఁ
బరువు లెత్తిరి పరి । పంథు లెల్ల
హాయము నీ వెక్క నేర్చిన । నహితవరులు[8]
కొండ లెక్కిరి తమయిండ్ల । నుండ వెఱచి
రూఢి నీ వాదిగర్భేశ్వ । రుఁడవుగాన
రాయభూపాలుతిమ్మ । భూరమణుతిమ్మ. 239

---

1. A. B. వెల్మక్షితలు
2. ,, 'క్రొవ్వుగరగించటు ఘుతముచేసి.' 'క్రొవ్వ' 'ఘృతము' అనుచోట 'ఘృ'ను 'ఘు' గా కవి భ్రమచే గ్రహించి 'క్రొ' 'ఘృ' లకు యతి మైత్రిగల్గించెను. ఇట్టి ప్రయోగములు 'నవనాథ చరిత్రము', 'భాస్కరరామాయణము' మొదలగు గ్రంథములయందు గానవచ్చుచున్నవి.
3. B. శత్రువీరులు
4. A. B. పుట్టిన
5. ,, నీవువకించుక
6. ,, క్రమమీద నీవు విద్యముగాయ నేర్చిన
7. ,, విద్యల
8. ,, నీవు హాయమెక్క నేర్చిన యహితవరులు

మ. ఘనతన్ బర్వతకందరస్థలమునన్[1] గాల్చిల్చి[2] పైకొన్న చోఁ
గినుకన్ గన్నడరాయ ఘోటమృగపంక్తిన్ గూల్చె నుద్వృత్తిమైఁ
జెనకన్ మత్తమతంగజప్రభు నదల్చెన్ రాముఁడే నేపునన్[3]
గనితిమ్మక్షితిపాలసింహుఁ బొగడంగాఁ బోలదే[4] యేరికిన్. 240

సీ. కల్పవృక్షంబులు గణుతింపఁ బడెఁ జెట్లు[5]
వడిఁ గామధేనువు వట్టిపోవు[6]
తుది నప్పువడి గాలిఁ[7] దూలె నామేఘుండు
రమణఁ జింతామణి రాతిగుండు[8]
పాతాళగతుఁ డయ్యె బలిచక్రవర్తి దా
భాషింపఁ జాగ్రుఁడు పక్షపాతి
యర్కనందనుఁడు దానవరుఁడు దరిద్రుండు[9]
శిబిమేని మాంసంబు చెప్ప రోఁత
యిట్టి దాతలవితరణ మేల చెప్ప[10]
నిన్నుఁ గొనియాడఁ దగుఁ గాని నేర్పుతోడ
నర్థి దారిద్ర్యతిమిర దోషాపహరణ
దినకరాటోప[11] వెలుగోటి తిమ్మభూప. 241

ఉ. గోపతితుల్యభోగ వెలుగోటిపురీంద్రకుమారతిమ్మ [సి]
రూపము విక్రమాంకు[12] నిజరూపముగాక మనుష్యరూపమే
యూపలు కట్ల, కాసిపిధమైన మనుష్యుల కేల గల్గుఁ [గ్రే]
చూపుల రాజ్యలక్ష్మి యరిఁ జూచిన[13] చూపుల వీరలక్ష్మియున్. 242

---

1. A. కంధరస్థలనన్ ; B. కంధరస్థలిని
2. A. B. గాల్చిల్చి
3. „ చామరేయేపునన్
4. „ పాగండబోలఁగే
5. „ బడిశిట్లు
6. „ ఒగికామధేనువు వొర్యగురుపా
7. „ గాని
8. „ గుండె
9. „ ద్యార్స్న దారిద్రుడు
10. „ వితరణుడేమిచెప్ప
11. „ ధీరతాటోప
12. „ విక్రమార్కు
13. „ వీరలక్ష్మి నలిగిచూచిన

శా. శ్రీమత్కాంతిఁ గృహం బ్రతాపమున వాక్ | శ్రీ) ధీవిలాసంబునన్[1]
సామర్థ్యంబున భాగ్యసంపదలఁ జం | చద్బాహుగర్వంబునన్
సోమున్ రాము రవిన్ గవిన్ మురహరుం | సుత్రామునిన్ భీమునిన్
... ...[2] 243

క. ప్రొక్కని రాజులు నీచేఁ
జిక్కని మన్నీలు సేవ | సేయని దొరలున్
లెక్కించి చూత మేరీ
దిక్కులలో రాయవిభుని | తిమ్మయ తిమ్మా. 244

వ. అల గనితిమ్మభూభుజునకు వేదత్రయ శిఖిత్రయ రామత్రయంబు లనందగిన కుమారులు పెదతిరుమలవిభుండును నాయనేంద్రుండును తిమ్మక్ష్మామణియు[3] గల్గిరి[4]. అం దగ్రజుండు. 245

చ. వినుతక పెద్దతిమ్మపృథి | వీధవు చేతి[5] పయోధరంపు వి
ల్లడరు గుణస్వనంబులుఘో | షమై[6] జడిమై శరవృష్టు లీనినన్
జడిసి నభోధ్వగాము లయి | చయ్యన శాత్రవరాజహంసముల్
కడువడి నేగుదెంచె వని | కా[7] వనజాకరతీరభూమికిన్. 246

వ. ఆనల్లగండ్లనాయని[8] సహోదరుండు. 247

సీ. తగువారిలోఁ జౌకళదనము గాంచిన నారి
యింద్రుచేఁ దూలిన | హీనుసగంబు
పురహరాలోకనంబునఁ గ్రాఁగిన మరుండు
పగటికైనను[9] లేని | భానుసుతుండు

1. A. B. వాచ్కధీవిలాసంబునన్
2. A line is missing
3. ,, తిమ్మక్ష్మమణి
4. ,, గల్గెనందగ్రజుండు
5. ,, చేత
6. ,, A. తెల్లడరు...వరషమ్మై; B. వెల్లడరు...వరషమ్మై
7. ,, దేరవనికా
8. According to the prose passage above, the name ought to be Peda Tirumala. Nallagaṇḍla Nāyaḍu is probably an alias of the same chief.
9. A. 'పగలింటికైన'

నడుము వేదటికంబు ♦ వడసిన కరివైరి
పిచివాడైపాలు ♦ వేల్పు టేలు
చిట్టాడి మడుగుఁ జొచ్చిన నాగకేతుండు
పలలాశిచేఁ బట్టు ♦ వడిన వజ్రి
తనదు గాంభీర్యధైర్యసౌందర్యదాన
శౌర్యకీర్త్యభిమానని ♦ స్తంద్రభోగ
ములకుఁ దులయె నా[1] భూమిని ♦ బొగడ నెగడె
నాయనేంద్రుండు సౌఖ్యసంధాయకుండు.[2] 248

సీ. పటహాభేరీఢక్క ♦ ఢాంకృతి ధ్వనులచేఁ
బగతురగుండెలు ♦ పగులువాఱు
హయఖుర ఘట్టనోద్ధత రేణురాగంబు
గగనభాగం బెల్లఁ ♦ గప్పికొనును[3]
బలపరాక్రమవీర ♦ భటరాహుతులచేతఁ
దోరంపు టడవి తుత్తుమురు లగును[4]
కరిఘటాప్రకటసంఘటిత ఘీంకృతముచేఁ
గుంభికుంభీంద్రముల్ ♦ గొణఁగు పడును
నీవు రణరంగభూమిలో ♦ నిలిచినపుడు
గాయగోవాళ ఖడ్గనారాయణాంక
భాగ్యచారిత్ర, తిమ్మభూపాలపుత్ర
నయహరిశ్చంద్ర, వెలుగోటి ♦ నాయనేంద్ర. 249

సీ. నిచ్చకల్యాణంబుఁ ♦ బచ్చతోరణమును
గలిగెఁబో నిర్జర ♦ కామినులకు
సర్వకాలంబును[5] ♦ సరిలేనిసంక్రాంతి
భోగియు గలిగెఁబో ♦ భూతములకు

---

1. A. B. సౌర్యకీర్తియభిమాన నిస్తాంద్రభోగములకు దులయన
2. ,, సంధాయనుండు
3. ,, కొనగ
4. ,, తుత్తుమురుగాగ
5. ,, సార్వకాలంబును

లేములు[1] విడిచి చ।ల్దియు వేఁడియును నిండ్ల
సమకూడెఁ బో మృగ।జాతి కెల్ల
నవత లన్నియుమాని । భువిచారములచేత[2]
వింతయై యొప్పెఁ బో।విహగకులము

ఆహవంబున నాగార్జు । నాద్రిబైటఁ
గొసరి[3] జఘులక్ష్మి నిన్నుఁ జే । కూడినపుడు
సోమకులరాజవర్గని । ర్ధూమధామ
నాయకోపేంద్ర వెలుగోటి । నాయనేంద్ర. 250

సీ. పరశురాముఁడు రాజ । పటలంబు ననిలోనఁ
జదిపిన[4] నాఁటి మాం।సంబురుచులు
కినిసి రాముఁడు దశ।గ్రీవాదిదైత్యులఁ
దునియించు[5] నాఁటి నె।త్తురులరుచులు
కవ్వడి గాంగేయ । ఘనయోధముఖ్యులఁ
జంపిననాఁటి మ।జ్జం[6]పురుచులు
వాసవుఁ డుగ్రజం।భాసుర[7] ప్రముఖులఁ
దునిమిననాఁటిమే । దోరసంబు[8]

... ...

నాయకాధీశ వెలుగోటి । నాయనేంద్రుఁ
జేరి యనిలోనఁ జిరకాల[10] । జీవులైన
భూతములు సౌఖ్యదశదిశా । భూములందు. 251

1. B. వేములు
2. A. B. చవిచారముల
8. ,, మరియునాగార్జునాద్రిజైటకడగి
4. A. రాజ్యపటలంబు...బొరిగొన్న
5. A. B. సమయించు
6. ,, మజ్జంపు
7. ,, వాసవుడుగ్రాజి భాసుర
8. ,, మేదురరసంబు
9. A line is missing.
10. ,, చరితమాలోన స్థిరకాలజీవులై

సీ. పద్మనాయకు లైన । బాంధవు లొకవంక
నుత్తమక్షత్రియు । లొక్కవంక
దండనాథులు[1] మేటి । దళవాయు లొకవంక
నుభయప్రధానులు । నొక్కవంకఁ
గవులు విద్వాంసులు । గణితజ్ఞు లొకవంక
[నుర్విపతులదూత । లొక్కవంక][2]
భటనటగాయక । భామిను లొకవంక
నుచితజ్ఞులగువైద్య । లొక్కవంకఁ
బ్రభులుఁ బరివారములు మిమ్ము । బలసికొలువ[3]
మహిని శోభిల్లు నాస్థాన । మంటపంబు[4]
విమలచారిత్ర తిమ్మభూవిభుసుపుత్ర
సయహరిశ్చంద్ర వెలుగోటి । నాయనేంద్ర. 252

మ అరయన్ దిమ్మయనాయనేంద్రసుతుఁ డాభుజా । యుత్తాసిచేఁ గార్యభా
సురపారాభవభాద్రశుద్ధవితి । సోమాఖ్యవారాన డి[5]
గ్గరి నాగార్జుని కొండదొద్ద రిపులన్ । ఖండించె నాఖండలే
శ్వరనాగేశ్వరలింగభూవినుతకృష్ణావాహినిన్ సాక్షిగన్. 253

చ. అలవునఁ దాళజాఘులను । హైహయులన్ ప్రమదేంద్రుపుత్రునిన్[6]
దోలి సగరుండు భార్గవుఁడు । ద్రోణతనూజుఁడు ద్రుంచినట్లు వి
హ్వలముగ సోమవంశజుని । యావడి యోబళరాజు నాజిలో
నలిగి[7] వధించెఁ దాద్రిపగత్త భళి మావెలుగోటి నాయఁడున్. 254

క. ఆవడి యోబ[8]నృపాలుని
నావడి సేనాయనయ్య । యసిధారఁ బెగం

---

1. A. B. దండనాయక
2. The Mss. repeat here the second part of the previous line
3. This line is not found in B.
4. A. B. నీయాస్థాన మంటపమున
5. ,, కార్యభాసురుండైపరాభవ సంవత్సర భాద్రపదాదిశుద్ధచవితిన్ సోమవార మందాజిద ; 'సురపారాభవభాద్రశుద్ధచతుర్థీ । సోమాఖ్యవారంబునన్ । ధర' అనియు సవరించవచ్చును. ఇందు 'ర్థీ' తేల్చిపలుకవలయును
6. ,, పుత్రుఁడున్
7. ,, తోడరి
8. ,, బోటు

గా వడిని రంభ కైకొని
యావడి సేయంగ దివిజు । లక్కడ బెదరన్[1]. 255

క. సోమకులపరశురామో
ద్దామమహాబిరుదమునకుఁ । దాతలకంటెం
బ్రేమమున వన్నెఁ దెచ్చును[2]
నీమహి వెలుగోటినాయ । నేంద్రుఁడు దలఁపన్.[3] 256

వ. అతని యనుజుండు 257

సీ. ఆజీము ఖాను[4] వే।న్నాఁడి పోఁడిమి బిట్ట
దర మట్టితివి[5] పాండ్య । దళవిభాళ
కలనిలోన యఖూప । ఖానుఁ బోఁ దోలవె
పరువెత్తఁ బ్రతిగండ । భైరవాంక
కుదియించి యలచింత । గుంటధర్మారావు
నడఁచవె[6] రాయవే । శ్యాభుజంగ
బతి[7] మాలఁ జేసి భూ । పతిరావునాగనిఁ
గావవె[8] రణాలయ । కాలరుద్ర
చండించి దేవర । కొండ ఠాణీలను
మర్దించవే[9] చల । మర్తిగండ

1. A. దివిజులక్కడబెదరికి ; B. దివిజులక్కడజేరికి
2. B. దెచుఁ.
3. A. B. ధాత్రిఁ
4. ,, ఆజిముఖాన : V. V. C. p. 86. అజీజిజ్జాఖాను
5. A. పోడిమిపెట్టుదరమెట్టు ; B. పోడిమిపెంటువరమెట్టు
6. A. B. నడచెద
7. B. లతి
8. B. కాలవె
9. A. B. ధాణీలతలలు మొత్తించవే

మల్కిభరాము[1]భూ । మండలేశ్వరునిఁ జెం
డాడవె యవనకో । లాహలాంక
మునుపుగా ముస్తఫా[2] । ఖానుఁ బోఁ దోలవె[3]
దండితో దానచిం । తామణీశ
ధాటిచేఁ జిట్టల । కోట మట్టించవె
యెలమితో మన్నెభ । ద్రేభమూర్తి
ధరయెల్ల నెఱుఁగంగ । దస్తురఖానునిఁ
జెండవె గండర । గండబిరుద
పశుగణంబులఁ గొల్ల । పట్టించవే శౌర్య
వైఖరి గాయగో । వాళబిరుద
ముగురురాజులు మెచ్చ । మగఁటిమిఁ జూపవె
గడిదుర్గమునఁ బరా । క్రమమృగేంద్ర
నీప్రతాపంబు మహిని వర్ణింప వశమె
సర్వబిరుదులకొమర వే । శ్యాభుజంగ
భళిర ! వెలుగోటితిమ్మభూ । పతికుమార
మతిఫణీశ కుమారతి । మ్మక్షితీశ. 258

సీ. సిరులిచ్చి[4] కర్ణాట । సింహాసనాధ్యక్షుఁ
డాదరింపఁగ నెవ్వఁ । డలరెయిల్లె
విఱిగినయని నుండు । వెఱుఁగఁ డెవ్వఁడు కల
నైన నేమఱుపాటు । తోనవైనఁ[5]
దురకమూఁకలఁ బాఱఁ । దోలె నెవ్వఁడు మహో
గ్రాటోపమునఁ గొండ । వీటిముద్దఁ
దను భజించిన బంధు । తతి నెల్లఁ దనయంత
వారిఁగా నెవ్వఁడు । ధరణిఁ బెనిచె

---

1. B. మల్కిభూరాము
2. A. B. ముస్తాఫ
3. ,, పారిగదగవె
4. ,, సిరులిచ్చు
5. ,, తోడనైన

నతఁడు బల్లరగండ కేళాదిరాయ
గాయగోవాళ గండర గండ చండ
సర్వబిరుదుల కొమరవే శ్యాభుజంగ
బిరుదభరితుండు చినతిమ్మ నరవరుండు. 259

సీ. తననేత్రనీరజ ద్వయము సంపద లిచ్చు
నిగురుఁబోఁడికిఁ బుట్టి నిల్లు గాఁగఁ
దనయశఃకందుకం బానరు మాటమీఁటారి
యుబ్బుచన్గవకుఁ బెన్నుద్ది గాఁగఁ
దనముద్దుమోము కాంతాదృక్చకోరదం
పతులకు నెఱ చందమామ గాఁగఁ
దనప్రతాపాగ్ని కందర్పదర్పధ్వంసి
చూఱుఁ గంటికిని నీడు జోడు గాఁగఁ
వెలసె నెవ్వాఁడు మధుమదా వృతతురుష్క
వర్మరక్తరసచ్ఛటా వర్ధమాన
భంగసంఘాత[1] కృష్ణాత రంగిణీసుఁ
డధిపమాత్రుండె పిన్నతిమ్మావనివిభుఁడు. 260

సీ. శ్రీకరంబుగ నీవు చిట్టెలఁ గైకొన్న
దేవరకొండకు దివులు వుట్టె
భీకరంబుగ నీవు పేరూరుఁ గైకొన్న
నానల్లగొండ శౌర్యం బణంగె
దేవులపల్లీవు కవితోఁ గైకొన్న
నరవపల్లెకు జయం బల్లఁదొలఁగె[2]
నాగులపాడీవు[3] వేగమె కైకొన్నఁ
దూలుంద్రగొండ[4] గగ్గోలువడియె[5]

---

1. A. B. గాథసాఘాత
2. ,, జయంబెల్లదొలగె
3. ,, నాగులపాడునీవు
4. ,, తూలిపుండ్రగొండ
5. ,, పడును

వాడపలి నీవు గైకొని | వఱలువేళ
గడమదుర్గంబు లన్నియుఁ | గలువరించె
నెన్న వెలుగోటితిమ్మయ | చిన్నతిమ్మ
మహి మహేంద్ర కుమారతిమ్మక్షితీంద్ర. 261

సీ. రామరా జెఱదిమ్మ | భూమీశుపంపున
మలఁజొచ్చి బోయల | బెళుకుఁ దీర్చె[1]
ముస్తఫా ఖానుని | ముస్తీదుఁ[2] జెడఁ దోలి
భద్రగజంబులఁ | బట్టితెచ్చె[3]
మొనసి దేవరకొండ | మూఁకలు వచ్చిన
ఘోరాజి శిరములఁ | గొట్టివేసెఁ[4]
జలపట్టి[5] యిభరాము | శాహు పంపుల నెల్ల
ధరఁ గృష్ణసాక్షిగాఁ | దఱిమి గెల్చె[6]

నిట్టి విజయంబు లెన్నిలే | వెన్నిచూడ
రాజమాత్రుండె వెలుగోటి | రాయపేంద్రు
తిమ్మఘను చిన్నతిమ్మధా | త్రీశసుతుఁడు
మహితయశుఁడు కుమారతిమ్మప్రభుండు. 262

మ. అళిరామ ప్పెఱ[7] దిమ్మరాజమణియు | న్నా వేంకటక్ష్మాపుఁడుఁ[8]
సెల వన్నంతనె యేఱు దాఁటి గడెలోఁ | జిట్టేల పేరూరు దే

---

1. A. B. బెగడుదీర్చి
2. ,, ముస్తీబు
3. ,, తెచ్చి
4. ,, వేసి
5. ,, చనకి
6. ,, గెల్చి
7. A. హరిరామప్పర
8. A. B. క్ష్మాపతిఁ

పులప ల్నాగులపాడు నాడపలియు ఽ న్నువ్వెత్తుగాఁ[1] జేకొనన్
భళి ! వెల్గోటికుమారతిమ్మఁడు ధరా ఽ భర్తల్ భయుం బొందఁగాన్. 263

మ. రఘురాముం డెఱదిమ్మరా జనుపఁగా ఽ రంజిల్లహన్మంతుఁడై [2]
ఖగరాజై వెలుగోటితిమ్మఘనుఁడే ఽ గాంభీర్యశౌర్యంబులన్
బగవారిం దెగటార్చి రాజహితుఁడై ఽ భాసిల్లె నెల్లప్పుడున్
దగు నార్యాజుకు మన్నెశేఖరునకున్ ఽ దద్వైఖరిన్ బోల్పఁగన్. 264

చ. తివిరి నితాంతకుంతమునఁ ఽ దిమ్మనృతిమ్మవిభుండు గ్రుమ్మినన్
యవనులు నేలఁ గూలు సమ ఽ యంబున నాలుక సాఁచి తత్తను
స్స్రవదరుణంబుఁ గ్రోలి పెలు ఽ చన్ దిశ లల్లలనాడఁ ద్రేఁచు[3] భీ
మవిధిని గొండవీటికడ ఽ మండలదీవిని భూతజాలముల్. 265

వ. అతని కుమారుండు. 266

సీ. తన జనార్దననామ ఽ మునకు భూషణముగా
జనులఁ బోషించు నా ఽ సక్తిఁ దాడరి
భూపతిత్వము దాల్చు ఽ భువనమోహనమైన
సౌందర్య[4]విభ్రమ ఽ చ్ఛాయఁ బ్రబలి
బంధుమిత్రామాత్య ఽ సంధానసౌభాగ్య
పరమసంపత్కర ఽ ప్రౌఢిఁ దనరి
సింహాసనమున వి ఽ చిత్రకారణముగా
సకలపాండిత్యంబు ఽ సంగ్రహించి
పూని రేచర్లకులవార్ధి ఽ పూర్ణచంద్రుఁ
డనఁగ మూరకపురిచెన్నుఁ ఽ డవతరించె
వేడ్క వెలుగోటిగనితిమ్మ ఽ విభుకుమార
తిమ్మయప్రభుచెన్న పృ ఽ థ్వీశ్వరుండు. 267

---

1. A. B. ఉచ్చారణ సామ్యమువలన భ్రమపడి కవి 'వు' 'ఉ' లకు యతి మైత్రికల్పించి యుండవచ్చును.
2. ,, రఘురాముండెఱదిమ్మరాజు వద్దన్ రంజిల్లు హనుమంతుడై. ఇందు వర్గప్రాసముపయుక్తము.
3. B. ద్రెచ్చు
4. A. B. సౌంపార

వ. అతని యనుజుండు. 268

ఉ. సంతతదానకర్ణుఁడు లసద్గుణపూర్ణుఁడు రూపరేఖికా
కంతుఁడు సర్వభూమిధవ కాంతుఁడు మారుతవేగవాజరే
వంతుఁడు నిర్వితర్క[1]బలవంతుఁడు మత్తగజాధిరోహణా[2]
క్రాంతుఁడు తిమ్మభూవిభుఁడు చక్రిసమానుఁడు రాజమాత్రుఁడే. 269

క. అల గనితిమ్మధరిత్రీ
తలనాథలలాము కూర్మి తమ్ముఁడు కరుణా
జలధి [3]పినకొండనరపతి
వెలయుఁ సకలార్థినిలయ విబుధద్రుమమై. 270

సీ. హరివీరవరలంఘు నావమానంబున
గౌరవం బెడలని కంధిరాజు
జంభారిదంభోళిసారధారాహతిఁ
బక్షముల్ గోల్పోని ధర్మశిఖరి
పృథ్వీమరుజ్జయాపేక్షఁ 'గుంజర' యంచు[4]
బొంకు బొంకని ధర్మపుత్రకుండు
రాధేయుదృఢబాణబాధ పీటికి[5] భీతి
నొంది పాఱని శక్రనందనుండు
సాటి సవతు సదృక్షంబు సన్నిభంబు
వితతగాంభీర్యధైర్యసూనృతపరాక్ర
మముల వెలుగోటిపినకొండమనుజనాథ
మకుటమాణిక్యమునకు భూమండలమున. 271

[6]*సీ. గంభీరమగు నంబు గర్భంబున ఘటిల్లి
కూర్మాసనంబుపైఁ గుమురు కొనియుఁ

---

1. A. B. నిర్వితర్కక్ష
2. „ రోహణ
3. „ జలనిధి
4. A. మంత ; B. కుంత
5. A. భాదావీధికి ; B. బాధవీధికి
6. The verses marked with * have been extracted by the compilers of this chronicle from the Bhānumatīpariṇayam of Renṭūri Rangarāju.

దీక్ష్ణమైన వరాహ దేవదంష్ట్రాంకుర
సూచికాగ్రంబున సొంపు గనియు
ఘోరమైన యనంతకుండలి భోగ[1]ప్ర
దీప్తభాగంబునఁ దేజరిలియుఁ
గఠినంబులైన దుర్గమమహా[2]శైలేంద్ర
వికటరూపంబుల విరివి గొనియు
ధీరతప మాచరించి ధాత్రీవధూటి
నిల్చు వెలుగోటిపినకొండ నృపశశాంకు
సంకుమదపంకసంకీర్ణ కుంకుమాంశు[3]
మిళితకేయూరమణిభుజార్గళమునందు. 272

మ. అల ధీరుండగు పిన్నకొండపకు రత్యాకార తిమ్మాంబ ని
ర్మలధర్మోజ్జ్వల[4] యక్కమాంబ తరుణీరత్నంబు సింగాంబయుఁ
గల రంచత్కరుణా[5]క్షమాపతిహితైకశ్రీల శ్రీ[6]భూమినీ
ళలచందంబున నాత్మభర్తకు మనోల్లాసంబుఁ గల్పించుచున్. 273

శా. ఆతిమ్మాంబకుమారకుల్ మెఱసి రత్యాశ్చర్యమార్తాండలీ
లాతేజుండు కుమారతిమ్మపయు హేలావారకాంతామణీ[7]
చేతోజాతుఁడు కోనధీరుఁడు బుధశ్రేణీనుతాఖ్యాతి[8]వి
ఖ్యాతుండౌ పెదకొండశౌరి సుబలుం[9]డారాయభూపాలుఁడున్. 274

శా. అక్కాంబామణి కాంచె రంగవిభు నేచాధీశుఁ దిమ్మక్షమా
భుక్కోటీరుని, సింగమాంబ మదనాభుఁ[10] బెద్దతిమ్మప్రభుఁ

---

1. A. B. యోగ
2. B. P. హోమ
3. A. B. కుంకుమంబు
4. B. P. ధర్మాఖ్యల
5. A. B. గలరంచత్కరుణ
6. ,, స్త్రీ
7. ,, కుమారతిమ్మఘనుఁడేలాగంధచూడామణీ
8. ,, ఖ్యాత ; B. P. ఖ్యాతి
9. ,, సులభుండు
10. ,, మదనాధుఁ

దిక్కోటీయుతసాంద్రచంద్రరుచికీ ర్తిన్ బిన్నతిమ్మప్రభున్
వాక్కాంతాపతి[1] గాండకీరుఁ గనియెన్ వారాశిగంభీరునిన్. 275

వ. తత్కుమారవర్గంబునందగ్రజుండు. 276

సీ. తనువాసనాధైర్య ధర్మాణిమాహులఁ
గాంచనాచలధర్మ కలనవాఁడు
మతిభోగ[2]శక్తిసంతతవిష్ణుభక్తుల
శారదేంద్ర[3]కుమార సరణివాఁడు
నతపోవణారూప నయశౌర్యరేఖల
హరిభావభవగురు స్ఫురణవాఁడు
బలశౌభ్య[4]దానకృపావిశేషంబుల
రామచంద్రఘనాభ రతులవాఁడు
నిహతసామంతసీమంతి సీనితాంత
తాంతహృదయాంత కాంతసంతాపదశది
శాంతవిశ్రాంతకీర్తిల తాంతకుంత
కాంతుఁడు కుమారతిమ్మభూకాంతుఁ డలరు. 277

సీ. సంతతసత్యభాషణము లాతనిసొమ్ము
లతివేలతరధర్మ మతనిసొమ్ము
భవ్యప్రసాదసౌభాగ్య మాతనిసొమ్ము
ఆశ్రితావనఫల మతనిసొమ్ము[5]
దానవాహితపదధ్యాన మాతనిసొమ్ము
మితిలేని సంపద లతనిసొమ్ము
వలరాజుఁ బురుడించు చెలువ మాతనిసొమ్ము
ఆహవకౌశల మతనిసొమ్ము

1. A. B. వాక్కాంతామతి
2. ,, మతిభాగ
3. ,, శారదేందు
4. ,, శౌర్య, 'శౌచ' అనియుం బఠింపవచ్చును
5. ,, ఆశ్రితానఖలమతనిసొమ్ము

యన్వయోచితసంవృత్తి యతనిసొమ్ము
అఖిలవృద్ధోపసేవ[1]నం బతనిసొమ్ము
అనుచు లోకులు వినుతింప ఘనత కెక్కె-
సుప్రభుండు కుమారతిమ్మప్రభుండు. 278

క. ఆనయసీరధియనుజుఁడు
కోనయ శాత్రవులఁ దృణముఁ గొఁటికింపఁగఁ[2] బా
డైన యవసంబు[3] దన్మహి
శానయనాంబువులఁ బసువులకుఁ గాఁ బెరుఁగున్. 279

చ. తదనుజుఁ బెద్దకొండవసుధావరు మార్కొని త్రెవ్వి[4] నెవ్వడిన్
త్రిదశపురంబుఁ జొచ్చిన యరిక్షితిపాలురనెత్తు రుత్పత
త్పదనఖలాక్షలై కటికిఁ బావడలై వలిగుబ్బదోయికిన్
గదురు జవాదియై రతి నొకానొక చెల్వొడఁ గూర్చు రంభకున్.[5] 280

ఉ. ఇమ్ములఁ బెద్దకొండధరణీశ్వరచంద్రుఁడు దాడివోవుచోఁ
గమ్మలు వ్రాయ సర్వకటకంబుల కాఁపులు దారిఁ బాటిలో
కమ్మలు బోయమూఁక లనఁగా నిలు పోపక పోదు రానినన్
గుమ్మలు పోవు లోక మెఱుఁగున్ దమపార్జితహేతిధారలన్.[6] 281

సీ. మాంసల[7]ప్రతిపక్ష మండలేశ్వరమహో
న్నతకంధరంబుల నఱికి నఱికి
వికటాభియాతి పృథ్వీనాథఘనవిగ్ర
హోరుచర్మంబుల నొలిచి యొలిచి[8]

---

1. A. B. వృద్ధావసేవ
2. „ గొరికింపంగాబా
3. „ యవసరంబు
4. „ త్రెల్వి
5. „ రతినాకానాకుచల్వడగూర్చురంభకున్
6. „ కమ్మలు పోయి సర్వకటకంబులకా ఘనుదాకి పారి లో
కమ్ములు బోయమూకలనగా నిలుపోపకపోదురానినన్
కమ్మలు పోవులోక మెరుగున్ తదుపార్జితధాజాతికిన్.
7. „ మాంసత
8. A. వికటాభియతపృథ్వీనాయక విగ్రఘనహోరుచర్మంబులు వొలిచి వొలిచి
B. ...హేమ ...

ఖలవైరి[1] ధారుణీ తలనాథమృదులాంగ
తతులను[2] జక్కఁగాఁ దఱిగి తఱిగి
ముష్కరారాతిమ స్తిష్కాస్థికర్పర
కోటిఁ దుత్తుమురుగాఁ[3] గొట్టి కొట్టి
రూఢి నీఖడ్గసూపకారుఁడు రణోర్వి
వివిధభూతావళికి విందు వెట్టు నార
వెలయ వెలుగోటిపినకొండ విభుకుమార
భువననుతశౌర్య పెదకొండ భూపవర్య. 282

క. ఆయన కూరిమి యనుజుఁడు
రాయనరాధిపుఁడు దానరాధేయుఁడు భూ
నాయకరత్నము కన్నడ
రాయార్పితరాజ్యసుఖనిరతుఁడై యొప్పెన్. 283

సీ. సత్యభామాసము జ్జ్వలుఁ డౌట సంఫుల్ల
రాజీవనయనవి రాజి యగుట
నలఘుగోత్రధురీణుఁడగుట నగణ్యకా
రుణ్యదాక్షిణ్యని రూఢుఁ డగుట
సంపూర్ణసత్త్వని శ్చలుఁ డౌట సదనంత
భోగివిహారవి స్ఫురితుఁ డగుట
నురుపుణ్యజనదుఁడై యుంటఁ గృష్ణావర
జీవనసంగతిఁ జెన్నుగనుట
సిద్ధకృతవర్మరక్షణ శీలుఁ డౌట
నాప్తమిత్రకృతాక్రూరుఁ డగుట విలసి
తాధికానకదుందుభి యగుట వెలసె
రాయనరపతి ఖడ్గనారాయణాఖ్య. 284

సీ. కట్టించె లోకవిఖ్యాతంబుగా వారి
వారణంబులు వారి వారణములు
నిలిపె నెల్లెడల నెన్నిక కెక్కఁగా భూమి
సురగృహంబులు భూమి సురగృహములు

1. A. B. ఘనవైరి
2. ,, తరలంబు
3. ,, మస్తిష్కహస్తి కపాలకోటి తుత్తెనలుగా

చేపట్టె నూర్జిత । శ్రీ లెసంగఁగ[1] ధర్మ
శాస్త్రంబులును ధర్మ । శాస్త్రములును
గాంచె నక్షీణల । క్షణయుక్తి సుకృతిసం
తతులును సుకృతిసం । తతులు వెలయ
నిచ్చె విద్వత్కవీంద్రుల । కెలమి నగ్ర
హారములు పేరుగల యగ్ర । హారములును[2]
సవిధగుండాలవేంకట । స్వామిగాక
రాజమాత్రుండె వెలుగోటి । రాయఘనుఁడు. 285

సీ. ఘోటనిరాఘాట । ధాటిచేఁ బరిపంథి
పట్టణంబుల ధూళి । పటల మాడ[3]
డమరథమామికా[4] । థమథమధ్వనులచే
గిరిదుర్గములు తల । క్రిందు గాఁగ
ఘనధైర్యగుణధుర్య । గతిశౌర్యములఁ జేర్చి
ముగురురాజులు కప్ప । ములు వహింప[5]
స్వామితంత్రద్రోహి । జననాయకుల నాజిఁ
దఱిమికొట్టును వనాం । తరములఁ బడ
భీమసైన్యబలోద్ధూత । భూమిరేణు
రాజిచుళుకితనిఖిలధ । రాధరుండు[6]
విభవభరితుండు పినకొండ । విభుసుతుండు
రసికసులభుండు వెలుగోటి । రాయఘనుఁడు. 286

---

1. A. B. శ్రీలెసంగుచు
2. ,, కాంచన[క్షీ]ణలక్షణయుక్తి సుకృతిసంతతులు వెలయవిద్వత్కవీంద్రులకెలమి నగ్రహారములు పెరుకల నగ్రహారములను
3. ,, ధూరిపటములాడ
4. A. రణథమామీ థమాధ్వనులచె B. రణథమాథమథమధ్వనులచే
5. A. B. వహించె
6. ,, నిఖిలధరాధరుండు

సీ. ఇమ్మైన సొమ్ముకా[1] | యింతిపే రే మది
యొకగొండిపేరింటి | యువిద యేది
మేడపేరన నగు[2] | మించినసఖి యేది
తగఁజేతిపేరిటి | తరుణి యేది
వివరించుమాటలు | వినుపేరి సఖి యేది
మొకములపేరింటి[3] | మొలఁత యేది
నలుదిక్కులకు నొక్క | నలినాక్షిపే రేది
రత్నంబుపేరిటి | రమణి యేది
రమణులకు [నెల్ల] నొక్కఁడై | రాజురాజు
దశమినవముల లెక్కింపఁ | దగిన సతులు
అందులను[4] గల్గుభావంబు | లానతిమ్ము
సరససత్కవిసద్గోష్ఠి | సార్వభౌమ
వెలయ వెలుగోటిపినకొండ | విభునిరాయ. 287

సీ. కలికి సొంపున[5]ఁ బల్కు | విలుకోపునను బూని
వృక్షమహా పేరిట | వెలయు నొకటి
వదరుఁ గూఁతలపేరఁ[6] | బొదలి చెట్టుగ నిల్చి
నదితోడఁ గూడంగ | విదిత మొకటి
యరికట్టుమాటలోఁ | గరఖడ్గ మొనరించి
రాజాన్న[7]రుచులలో | రమ్య మొకటి
వలనుగా దని పిల్వ|వచ్చిన పేరితో
నరయ ఝుంకారించు | గరువ మొకటి[8]
తివిరి భావంబు చతురత | తేటపడఁగ
నర్థ మిది నాల్గుదెఱఁగులు | నానతిమ్ము

1. A. సోమ్మురా
2. A. B. మెడపెరననగుచు
3. ,, మెకముతల
4. ,, అందరను
5. ,, సొమ్మున
6. ,, వదురుగూతలపేరు
7. B. రాతాన్న
8. A. B. వచ్చును పేరిలో......గురుతుదాని

సరససత్కవిసద్గోష్ఠి । సార్వభౌమ,
వెలయ వెలుగోటిపినకొండ।విభునిరాయ.[1] 288

సీ. కుంతలావంతిక।కురు [విదేహ] విదర్భ
[2]మోహనభూముల । మొలక మొల్చి
కాశ్మీరకాంభోజ।కరహాటకర్ణాట
వింధ్యదేశములందు । వేళ్లు పాఱి
పాంచాలబర్బర।బాహ్లికఘూర్జర
సింధుదేశములందుఁ । జిగురు లొత్తి
అంగవంగకళింగ।బంగాళనేపాళ
పుణ్యదేశములందుఁ । బూచి కాచి
ఘనత కెక్కెను నీదాన।కల్పతరువు
లరిజయోపాయ పట్టుత।లాటరాయ
ప్రకటధౌరేయ వెలుగోటి।పార్థివేయ
విక్రమోపాయ పినకొండ।విభునిరాయ. 289

సీ. మదవిరోధుల[3] శిరో।మణులు నేత్రంబులు
దర్పితారాతికే।తనము పడగ[4]
దుర్మదవిద్విష।చ్చర్మంబు కుబుసంబు
శత్రువరాట్టహా।సంబు ప్రోఁత
శాత్రవరాజన్య।శల్యముల్ కోరలు
సమదారివీరర।సంబు విషము
బిరుసైనపగతుర । ప్రేవులు జిహ్వాలు
వినుతరాడ్జీవాని।లములు భుక్తి[5]

1. A. B. రాయవిభుని
2. ,, విదర్భమోహన భూములలదు
3. ,, మదవద్విరోధుల
4. ,, పడిగ
5. ,, మదితరాడ్జీవానలముభుక్తి గాఁగ

గాఁగ[1] సోలుచు నాడుచుఁ గడిమి[2] మెఱసి
రణశిరంబున[3] నిల్చు ఘోరాహి యనఁగ
సరగఁ[4] గ్రీడించు నీఖడ్గసర్పరాజు
విమలచారిత్ర పినకొండవిభుసుపుత్ర. 290

సీ. కరమెత్తి నీకు మ్రొక్కనిరాజు లెవ్వరు
గర్జించు బల్లర గండబిరుద
కలనిలో[5] నీకుఁ జిక్కనిరాజు లెవ్వరు
మదవైరివీరదుర్మదవిదారి
అనిలోన నీకు నోడనిరాజు లెవ్వరు
రమణీయఖడ్గనారాయణాంక
వసుధలో నిన్నుఁ గొల్వని రాజు లెవ్వరు
కొసరక రేచర్లగోత్రధర
అనుచుఁ గొనియాడుచురు నిన్ను నాంధ్రయవన
మగధమాళవనేపాళమత్స్యసభలఁ
బ్రకటధారేయ వెలుగోటిపార్థివేయ
విక్రమోపాయ పినకొండవిభునిరాయ. 291

క. మతి నభ్యసింపవచ్చును
బ్రతి లేదన సకలకళలు[6] రాబివి రెండే
యతిదుర్లభములు విక్రమ
వితరణములు పిన్నకొండ విభురాయనృపా. 292

ఉ. రాయపనాయఁ డాసుకవి రాజమరున్మణి తిమ్మధారుణీ
నాయకుఁ డాసమస్తజన నాథశిరోమణి పిన్నకొండధా
రేయుఁడు నంతకంటె సుచరిత్రుఁడు తత్తనయాగ్రగణ్యుఁడౌ
రాయపనేఁడుఁ బూర్వులతెఱంగునఁ బ్రస్తుతికెక్క ధారుణిన్. 293

---

1. A. B. కణగి
2. B. కరిమి
3. A. B. పురంబున
4. ,, చెలగి
5. ,, కదనమున
6. ,, కథలు

వ. అతనియనుజుండు. 294

గీ. ఆమహాబలు సోదరుం డతిశయిల్లుఁ
బ్రతిభటుల గెల్చు నక్రూరభావ మలర
మెలఁగి యుద్ధవినీతుల మే లెఱింగి[1]
ధరణి వెలుగోటిరంగభూవరవిభుండు. 295

క. రంగక్షితిపతి సాక్షా
ద్రంగపతిం దెలిపె నతఁడు రంతైకదయా
సంగతి నతిసాత్త్వికబు
ద్ధిం గమలావిభవసంభృతిం బరికింపన్. 296

*స్రగ్ధర. స్తంభీభూతక్షితీశాతతపటహాధణంధాణశబ్దంబు నింటన్
గంభీరాయోధనప్రాంగణహతయవన గ్రామణీ కోటిహృద్య[2]
ద్రంభావైవాహవేళాధ్వనితనిబిడవాద్య[3]స్వనంబై తగం బ్రా
రంభించున్ రంగభూపాగ్రణి పటుజయయాత్రల్ బలోద్దండలీలన్.

వ. అతనియనుజుండు. 298

ఉ. ఈక్షితిఁ గాశికానగరి నీల్గిన మాత్ర లభించు నెంచఁగా
భిక్షుపుఁ గూడు యోచపృథివీ[4]తలనాథవతంసు ఖడ్గధా
రాక్షతి మేను వీడిన యరాతికిఁ గల్గు సుధారసంబు త
ద్భైక్షము మంచిదో యమృతపానము మంచిదో యెంచి చూడఁగన్.

సీ. పటికంపు శిలలలో పలినీడ నీవెంట
వచ్చునె పిలిచిన వామనయన
పువ్వారుఁ దీగెలు బోండ్లె నీబడి నిట్టు
లనుచరింపఁగ[5] ధవళాబ్జగంధి
శృంగంబుపై నున్న సింగంబు లాప్తులె
తలయెత్తి[6] చూడను దలిరుఁబోడి

---

1. A. B. మే లెఱింగ
2. B. P; A. B. హతయవనకోటికుద్య
3. A. B. తూర్య
4. ,, ధరణీ
5. ,, పువ్వారు దీగెలబోండ్లు నీబడియెట్లు ననుచరింపగ
6. ,, లాత్మలె తలయెత్తి

పన్నగాననము క్తిపవనంబు శీతమె
సేదార్చుకొనఁగ నోసింహమధ్య
యహహా వశమె పురాకృతమవ ఘుళింప[1]
ననుచు సఖి పల్కు నీశత్రు నబలఁదెలియ
సమరరఘురామ చేచర్లసార్వభౌమ
కొండభూపాలయేచభూమండలేంద్ర. 300

సీ. *జంభారితనుజాత జంభారితనుజాత
సమభోగరూపశౌర్యములవాఁడు
గంధవాహకుమార గంధవాహకుమార
సమవేగశక్తిసత్వములవాఁడు
కుంభినీధరరాజకుంభినీధరరాజ
సమరమాశౌభ్య[2]ధైర్యములవాఁడు
రాజశేఖరమిత్ర రాజశేఖరమిత్ర
సమభూతిరుచినిధానములవాఁడు
జగతి నితఁడనఁ బరఁగుఁ బ్రస్థానసమయ
కల్పితాభీల[3]పటహభాంకారనినద
ఘటితపటుకర్ణకుహరదిక్కటమదావ
ళేశ్వరుండైన[4] యేచధాత్రీశ్వరుండు. 301

వ. అతనియనుజుండు. 302

సీ. చెలపాది[5]కుటిలుండు చేఁదు[6]పుక్కిటనుండుఁ
జుట్టుగాఁ దిరుగాడుఁ బుట్టనుండుఁ[7]
బామరిరాలలోఁబడి పావనుఁడుగాఁడు[8]
నిర్దయుం డేప్రొద్దు నిద్రపోతు

---

1. A. పురాకృతంబా భరింప
2. A. B. శౌర్య
3. B. P. కల్పితాఖిల
4. ,, మదాపధీశ్వరుండైన
5. A. B. 'చదిపాద'. 'చలపాది' సరియైనరూపము
6. ,, చెందు
7. ,, చుట్టులాడిదిగాదుపుట్టగుండు
8. ,, పామరిరాలలో (A. మో) పరిపవనుడుగాడు.

నయ మెఱుఁగఁడు ప్రజాక్షయకారి నడవడి
చక్కఁగా దెంతయు[1] నిక్కలాఁడు
గబ్బి క్రూరుఁడు భయంకరుఁడు దబ్బఱకాఁడు
గణుతింపఁ బెక్కు నాల్కలుగలాఁడు[2]
శేషుఁ డని రోసి భూకాంత చేరి యాడు[3]
ప్రేమ మీఱంగ నీబాహు[4]పీఠ మందు
భవ్యచారిత్ర కొండభూపాలుపుత్ర
ధీరతాటోప వెలుగోటితిమ్మభూప. 303

క. అమ్మనుజనాథుకూరిమి
తమ్ముఁడు పెదతిమ్మభూమిధవుఁ డుగ్రసమి
త్సమ్మూర్ఛితభూభువనక
కుమ్మద[5]వద్వీరవైరికులుఁడై వెలసెన్. 304

క. వినుతనయవినయరేఖా
తనుఁడగు[6] పెదతిమ్మవిభుని తమ్ముఁడు వెలయున్
బినతిమ్మక్షోణీపతి
ఘనదానత్యాగవిజితకల్పక మగుచున్. 305

*సీ. కలధౌతకలధౌతకలధౌతనిలయుండు
ఘనసారఘనసారగంధయుతుఁడు
నరసింహనరసింహనరసింహశౌర్యుండు
భారతిభారతిపాటవుండు
వాహినీవాహినీవాహినీశ్వరమంత్రి
సుకుమారసుకుమారశోభితుండు
మణిరాజమణిరాజమణిరాజనిభకీర్తి
కల్యాణకల్యాణకలితతేజుఁ

---

1. A. B. దింతయు
2. ,, ప్రణుతింప పెక్కు నాలుకలవాడు
3. ,, యాడి
4. ,, మీబాహు
5. B. క। కున్మద
6. A. B. ఘనుడగు

డనుచు జగములు పొగడంగ నలరుచుండు
సమదవిమతవసుంధరారమణసింధు
మంథ[1]జగతీధరేంద్రాయమానబాహు
దండబలహారి వెలుగోటికొండశౌరి. 306

ఆ. ఇలఁ బ్రసిద్ధిఁగన్న యీపదుగుండ్రలో[2]
పలఁ గుమారతిమ్మపార్థివుండు
కొండవిభుఁడు రాయమండలపతియేచ
ధీధనుండు పిన్నతిమ్మనయును. 307

వ. కుమారవంతులై వర్ధిల్లి రందు. 308

చ. ధరణిఁ గుమారతిమ్మవసుధాపతి లక్కమదేవిఁ బెండ్లియై
శరధిశరానుభూరిభుజసాగరవేదములంచు నెన్నఁగాఁ
దిరుపతినేని కొండజగతీరమణుల్ బెదవేంకటావనీ
శ్వరుఁ జినవేంకటాధిపరసారమణుం గనియెన్ గ్రమంబునన్. 309

క. నిరవధికలక్ష్మీ నీప్సిత[3]
వరదానగుణాతివైభవమున ధరిత్రిన్
దిరుపతినాయఁడుఁ దొప్పన్
దిరుపతినాయఁడునిభంగిఁ దేజోధికుఁడై. 310

వ. అతనియనుజుండు. 311

మ. పినకొండక్షితిపాలశేఖరుభుజాభీలప్రతాపాగ్నివై
రినికేతంబులు సొచ్చుఁ దచ్చతురనారీభూరిధమ్మిల్లబం
ధనముల్ నెవ్వడి వీడ్చు నాననసుగంధం బానుఁ జుంబించు న
క్కన రాయుల్ వలువూడ్చుఁ[4] జన్నుఁగవ నొక్కున్ బల్లవప్రక్రియన్.

క. అతనియనుజాతు లార్యా
ర్చితు లాపెదవేంకటయ్య చినవేంకటభూ

1. A.B. మంథ
2. „ పరగఁ బ్రసిద్ధిగన్న యీ పదుగిండ్రలో
3. „ లక్ష్మీప్సిత
4. „ వలపూడ్చు

పతి జనతానతులై [ధర]
నుతికెక్కిరి [1]రామలక్ష్మణుల చందమునన్. 313

వ. సంతతికిఁ దిరుపతినేఁడు మొదలు. 314

క. కురుపతి మానోన్నతికి న[2]
మరపతి తద్ఘటితారిమహిమను[3] విలస
ద్గురునకుఁ బ్రతి మతి[4] [గిరిపతి]
తిరుపతినరపతి మహాధృతిఁ నుతికెక్కెన్. 315

క. తిరుపతినరపతి యల దా
మర[5]ధర్మక్షోణిపతికొమారిత ధర్మాం
బ రమాసమఁ బరిణయమై
పరఁగఁ[6] బినకొండతిమ్మప్రభువులఁ గనియెన్.[7] 316

వ. అందగ్రజుండు. 317

చ. తిరుపతినేనికొండజగతీతలనాథు మహోగ్రధాటికా
తురగఖురోత్థభూరజము దూరవిరాగముఖోజ్జ్వల[8]ద్ద్విష
త్కరిగమనాపరంపరకుఁ గంచెలయై పటవాసమై మనో
హరపరిధానమై యహరహం బలుకించుఁ[9] దదీయవల్లభున్. 318

సీ. నలువనెమ్మోముమేడలనాడు[10] తెలిపాప,
పాఁపజందెమునఁ జూపట్టుసామి

1. A. B. నుతు లొప్పిరి
2. ,, వను
3. ,, మరుపతి తద్వైభ్రతుతారి మహీపతి
4. ,, ప్రతినది తిరుపతి
5. ,, దామెర
6. ,, నరనుతు
7. ,, ప్రభుగనియెన్.
Though Pinakonda and Timma are mentioned in this stanza as the only sons of Tirupati, he had also two other sons, Ranga and Krishna, whose valour is described below in stanzas. 322-327.
8. ,, దూరతిరాగముఖాజ్వల
9. ,, యహరహంబులకించు
10. ,, మెడల

సామిచ్చి బలుజెట్టిఁ[1] జంపి నాతనియన్న
యన్నల్లదేవుని యనుఁగు[2] పట్టి
పట్టిముల్ చెఱసాలఁ బెట్టిన దొరమావు
మావులపూవిల్తు మామకొమరు[3]
కొమరుమాటలకు మాఱ్గొట్టిన[4] రాపగ
పగతేవ[5] పేరుబ్బు వాయుపాలు
పాలుగెల్పునఁ గొన్న నేర్పరి వలమురి
మురిపెమున వేల్పుపెద్దను మోచు పులుఁగు
పులుఁగుచెప్పిడితపసిచే పుడుకురాయి
రాయతిరుపతితిమ్మ నీ తాఁగ యశము. 319

సీ. ఉబ్బురెప్పలు విచ్చి బిబ్బిన సౌర నేర్చి[6]
యూరుపుగాలికి[7] నోసరిలదు
కవుడుదేరుకవాసనవుర చేతుల నప్ప
ళించి స[8]గ్గటనిటఁగొంచెపడదు
కైజుట్టుకొన్న సైకపుకసీదు రుమాలు[9]
తుడుపులకోడి[10] గొంగడలకు డిగదు

---

1. A. B. జట్టి
2. A. యన్నల్లదేవర యగ్గుపట్టి ; B. యన్నల్లదేవర యడుగపట్టి
3. B. మామరుకొమారు
4. B. మాటలకుమాన్గాట్టిన
5. A. B. తేన పెరుబ్బు
6. „ నౌరనేర్చి
7. A. ఖాలి ; B. భావి
8. A. B. కపుడు దేరుకవాసన వురచేతులనప్పళించి సగ్యటు నిటకొంచపడదు
9. „ కళిదురూమాలు
10. A. గొరడు ; B. గొడడు

దవులతా బాదు[1] గందపు కాకితంబునఁ[2]
బలుమారు సద్దిఁ[3] బాసిపడను
మధురసాస్వాదమదఘూర్ణమానయవన
పరివృఢా[4]పేక్షణాశ్లిష్ట పవనజనన
తిరుపతినృపాలుతిమ్మభూవర త్వదీయ
ధాటికా ఘోటకఖురోత్థ[5] ధరణిధూళి. 320

ఉ. నీ చిరదానవారితటినీపతి నాని పయోధి యించుఁ ద
త్తేచన[6] వర్ధమానతృణసేవ సమస్తము నిచ్చు దేవతా
నైచికి తత్కరీషభజన న్మణి[7] కల్పక మిచ్చు సర్వదా
త్రాచరణంబు నీవలన నైనది[8] తిమ్మనృపాలశేఖరా. 321

ఉ. దేవమహీజ మందె నొకదిక్కున మంజరి[9] చంద్రుఁ డందెఁ దా
రావళి వార్షికాంబు[10] ధరమందె నుదాహరణంబు నీతసం
భావన మింటివార్తలవి మున్నను నీవలె నెవ్వరందిరెం
తే వసుధాస్థలిన్ దిరుపతిప్రభుతిమ్మ మహాప్రబంధముల్. 322

సీ. శ్రీరామపాదరాజీవయుగ్మమరంద
రసమి[11]ళన్మత్తసారంగ రంగ
పరవరూధిన్యుత్థపటహాదంధణవిస్ఫు
రద్రావనృత్యత్తురంగ రంగ

---

1. B. దవులతో బాదు
2. ,, కాళితంబున
3. ,, నధిన
4. A. B. పరిదృఢా
5. A. ఘురాద్ధధరణీధూళి
6. ,, త। చ్చెచన ; B. చ్చెచన
7. A. B. భజన్మణి
8. ,, ధా। త్రీచరణంబు...నైనధి
9. A. మంజలి
10. A. B. కంబు
11. ,, సమ్మిశ్ర

రిపువపుర్వీగళితాస్రశ్రితజయశ్రీపరి
రంభశుంభద్రణరంగ రంగ
కీర్తినిర్జితకార్తికీచంద్రధవసుహీ
ధ్రపటీరగంగాతరంగ రంగ
సకలసుకవీంద్రగాయకసరసవిబుధ
రక్షదక్షిణవిమలాంత[1]రంగ రంగ
తరుణలావణ్యవిజితకందర్పదర్ప
నిరతశోభాంగ తిరుపతినేని రంగ. 323

సీ. వినవచ్చె నదె నీరవేశ్యాభుజంగుని
జయభేరికాస్ఫురచ్ఛంఖరవము
కన్పట్టె నల్లదె గాయగోవాళుని
ధవళాతపత్రకేతనచయంబు
చనుదెంచె నదె రాయచౌహత్తమల్లుని
గజతురంగానేకఘనబలంబు
మార్కొనె నదె మీఱి మన్నెహంవీరుండు
గాండివివైఖరి గదనమునను
ననుచు నీధాటికిని నోడి యహితు లెల్లఁ
గాన కేఁగిరి నిను నాజిఁ బూనలేక
సూనశరగాత్ర తిరుపతినేనిపుత్ర
సంగరాటోప వెలుగోటిరంగభూప. 324

సీ. గర్వదుర్వారభీకరశత్రునాయక
భూధరంబులకు దంభోళిధార
శుంభద్భుజారంభదంభశాత్రవరాజ
కుంభీంద్రహర్యక్షడింభకంబు
కుటిలప్రచారవిస్ఫుటవైరిభూపాల
జలధరోద్ధూతజంఝూనిలంబు
సంగరపాటవోత్తుంగారిభూనాథ
పాథోధిజిద్బడబాగ్నికీల

1. A. రక్షణ రక్ష విమలాంత; B. రక్షణక్షణవిమలోత్త

నీకరాబ్జాతసంభూతనిబిడహేతి
యూర! యుద్దండవృత్తివీరాగ్రగణ్య
భళిర! వెలుగోటితిరుపతిప్రభుకుమార
రంగధీర మహాహవాగ్రశాత్రవవిదార. 325

చ. దురమున వైరిరాజులను దోర్బలశక్తిని ఖడ్గధారచేఁ
గరకరి గాఁగఁ జంపుదు వఖండితవిక్రమ! రాముకైవడిన్
గురుతరకీర్తిహార వెలుగోటిధురంధర మేలుమేలురా
తిరుపతినేనిరంగ సుదతీనవమోహనపంచసాయకా. 326

సీ. మత్తారిభూపాలమస్తకంబులె కాని
ఖండించ దార నీఘనకరాసి[1]
వైరిధాత్రీనాథవక్షంబులే కాని
వరుస మెట్టదు నీదు వరహయంబు
విరసావనీంద్రుల వెన్నుపైనే కాని
తాఁకదు నీచేతి తఱటువెట్టు
గర్వితాహితరాజగాత్రంబులే కాని
కాలరాయదు[2] నీదుగంధగజము

శత్రుమదభంగ రాజవేశ్యాభుజంగ
దండితారాతి బల్లరగండబిరుద
ప్రకటచారిత్ర తిరుపతిప్రభుసుపుత్ర
కీర్తివిస్తార వెలుగోటికృష్ణధీర. 327

సీ. మత్తవిద్విషబాహుమధ్యవీథులఁగాని
వేడెంబు లిడదు నీ విజయతురగి
కిల్బిషాహితగర్భకీలాలములఁగాని
పానంబు గొనదు నీభద్రకరటి[3]

1. A. B. కరాళి
2. ,, ఖండించదార
3. ,, కరము

గంధాంధ[1] శాత్రవానీకకంధరంబులఁ గాని
చేరదు రోఁటకు నీచేకటారి
ప్రతిభటోద్భటవీరభటకోటిపైఁ గాని
కదియదు నీసముత్కటభటాళి
భళిర ! ప్రతిగండ భైరవపంచపాండ్య
దళవిభాళమహాబిరుదప్రసిద్ధ
విజయవెలుగోటి తిరుపతివిభు[2] కుమార
విమలచారిత్ర కృష్ణపృథ్వీకళత్ర. 328

వ. ఆపెదకొండప్పనేని వంశావతారం బెట్టి దనిన. 329

క. ఘనుఁడు పెదకొండభూపతి
ఘనకైశిక యల్లమాంబికం బరిణయమై
కనియెఁ బెదతిమ్మవిభుఁ జె
న్ననరేశుని వేంకటాద్రినాథవరసుతున్[3]. 330

వ. అందగ్రజుండు. 331

ఉ. ధీ యని పెద్దకొండజగతీవరు తిమ్మనృపాలుఁ డాగ్రహ
ప్రాయమనీషి వాఁడిఁ బలుపక్ వెలి పగ్గలమై[4] తెరల్పఁగాఁ
బోయి విరోధు లుగ్రవనభూములు సొచ్చి ఫలచ్ఛదోదక
స్వీయ[5] విధేయులై యనుభవింపుదు రుగ్రతపస్విధర్మముల్. 332

వ. అతని యనుజుండు. 333

సీ. అరిమనోమండలంబు బర్కమండలమును
భయమంది పటపటపటనఁ బగుల
రణభోగసంవ్యాప్తి రంభావధూప్రాప్తి[6]
తమకించి తటతటతటను నదర

---

1. B. గంధాంబ
2. A. B. ప్రభు
3. B. తిమ్మబరువిభు చన్ననరేశు వెంకటాద్రినాథవరసుతుల్
4. ,, వెలపగ్గలమై
5. ,, స్థేయ
6. A. రంభావసవ్యాప్తి B. రంభాపసవ్యాప్తి

ఘటపంతరవము నుద్భటకుంతరవమును
చెనఁగొని పెటపెట పెటను నెగడ[1]
శరనికాయంబును శాత్రవనయనాశ్రు
తోయంబు తొటతొట తొటను దొఱఁగఁ[2]

చిత్రమైయుండు నీదండయాత్రమహిమ
ధాత్రి ముక్తాతపత్రితోద్దండకీర్తి
విభవవిస్తార పెదకొండవిభుకుమార
సింధురాటోప వెలుగోటిచెన్నభూప. 334

వ. త దనుజుండు. 335

చ. కలగలరాజు నిండుదయ గల్గినరాజు మొగంబునందు న
వ్వలరెడురాజు నీతి వినయంబుల మించినరాజు శాంతిచే
బలసినరాజు పాడియును బంత మెఱింగినరాజు కీర్తులన్
వెలసినరాజు కొండవిభువేంకటనాథుఁడు రాజమాత్రుఁడే. 336

ఉ. శ్రీలలితుండు వైరిగజసింహుఁడు దాతలచక్రవర్తి ది
క్కీలితకీర్తి నీతిపదఖేలనలోలుఁడు ధర్మకర్మసం
శీలుఁడు సుప్రసన్నగుణసింధువు మాపెదకొండధారుణీ
పాలునివేంకటాద్రి ధృతి పాకహిమాద్రి నృపాలమాత్రుఁడే. 337

వ. సంతతికిఁ జెన్నప్పనాయఁడు మొదలు. 338

సీ. గండికోటాదిదుర్గము లనర్గళశక్తిఁ
జలపట్టి సాధింపఁగలఁడె యొకఁడు
కుతుపనమల్కాపం పతిభయంకరవృత్తి
గదిసిన డీకొనఁగలఁడె యొకఁడు
కయ్యంబులో మన్నె కంఠీరవులకెల్లఁ
గన్నాకుగా నిల్వఁగలఁడె యొకఁడు
తననిజస్వామికి ఘనజయాంగనలను
గైకానుకలు సేయఁ గలఁడె యొకఁడు

1. A. B. లనుగొని పెటతటతటనునదుర
2. ,, తమకించితటతటనునదుర

నీవిధంబునఁ గలిననిర్ణిద్రయవన
వాహినీఘోరరక్తప్రవాహనివహ
నవ్యసంధ్యాయమానపేన్నాజలౌఘ[1]
చిత్రితాటోప వెలుగోటిచెన్నభూప. 339

సీ. నీపేరు చెప్పిన నిష్ఠురారాతిబిం
బోష్ఠుల గర్భంబు లూడిపడును
నీడాకఁ జూపిన నిర్ధూమధామమై
పరభూము లూడనిఁబాడుచుండు
నీపంపుమాత్రాన నిజభుజాహంకార
మన్నరాజన్యుల మదము లణఁగు
నీవు ముట్టిడైన నిఖిలదుర్గాధిప
ప్రకరంబు గుండెలు పగిలిపాఱు
సాహసంబున నీయంత సార్వభౌముఁ
డరయ నెవ్వాఁడు మూఁడు సింహాసనముల
భూరిగుణహార వెలుగోటిపురవిహార
భాగ్యసంపన్న కొండభూపాలుచెన్న. 340

ఉ. క్రొత్తలుగాఁగ నేఁడు వెలుగోటిధురంధర చెన్న నీవు దం
డెత్తినవార్త [మున్మును] పోకింత వినంబడె నేని భీతిమై[2]
మత్తవిరోధిరాజు లభిమానము లూడిచి యెక్కడెక్కడేఁ
జొత్తురుగాక నీ కెదురు శూరులు లేరు ధరాతలంబునన్. 341

సీ. యక్షరక్షఃకులాధ్యక్షశిక్షణ[3]దక్ష
దీక్షోపదేశి నీదృఢబలంబు
జంభసంభేదిదోస్తంభదంభోళిసం
రంభగుంభనము నీరణవిధంబు

---

1. A. B. నవ్య సంధానమానపెన్నాజితౌఘ
2. ,, దం।డెత్తినవార్త యొకింతవినంబడెనేనిభీతిమె
3 ,, అక్షరక్షఃకులాధ్యక్షవీక్షణ

ఘోటఘోటీనిరాఘాటధాటీసము[1]
త్పాటితక్షోణి నీప్రబలధాటి
భీమభీమాలికాక్షామధూమధ్వజ
స్థేమధామంబు[2] నీతేజ మహహ
ప్రస్తుతింపంగఁ దరమె దుర్వారవిరోధి
కంఠరక్తావగాహోగ్రఖడ్గజనిత
విజయరేఖాధరీభూత[3]విక్రమార్క
వీర్య[4]సంపన్న పెదకొండవిభుని చెన్న. 342

ఉ. బల్లిదమైన బెబ్బులికిఁ బాఱుమృగంబులరీతిఁ గాక యా
చిల్లర మన్నెమూఁకలు విజృంభణవృత్తికి నానఁ బూనునా
బల్లరగండమూర్తి రణభార్గవరాముఁడు కొండధారుణీ
వల్లభుచెన్నుఁ డాజి కిదె వచ్చెనటన్న బరువెత్తు మృత్యువుల్. 343

సీ. తారాధిపతియును దారాధిపతియును
దారాధిపతియు నీతరమువారు[5]
కమలాధిపతియును గమలాధిపతియును
గమలాధిపతియు నీకరణివారు
పద్మాధిపతియును బద్మాధిపతియును
బద్మాధిపతియు నీపగిదివారు[6]
ఖచరాధిపతియును ఖచరాధిపతియును
ఖచరాధిపతియు నీకడిమివారు[7]
శేముషీసత్కళాజ్ఞావిశేషమాత్ర
తాపనైర్మల్యవాగ్ధనురైష్ణపుణ్యప్ర

---

1. A. B. ధాటీకనో
2. ,, దామంబు
3. ,, రేఖాదరీభూత
4. ,, వీర
5. A. తరమువాడు ; B. కరణివాడు
6. A. పగిదివాడు ; B. నీకరణివాడు
7. A. B. కరణివాడు

క్షితిరణస్థేమభోగైకవితరణముల
జిష్ణుతాటోప వెలుగోటిచెన్నభూప. 344

వ. అతనికుమారులు. 345

చ. అనుపమలీలఁ గొండవసుధావరు[1] చెన్నని వేంకటాద్రి పా
వనగుణశీలుఁడై యుభయవంశపవిత్రకుఁడై బలాఢ్యుఁడై
ఘనుఁడయి కీర్తిమంతుఁడయి గర్వితవైరివిభాళుఁడై జగ
జ్జనవరపూజ్యుఁడై నిజభుజాసముపార్జితరాజ్యుఁడై మనున్. 346

వ. అతనియనుజుండు. 347

సీ. సకలవిద్యల భోజుసాటికి[2] వచ్చు స
ర్వజ్ఞసింగక్షమారమణుఁ డొకఁడు
బిరుదుమన్నీలపైనుతిమి మ్రొక్కులు గొను
గనితిమ్మధారుణీకాంతుఁ డొకఁడు
శూరులు మెచ్చ నూఱాఱుగెల్పులు గెల్చి
మీఱు కస్తురిరంగశౌరి యొకఁడు
సింహాసనస్థులచేఁ బూజఁ గాంచు మీ
తండ్రి చెన్నప్రభూత్తంసుఁ డొకఁడు
అందఱను మించి పద్మనాయఁకకులంబు
వెలయఁ జేసిన మరువంపుమొలక వౌర
బుధజనాధార వెలుగోటిపురవిహార
యతులగుణజాల వేంకటపతినృపాల. 348

మ. భళిరా! యప్రతిమానదానగుణశుంభన్మానుమఖ్యాతులన్
గలరా నీసరి రాయమన్నదొర లీకర్ణాటకక్షోణిలో
నలనాసత్యశుభాకృతీ విదళితోన్మత్తారిధాత్రీపతీ
వెలుగోటీపురధామ వేంకటపతీ విద్వన్నుతోద్యన్మతీ. 349

---

1. B. వసుధామర
2. A. B. భోజునికిసాటికి

సీ. రాజులలోఁ దిమ్మరాజుదే ధైర్యంబు
మన్నీలలో నీదె మగతనంబు
పెనుగొండనుండి వచ్చిన దాడి[1] తెగువకు
గట్టైన బద్దలు[2] గాక పోనె
దొడ్డ కొంచెముఁ జూచు దొరల గండఁడు[3] వాఁడు
ప్రతిగండభైరవ ప్రతిభ నీది
ఎలగోలు చిల్లరబలము లానవు[4] వాని
పూని నీకై జీతమానె నౌర
వేడ్క నినుఁ జేరె సంగ్రామ విజయలక్ష్మి
రంభ కౌఁగిలిఁ జేరె నా రాజవరుఁడు
భళిర ! వెలుగోటిచెన్నభూపాలపుత్ర
భవ్యగుణశీల వేంకటపతినృపాల. 350

సీ. కొరలెనా బారుల కుఱికి యెంతటి దునే
దారి నైనను జెండి పాఱవైచు
నిచ్చెనా కోర్కెల నిచ్చి తండోపతం
డములుగా నర్థిసంతతులఁ బ్రోచుఁ
జేరెనా హొయలు మిటారికత్తెలకు సా
క్షాన్మన్మథునివలెఁ గానుపించు
నవ్వెనా నిండుపున్నమపండువెన్నెలల్[5]
చల్లి కొల్వెల్ల[6] రంజిల్లఁ జేయు

---

1. A. దాని ; B. దాగి
2. A. గట్టైబద్దలుగాక ; B.. గట్టైబధలు గాక
3. A. గంన్నడు ; B. గున్నడు
4. B. లావు.
5. A. B. వెన్నెలలు జల్లి
6. ,, కొలువెల్ల

నట్టిరాహుత్త[1]సంతతత్యాగభోగ
భాగ్యశాలి పదానతపరనృపాల
పాళి[2] వెలుగోటిచెన్నమ[3]ప్రభుకుమార
హేళి[4] వేంకటపతిమహీపాలమౌళి. 351

సీ. ఒకపాటికుట్ర[5] మన్నకుమాళ్లు[6] నూఱార్లు
కూడినఁ గన్నత్తి చూడఁ గలరె
యటుగాక రాయ లంతటి వజీరులు వేవు
రైనను నీవాటు కాఁగఁ గలరె
డాక నంతటి[7] కిరీటముల రాజులు లక్ష
చేరిన నెదురాని పోరఁ గలరె
మఱి పాదుశాహులె మెఱసి కోట్లకొలంది
నిలచి పోరిన మీఱి గెలువఁ గలరె
బలయు నీ దుముదారుపంపులకు నలుకు
దఁరు మరుత్పుతులైనను దుది నిజంబు[8]
విన్నవించెద వెలుగోటిచెన్నభూమి
పాలకుని వేంకటపతీంద్ర భాగ్యసాంద్ర. 352

సీ. మునుమున్న తనధమాధ్వని[9]విరోధినృపాల
కుల దుర్గములు పెళాపెళలు[10] సేయ
నటు చేరఁ దన తేజి పటుహేష లరిభూభు
జుల గుండియలు గులాగులలు సేయఁ

---

1. A. B. అట్టిరావింత
2. ,, పాలి
3. ,, చెన్న
4. ,, హేలి
5. A. కుట్ర; B. కుట్ట
6. A. B. కుమార్లు
7. ,, నంతటి
8. ,, యిది నిజంబు
9. ,, ధమామిధ్వని
10. ,, పెళాపెళలు

దరి నొక్కఁ దనహేతి తతవైరిరాజన్య
మకుటాగ్రములు వకావకలు సేయ
మఱి మీఱి తనధాటి మహనీయబిరుదాంక
ములు వారిధుల బెళాబెళలు సేయ
మించె నిదె గాయగోవాళపంచపాండ్య
దళవిభాళాదిజాగ్రదుదగ్రబిరుద[1]
పాళి వెలుగోటిచెన్నపప్రభుకుమార
హేళి వేంకటపతి[2] మహీపాలమౌళి. 353

సీ. సర్వజ్ఞసింగభూజాని సద్గుణవార్ధి
యాలవాలంబుగా నంకురించె[3]
నిర్వాణరాయమహాశ్వరమణశౌరి
నవకృపావృష్టిచే[4] ననలుసూపె
గనితిమ్మధారుణీజననాథమూర్ధన్య
జిష్ణువైభవమునఁ[5] జెట్టుగట్టె
మీతండ్రి చెన్నపమేదినీశ్వరు[6] భుజా
శక్తిచే శాఖోపశాఖ లయ్యె
నేఁడు భవదీయసద్గుణానీకగరిమఁ[7]
బూచి కాచి ఫలించె సంపూర్ణకీర్తి
పండఁబాఱిన వెల్గోటివంశశాఖ[8]
ప్రకటితాటోప వేంకటపతిమహీప. 354

---

1. A. జాగ్రదుదగ్ర; B. జాదుదశ్రీ
2. A. B. వెంకటమహీ
3. ,, నంకురించి
4. ,, నవకృపాదృష్టిచే
5. A. మూర్ధన్యముజిష్ణు వైభవమున; B. మూర్ధన్య...ష్ణు వైభవమున
6. A. B. చెన్నపృధ్వీశ్వరు
7. ,, నీపగరిమ
8. ,, పాటవారుని శాఖవెల్గోటివారు

శా. బీటల్ వాఱెను దిక్తటంబు నగముల్ బెట్టూఁగె నంభోనిధుల్
తేటం బాసెను నీటఁ జాడరవిదీప్తిన్[1] మాసెఁ బో నీ డమా
మీఁటోకించిన శాత్రవుల్ చెదర కేమీ నిల్తురే యాజి వె
ల్గోటీచెన్ననృపాలువేంకటపతీ లోకైకరమ్యాకృతీ. 355

శా. అంధీభూతము లా దిగంతరము లుద్యజ్జంతుసంఘంబుతోఁ
గంధుల్ ఘూర్ణిలుఁ గొండ లుర్వెఁ బడు దిగ్దంతుల్ వెసం గ్రుంగు నీ
ధంధంధాణధమామికార్భటికి నై దర్పారిదంభాటవీ[2]
గంధేభా వెలుగోటివేంకటపతిక్ష్మానాథకంఠీరవా. 356

సీ. అనిలోన గెల్చి తెచ్చిన గజంబులఁ[3]గాని
సజ్జారములఁ గట్టి సాకఁబోడు
బిరుదుమన్నకుమార్ల బింబాధరలఁ[4] గాని
చెఱలఁ బట్టించఁ డుద్ధారత మెఱసి
గడివిరోధుల మాంసఖండంబులే కాని
భుక్తిసేయఁడు ఖడ్గభూతమునకు
సాహసోద్భటవీరరాహుత్తులనె కాని
పాటింపఁ[5] డితరభూపతుల సరణి

అతఁడు సంగరగాంగేయవితతశౌర్య
గాయగోవాళఖడ్గనారాయణాది
బిరుద వెలుగోటి[6] చెన్నభూవరసుతుండు
ప్రథనవిజయుండు వేంకటపతిఘనుండు. 357

వ. ఆరాయప్పనేని వంశావతారం బెట్టి దనిన. 358

క. వెలుగోటిరాయనరపతి
కలితమునన్[7] లింగమాంబికం బరిణయమై

1. A. B. జంధిరవిదీప్తుల్
2. ,, దంభావనీ
3. ,, గజంబులనె
4. ,, బింబాధరల
5. ,, పాలింప
6. ,, బిరుదువెలయు వెలుగోటిచెన్న
7. ,, కలితమునలింగ

కులనగధీరుఁ బ్రతాపో
జ్జ్వలు వేంకటనృపు యశోవిశేవర్ధనుఁ గాంచెన్. 359

*శా. ఆరాయక్షితినాథమౌళికి విపక్షాద్రీంద్రదంభోళికిన్[1]
ధీరోదాత్తునకున్ జనించి[2] గరుడాద్రిస్వామి విస్తీర్ణ తే
జోరాశి ప్రకటీకృతాంశుఁ డన మించెన్[3] వేంకటాద్రీశ్వరుం
డారత్నాకరకుంభినీవలయరక్షారూఢకారుణ్యుఁడై. 360

*సీ. శేషాచలేంద్రవిశేషధామంబున
నెలకొన్న విఖ్యాతి నెఱపువాఁడు
బాలార్కరుచి గన్న పద్మరాగంబునఁ
గనుపట్టు నఱచేయి గలుగు[4]వాఁడు
లలితహారంబుల యలమేలు జిగిఁ గూడి
తళుకుమీఱిన యురస్థలమువాఁడు
విబుధకంటకరాజిఁ గబళించు చాయల
డాఁకొన్న పసిఁడి కోటారివాఁడు

ధరణిదేవతలను బ్రసాదములఁ దనిపి
సంతతానంద [మును] గూర్పఁ జాలువాఁడు
వేంకటస్వామిగతి రాయవిభుకుమార
వేంకటస్వామి దిక్కుల వెలయుచుండు. 361

సీ. పౌజు[5]లల్లంతనె పరిపాటిగాఁ జూచి
యుండ కేఁగెదువాని గుండెదిగులు

---

1. B. P. మందాద్రికిన్
2. A. B. జనించు
3. ,, ప్రకటీకృతాంశుఁడు జనించున్
4. ,, నరచాతిగలుగువాఁడు
5. ,, పంజులు

తనసేన కొంచె మాతలి సేన[1] ఘనమని
వీఁగఁ జూచెడువాని । వెన్నుతలటు
తారసించిన చోటఁ । దానెక్కి పొడుచక
బంటుఁజూపెడువాని । కంటుమగఁడు
అరిరాజకరిఘట । లల్లంత నెదిరిన
నిలువని మన్నీల । నొత్తిపిడుగు
అనుచుఁ గొనియాడుచుందు రిన్ను । నర్థివరులు
కురుకొంకణటెంకణ । ఘూర్జసభల[2]
వనధిగంభీర రాయభూవరకుమార
విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి వేంకటేంద్ర. 360

సీ. ప్రాణదానము సేయు । ప్రతిగండభైరవ
యభయ మీ ఖడ్గనారాయణాంక
నేర మెంచకుము హిందూ[3] రాయసురతాణ
దయఁ జూడు రిపుగజ । దళవిభాళ
కాపాడుమీ యన్మగంటిపురాధీశ[4]
కరుణింపు[5] బల్లర । గండబిరుద
రక్షింపు[6] కాకతరాజ్యసంస్థాపక[7]
బ్రదికింపు శశికుల । పరశురామ[8]
యనుచు మ్రొక్కెద రెపుడు నీ యరినృపాలు[9]
రాజకిని నోడి నీపదాంభోజములకు

---

1. A. B. మావలిసేన
2. A. కురుకొంకణ ఘూర్జరాజన్యసభల; B. కురుకొంకణ టెంకణ ఘూర్జ రాజన్య సభల
3. ,, నేరంబులెంచకిందూరాయసురతాణ
4. ,, కాపాడుమనుమగంటి పురవరాధీశ్వర
5. ,, కరుణించు
6. ,, రక్షించు
7. ,, కాకతిరాయరాజ్య స్థాపనాచార్య
8. ,, సోమకుల పరశురామ
9. ,, నీవైరిరాజు

సర్వబిరుదరరాయవే ॥ శ్యాభుజంగ
విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి ॥ వేంకటేంద్ర. 363

సీ. వ్రాలుఁ బెట్టనికమ్మ ॥ వ్రాలసర్గళముగా[1]
నడుప నేసింహాస ॥ నస్థుఁ డోపు
నెట్టికార్యం బైనఁ ॥ బట్టినఁ జలపట్టి
తుద నిర్వహింప నే ॥ దార తనర్పు[2]
విగడియ నూఱాఱు ॥ వేలు గూర్పను విప్ప[3]
ఘనతమై నేన్నృపా ॥ లునకుఁ జెల్లు
సురథాణి గజపతి ॥ నరపతు లాశింత్రు
బలిమి కేమన్నిని ॥ ప్రాపుదాపు
అతఁడు మన్నినిమాత్రుఁడే ॥ ప్రతినృపాల
వర్గసంహారసమరో ॥ గ్రభార్గవుండు
సార్వభౌముండు వెలుగోటి ॥ శాసనుండు
రాయవిభువేంకటాద్రిభూ ॥ నాయకుండు. 364

సీ. దర్పితంబైన ॥ నీతమ్మటధ్వని విన్న
గడిమన్నెమూఁకలు ॥ కలఁగిపాఱు
భీకరంబైన నీ ॥ బిరుదుటెక్కెముఁ గన్న
రిపురాజుసేనలు ॥ ఱిచ్చవడును
చిత్రరంబైన నీ ॥ యుత్తమాశ్వముఁ గన్నఁ
బ్రతిపక్షనివహముల్ ॥ భగ్నమగును
బల్లిదంబగు నీదు ॥ బాహాసిఁ బొడఁగన్న
ఘోరవిరోధుల ॥ గుండె లవియుఁ
జెలఁగి నీధాటిఁ బుట్టిన ॥ చిత్రగతుల
వైరిదుర్గము ల్గజగజ ॥ వణఁకుచుండు
వనధిగంభీర రాయభూ ॥ వరకుమార
విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి ॥ వేంకటేంద్ర. 365

---

1. A. వాలుపర్గంబుగా B. వ్రాలుపర్గంబుగా
2. A. B. తరంబు
3. A. విగుడిబుగోన నూఱాఱునూర్పనువిప్పను

సీ. ఉదుటుమన్నకుమార । మదగర్వభంజన
గొంటు[1]మన్నకుమార । కంటినెరస
విరసమన్నకుమార । విపినదావానల
శత్రుమన్నకుమార । శరభమూర్తి
కంటుమన్నకుమార । కాలాగ్నిరుద్రుండ
వెగటుమన్నకుమార । వెన్నుతఊట
... ...
... ...[2]

కక్కసపుమన్నెమూఁకల । ముక్కుగోయ్య[3]
కూటువలు గూడుమన్నీల । గుండెదిగుల
వనధిగంభీర రాయభూ । వరకుమార
విక్రమోపేంద్ర వెలుగోటి । వేంకటేంద్ర. 366

*సీ. కలిమి యేమి ఘటించుఁ । గమలేంద్రుఁ గూడిన
రమణికి నుదకపారణమె[4] కాక
యేమి శేషముగల్గు । నిభరాజుల వరించు
కాంతకుఁ బర్ణభక్షణమె కాక
పుణ్య మేమి ఫలించు[5] । భుజగవల్లభుఁ గోరు
వనితకు ననిలభోజనమె కాక
యేఫలం బొదవుఁ గిరీటీశు నందిన యంగ
నకును ముస్తాచర్వణంబె[6] కాక

అనుచు వారల నిరసించి । యవనికాంత
సిరుల రంజిల్లు రాయభూవరకుమార
వేంకటాధిప లోకమ్ము గాంచుఁ గూడి
యనవరతభోగభాగ్యంబు । లనుభవించు. 367

1. A. B. కంటి
2. The third line of the verse is missing in both the Mss.
3. A. ముగోయ్య B. ముకుగోయ్య
4. A. B. వారణమె
5. „ ఘటించు
6. „ ముక్తాచర్వణంబె

*మ. మకరీతోరణపంక్తిమీఱ నవరంభాలీల రంజిల్లఁగా[1]
వికసత్కీర్తిపయోధిఁ బుట్టి ధరణీవిఖ్యాతయా చెన్నమాం
బిక యన్కల్మిచెలి న్వరించె[2] విబుధుల్ మెచ్చన్ సుధాబిందుమా
త్రికపుం బ్రాలలరంగ[3] వేంకటధరాధీశుండు హర్షంబునన్. 368

ఉ. రాయపనేని వేంకటధరాధిపుచే ననిఁ ద్రెవ్వి మింటికై
పోయిన వైరి నెంత వలపో నిలుపోపక[4] చూచుఁ జూచి ర
మ్మా యని చీరుఁ[5]జేరి నిలయం బనకుం గొనిపోవుఁ బోయి పు
ష్పాయుధుకేళిఁ దేల్చు నపురా యలరంభ విజృంభితాంగియై.[6] 369

వ. అతని కుమారుండు. 370

*క. వెలుగోటివేంకటేంద్రున
కలఘుగుణాలంబ చెన్నమాంబామణికిన్
గలిగెను రాయమహీంద్రుఁడు
వలరాయఁడు హరికిఁ బద్మవాసినికి వలెన్. 371

*మ. అధికారాతిమహీధురంధరమహాహంకారనిర్భేదన
ప్రధనోగ్రుండగు వేంకటేంద్రసుతుఁ డై[7] రాయక్షమాభృత్కళా
నిధిచంద్రుం డగు కీర్తిఁ గైకొని బుధానీకంబు మైత్రిన్ ధరిం
పు ధరిత్రిన్ సతతంబుఁ జూచు సుజనంబుల్ మ్రొక్కి కీర్తింపఁగన్. 372

సీ. మొండొడ్డుమన్నీల దండుబారుల కెక్క
గగ్గోలు పఱచు నీగబ్బితేజి

---

1. The reading adopted is that of B. P.
   A. మీఱనపరమ్యాళిల రంజిల్లగా
   B. మీఱిన పరమ్యాళిలరంజిల్లగ
2. A. B. వరించ
3. ,, బాలలరంగ
4. ,, నిలుపోపజూచు
5. ,, మమ్మాయనిచేరు చేరినిలుచుంబనకుం
6. A. విజృంభితాహిలన్
7. ,, సుతుడా

యొరయు రాహుత్తులనుటికి పోనీయక
యరికట్టి[1] నఱకు నీకఱకు హేతి
పోతరించినవైరి భూతలేంద్రులమీఁదఁ
బాతరల్ సలుపు నీబలుకటారి
కంటకద్వేషుల కంఠరక్తముఁ గ్రోలి
మించి గోరించు నీమెఱుఁగుటీఁటె
నీకు నెదురేరి లోభిమన్నీలమిండ
గాయగోవాళ బల్లర గండబిరుద
పౌరుషోదార వేంకట ప్రభుకుమార
నాయకోపేంద్ర వెలుగోటి రాయపేంద్ర. 373

సీ. మహీప[2] హెచ్చరిక దుస్సహసింహళద్వీప
సంబంధమదభద్ర సామజములు
స్వామీ పరాకు జంఝామారుతారూఢ
గాంధారభవమహా సైంధవములు[3]
[4]చిత్తైసు[5] నాథ రంజితమేఘనిర్ఘోష
భీకరారావంబు భేరికులము[6]
అవధారు ధీర[7] చిత్రాభ్రంకషస్వర్ణ
ధళధళద్ద్యుతిరాజి తధ్వజములు
సాళ్వబిరుదాంకముఖ్యరాజాళిఁ[8] గొట్టి
తెచ్చినవటంచు[9] గంచుకుల్ హెచ్చి తెలుపఁ
గనుఁగొనుచు నిండుకొలువుండు ననుదినంబు
రణజయవిహారి వెలుగోటి రాయశౌరి. 374

సీ. ఎటువంటి గుహలలో నేఁగినఁ బోనీఁడు
రవళి సింహతలాటరాయఁ డితఁడు

1. A. B. అరికల్కి
2. ,, మహీశ
3. The second line of the verse is omitted in A.
4. The third and fourth lines are transposed in B.
5. A. B. చిత్తేశ
6. A. భేదికులంబు
7. A. B. ధీరు
8. ,, రాజేశులను
9. ,, తెచ్చినవని

తోడరి పాతాళంబు । దూఱినఁ బోనీఁడు
రంజిల్లు ధరణీవ । రాహుఁ డితఁడు[1]
పరికించి యటు మిన్ను । ప్రాఁకినఁ బోనీడు
దట్టించు[2] మన్నెమా । ర్తాండుఁ డితఁడు
జూణిఁగి[3] యంభోరాశిఁ । జొచ్చినఁ బోనీఁడు
చటులశాత్రవమీన । జాలుఁ డితఁడు
తలఁప నిఁక నేది విధమని । పలుకుకొనుచు
విఱిగి పఱతురు భవదరుల్ । వివిధముగను
నాహవంబున నీవు వెన్నాడినపుడు
రణజయవిహారి వెలుగోటి । రాయశౌరి. 375

సీ. పటుహర్మ్యటులచేతఁ । బగతుల గుండియల్
పగిలింతు[4] కరవాల । భైరవాంక
శరణాగతాహిత । క్ష్మామండలేశుల
రక్షింతు సంగడి । రక్షపాల
దిగ్దేశవిశ్రాంత । ధృతిఁ దనముఖ్యుల[5]
లాలింతు సింహత । లాటరాయ
శేషవాల్మీకరచిత విశేషవిలాస
మాలింతు[6] రాజవే । శ్యాభుజంగ
మన్నెమాత్రుఁడవే [నీవు] । మానినీని
కాయమకరాంక ఖడ్గనా । రాయణాంక[7]
విమతసంహార వేంకట । విభుకుమార
రమ్యకులదీప వెలుగోటి । రాయభూప. 376

---

1. A. రవళిసింహతలాటరాయడితఁడు
2. A. B. ఘట్టించు
3. A. జూగిగి
4. A. B. గవించు
5. ,, దృతన (ధృతన) ముఖ్యాలీల
6. A. శేషవాల్మీకాది చిద్విశేషవిలాలచతురోక్తి
   B. శేషవాల్మీకాదిచిత । విశేషవిలాసచతురోక్తి
7. A. మన్యమాత్రుండె &. c. B. కన్యమాత్రుండె మానినీనికాయమానమకరాంక ఖడ్గనారాయణాంక

శా. నీటుం జోటు మెఱంచు[1] శూరులకు గుండెల్ వ్రక్కలై తూలు నీ
ధాటీతమ్మటధంధణంధణల నుద్భాసించు నీతో నిరా
ఘాటాహంకృతిఁ[2] బోర నొక్కనికి శక్యంబా రణాభీలబా
హాటోపాధిప[3] వేంకటప్రభునిరాయా వీరకంఠీరవా. 377

*సీ. అతిగాఢపరిరంభణాసక్తిఁ గదిసినఁ
గౌఁగిటి కెద[4]యీఁడు కమఠభర్త
కోరి చుంబించఁ బైకొన[5] మోవిపైఁ గేలు
దిగువఁ[6] జాలకయుండు దిగ్గజములు
మనసు రంజిల్ల డాకొని పాదపద్మంబు
లొత్తఁ జూడంగనీఁ డురగవిభుఁడు[7]
పలుకుసందడిఁ బల్కఁ బల్కించుకొన నోఁడు
సరసనర్మోక్తుల శైలరాజు

సమరసులుగాని యీమూఢతముల పాలఁ
బడఁగ నేమిటి కని ధరాప్రౌఢకాంత
వలచి వచ్చిన బహుళకళా వైభవములఁ
బ్రౌఢిఁ బాలించు రాయభూపాలమౌళి. 378

క. హితమతి నారాయమహీ
పతిరత్నము రాగమాంబఁ బరిణయ మయ్యెన్
రతిదేవిఁ బంచబాణుఁడు
సతుల(శ్రీ) లక్ష్మి నంబుజాక్షుఁడు బోలెన్. 379

---

1. A. B. బోటమెఱించు
2. ,, నుద్యత్నించు నీతోనిరా ఘాటాలంకృతి
3. ,, బాహాటోపాధిప
4. ,, కడ
5. ,, చుంబించు బైకొని
6. ,, తెగువ
7. ,, రంగవిభుఁడు

సీ. అంబుజంబు ధరించు నల కైటభారాతి
యంబుజంబును మెట్టు నబ్ధికన్య[1]
శమదమాదులఁ జూడ నమరు శంకరయోగి
చండికాహ్వయ మందు శైలతనయ
సిద్ధసత్త్వమున రాజిలుఁ గూర్మకులమౌళి
రాజసం బూను ధరాపురంధ్రి
వేల్పుఁ బుట్టువుఁ దాల్చి వెలయు నద్రివిభేది
యసురజన్మముఁ గాంచు హరివధూటి
అరయ నిటువంటి సహధర్మ చరులు గలిగి
రౌర యని రాయభూపనాయకహితైక
ధర్మశీలానుకూలవర్తనల మెఱయు
రమ్యవిలసత్కృపాలంబ రాగమాంబ. 380

*క. ఆరాగమాంబ వలనఁ గు
మారమణులఁ గనియె రాయమనుజేంద్రవిభుం
డారూఢకీర్తి రంగ
క్ష్మారమణుఁ గుమారరంగ మహిపతిచంద్రున్. 381

*వ. అం దగ్రజుండు. 382

*సీ. ఖ్యాతిప్రతాపాబ్ధి గరిమచే నెఱిఁగించు
నుభయకావేరిమహోన్మహేల[2]
నానాప్రకారసే నాజాలములఁ దెల్పు[3]
సప్తావరణ[4]చక్ర సహితలీల
శరణాగతారాతి సరణిచేఁ బ్రకటించు
ధర విభీషణసేవితక్రమంబు
ధీరవైష్ణవసమృద్ధినిఁ జాల వెలయించు
నిత్యసూరికదంబ నియమవృత్తి

1. A. B. మెట్టునట్టికన్య
2. A. మహేర్విఖేల B. మహాద్విబేల
8. A. B. దెల్చు
4. A. సప్తారణి

బహుళనృపదత్త[1]మహితసంపదలఁ జూపు
నందపద్మమకరముఖ[2]నవనిధులను
రమ్యపరిమళకస్తూరి రంగఁడైన
రాయభూపతిరంగభూనాయకుండు. 383

*క. హరిబలుఁడగు నతనిసహో
దరుఁడైన కుమారరంగధాత్రీశ్వరుఁ డు
ర్వరఁ గీర్తి[3] గని మించున్
వరహరిపదభక్తివైభవప్రథుఁ డనఁగన్. 384

క. [4]ఆచతురున కనుజన్ముఁడు
ధీచాతుర్యాతివిభవ[5]దేవగురుండై
భూచరఖేచరు లెంచఁగ
నేచక్షితినాథచంద్రుఁ డేలు ధరిత్రిన్. 385

వ. ఆయేచమనేని వంశావతారం బెట్టి దనిన. 386

క. అలయేచఘనునిపుత్రులు
విలసిలుఁ గస్తూరిరంగవీరాగ్రణియున్
బలయుతుఁడు తిమ్మవిభుఁడును[6]
హలపాణియు శార్ఙ్గధరుఁడు ననమించి[7] రిలన్. 387

ఉ. ఈశసదృక్షభూతినిధి యేచయరంగవిభుండు బాహుళ
గ్దాశని గోలకొండ యవనాచలపంక్తిని గూల్చు[8] నార్పు గ
ర్జాశతమై వినంబడఁగ జండనిశాచరహంత[9] క్రొత్తలం
కాశివసాక్షిగా ముగురుగంగలుసాక్షిగఁ గోటసాక్షిగన్. 388

---

1. A. B. దంత
2. ,, నలహారిశ్చంద్రముఖనిత
   నవనిధులలో నందస్థానమున 'కుంద' అనికొందఱు. నందపాఠమే సుప్రసిద్ధము
3. ,, కీర్తుల
4. This stanza comes after 336 in the Mss.
5. ,, చాతుర్యాభివిజిత
6. ,, వెలశిరి రంగక్షితిపతివీరప్రతాప । బలశౌర్యుండు తిమ్మవిభుండు ।
7. ,, హలపాణిశార్ఙ్గధరులనంగా
8. ,, గెల్చి
9. ,, హంతి

ఉ. బల్లరగండగోచనర పాలకనందన రంగధారుణీ
వల్లభ నీప్రతాప మెటువంటిదొ కాని భవత్తురంగముల్[1]
బల్లనఁగట్టఁ బంపఁ బర పట్టణభూపులు[2] చిందువందులై
తల్లడమంది పాఱి నిజధాటికి మాటికిఁ జెప్పనేటికిన్. 389

సీ. పూని నీపాదాలపై నాన వెట్టితే
భయమంది పాఱెడు పాము నిల్చుఁ
బరరాష్ట్రములు నీప్రభావంబుఁ[3] జెప్పితేఁ
బసిబిడ్డ వెఱచును బాలుఁ ద్రావ
నీదండయాత్ర వింటే దిశల్ దప్పి యి
ట్టట్టను మూఁడుసింహాసనములు
హిమసేతుపర్యంత మీభూమి నీయాజ్ఞఁ
దుద్రివేలుఁ జూపితేఁ ద్రుళ్లిపడును
నీకు నీవు సమానంబు గాక యొరులు
సాటియే ధాత్రిపై వెలుగోటియేచ
విభుకుమార పదానమద్విధవిమత
వీరవేశ్యాభుజంగ కస్తూరిరంగ. 390

సీ. ఆలోలకీలాకరాగ్రమై దావాగ్ని
ఘోరాటవుల ముట్టుకొన్న యట్లు
చిత్రభ్రమణ లెగసిల్ల[4] మంథానాద్రి
కలశాబ్ధి నురవడిఁ గలఁచినట్లు
విలయకాలాభీల[5] విపరీతవాయువు
ధారాధరంబులఁ దఱిమినట్లు
గంభీరనిర్ఘోషకంఠీరవము రేఁగి
హరిణవర్గము గంతు లడఁచినట్లు
నీవు రణమండలంబున నిలిచి వీర
కేళిఁ జూపినఁ బరమహీపాలబలము

1. A. B. భవత్తురంగముకు
2. A. వల్లనకట్టివన్క—పరపట్టణభూములు B. వల్లనకట్టివెన్క—పరపట్టణభూములు
3. A. B. ప్రతాపంబు
4. A. లెగశిల B. వెలశిల
5. A. B. ప్రళయకాలాభీల

సమయుఁ జీకాకువడుఁ బాఱు । జలదరించు
వీర కస్తూరిరంగ సాహసతరంగ. 391

సీ. కొండవీడాది వినుకొండ[1] మన్నీలను
గొట్టవా కొచ్చెర్ల । కోటఁ జేర
రాయమన్నీల నిరువది[2] యాఱువేలను
దునుమాడవా క్రొత్తకనుమలోన[3]
రాయల కొడైన[4] । రసికతమ్మపగాని
కప్పనుందవె యొక్క । గడియలోనఁ
బంద్రెండువేలకాల్బలముతోఁ వచ్చినఁ
దెగటార్పవా మల్ల । తిమ్మఘనునిఁ
గోనవంకర్ల[5] చల్లలకూనపులులఁ
దాసరేంద్రునితిమ్మనిఁ । దఱిమి తఱిమి
జయముఁ జేకొన్న వెలుగోటి । సార్వభౌమ
విమతమదభంగ యేచభూవిభునిరంగ. 392

శా. ఈక్షోణిన్ శశిముఖ్యరాజకులముల్ । హింసించి తద్రక్తముల్
సాక్షాద్రాముఁడు రెండుమూఁడుమడుపుల్ । గావించె నేఁడొండు ప్ర
త్యక్షించెన్[6] వెలుగోటిరంగఁడు దురబాహాహేతిఁ గోటూరిసీ
రక్షేత్రంబున రాచపించ మఱుఁచెన్ । రక్తప్రవాహంబుగన్. 3?3

ఉ. అట్టిటుఁ బోవనీక విజయాద్భుతవిక్రమవిక్రమార్కుఁడై
తిట్టుతె కుట్టినట్లొరయు[7] । దిట్టల పోట్లల సంగరస్థలిన్
దెట్టలు గట్టఁ గూల్చి రణధీరుఁ డొకం డిఁకఁ[8] గల్గనేర్చునే
రట్టడి యేచభూవిభునిరంగఁడె కాక వసుంధరాస్థలిన్. 394

---

1. A. B. వినికొండ
2. ,, యిరువది
8. ,, నురుమాడకొత్తకన(ను)మలోన
4. ,, రాయలకువొడైన
5. A. గొనవంకరచల్లల B. గొనవంకరీచల్లల
6. A. B. ప్రత్యక్షించి
7. A. తిట్టుతెగుడ్డినట్లొరయ B. తిట్టితెగుడ్డినట్లారయు
8. A. B. ధీరుండొకండిక

శా. పట్టాధీశులు నొచ్చి వచ్చినను జేసెపట్టక విరోధించి యి
ట్టట్టన్నంతనె మట్టుపెట్టె ససహాయుండైన శౌర్యస్థితిన్
బట్టా యా[1] వెలుగోటి యేచవిభుకుం బట్టైనరంగప్పఁడో
బట్టా వానిప్రతిజ్ఞ లే దనఁడు తా ప్రత్యర్థికి న్నర్థికిన్.[2] 395

మ. అరుదా నీబిరుదప్రబంధములు[3] గల్యాణాద్రిపై యక్ష[4]కి
న్నరగంధర్వసతుల్ సదాశ్రుతిపుటానందంబుగాఁ బాడఁగా
నర రే! బాపు! భళీ! సెబా! సహహా! యౌరా! మేలహో! యంచురా
హారిదీశుల్[5] వెలుగోటియేచవిభురంగా సంగరక్ష్మాభుజా. 396

సీ. కిల్లాకు నంపితే ఢిల్లీకటకగౌళ
మేదినీశుల నామ జాగ[6] వచ్చు
నీలిపోఁ గంపితే[7] నేపాలముండువా
పండువానృపతుల పంపు వచ్చు
ముఖవార్తఁ బంపితే[8] ములువాయకోలాల
మలయాల భూముల మంది వచ్చుఁ
జీటిఁ బెట్టంపితే సింధుకేరళచోళ[9]
పాండ్యరాజుల యంగ బలము వచ్చుఁ
దముకు వేయించితే దిగంతముల[10]నున్న
రాయమన్నీలు వత్తురు రేకురాయి బడిగ
భూవిభునిమాత్రుఁడే మనుష్యావతార
రంగవిభుఁ డుర్వి వెలుగోటిరంగవిభుఁడు. 397

---

1. A. B. బట్టయా
2. ,, ప్రత్యర్థికిన్ అర్థికిన్
3. V. P. Sastri (C.m.m.i.p. 59) ప్రతాపములు
4. ,, నుండి
5. A. B. అరిధీశుల్ ; V. P. Sastri (C.m.m.i.p.59) రాయ్యారిపీరుల్
6. ,, నామజాజు
7. ,, నూలిపోగంపితె
8. ,, (వ)దిప్పితె
9. B. కేరళగూడ
10. A. B. తముకు వేయించితే దిగంతములనున్న

సీ. జైత్రయాత్రాసము జ్జయదభేరీభూరి[1]
ధణధణధ్వనిచేత దద్దరిల్లి
ధాటీనిరాఘాట ఘోటికా[2]ఖురసము
ద్ధూతధూళీపాళి[3] చేతబెగడి
మదగంధలోలుప మధుకరోన్మాదిత
కలభఘీంకృతులచేఁ గలువరించి[4]
వరధనుర్ధరజయా వష్టంభరణ[5]ధను
ష్టంకారములచేతఁ జాలఁ బ్రమసి
తిరిగి చూడక వివిధది గ్దేశములకు
నాత్మజాయాసమాకృష్ట హస్తు లగుచుఁ
బరువులెత్తిరి శత్రుతా ధరణిపతులు
సంగరాటోప వెలుగోటిరంగభూప. 398

వ. అతనియనుజుండు. 399

ఉ. వ్యాలవిభుండు ధీమహిమ నప్రతిమప్రతిగండభైరవా
భీలపరాక్రమాఢ్యుఁడు గభీరగుణాభరణుండు గాయగో
వాళజయాంక[6]శౌరి యతి వైభవుఁ డవ్వెలుగోటియేచభూ
పాలకుతిమ్మశౌరి రణపార్థుఁడు పార్థివమాత్రుఁడే భువిన్. 400

గీ. ఆకెపిటితిమ్మభూకాంతునకు నగ్ర
జాతుఁడైన రంగజనవిభుండు
తగ వివాహమయ్యె దామెరవెంగళో
ర్వీకళత్రు[7]పుత్రి వేంకటాంబ. 401

---

1. A. B. సముజ్జయనభేరిభూరి
2. ,, ఘోటి
3. ,, సముధూతధూరిపాలి
4. A. B. మదగంధలుబ్ధఘుటభటత్క్రారి(ఖే)ఖేంద్రియలచేత కలువరించె
5. ,, గణ
6. A. గో । వామజయాంక
7. A. వెంగళో క్వాకలత్రు

వ. ఆసాధ్వీరత్నంబునందు కందర్పనిభుఁ గుమారరంగవిభుని ధాటికా ఘోటి
కాఖురశిఖరచూర్ణితదిగంతు నేచభూకాంతు గీతికాసాహితీకారసవిశాలు
సింగభూపాలుఁ గాంచె సమ్మ్రుప్వరు[1] భువనత్రయంబు కరణి హరిహరహి
రణ్యగర్భుల సరణి ప్రసిద్ధిఁ గని రం దగ్రజుండు. 402

ఉ. ప్రేమఁ గుమారరంగమహీభృన్మణి దానకళావిలాస మి
చ్ఛాపతి[2] నభ్యసింప నొకచక్కి వసించి గ్రహింపలేవ చిం
తామణి కామధేనువిబుధద్రుమముల్ దమఁ జూడఁ బ్రస్తర
గ్రామపశుప్రగవర్గములుగా వె మహాగుణముల్ లభించు నే.[3] 403

సీ. తేజఃక్షమాభోగధీరూపములయందు
శ్రీధరేంద్రాత్మభూస్థేమఁ దనరి
నయకాంతిబలశీల[4]నరనాథజయములం
గురురాజబలహరి సరణిఁ దాల్చి
హరిభక్తిగరిమదాన[రుచిసంపద]లందు
గిరిజేశ ఘనమిత్రనిరతిఁ బూని[5]
చటుల ధృతిస్థైర్యసౌజన్యకృపలందు
పవిధరారామ ప్రముపటిమ నెనసి[6]
వెలసె ఘనశరకులదృఢదళనకలన
వల సయోడ్యాన తరవారి పటువిహారి
సరస వెలుగోటికులవార్ధి జలరుహారి
రసికభయహారి రంగయ రంగశౌరి. 404

వ. అతని యనుజుండు. 405

సీ. కందనోలును గుత్తి గండికోటయుఁ జొస్తి
నీతితో లోభిమన్నీలమిండ
గోలకొండయు మట్టి కొండవీడును జొస్తి
కరమర్థి బల్లరగండబిరుద

1. A. నమ్మాప్పురు B. మ్రుప్పురు
2. B. మిచ్ఛామతి
3. A. వెలయుందపెరిగ్ లంధించు నే B. వెలయందపిరిగ్ లభించు నే
4. A. B. బల(శ)కలా
5. ,, హరిభక్తి గరిమదానములందు గిరిజేశఘనమిత్రనియతిబూను
6. ,, చట్టులధృతితార్కుసాజన్యకృపలయందు వివిధభోజనకపటిమనెనశి

ఉదయాద్రి నెల్లూరు । నోరుగల్లును[1] జొస్తి
పరు లెన్న సంగ్రామ । పరశురామ
కటకము ఢిల్లియుఁ । గాశికాపురిఁ జొస్తి
తాల్మితో రిపుగజ । దళవిభాళ
ఎలమి నీతోడ డీకొన । నెవ్వఁడోపు[2]
భావజాకార విక్రమార్కావతార
వరగుణాధార[3] రంగభూవరకుమార
ప్రాభవోపేంద్ర యేచభూపాలచంద్ర. 406

వ. అతని యనుజుండు. 407

సీ. మత్తారిరాజన్య । మస్తకంబులఁ గాని
పూజసేయఁడు యుద్ధ । భూతలంబు
రాపాడు శత్రుల । రక్తధారనె కాని
యోలలార్పఁడు భూత । జాలములను[4]
మలయు విరోధుల । మాంసంబులే కాని
మేఁత వెట్టఁడు కాల । మృత్యువునకుఁ
గపటారి[5] కాంతల । కంటినీరునఁ గాని
కడుఁగ నొల్లఁడు చేతి । ఖడ్గధార
నార! సాహసగుణవిక్ర । మార్కనిభుఁడు
మన్నెగజసింహుఁ డభియాతి । మన్నెమాన్ప
సమరవిజయుండు వెలుగోటి । శాసనుండు
చిత్రజనిభుండు రంగయ । సింగఘనుఁడు. 408

ఉ. భంగనవీనఫేనఫణిభర్త ధురంధరదుగ్ధవారిరా
శిం గని హంసశుభ్రసరసిం గని శైలకుమారికావిలా
సిం గని లాంగలస్ఫురదసిం గని కల్పవటీరరాట్ప్రలా
శిం గని[6] నవ్వు రంగవిభుసింగనికీర్తి మనోహరద్యుతిన్. 409

---

1. A. B. వోరుగల్లును
2. B. Stops with యెలమినీతో
3. A. వరజూనాదార
4. B. రాపాడు శత్రులరక్తధారలె కానివర్లండు భూతజాలమునకు
5. A. B. కవటుని.
6. ,, కృత్తిపటీరరాహావాశింగని

వ. సంతతికి యేచమనేఁడు మొదలు. 410

ఉ. రంగయయేచశౌరి రణ।రంగధనంజయుఁ డుద్ధతారి[1]సా
రంగమృగేంద్రుఁ డర్థిజన।రక్షణదక్షవితీర్ణి[2] బంధుసా
రంగపయోధరంబు రతి।రాజమనోహరమూర్తి పూర్ణసా
రంగధరాభకీర్తి సుగు।ణాభరణుండు నృపాలమాత్రుఁడే. 411

[3]సీ. సింహాసనమునకుఁ । జిత్తంబులో నొండు[4]
దలఁచు ద్రోహుల తొమ్ముఁ । దన్నినాఁడు
మదిలోనఁ గ్రొవ్వి ధ।ర్మ నకార్య మూహించు
చెనఁటుల జిహ్వలు । చీల్చినాఁడు
మొనలు తారసమైనఁ । గని స్మయంబున[5] వీఁగు
చండిమన్నెలవెన్నుఁ[6] । జఱచినాఁడు
ఎదిరించు మన్నీల । నేపునఁ బడి పుట్ట
చెండ్లు గొట్టినరీతిఁ । జెండినాఁడు
మన్నెమాత్రుండె యితఁ డరి।మర్మభేది
మన్నెబెబ్బులి గడిమన్నె । మగలమగఁడు
సమరగాండీవి వెలుగోటి । శాసనుండు
రంగభూపతి యేచధ।రావిభుండు. 412

సీ. నేఁడుగా తలపూలు । వాడకెంతయుఁ[7] జాల
నలరెను బద్మనా।యకకులంబు
నేఁడుగా భువనవ।ర్ణితమహాభూతితోఁ[8]
గొమరొందె రేచర్ల।గోత్రమెల్ల

---

1. A. B. ధనంజయుఁడు ధతారి
2. ,, దక్షులతీర్ని
3. A. The scribe has by mistake copied at the beginning of this verse the first line of కందసోలును గుత్తి; and this has been repeated in B.
4. A. B. రెండు
5. A. భరంబున; B. భయంబున
6. A. B. రొమ్ము
7. ,, వాడకంతయును
8. ,, మహాద్భుతతోడ

నేఁడుగా భువియందు[1] నెగడె సర్వజ్ఞసిం
గమనేని[2] సంతాన గౌరవంబు
నేఁడుగా మదిఁగల్గు నెవ్వ లన్నియుఁ[3] దీఱి
విలసిల్లె ఘనమైన వెలమపేరు
నీవు కర్ణాటకంబున నిలిచినపుడ
రాయవిద్వేష గర్వదుర్వారవైరి
కోటిఁ బరిమార్చి గెల్పుఁ జేకొనినకతన
హితమతాలాప వెలుగోటి యేచభూప. 413

సీ. దళవాయికిని వెట్టిగొలిపి వచ్చిన వాని[4]
పట్టంబు గట్టుకొన్నట్టినాఁడె
గుమిగూడి వేలూరికోటలోఁ గల యాలె
యాబుళేశునిఁ[5] ద్రుంచి నట్టినాఁడె
నిండారమగు[6] రాయభండార మెల్లను
నాక్రమణము[7] సేసినట్టినాఁడె
పుత్రమిత్త్రకళత్రపుంజంబు రాయల
నరయక[8] వధియించి నట్టినాఁడె
చచ్చె నీచేత గొబ్బూరి జగ్గరాజు
పాఱిపోఁబట్టె రెండేండ్లు బ్రదికెఁ గాక
లలితచారిత్ర వెలుగోటి కులపవిత్ర
హితమతాలాప రంగయయేచభూప. 414

సీ. నీహేతిచే జగ్గనృపతి సద్గతిఁ బొంది
పాపాత్ముఁడను[9] నిందఁ బాపుకొనియె

---

1. A. B. భరియించి
2. ,, సింగభూజాని
3. ,, నవతలన్నియు
4. A. దళువాయకుని వెట్టి గొడ్వింపెడు వానిపట్టంబు
5. A. B. వాబిళేశుని
6. ,, నిండారమైన
7. ,, నాక్రమ్యముగ
8. ,, పుంజమ్ములను రాయలరోయక
9. ,, ప్రాళ్ళలన

విజిగి వీరవిభుండు ఽ చిరుతనాపలిఁ జేరి
దిడ్డి[1]తూరుపుదిక్కుఁ ఽ దెఱవ వెఱచెఁ
దనప్రాణములు దాఁచు ఽ కొని చెంజికృష్ణప్ప
వీఁగి యెన్నఁడుఁ గోట ఽ వెళ్ల వెఱచె
నమ్మినదొర లటు ఽ నట్టేటఁ[2] బడిపోవ
గోటకాఁ డొక్కండు ఽ గూటఁ బడియె
శాకమూరులు రావెలల్[3] ఽ మాకరాజు[4]
వారు దిక్కుమొగంబులై ఽ నారు[5] జడిసి
ఔర ! తోపూరుపాళెంబు ఽ లదుర నీవు[6]
త్రోచి నడిచిన వెలుగోటి ఽ యేచభూప. 415

సీ. రాజులలో జగ్గ ఽ రా జనిమోనఁ బడెఁ[7]
దప్పెఁ గార్యంబు వీ ఽ రప్ప నేఁడ
పదపద చిరుతనా ఽ పలి చేరఁ గావలె
మాకరాజు గుఱాని ఽ నూకె మొదల
ఏనుఁగు నెక్కుట ఽ మానుక దళవాయి
తా ఱెను దనదు బి ఽ డారిబైట[8]
రావెల వెంకన ఽ తా వెళ్లసాగెను
పోయి మున్నుగ దెరు ఽ వీయనొక్కఁ[9]
డనుచుఁ గృష్ణపనేఁడు ము ఽ న్నాడి తెలుప
జాఱు వీరపనేఁడు నీ ఽ బారుఁ[10] జూచి
వైభవబిడౌజ రంగభూ ఽ వరతనూజ
హిమకరాకార వెలుగోటి ఽ యేచభూప. 416

---

1. A. B. దిండు
2. A. నట్టుట
3. A. వెలమూరు
4. B. మారరాజు
5. A. దిక్కుమొకంబులైనారు ; B. తిక్కుమొకంబులైనారు
6. A. B. ఔర నీవు తోపూరుపాళెంబులదుర
7. A. B. మోనఁబడేను
8. ,, ఏనుఁగునెక్కెది మనకురాదుసుమీ చావేనుమనదు బిడారిబైట
9. ,, పోయిమున్నుగదరు వాయువొకండు
10. A. నీజారు

సీ. వారజీతమొకాని | బారునా కేలని[1]
చినరాతు మొనలకుఁ | జేర వెఱచు
నూడిగమే కాని | కూడ పీపను లని
యెప్పుడో జరిగె నా | తిప్పరాతు
మఱియు మంతేఁగాని[2] | మా కిది కాదని
గుట్టుగాఁ దిత్తెప | సెట్టి[3] కదలెఁ
బాళిగాఁ డైతాను[4] | బ్రదికేది లెస్సని
చిట్టాడ కదలె నా | గట్టి మొదలి[5]
మఱియు నక్కిరి[6] దొర లిటు | మార్గమున నె
వట్టి మూఁకలు నీమీఁదఁ | నెట్టుకొనునె
వైభవబిడౌజ రంగభూ | వరతనూజ
హిమకరాకార వెలుగోటి | యేచధీర. 417

సీ. పాఠక[7] సుకవీంద్ర | బంధువిద్వజ్జనా
శ్రయమూలమైన[8] | గోచర్ల పేరు
పరిపంథిరాజన్య | పట్టణోద్ధత[9] వీర
రణజయార్జితమైన[10] | రావు పేరు
సకలదిగ్భూముల | జనులు సన్నుతి సేయఁ
గరమొప్ప గని యేలఁ | గనిన పేరు
విక్రమక్రమకళా[11] | విఖ్యాతమహిమలఁ
గోరి తెచ్చిన వెలు | గోటి పేరు

---

1. A. యెమరజాతికాని బామనా రేలని
   B. ,, బారునారులని
2. A. B. మ్మెతేగాని
3. ,, తాతితపశ్శెట్టి
4. ,, పాళిగాడెండైన
5. A. చిట్టిడికదిలెనా మోదలి B. ...మోదరి
6. A. B. దక్కిన
7. ,, పాఢక
8. ,, ధారములలైన
9. A. పట్టకోహాత
10. A. B. జయార్థితమైన
11. ,, కతా

నీకు ముత్యాలపేరులై నిలిచె నార
మత్తరిపుమస్తవిన్యస్త మణికిరీట
సురుచిదీప్తపదాంక[1] కస్తూరిరంగ
విభునిసత్పుత్ర యేచపృథ్వీకళత్ర. 418

ఉ. గొబ్బురి జగ్గరాజు లోకకోటి మ తేఁబదికోట్లు మాకరా
జబ్బలు నూఱు కోట్లపయినాఱ్వురు[2] రావెల వెంకులైన హ
న్నిబ్బరగండఁ[3] డేచధరణీశ్వరు ముందఱ నిల్వశక్యమే
గబ్బులు గాక బెబ్బులిముఖాముఖి మేఁకలు నిల్వ శక్యమే. 419

ఉ. కబ్బిని నుండు నీతరము గాదు రణస్థలి మాకరాజ నీ
గబ్బితనంబు మాను మవకార్యము రావెల వేంకటాద్రి యో
గొబ్బురి జగ్గరాజ మనకుం దగ దీపగ యేచశౌరితో
బెబ్బులి డాసి మచ్చరముఁ బేర్చుఁగఁ జింకల[4] కోర్వవచ్చునే. 420

ఉ. ముప్పదివేలు వీరభటముఖ్యులు దావులపాపశౌరితో
ముప్పది యంచు మించి గడు[5] మూర్ఖతఁ జేరిన రెండువేలతోఁ
జొప్పడ నిల్చి తీపు[6] [రణ] శూరత నీప్రతిమన్నవాఁడు లే
డప్పు భళీరె[7] రంగవసుధాధిపుయేచనృపాలశేఖరా. 421

సీ. త్రొక్కించు గడిమన్నెదుర్గముల్ హయముచే
దిగదిగమని పెల్ల తెగయుచుండ
దరికొనఁజేయు నుద్దండవిరోధిరా
ణ్ణికరపట్టణవహ్ని నింగి కెగయఁ
దలలు చక్కాడుఁ బ్రత్యర్థిరాజకుమార
వర్గంబు దోర్గర్వ వైఖరెసఁగఁ[8]
బట్టించుఁ జెఱఁ బెట్టి దట్టించి రిపురాజ
కోటిని మిక్కిలి నీటుఁ జూపఁ

---

1. A. B. చారుకీర్తి
2. B. Stops with మాకరా. The sources of Vijayanagara History (P. 308) లకుమీద బదియార్గురు
3. B. మానిబ్బరగండ
4. A. B. చేర్చుక చింన్నల
5. ,, మించినడు
6. ,, జొప్పడనిల్చితివి
7. B. ఠఠ
8. A. B. రాజన్యకుమారవర్గముల్ దోర్గర్వవైఖరులను

గాచు శరణన్నవారినిఁ బ్రోచుఁ దనదు
దండఁ జేరిన యరిరాజ మండలమును
మండలంబున రంగభూమండలేంద్రు
యాచభూపాలశౌరి దయావిహారి. 422

సీ. పాటువేఁటలు రాచబారు లెల్లను నీకు
పట్టుగొట్టెలు గదా పగఱ కరులు[1]
వీటితోఁటలు గదా మేటైన కోటలు
కాకు లాతాణేల నూఁకలెల్ల
పన్నన్ను లామన్న పాళెల సొమ్ములు
నమ్మిన కాఁపు లా కమ్మదొరలు
పెండ్లిండ్లు గా నీకు భీకరకదనముల్
ప్రతిన గదా రామరాయపట్ట
మౌర ముగురు దునేదారు లయిన [నిన్ను]
నెదుర లేరన[2] యతిరాజు లెదురఁగలఁడె
బాంధవుల నన్నదమ్ములఁ బాసి చనియెఁ
బరహితాచార వెలుగోటి పురవిహార
రంగధాత్రీశు నేచధరాతలేంద్ర. 423

మ. బెగడెన్ గర్నలి సత్యవీడు వడిఁ గంపించెన్ బళాపంచలై
పగలం బాఱెను జెంజి మించి మధురాపర్యంతరాష్ట్రంబులన్
దిగులెత్తెన్ గడిదుర్గముల్ వణఁకె భీతిం జగ్గరాజాదిరా
చగముల్ రంగయయేచశౌరి కెదిరించం లేక పాఱాడఁగన్.[3] 424

వ. అతని కుమారుండు. 425

మ. దళితారాతినికాయ నీ గెలుపు వింతా యెంత నీతండ్రిచేఁ
గలనన్ నెగ్గని రాజులున్ బిరుసువక్కల్[4] గాని దుర్గాధిపుల్

1. B. కుదులు
2. A. B. యెదురజాలరు మోదటి
3. A. పాఱెండుగన్
4. ,, వక్కల్

కలయన్[1] గొల్వని మన్నవారుఁ గలరే కర్ణాటభూమండలిన్
వెలుగోటిచమనేనియేచనృపతీ వీరప్రతాపోన్నతీ. 426

సీ. శరణు కాకితరాజ్యసంస్థాపనాచార్య[2]
పాలించు గాయగోవాళబిరుద
మన్నించు పరిపంథిమన్నెకాలాంతక[3]
రక్షించు ఖడ్గనారాయణాంక
ప్రాణదానము సేయు ప్రతిగండభైరవ
కావు మాశ్రితజనకల్పభూజ
కరుణించు వైభవాఖండలసంకాశ
కృపఁ జూడు రేచర్లకులపవిత్ర[4]
యనుచుఁ బ్రత్యర్థివరులు నీయడుగుఁదమ్ము[5]
లాశ్రయింతురు వినతులై యనుదినంబు
సమరనిశ్శంక వెలుగోటిశాసనాంక
రణజయోత్సంగ యేచభూరమణురంగ. 427

వ. అతనికుమారుండు. 428

శా. దిట్టైనట్టి కుమారయేచవసుధాధీశప్రభానాథ నీ
పట్టం బాహవభూమి శాత్రవమహీపాలాగ్రకంఠంబులన్
గొట్టన్ బెట్టను మట్ట మెట్ట రిపులం గ్రోధించి తద్దేహముల్
దట్టించున్ విదళించుఁ జించును మహోదగ్రప్రతాపంబునన్. 429

సీ. నలజయంతవసంతనలకూబరుల చెల్వు
సాధించు నెవ్వాని చక్కఁదనము
సురధేను సితభాను హరిసూనుల వితీర్ణిఁ[6]
దలఁపించు నెవ్వాని దానమహిమ

---

1. A. B. కలిత
2. ,, భరణు కాకిత రాజురాజ్యస్థాపనాచార్య
3. ,, కాలాంతర
4. ఇచ్చట కవి 'ఋ, ఉ' లకు యతిమైత్రిని గల్పించెను
5. ,, నీయడుగుదలాశ్రయింత్తు
6. V. V. C. చాగంబు

గుహాధనంజయభీష్మ గురుభుజాబలశక్తి
శాసించు[1] నెవ్వాని శౌర్యగరిమ
శరదభ్రకనదభ్ర కరిసితాభ్రద్యుతి
గర్హించు[2] నెవ్వాని ఘనయశంబు
చండతరవైరిరాజన్య కాండగంధ
సింధురచ్ఛేదనోదగ్ర సింహ మతఁడు[3]
మేటిమన్నీఁడు[4] మా వెలుగోటిరాయఁ
డేచభూపాలునికుమార యేచఘనుఁడు. 430

సీ. నీభేరిభాంకృతు ల్విండి వీనులఁ బర్వ
నుల్లంబు జల్లనఁ దల్లడిల్లె
మిఱుమిట్లుగొల్పు నీ మేటిడాల్గనుఁగొన్న
ఘనభయంబున మహాకంప మొందెఁ
గళకళమను నీదు కైజారుఁ[5] జూచినఁ
గడు దప్పి దప్పని కలవరించె
సింగిణి విడివడి[6] రింగు రింగున వచ్చు
నీచే లకోరిల నేటుబెడిసె[7]

బెదరి పఱువెత్తి దగఁ దొట్టి బెగ్గలింపఁ
దఱిమి నఱుకవె[8] మైసూరిదళము నెల్ల
సకలబిరుదాంక వెలుగోటి శాసనాంక
యేచభూపాలునికుమార యేచధీర. 431

---

1. B. శక్తినాశించు
2. ,, గరించు V. V. C. ఘుర్షించు
3. ,, సింహమనఁగ
4. A. మోటిమాన్నీడు
   B. మేటిమాన్నీడు
5. A. B. కైజతము
6. ,, విడివిడి
7. A. నిచెలకారిలం నితివెడశి
   B. నిచెలకారిలంనింతివెడశి
8. A. తరమినకవె B. తరలినకవె

ఉ. స్వామి కుమారయేచ రిపుక్షైత్రధనంజయ[1] నీపరాక్రమం
బే మని చెప్ప[2] మైసురిముఖ్యహింశుబలంబులు దారసిల్లినన్
చామలి[3] సంగరంబుననుజానుగఁ గ్రుంచితి వీర! రెండు మూఁ
డామడ పట్టు నిండు పాలెగనుంతయు[4] పీనుఁగు పెంట లేర్పడన్. 432

సీ. మీఁతాతతండ్రైన । మేటి యేచనృపాలుఁ
డంచిత సత్కీర్తి । మించినాఁడు
రాణించు[5] మీతాత । రంగభూపాలుండు
పెంపైన రాజుల । పెంచ మణఁచె
రాయపట్టము నిల్పి । రహి రిపుఁ జెండాడె[6]
నెంచఁగా మీతండ్రి । యేచఘనుఁడు
మలకమూఁకల నెల్ల । మహి నసాధ్యంబుగాఁ[7]
గరలి పైకొని దిశల్ । గల్చితీవు[8]
పంచపాండ్య[9]విభాళసంప్రాప్తబిరుద
హాటకంబైన సింహతలాటరాయ
పార్థివోత్తమ ప్రతిగండభైరవాంక
యేచభూపాలవిభుకుమా । రేచభూప. 433

వ. అచినతిమ్మానేని వంశావతారం బెట్టి దనిన. 434

క. చినతిమ్మవిభునికూరిమి
తనయులు చెన్నయుఁ దిమ్మధరణీశుఁడుఁ గొం

---

1. A. B. జెయిత్త
2. ,, చెప్పవచ్చు, చప్పవచ్చు
3. ,, The first letter of the line lost, then we have బలి or బరి which does not agree with the prāsa. V. V. C. gives the name of the place of the battle as Chāmali.
4. A. పెట్టనిండివాలమంతయు పినుగ పెంటతిర్వడన్
   B. పెట్టునిండివాలమంతయు కినుగ పెంటతిర్వదనూ
5. A. B. రాశించ్చు
6. ,, రాయపట్టమునిర్వైరహారిపుచెండాడి
7. ,, మెదికిమూకలరెల్లమహీనసాద్యమైన
8. A. కరిలి పెకొను దిశగల్చినావు; B. కరిలివికానుదిశనగల్చినావు
9. A. B. పాండియ

డనరాధిపుఁడును బినకోం
డనయు వెలసి రవని నతిదృఢశ్రీమహిమన్. 435

వ. సంతతికిఁ జెన్నప్పనాయఁడు మొదలు.[1] 436

క. అందునఁ జెన్నప్రభునకుఁ
బొం దమరఁగ మాలెకొండభూపుఁడు పుట్టెన్[2]
అందంబు మీఱ నతఁడునుఁ
గందర్పుఁ గుమారచెన్నఘనునిన్ గనియెన్. 437

ఉ. హల్లకవైరితేజ! యవు నయ్య! భళి! వెలుగోటిచెన్నభూ
వల్లభుమాలెకొండ! నెఱవాదివి నీవె వసుంధరాస్థలిన్
గొల్లలు గాఁగ సత్కవులు గోరిన కోరిక లిత్తు; వాజిలోఁ
గల్లరి శత్రుసంఘముల గర్వము వీడఁగ వ్రేతు వెమ్యేడన్. 438

వ. అతని కుమారుండు. 439

శా. నారీమన్మథ మాలెకొండఘను చేనా నిన్నుతింతున్ పయః
పారావారసముద్భవత్ప్రకటశుంభత్కుంభిరాట్ఘంటికా
ధారాళధ్వనిఘుంఘుమత్ఘుమితవాగ్ధారా[3]సుధామాధురీ
పూరంబుల్ దుముకాడు నట్లుగ నహోహో పుంఖానుపుంఖంబుగన్. 440

చ. చలమున దాడిగా వెడలి చండవిరోధుల నుగ్గు నూచగాఁ
గలనను వ్రేయ నర్థులకుఁ గర్ణుని వైఖరి నర్థ మియ్యగాఁ
గలిగిన రాజె యీఘనుఁడు కారణజన్ముఁడు భట్ట యెంచరా
వెలుగోటిమాలెకొండపృథివీపతిచెన్నని రాయరాణువన్. 441

క. [4]వారలలోఁ బెదకోండ
క్ష్మారమణుని కీర్తిహంసిక నిజాండగతిన్
నీరజభవాండమండలి
నారా! తన కుక్షియందె యలముకయుండెన్. 442

---

1. This short prose pass age is found after 437 in the Mss.
2. A. B. భూవరుడు పుట్టెన్
3. ,, ధారాళధ్వమిఘుమితవాగ్ధారా
4. This stanza occurs before 437 in the Mss.

వ. ఆపెదకొండప్పపద్యాలు. 443

ఉ. నీతరవారి శత్రుధరణీపతి[1] దేహ వపారసంబునన్
జాతరుచిం జెలంగు విలసద్భవదీయయశోవధూటి యా
శాతటరంగభూములను జానుగఁ జిందులు ద్రొక్కు[2] సజ్జగ
ద్గీతకులప్రసూతి పినతిమ్మయకొండ యఖండవిక్రమా. 444

చ. తలకొని యిచ్చి ప్రోడుపడు దాతలుఁ ద్రిమ్మరి పాదదాతలున్
జలకణమాత్రదాతలును జన్మము నెమ్ములు నిచ్చుదాతలున్
వెలవెలఁబోవు దాతలు భువిన్ బహుమార్గము నొందు దాతలున్
దెలియ సమంబుగారు పినతిమ్మనికొండని కివ్వసుంధరన్. 445

వ ఆరంగప్ప నేని వంశావతారం బెట్టి దనిన. 446

క. రంగక్షితిపతి సాక్షా
ద్రంగపతిం దెలిపె సతతదురంతైకదయా
సంగతి సాత్త్వికయుతబు
ద్ధిం గమలావిభవసంభృతిన్ బరికింపన్. 447

వ. అతనికుమారుండు. 448

సీ. ఈభోగవైభవం బేరాజు కున్నది
పాకారికే కాక నీకె కాక
ఈకాంతివిలసనం బేరాజు కున్నది
రాకేందునకె కాక నీకె కాక
ఈమహాగాంభీర్య మేరాజు కున్నది
నీరధికే కాక నీకె కాక
ఈధైర్యధుర్యత్వ మేరాజు కున్నది
నిర్జరాద్రికె కాక నీకె కాక
ధరణి నేరాజు కున్నదీ దానగరిమ
నాకభూజంబునకె[3] కాక నీకె కాక

---

1. A. B. పతి
2. A. బానంగగజందులుద్రొక్కు
B. బానంగగలందులుద్రొక్కు
3. A. B. నాకభూరుహజంబునకు

భావభవరూప భువనదీ। ప్తప్రతాప
సంగరాటోప వెలుగోటి । సింగభూప.[1] 449

సీ. ఒరయు విద్వేషుల । యూరు నాటకశాల
మెఱయు భూతగణంబు । మెట్టుకాండ్రు[2]
పగతుల నగరులు । పటురంగమధ్యంబు[3]
మలయు వైరుల ఱొమ్ము । మద్దెలయును
దట్టించు రిపుకోటి । తాళము లార్భటముల్
మజ్జారె[4] హేయను । మాటమాట
కోయని పెల్లార్పు। కొను నాగ ముఖవీణె
భవదీయభుజలక్ష్మి । పాత్ర గాఁగ
తక్కడిగి తక్కనఁగ[5] గీత। తాళగతుల
నాట్యమాడించు నీఖడ్గ। నట్టువుండు
బవరతలమున రంగభూ। పాలపుత్ర
సంగరాటోప[6] వెలుగోటి। సింగభూప. 450

వ. అతని కుమాళ్లు. 451

శా. ఔరా సింహతలాటరాయ భళి ని। త్యౌదార్యరాధేయ మ
జ్జారే సింగనృపాబ్ధిచంద్ర శుభవా। చాసాంద్ర సెబాసహో
రారాజద్వెలుగోటివంశమణి మేల్[7] । రా రామభద్రా గు[శ్రీ
నా] రీమన్మథ బాపు మాయురె మదాం। ధగ్రావవజ్రాయుధా. 452

ఉ. వీరనృపాలగర్వహర। విక్రముఁ డంటినొ జగ్గరాజను
ఖ్యారవిభాళుఁ డంటినొ భ। యాహృత[8] రాజకిశోరుఁ డంటినో

---

1. B. జంగభూప
2. A. B. ముట్టుకాండ్రు
3. ,, పగరులు నగరులు పటంగమధ్యంబు
4. ,, మచ్చారె
5. A. తక్కగిడితక్కనగ
   B. తక్కగిడితక్కనక
6. A. B. యంగజాటోప
7. B. మల్
8. A. B. దయాహృత

చారుతరాంగసింగనృపసంభవుఁ డంటినా కంతుచేతి పే
రారడి రామచంద్రుఁ డని యంటిని రం తొనరింతురా చెలీ. 453

వ. అతని యనుజుండు. 454

సీ. తుత్తుమురై రాలు ఘూర్త్రాణకోటీర
పాళీ[1] మణుల పాంసుకేళి నెఱపు[2]
ఏఱులై ప్రవహించు వీరవైరినృపాల
జాలరక్తంబుల నోలలాడు
వింతలై కనుపట్టు విద్విషిభూపాంత్ర
మాలికావళుల[3] నుయ్యాలలూఁగు
ఖండితోద్దండభూమండలాధిప[4] శిరః
కాండంబులను బుట్టచెండులాడు

మేలు మేలగు నీఖడ్గబాలకుండు
చటులతరకీర్తి నర్తకీనటనరంగ
రంగదాశాంత వెలుగోటిసింగవిభుని
వేంకటాద్రి క్షమాపాల విజయశీల. 455

సీ. గరిడిలో సాములా గర్వితాహితపాండ్య
దళవిభాళుని తోడి బలిమిపోరు
సరసప్రసంగమా సంగరనిశ్శంక[5]
బల్లరగండాంకుభటరవంబు
జలకేళులా సోమకుల భార్గవు కరాసి
ప్రవిగళద్రక్త[6] ధారారాళిఁ బడుట

---

1. A. B. పాలి
2. A. కేలిసెరవు
3. A. B. భూమాత్ర మాలికాలీల
4. ,, భూమండలాధిక
5. A. లిళ్యంక
   B. విశ్వంక
6. A. B. అలిగళద్రక్త

రత్న భూషణములా । ప్రతిగండభైరవు
నున్నత బాణకేతో గ్రరీతు
లేల యీవట్టి వైరంబు[1] । చాలు ననుచు
మన్న[2] రాజన్యు లెల్లను । మఱుఁగుఁ జొచ్చి
సిరులఁ బెంపొంది రౌరౌర[3] । సింగవిభుని
వేంకటాద్రిక్ష్మాపాల । విజయశీల. 456

వ. అతని కుమారుఁడు. 457

సీ. శ్రీరస్తు సకలధాత్రీచక్రరక్షణ
దక్షదక్షిణభుజాదండ నీకు
విజయోస్తు యాచకవ్రజ ఘోరదైన్యము
ద్రాతమఃపటల[4]మార్తాండ నీకు
హరిభక్తిరస్తు సాహంకారపరిపంథి
కంఠలుంఠనశాతఖడ్గ నీకు
[5]... ... ...
... ...
ఆయురస్తు సువైష్ణవాభ్యర్చనాభి
ధానమాధవమృదుపద[6]ధ్యానమానస
సాంబుజగరిమ వేంకటాధ్యక్షతనయ
మహాళి వెలుగోటిసింగభూపాల నీకు. 458

సీ. చివు చివుక్కున వచ్చుసింగాణికోలల
మదహస్తి నెదురఁగా । నుదుటు[7] చేసి

1. A. B. యీవంట్టివైరంబె
2. ,, మున్న
3. B. తౌకార
4. ,, ముద్రాతవి...రటల
5. The last line is missing
6. B. వలభ్రుదుద
7. A. B. నిదుట

ఱింగుఱింగనుచుఁ బాఱెడు తుపాకీగుండ్ల
నెఱి లెక్కగొనక ముందఱికు హెచ్చి[1]
బెఱబెఱమంచును - భీకరధ్వనులతోఁ
గవయు బల్బాణంబు - రవళిఁ గెరలి
మొత్తమై బలువాఁడి - కత్తుల నొప్పు రా
హుత్తసంఘములకై - నుఱికి నఱికి
మలక పంపుల గెలిచి తా - మాఱు లేక
రమణ నార్వీటి శ్రీరంగ - రాయశౌరి
సెలవుఁ బెట్టిన వెంగంటి - చెఱువులోన
ధీర వెలుగోటి వేంకటాధిపునిసింగ. 459

సీ. కఱకు సిలేదార్ల - కంఠరక్తంబులు
చండి వజీర్ల మాంసంబు తురుము
రవ్వగు నేదార్ల - క్రొవ్వు లప్పలరాసి
మెండౌ ఖాజీల[2] - మెదడు కుప్ప
బిరుదు రాహుత్తుల - ప్రేవుల ప్రోవులు
ఖండరిఖానుల - కండగుములు
గొంటరి సరదార్ల - గుండెల కఱకుట్లు
మొక్కలి[3] సైదుల - మూలుగులును
భుక్తి వెట్టితివో ఖడ్గభూతమునకు
గణన కెక్కిన వెంగంటి - రణమునందు
భళి భళిర పంచపాండియ - దళవిభాళ
ధీర వేలుగోటి వేంకటాధిపునిసింగ. 460

సీ. అల పురత్రయము ఘోరాజిలో వధియించు
శూలాయుధమహోగ్ర - లీల మెఱసి

---

1. A. B. నెరిలెక్కగానకముందఱికి నెచ్చి
2. ,, ఖాసాల
3. ,, దాక్కలి

అక్షీణబలుఁ డైన దక్షుని తలఁ ద్రుంచి
నిలిచిన శరభేశు నీటు దనరి
దశకంఠఖండనోద్దండుఁ డైనప్రతాప
రామభద్రస్వామి రహిఁ వహించి
క్రుద్ధకౌరవగదాయుద్ధమధ్యాటోప
భీమసేనాగ్రహోద్దామలీలఁ
బెకలి యినుమాఱు తరతరాలకును జాల
గుట్టు చెడఁ గొట్టితివి గోలకొండ బలము
తఱిమి వెలుగోటి వేంకట ధరణిధవుని
సింగధాత్రీకళత్ర యూర్జితచరిత్ర. 461

శా. నిన్నా మొన్నటి కన్నెమన్నెదొరలన్ నీతో సమానంబుగా
నెన్నేలా గెటు లద్భుతావహము[1] లూహింపంగ నీశౌర్యముం
భన్నానాగుణవైఖరుల్ భళి నుతింపన్ నీదిరా డాక మా
యన్నా వెల్గొటి[2] వేంకటాధిపునిసింగా సంగరాభంగురా. 462

మ. ఒకమన్నీఁడు కరాకరిన్ దొడరి నీహుర్మత్తు సైరించి నీఁ
గక[3] నిల్వంగలఁడా రణస్థలుల శంకాతంకముల్ లేని మ
న్నెకుమారుండవు నీవెరా రణజయోన్నిద్రా బుధాభీష్టదా
యక[4] మావెల్గొటి వేంకటాధిపునిసింగా సంగరాభంగురా. 463

శా. ధీరోదాత్తగుణోత్తరుండ వగు నిన్ దీవింప లేనట్టి యా
నోరున్ నోరె నినుం గనుంగొనని కన్నుల్ కన్నులే నీదయా
సారం బానని యర్థి యర్థియె మహీచక్రావనప్రక్రియో
దారాంభోధర[5] ఘోరసారశరధారాసార విస్ఫూర్జితుల్
గా రంతే వెలుగోటి వేంకటయసింగా మండలాఖండలా. 464

---

1. B. హావము
2. A. B. వెలుగోటి
3. ,, నేకక
4. ,, దాయన
5. ,, దారంభోధర

ఉ. క్రొత్తలుగాఁగ నేఁడు వెలుగోటిపురీంద్రకుమారసింగ మేల్
మొత్తము గట్టివచ్చు సిలెమూఁక వజీరులఁ గొట్టి మట్టినన్
నెత్తురు దొబ్బలున్ మెదడు నెమ్ములు ఱొమ్ముల మాంసఖండముల్
సత్తరు పెట్టిన ట్లమరు జంబుకవృద్ధపిశాచకోటికిన్. 465

సీ. పరవాహినీనాథపటుజీవనముఁ గ్రోలు
నీమండలాగ్రోరు[1] నీరదంబు
ద్విజరాజపోషణస్థితిఁ జెంది తనరారు
నీబాహుసురకుంభి నిగ్రహంబు
కువలయామోదంబు సవరించి విహరించు
నీకీర్తిచంద్రికోన్నిద్రమహిమ
పద్మాస్యవిలసనప్రాభవం బొనఁగూర్చు
నీప్రతాపద్యుమణిప్రకాశ
భళిర ! భవదుదారఖ్యాతిజలధిజలధ
రాయమానరాధేయాదిరాడ్విహార
భవ్యగుణహార వేంకటప్రభుకుమార
స్థిరతరాటోప వెలుగోటి సింగభూప. 466

సీ. తురగరింఖోద్ధూతధరణీపరాగంబు
జాళువాపనివింత చవికె గాఁగ
నిహతారిభూధవానేకాంగ[2]బృందంబు
విశదమౌ కల్యాణవేది గాఁగ
దళితోగ్రకరికుంభగళితముక్తావళుల్
శ్రీల[3] నొప్పెడు తలఁబ్రాలు గాఁగ
[4]... ... ...
... ...

1. B. గ్రారు
2. A. బాధితానేకాంగ
B. బాధితానేకోంగ
3. ,, శ్రీల
4. The last line is lost.

జయ రమాకరగ్రహణవిస్తారవిభవ
మాజి దాలుతు వెల్లప్ప[1] డవనిలోన
భవ్యగుణహార వేంకట ప్రభుకుమార
స్థిరతరాటోప వెలుగోటి సింగభూప. 467

వ. అతని యనుజుండు. 468

శా. పేటల్ కోటలు నుగ్గు నూచములు నీభేరీధణంధాణతన్
ధాటైనా భళి నీదె మన్నియము నేదారుల్ సమానంబుగా
బేటీ యందగ[2] నేర్తురే యని మొనం బెంపొందితౌ రయ్య వెల్
గోటీవేంకటరామభద్ర బుధరాట్కోటీరకల్పద్రుమా. 469

సీ. మత్తారిభూపాలమస్తకంబులె కాని
ఖండించ దార నీఘనకరాసి[3]
వైరిధాత్రీనాథవక్షంబులే కాని
వరుస మెట్టదు నీదువరహయంబు
విరసావనీంద్రుల వెన్నుపైనే కాని
తాఁకదు నీచేతి తఱటుపెట్టు
గర్వితాహితరాజగాత్రంబులే కాని
కాలరాయదు నీదు[4] గంధగజము

శత్రుమదభంగ రాయవేశ్యాభుజంగ
గండరాతీతబల్లరగండబిరుద
ప్రకటచారిత్ర వేంకటప్రభుసుపుత్ర
రమ్యగుణభద్ర వెలుగోటిరామభద్ర. 470

1. A. B. దాల్తు యెల్లప్ప
2. B. యందుగ
3. A. B. ఖండించవౌర నీ ఘనకరాళి
4. ,, ఖండించదౌర నీ

అనుబంధము.

రేచర్లవారి బిరుదు.

స్వస్తి సమస్త సద్గుణగణాలంకార హేమాద్రి ప్రసిద్ధషోడశదాన మహామండలేశ్వర సకలవిద్యాకళాప్రవీణ శ్రీవిష్ణు[భక్తి]పరాయణ విరోధిరాజతిమిరమార్తాండ పూరితగాంభీర్యరత్నాకర పరనారీదూర మంగళార్థనిమిత్తభవన్మందిరనిత్యోత్సవ అనవరతకనకకర్పూర దానధారాప్రవాహ ఆరూఢతురగరేఖారేవంత వనితాజనహృదయవసవసంత ప్రతిగండభైరవ భుజబలభీమ ఖడ్గనారాయణ గాయగోపాళ హిందూరాయసురత్రాణ పంచపాండ్యదళవిభాళ కాకతిరాయరాజ్యస్థాపనాచార్య చలమర్తిగండ మూరురాయజగద్దళ కంచికవాటచూరకార క్రొత్తచెర్ల సర్వగర్వాపహరణ కొలనివీటిపిరక్షేత్రాణో విజయప్రమోద కుంట్లూరుభీమదేవునిశిరఃఖండన రణక్రీడావినోద నెల్లూరుపిరక్షేత్రాణో భారతీకమల్లతిక్కనబయ్యనప్రాణాపహార తిరుకాళరాజరాజ్యస్థాపనాచార్య ఉద్దండమండలీకరగండ సత్యగదేవునితలగొండగండ కన్నడదేవునితలగొండగండ చాళిక్యదేవునితలగొండగండ కంకాళదేవునితలగొండగండ ఉదయనదేవునితలగొండగండ వేములకొండరణరంగస్థల వైరినాయకజీమూతపవన ఏకశిలానగరసమీపశాత్రవరాజన్యగహనదావానల బెండపూడివిభాళ నెల్లూరిపిరక్షేత్రాణోహల్లకల్లోల కుంట్లూరిఇమ్మడిమనవిదారణ కారణప్రభవ అరిరాయమీనజాల రాజదేవేంద్రవల్లభ జిలుగుపల్లిసంగరాంగణరణోన్ముఖమచ్చనాయకునితలగొండగండ వైరిసామంతరాగోల కొదమనాయంకరగండ గణపవరదుర్గవిభాళ యిందిరాలాలప్రాకార[విభాళ] దన్నాలకోటపరివేష్టితకదనపారగ చేకోలుగండ ఇరువత్తుగండగండగోపాల రిపురాయమానమర్దన మెఱుకవరప్రాంతసమరసన్నాహ ప్రతికూలతిమిరమార్తాండ చేకోలుగండ కొలచెలమసప్తాంగచూరకార గోసంగిమర్గమదాపహార యినుగొర్తినిర్ధూమధామ జల్లిపల్లిపిరక్షేత్రాణోభారతీకమల్ల అంతెంబరగండ నానావర్ణమండలీకరగండ బిరుసుమన్నెవిభాళ ధరణీవరాహచౌహత్తమల్ల వరిగొండదుర్గవిభాళ కర్ణాటరాయమానమర్దనభుజాదండ సత్తికతప్పవరాయరగండ భాషగెతప్పవరాయరగండ మండలీకభుజంగ సంగర

అనుబంధము.

వైనతేయ భుజబలాంజనేయ గిరిదుర్గమల్ల జలదుర్గబడబానల వనదుర్గదావానల
స్థలదుర్గవిభాళ హంకారరాజకుమారవేశ్యాభుజంగ త్రిభువనకోటలగొంగ
హొన్నకొట్టుకుదిటెగట్టుమండలీకరగండ హేల్లావరనంట హేల్లావరదగండ
వర్ణాశ్రమప్రతిపాలనోదయ ప్రజమెచ్చుగండ మున్నూడిబల్లరిగండ జాణకొమార
వివేకనారాయణ ప్రతాపరామావతార ఉన్మత్తరాయమదనమహేశ్వర పని
ఘానరాయబసవశంకర ఉన్మత్తమదనమోహన వశీకరణసంతాప కామినీపంచ
బాణావతార మృగమదఘనసారవివిధసుగంధకుసుమవిచిత్రచీనిచీనాంబరమౌక్తిక
వజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్యరాగఇంద్రనీలమరకతమాణిక్యప్రవాళనవరత్నస్థాపిత
సువర్ణభూషణాలంకార అసిముసలకణయకంపణ భల్లాతకభిండివాలకోదండశరచక్ర
క్రకచకుంత కుఠారతోమరపరశువజ్రముష్టికత్తివెరకత్తిసబళకదళపూనిలాంగల
కేరళావోడ్యాణపలకసురియ యత్తళపల్లసడోంకెనబల్లకత్తిరాయకత్తిత్రిశూల
బత్తీసాయుధప్రవీణ ఏకధాటీసమర్థ విషముధాటీపాంచాల చతురుపాయ
దక్ష రిపుప్రళయాంతకోపేంద్ర అష్టదిగ్గాజమనోభయంకర అవఘళరాయమాన
మర్దన మేదినీరాయకష్టగజాంకుశ శరణాగతరాజరక్షామణి ఆదిరాజాన్వయచారు
చరిత్ర రేచర్లగోత్రపవిత్ర వీరపాండ్యవిక్రమపాండ్యపరాక్రమపాండ్యసుందర
పాండ్యకులశేఖరపాండ్యులు మొదలైన పంచపాండ్యదళవిభాళ కూటువమన్నె
కుమాళ్లగుండెదిగుల హంకారరాజకుమాళ్లవేశ్యాభుజంగ గర్వితరాచకుమాళ్ల
వేశ్యాభుజంగ యేబిరుదూరగండ సర్వబిరుదకొమర వేశ్యాభుజంగ దళరావుదళ
పతిరావుదళమోదిత్యాందళపతిరాయాంచాళ్ళమ్మా పోడవనిపోటునుపెట్టనిత్యాగ
మునుపొగడించుకొనెనాయుకాంచాళ్ళమ్మా నవలక్షదాతా చక్రవర్తి ఐశ్వర్య
దేవతా విష్ణు[భక్తి]పరాయణ సింహతలాట రాయరాహుత్తవేశ్యాభుజంగ
నిచ్చకల్యాణపచ్చతోరణము నుగలిగిన రేచర్లనాయకకులాన్వయబిరుద విజయ
ప్రశస్తి విజయీభవ.

Printed by Rao Brothers (Regd), at Shakti Press Ltd. (Shanti Press), Madras.

వెలుగోటివారి వంశావళి.

సూచిక:

(సంకేతాక్షరములు: త.=తమ్ముఁడు; పు.=పుత్త్రుఁడు; బి.=బిరుదు; భా.=భార్య.)

తప్పొప్పుల పట్టిక

పుట.	బంతి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	4	రెండేడ్లఁ	రెండేళ్లు (రెండునాగళ్ళని అర్థము)
6	4	రేటేటు	రేఁటేఁటు
,,	5	డనునొప్పు	డనియొప్పు
8	18	బెడెంబు	బెండెంబు
,,	,,	నాడు	నాఁడు
29	5	మాదడిందు	మాదఁడిందు
,,	6	నెదకి	వెదకి
32	,,	ఝంగిలి	జంగిలి
35	11	తొత్తడిఁగాపురంబు	తొత్తడిగాఁపురంబు
38	2	బరగఁ	బరఁగఁ
,,	12	ఎరుక	ఎఱుక
62	16	మర్థికిపట్టు	మర్థికిఁబట్టు
68	18	జేదు	జేఁదు
88	14	శుద్ధవితి	శుద్ధచవితి

INDEX TO INTRODUCTION

The following abbreviations are used :—*ch.* = chief ; *chron.* = chronicle ; *co.* = country ; *com.* = community ; *dyn.* = dynasty ; *gen.* = general ; *hist.* = historical ; *k.* = king ; *lit.* = literary ; *rel.* = religious ; *ri.* = river ; *s.a.* = same as ; *sans.* = sanskrit ; *tel.* = telugu ; *tn.* = town ; *vi.* = village ; *wk.* = work.

L

M

N

S

T

U

V

W

Y

